

**UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE**

PROMOCIJAS DARBS

**LATVIJAS PAŠVALDĪBU SISTĒMAS
PILNVEIDOŠANAS AKTUĀLIE VALSTSTIESĪBU
JAUTĀJUMI**

Juridiskās zinātnes
doktora studiju programmas
doktorants
Artis Stucka

Promocijas darba vadītājs:
Profesors, *Dr.iur.* Ringolds Balodis

Rīga 2012

IEVADS	4
I NODAĻA. PAŠVALDĪBAS PRINCIPS UN LATVIJAS PAŠVALDĪBU SISTĒMA.....	10
1. PAŠVALDĪBAS PRINCIPS UN TĀ VĒSTURISKI TEORĒTISKĀ IZCELSME	11
1.1. Pa–vald bas principa b t ba	11
1.2. Pa–vald bas principa v sturisk izcelsme Eirop	16
1.3. Pa–vald bu saimes un to b tisk s paz mes.....	28
2. JĒDZIENA «PAŠVALDĪBA» DEFINĪCIJAS UN TO VEIDI	32
2.1. Doktrin r s j dziena «pa–vald ba» defin cijas	32
2.2. J dziena «pa–vald ba» leg ldefin cijas	41
2.3. J dziena «pa–vald ba» b tisk s paz mes tiesu judikat r	46
3. PAŠVALDĪBU KOMPETENCES JURIDISKAIS RAKSTUROJUMS.....	50
3.1. Kompetences instit t a izpratne valststies bu zin tn	51
3.2. Pa–vald bas kompetences principi.....	53
3.3. Pa–vald bas kompetences instit t a juridiskais saturs.....	58
3.3.1. <i>Autonomā kompetence</i>	60
3.3.2. <i>Uzdotā kompetence</i>	63
4. PAŠVALDĪBU INSTITUCIONĀLĀ SISTĒMA.....	64
5. PAŠVALDĪBU PĀRRAUDZĪBAS SISTĒMA	68
5.1. Pa–vald bu institucion l p rraudz ba	71
5.2. Pa–vald bu funkcion l padot ba.....	74
II NODAĻA. PAŠVALDĪBU SISTĒMAS PILNVEIDOŠANAS DOKTRINĀRAIS PAMATS... 75	75
1. PUBLISKĀS PĀRVALDES SISTĒMAS IZMAIŅU TEORĒTISKAIS PAMATOJUMS	75
2. PAŠVALDĪBU REFORMAS MŪSDIENU EIROPĀ	80
3. PAŠVALDĪBU REFORMU VEIDI.....	88
III NODAĻA. LATVIJAS PAŠVALDĪBU SISTĒMAS ATJAUNOŠANA UN SĀKOTNĒJĀS REFORMAS.....	91
1. LATVIJAS PAŠVALDĪBU SISTĒMAS ATJAUNOŠANA.....	92
1.1. S kotn jje l mumi un likumi	92
1.2. Pa–vald bas princips Latvijas Republikas Satversm	96
1.3. Likums «Par pa–vald b m».....	109
1.4. Republikas pils tas domes un novada domes v l –anu likums	117
1.5. Republikas pils tas domes un novada domes deput ta statusa likums	119
2. LATVIJAS PAŠVALDĪBU REFORMAS UN TO IEDALĪJUMS	120
2.1. Pa–vald bu p rvaldes reformas.....	121
2.1.1. <i>Teritoriālās un funkcionālās reformas</i>	121
2.1.2. <i>Pašvaldību institucionālās reformas</i>	129
2.2. Pa–vald bu politisk s reformas.....	133
VI NODAĻA. ADMINISTRATĪVI TERITORIĀLO UN FUNKCIONĀLO REFORMU NOZĪME LATVIJAS PAŠVALDĪBU SISTĒMAS PILNVEIDOŠANĀ.....	136
1. ADMINISTRATĪVI TERITORIĀLĀS REFORMAS.....	137
1.1. Viet j administrat vi teritori l reforma	137
1.1.1. <i>Reformas mērķis un tās norises juridiskie aspekti</i>	138
1.1.2. <i>Reformas noslēgums un Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma pieņemšana</i>	147
1.2. Rajonu administrat vi teritori l reforma	155
1.2.1. <i>Rajonu pašvaldību reorganizācijas juridiskais pamats</i>	156

pašvaldības kompetences sadale	158
pašvaldības reorganizācijas plāns un rajona resursu sadales	159
1.2.4. Rajona pašvaldības resursu sadale	161
1.2.5. Rajona pašvaldības darbinieku pāreja	165
1.2.6. Ministru kabineta loma rajonu pašvaldību reorganizācijā	168
1.2.7. Rajona pašvaldību darba organizācija pēc 2009. gada vietējo pašvaldību vēlēšanām	170
1.3. Reģionālā administratīvi teritoriālā reforma	172
1.3.1. Reformas mērķis un tās norises juridiskie aspekti	172
1.3.2. Plānošanas reģions kā reģionālās pārvaldes institūcija	179
2. PAŠVALDĪBU FUNKCIONĀLĀS REFORMAS	189
2.1. Pašvaldību kompetences normatīvu tiesiskā regulējuma nepilnības un nepieciešamās izmaiņas	190
2.2. Pašvaldību kompetences regulējums valsts krīzes situācijā	198
KOPSAVILKUMS	202
ANOTĀCIJA	210
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS, NORMATĪVO TIESĪBU AKTU UN JURIDISKĀS PRAKSES SARAKSTS	218

« [...] pašvaldību darbs, it īpaši laukos, bija pirmā vieta, kur latvieši varēja vingrināties atbildīgā iestādes darbā».¹
Ādolfs Šilde

IEVADS

Pirmie teritoriālās pašvaldības veidojumi Latvijas teritorijā pastāvēja sen pirms Latvijas valsts nodibināšanas, un mūsdienu pašvaldību formā tie joprojām ir spējuši saglabāt savu primāri saimniecisko nozīmi, kas ir saistīta ar ikdienām un visiem attiecīgās teritoriālās kopienas iedzīvotjiem sadzīvotīli nepieciešamajiem vajadzībām (pašvaldību pakalpojumiem) – ó komunālajiem un transporta pakalpojumiem, izglītības, kultūras un veselības iestādēm, sociālās palīdzības utt. Mūsdienu cilvēka ikdiena bez pašvaldību pakalpojumiem vairs nav iespējama.

Pašvaldībām ir liela nozīme ne tikai pašvaldību pakalpojumu nodrošināšanā, bet arī cilvēka personīgā pašveidošanā. Piedērbā noteiktas pašvaldības iedzīvotju teritoriālai kopienai veido individuālo valodas dialektu², garantē noteiktas sociālās izaugsmes iespējas, liecina par zināmu labklājības līmeni un, iespējams, pat nosaka rakstura paābas.³

Tāpēc būtiskas izmaiņas pašvaldību sniegto pakalpojumu organizācijā vai pašvaldību darbībā, kas saistītas, piemēram, ar Latvijā tik aktuālo noteiktas teritoriālās kopienas apdzīvotās pašvaldības teritorijas robežu maiņu, iedzīvotju lielkoties uztver noraidoši⁴. Tas ir saprotams, jo ir sarežģīti piedāvāt jaunievedumus sociālās pašvaldības sistēmā, kas ir izveidojusies gadsimtu garumā.

¹ Šilde Ā. *Latvijas vēsture 1914–1940. Valsts tapšana un suverēnā valsts*. Stokholma: Daugava, 1976, 426. lpp.

² Piem., suitu (Alsungas, Gudenieku un Jūrkālnes) novadu pašvaldību saglabāšanu pēc vietējās administratīvās teritoriālās reformas 2009. gadā pamatoja ar daudziem būtiskiem suitu teritoriālo kopienu raksturojošiem kritērijiem. Biedrības «Suitu novads» 2007. gada paziņojumā presē tika norādīts, ka biedrība iebilst pret Alsungas pagasta pašvaldības kēpēdējās vēsturiskās Kurzemes katoļu pašvaldības likvidāšanu, – du uzskatu pamatojot ar teritoriālās vienības unikalitāti: «Savas garšvēstures laikā suiti ir uzkrājušīoti bagātīvu kultūrvēsturisko mantojumu, kas ir devis –ai valstij gan suitu unikālo sieviešu burdona dziedāšanu, gan bagātīvu suitu kēzu tradīcijas, gan savu tautas tērpumu un dialektu, gan vairākus 52 tēkstos pierakstītu tautas dziesmu [...]» (biedrības «Suitu novads» paziņojums presē // <http://news.lv/BNS/2007/09/04/Biedribas-Suitu-novads-pazinojums-presei>).

³ Vairākos kat.: Krastiņš O., Vanags E., Vanags I. u. c. *Mainoties saglabājies, dažādā Latvijā*. Rīga: Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde, 2008, 5. lpp.

⁴ Piem., 2005. gadā tika veikta iedzīvotāju aptauja par nepieciešamību apvienot pašvaldības. Saņemtais atbildes liecināja, ka 68,5% respondentu uzskata, ka pašvaldību apvienošānav nepieciešama. Vanags E., Vanags I., Krastiņš O. *Pašvaldību pirmais pašvērtējums*. Rīga: Latvijas Statistikas

noz me ar Latvijas k neatkar gas tiesiskas valsts
 jās p tnieks Aleksis Tokvils (*Alexis- Charles-Henri
 Clérel de Tocqueville*, 1805-1859) jau 19. gs. pirmaj pus nor d ja, ka «pa- vald b m
 valsts neatkar bas nodibin –an ir t da pati loma k pirmskolai zin tn ; t s tautai
 atkl j ce u uz br v bu un m ca tautu –o br v bu izmantot»⁵. No latvie- u v sturnieku
 atzi m izriet, ka ar Latvijas valsts ra-an s priek- noteikums bija iedz vot ju
 l dzdal bas ties bu papla- in –ana viet j s noz mes jaut jumu risin –an tobr d v l
 k rtu pa- vald b s, kas nostiprin ja latvie- u tautas p rliec bu par sp ju pa- iem izveidot
 un p rvald t savu valsti.⁶ Latvie- u ties bu zin tnieks Lot rs Tmlcs (1904-1994)
 nor d ja, ka Latvijas valstisk s idejas izveido- anas proces var iez m t tr s att st bas
 posmus, no kuriem pirmais ir - *pašvaldības posms*, kad «latvie- u tautas nacion laj
 atmodas laikmet [...] atrodam pras bu par viet j s pa- vald bas, galven k rt zemstu,
 ievie- anu»⁷.

20. gs. s kum teritori lo pa- vald bu nepiecie- am ba tika pamatota dafl dos
 Latvijas autonomijas projektos.⁸ P tera Z l tes (1864-1939) Latvijas autonomijas
 projekt (1905) tika aizst v ta ideja par Latvijas federat v s republikas
 konstitucion lo iek rtu vienot Krievij . Ar j dzienu *pašvaldība* projekta autors
 apz m ja ne tikai valsts p rvaldes organiz ciju t s teritori laj s iedal juma vien b s,
 bet ar pamata principu pa- as latvie- u tautas ties bai un sp jai p rvald t Latviju.⁹
 Savuk rt Mar ers Skujenieks (1886-1941) pirmaj fundament laj latvie- u valod

instit ts, 2006, 65. lpp.

⁵ **Tocqueville A.** *Democracy in America*. New York: The library of America, 2004, p. 68.

⁶ Skat., piem.: **Šilde Ā.** *Latvijas vēsture 1914–1940. Valsts tapšana un suverēnā valsts*. Stokholma: Daugava, 1976, 426. lpp. Ar v cu ties bu zin tnieku p t jumos tiek uzsv rts, ka V cijas k vienotas valsts ra-an s pamat bija pa- vald bu princips, ko savos p t jumos jau 19. gs. vid pamatoja iev rojamais v cu v sturisk s ties bu doktr nas p rst vis Oto fon Girke (*Otto Friedrich von Gierke*, 1841-1921) (cit ts p c: **Beck B. E.** *Kommunale Unternehmen zwischen Selbstverwaltungsgarantie und Europarecht. Gemeindliche Unternehmen Bayerns im Spannungsfeld zwischen Selbstverwaltungsgarantie des Grundgesetzes und Wettbewerbsfähigkeit des Gemeinschaftsrechts*. Frankfurt am Main: Peter Lang Europäischer Verlag der Wissenschaften, 2001, S. 110).

⁷ **Šulcs L.** Atskats uz Latvijas valstiskas idejas izveido- anos // *Tieslietu ministrijas Vēstnesis: 1920-1940*, 5. s jums: 1926 / Faksimilizdevums. R ga: Tiesu nama a ent ra, 2003, 366. lpp.

⁸ L dz gi Latvijas autonomijas projekti tika izstr d ti ar 1915., 1916. un 1917. gad . Starp tiem pa- i j atz m jurista F lika Ciel na (1888-1964) Latvijas autonomijas projekts (1915), kur bija rakst ts: «Vis m pils t m, miestu un lauku kom n m piekr t no Viet j s Saeimas likumdo- anas noteikt s robefl s komun la pa- vald ba, kas dibin ta uz § 3. min to demokr tisko v l –anu k rt bu» (cit ts p c: **Šilde Ā.** *Latvijas vēsture 1914–1940. Valsts tapšana un suverēnā valsts*. Stokholma: Daugava, 1976, 66. lpp.).

⁹ No P. Z l tes Latvijas autonomijas projekta izriet ja: «Latvij pa- vald bas princips ir visur vado- ais, suver na ir vien gi pati tauta. Bez visp r j s, centr l s pa- vald bas varas, kop j parlamenta, atbild g s ministrijas u.t.t. v l ir vesels t kls pa- vald bas iest flu, k apri a, draudflu, pagastu, kuru locek i v lami t pat uz visp r ju, tie- u, aizkl tu un vienl dz gu balssties bu pamata» (cit ts p c: **Šilde Ā.** *Latvijas vēsture 1914–1940. Valsts tapšana un suverēnā valsts*. Stokholma: Daugava, 1976, 69. lpp.).

» m «Viet j pa–vald ba Baltij » (1916) aicin ja dot latvie–iem pla– ku pa–noteik–anos.¹⁰ Pa–vald bu iev l jam ba k b tiska demokr tiskas valsts paz me tika nostiprin ta valsts dibin –anas pirmaj konstitucion laj akt ó Latvijas Tautas Padomes Politiskaj platform ¹¹ un, kaut ar pa–vald bas princips *expressis verbis* Latvijas Republikas Satversm s kotn ji nebija ietverts, jau valsts pirms kumos tas tika atvasin ts no Latvijas k demokr tiskas valsts idejas.¹²

T da p c Latvijas valsts izveido–anas tika uzs kts darbs demokr tiskas un efekt vi str d jo–as pa–vald bu sist mas izveid . Tika pie emti vair ki noz m gi pa–vald bu darb bu reglament jo–ie likumi: 1918. gada 4. decembra Latvijas pagastu satversmes pagaidu likums¹³, 1922. gada 22. marta likums «Par pagasta padomju v l –an m»¹⁴, 1922. gada 21. j nija likums «Par pagastu pa–vald bu»¹⁵, 1927. gada 5. novembra likums «Par apri u pa–vald bu»¹⁶, 1930. gada 18. j nija Pils tu pa–vald bu likums¹⁷. Debat jot par jauno pagastu pa–vald bu likumu, Satversmes sapulces loceklis, Latgales krist go zemnieku savien bas p rst vis Francis Trasuns (1864ó1926) nor d ja pa–vald bu b tisko noz mi tobr d v l jaunaj Latvijas valst : «No t , k das b s m su pa–vald bu iest des, k di b s m su pagasti, no t ar atkar jas, k da b s m su valsts. Ja pagasti b s stipri, tad stipra b s ar valsts, ja pagastos b s slikta iek rta, tad ar valsts b s v ja.»¹⁸

Pa–vald bu sist mas izveid b tisks ieguld jums bija latvie–u ties bu zin tniekiem, kuru p t jumi joproj m auj izprast Latvijas pa–vald bu sist mas pamatojumu un argumentus, k ar pa–vald bu noz mi valstiskuma idejas form –an .¹⁹

¹⁰ Skujeniķs M. *Vietējā pašvaldība Baltijā*. Maskava: R gas Tipo-Litogr fija, 1916, 149.ó151. lpp.

¹¹ 1918. gada 17. novembra Latvijas Tautas Padomes Politisk s platformas VII noda «Pašvaldība» rakst ts: «Pa–vald bu iest flu v l –anas notiek uz 1. nod. 2. p. izteiktajiem pamatiem; pirms Satversmes sapulces –o v l –anu laiku nosaka Pagaidu vald ba, kura ar organiz pagaidu viet j s p rvaldes iest des» (Latvijas Tautas padomes politisk platforma // *Pagaidu Valdības Vēstnesis*, 1918. gada 14. decembris, Nr. 1).

¹² Skat., piem., Kuzis J. Latvijas pils tu pa–vald bas un likumdo–ana // *Pašvaldības Balss*, 1928. gada novembris, Nr. 9.

¹³ Latvijas pagastu satversmes pagaidu likums // *Likumu un valdības rīkojumu krājums*, 1919, Nr. 1.

¹⁴ Likums «Par pagasta padomju v l –an m» // *Likumu un valdības rīkojumu krājums*, 1922, Nr. 4.

¹⁵ Likums «Par pagastu pa–vald bu» // *Likumu un noteikumu sakopojums pagastu pašvaldībām*. Iek–lietu ministrijas Pa–vald bu departamenta izdevums, 1937, 15. lpp.

¹⁶ Likums «Par apri u pa–vald bu» // *Likumu un valdības rīkojumu krājums*, 1927, Nr. 193.

¹⁷ Muciniķs P. *Latvijas pašvaldību iekārta*. Pils tu pa–vald bu likums. R ga: L. U. Studentu padomes gr matn cas izdevums, 1938, 201. lpp.

¹⁸ Latvijas Satversmes sapulces IV sesijas 27. s des 1921. gada 22. novembra s des stenogramma // *Latvijas Satversmes Sapulces stenogrammas*. 22. burtn ca. Satversmes Sapulces izdevums. R ga: J. P tersona druk tava, 1921, 2007. lpp.

¹⁹ Vair k par pa–vald bu ties bu apak–noz ar veiktajiem p t jumiem skat.: Muciniķs P. *Zinātne*

lauca Latvijas pa-vald bu sist mas darb bu l dz pat neatkar gas atg -anas ies k s un joproj m turpin s demokr tiskas un efekt vi str d jo-as pa-vald bu sist mas veido-ana. Pa-vald bas joproj m ir b tisks Latvijas valsts pamats, kas balsta valsti un sekm t s att st bu. Sav 2011. gada 21. j nija run Saeimas s d uz to nor d ja ar Latvijas Valsts prezidents Andris B rzi -: «Bez sp c gas viet j s varas valsts nevar att st ties. Ja paliks tikai liel s pils tas, bet lauki arvien iztuk-osies, agri vai v lu m s zaud sim Latvijas valsts j gu.»²⁰

Promocijas darba aktualitāte j skata demokr tiskas tiesiskas valsts en zes kontekst . No vienas puses, pa-vald bas past v k vienotas valsts p rvaldes sist mas sast vda a, k -s sist mas decentraliz ts un no- irts elements, kas darbojas saska ar visp r jo nacion lo trad ciju un valsts politiski tiesisko ietvaru. No otras puses, pa-vald b m ir sava demokr tiska le itimit te, jo t s veido tie-i iedz vot ji, un autonomija, tas ir, likuma noteikta sp ja relat vi patst v gi funkcion t.

Ja neb tu notikusi padomju okup cija, pa-vald bu sist ma Latvij , iesp jams, att st tos cit di. Tom r v sturisko p rmai u rezult t 1991. gad bija nepiecie-ams strauji atjaunot Latvijas pa-vald bu sist mu, lai nov rstu okup cijas sekas un valsts atgrieztos pie demokr tijas pamatiem. Latvijas pa-vald bu sist mas reform -ana p c neatkar bas atjauno-anas ir nesaraucjami saist ta ar v lmi eso-o finansi lo resursu ietvaros s laik nodro-in t iesp jami elast gu un piln gu viet jo lietu demokr tisko p rvaldi. Balstoties uz re lo situ ciju, var izvirz t **hipotēzi**, ka Latvijas pa-vald bu sist mas atjauno-ana ir notikusi sasteigti, bez pien c gas teor tiskas izp tes, t p c -obr d nepiecie-ami t s darb bas uzlabojumi. Jaunus pa-vald bas sist mas pilnveido-anas priek-likumus nav iesp jams formul t bez v sturisk s pieredzes apzin -anas un izp tes, k ar teor tisko atzi u izzin -anas.

Nepiecie-am ba p rbaud t formul t s hipot zes pamatot bu nosaka **promocijas darba vispārejo mērķi** ó raksturot Latvijas pa-vald bu demokratiz cijas aktu los valststies bu teor tiskos jaut jumus, analiz jot pa-vald bu teritori lo un funkcion lo reformu juridiskos aspektus, kas Latvijas ties bu zin tn l dz -im br dim nav dar ts.

TM m r a sasnieg-ānai promocijas darb izvirz ti - di **uzdevumi**:

tēvzemei divdesmit gados 1918-1938. R ga: Latvijas Universit te, 1938, 356.6358. lpp.

²⁰ Latvijas Valsts prezidenta Andra B rzi a runa Latvijas Republikas 11. Saeimas 2012. gada 21. j nija s d // *Latvijas Vēstnesis*, 2012. gada 22. j nijs, Nr. 98 (4701).

bu un j dziena *pašvaldība* izpratni daļā d s ties bu aktos ietvert s leg ldefin cij s;

2) izp t t pa–vald bas kompetences instit ita j gu un juridisko saturu;

3) izp t t pa–vald bu sist mas pilnveido–anas doktrin ros pamatus kopsakar ar pa–vald bu reformu veidiem;

4) izp t t Latvijas pa–vald bu sist mas pilnveido–anas juridiskos pamatus sal dzin jum ar pasaules valstu pieredzi un kopsakar ar pa–vald bu reformu veidiem ó p rvaldes, teritori lo, funkcion lo, institucion lo un politisko reformu;

5) sist miski izp t t un raksturot Latvijas pa–vald bu teritori lo un funkcion lo reformu juridiskos aspektus pa–vald bu sist mas pilnveido–anas proces .

Promocijas darba **struktūra** veidota k Latvijas pa–vald bu sist mas un pa–vald bas principu raksturojo–o elementu kopuma zin tnis k izp te un v rt jums, k ar Latvijas pa–vald bu sist mas pilnveido–anas procesa un Latvijas pa–vald bu reform m izvirz to m r u un sasniegto rezult tu anal ze un raksturojums. Saska ar m r i un uzdevumiem promocijas darba strukt ras pamatelementi ir – ds visp r gi p t mo jaut jumu kopums:

1) pa–vald bas principa en ze, b t ba un saturs;

2) pa–vald bu darb bai saisto–o ties bu avotu daudzveid ba un sist miskais raksturs;

3) pa–vald bu sist mas Latvij pilnveido–anas doktrin ro un tiesisko pamatu izv le;

4) pa–vald bu teritori l s un funkcion l s reformas juridisko aspektu att st ba.

Promocijas darba strukt ras pamatjaut jumu izp tes rezult t ir pied v ts ar autora praktisks redz jums par nepiecie–amajiem groz jumiem normat vajos ties bu aktos un priek–likumi turpm kai pa–vald bu reformu norisei.

Atbilsto–i promocijas darba strukt rai p t juma teor tiski metodolo isko da u veido *I nodaļa «Pašvaldības princips un Latvijas pašvaldību sistēma»*, kuras m r is ir padzi in ti zin tnis ki izp t t un ieg t izpratni par pa–vald bu j dzieniu, pa–vald bu kompetenci, pa–vald bu instit ciju sist mu un pa–vald bu p rraudz bu, analiz jot un apkopojot vair ku ties bu zin tnieku daļā d s izpratnes, k ar normat vajos ties bu aktos ietvert s leg ldefin cijas.

Promocijas darba praktisko da u veido *II nodaļa «Pašvaldību sistēmas pilnveidošanas doktrinārais pamats»*, *III nodaļa «Latvijas pašvaldību sistēmas atjaunošana un sākotnējās reformas»* un *IV nodaļa «Administratīvi teritoriālo un*

Latvijas pašvaldību sistēmas pilnveidošanā». II nodaļa apspoguļo loktrīnros pētījumu rezultātus un ierosina pasākumus, kas veicinātu pašvaldību sistēmu izmaiņu teorētisko pamatojumu, aprakstītu pašvaldību reformu nozīmīgākos aspektus un aplūkoto pašvaldību reformu veidu iedalījumu. III nodaļā ir izpētīta Latvijas pašvaldību sistēmas pilnveidošanas doktrīnros un tiesiskos pamatus sistēmas reformas procesā pēc Latvijas valsts neatkarības atjaunošanas. IV nodaļā ir analizēti būtiskākie Latvijas pašvaldību sistēmas teritoriālie un funkcionālie reformas juridiskie aspekti un dinamika. Darbā praktiskajās daļās Latvijas pašvaldību sistēmas pilnveidošanas doktrīnros un tiesiskie pamati un būtiskākie sistēmas reformas aspekti ir analizēti, pamatojoties uz I nodaļā iegūtajiem rezultātiem.

Lai risinātu promocijas darba uzdevumus un sasniegtu tērmi, izmantotas vairākas **pētījuma metodes**. Latvijas un citu valstu pašvaldību sistēmu pētījumu rezultātu apkopšanai un pasaules prakses analīzei izmantota monogrāfiski aprakstojojo un loģiski konstruktīvo metode. Ar analīzes un sintēzes metodi pētījuma problēmu elementi vai procesu sastāvdaļas un, balstoties uz tiem, sintēzes kopsakarības vai formulētas likumsakarības. Zinātniskās indukcijas metode izmantota, lai no atsevišķiem faktiem veidotu vispārīgus atzinumus vai noteiktu sakarības. Zinātniskās dedukcijas sistēmiskā metode lietota, lai sistematizētu un teorētiski izskaidrotu empiriskos materiālus un konstruētu atzinumus. Starptautisko tiesību un Latvijas tiesību aktu analīzē izmantota dogmatiskā metode.

Tā kā Latvijas valststiesību zinātnes apakšnozarās promocijas darba temata problemātika ir mazpētīta, pētījuma teorētisko pamatu Latvijas pašvaldību sistēmas pilnveidošanas valststiesību zinātnes teorētisko jautājumu kontekstā veido Latvijas tiesību zinātnieku K. Dižera, J. Lazdiņa, E. Levita, P. Mucinieka, Z. Raga un citu autoru raksti un pētījumi, kā arī ekonomikas un vadības zinātnieku M. Pēterā, E. Vanaga, I. Vilkas darbi, kuros aplūkoti atsevišķi pašvaldību sistēmas pilnveidošanas jautājumi.

Darbā analizēti un izmantoti arī pasaulē atzīto tiesību zinātnieku, piemēram, Dfl. Čandlera (*J. A. Chandler*), R. Drago (*R. Drago*), M. Geisa (*M. E. Geis*), G. Jelineka (*G. Jellinek*), Dfl. Kaidena (*G. Caiden*), A. Kovaličika (*A. Kowalczyk*), fi. Marso (*G. Marcou*), A. Petkevičus (*A. Petkevicius*), L. fon Šteina (*L. fon Stein*), M. Šramejēra (*M. Schrameyer*), T. Šmita (*T. I. Schmidt*), J. A. Tihomirova (*Ю. А. Тухомуров*), H. Vollmana (*H. Wollmann*), un citu autoru darbi un pētījumi.

DARBĪBAS PRINCIPS UN LATVIJAS PAŠVALDĪBU SISTĒMA

Pa-vald ba²¹ un valsts m sdiens joproj m ir noz m g k s soci l s p rvaldes sist mas.²² Savuk rt p rvaldes sist mu zin tnisks izp tes pieeja uzliek par pien kumu sist mas darb bas uzlabojumus pied v t tikai tad, ja ir piln ga izpratne par katru –s sist mas elementu un to kopsakar bu.²³ T p c ar pirms Latvijas pa-vald bu sist mas²⁴ pilnveido-anas priek-likumu formul -anas ir nepiecie-ams izzin t –s sist mas noz m g kos elementus, izprast to struktur lo sak rtot bu un kop jo viengabalain bu, k ar izv rt t –s sist mas attiec bas ar cit m p rvaldes sist m un priv tperson m. Tāj promocijas darba noda tiks veikta –o b tisko aspektu izp te.

Latvijas pa-vald bu sist mu veido tr s elementi:

- 1) pa-vald bu kompetence;
- 2) pa-vald bu institucion l sist ma;
- 3) pa-vald bu p rraudz bas sist ma.²⁵

Nosaukto pa-vald bas sist mas elementu pamat ir j dziens *pašvaldība*, t p c noda as s kum tiks noskaidrota prec za – j dziena satura izpratne, raksturojot

²¹ P t jum ar v rdu «pa-vald bas» tiek apz m tas «teritori l s pa-vald bas». Teorij past v dafl di pa-vald bu veidu (tipu) iedal jumi. Piem., v cu ties bu zin tnieks Martins Burgi (*Martin Burgi*) iz- ir divus pa-vald bu organiz cijas tipus: teritori l s pa-vald bas (*Kommunale Selbstverwaltung*) un funkcion l s pa-vald bas (r pniec bas kameras un br vo profesiju apvien bas, soci l s pa-vald bas (piem., slimokases u.c.) (*Funktionale Selbstverwaltung*). Vair k skat.: **Burgi M.** *Kommunalrecht*. 3. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2010, S. 12.614. Latvijas ties bu zin tieku p t jumos tiek pied v ts – ds pa-vald bu veidu (tipu) iedal jums: k rtu, maz kumtaut bu, arodu un teritori l s pa-vald bas (skat., piem.: **Rags Z.** *Pašvaldības un to darbības tiesiskais pamats demokrātiskā valstī (izmantojot Latvijas pieredzi)*. R ga: P&Ko, 1998, 13. lpp. M sdiens *kārtu pašvaldības* vairs nepast v, bet Latvijas ties bu v stur t s tiek apl kotas k svar gs posms kop j teritori lo pa-vald bu form -an s proces (**Valters P.** *Valsts un tiesību vēsture jēdzienos un terminos*. R ga: Divergens, 2001, 182. lpp.).

²² Par dafl d m soci l s p rvaldes sist m m vair k skat.: **Чиркин В. Е.** *Юридическое лицо публичного права*. : , 2007, c. 1736178.

²³ Par sist mu k zin tnisks izzi as metodolo ijas principu un pieej m t izp tei vair k skat.: **Vedins I.** *Zinātne un patiesība*. R ga: Avots, 2008, 393.6407. lpp.

²⁴ V sturiski Latvijas pa-vald bu sist mas apz m -anai tika lietots j dziens «pa-vald bas iek rta», savuk rt m sdienu p t jumos pa-vald bas b t bas raksturojumam tiek izmantots j dziens «pa-vald bas sist ma». Par v sturisko j dziena «Latvijas pa-vald bas iek rta» izpratni un t s elementiem vair k skat.: **Mucinieks P.** *Latvijas pašvaldību iekārta*. R ga: L.U. Studentu padomes gr matn cas izdevums, 1938, 3.64. lpp.

²⁵ Sal dz.: par V cijas pa-vald bu sist mu skat.: **Greis M. E.** *Kommunalrecht*. 2., neue bearbeitete Auflage. München: Verlag C. H. Beck, S. 19.622.; par Anglijas pa-vald bu sist mu skat.: **Chandler J. A.** *Local government today*. Manchester, UK; New York: Manchester University Press; New York: Distributed exclusively in the USA by Palgrave, 2009, pp. 1615; par Francijas pa-vald bu strukt r skat.: **Dantonel-Cor N.** *Droit des collectivités territoriales*. Nancy: BRÉAL, 2007, p. 8630.

n v sturisko izcelsmi²⁷, k ar aprakstot j dziena

Zin tnskajos p t jumos teor tiski pamatots dafl du valstu pa–vald bu sist mu iedal jums p c l dz g m paz m m. Latvijas pa–vald bu sist ma p c sav m paz m m ietilpst municip laj (anglosak–u) pa–vald bu saim ²⁸. Tš paz mju anal zei savuk rt b s iev rojama noz me noda as turpin jum pied v tajam Latvijas pa–vald bu sist mas elementu raksturojumam.

1. Pašvaldības princips un tā vēsturiski teorētiskā izcelsme

1.1. Pašvaldības principa būtība

Pa–vald bas pamat ir ne tikai r pes par ikvienu savu iedz vot ju un teritori lo kopienu²⁹ kopum , bet ar visai sabiedr bai un valstij svar gas kop gas v rt bas: *brīvība, demokrātija, cilvēktiesības un laba valsts pārvaldība*.

Ja valsts ir br va, tad taj past v un darbojas pa–vald bu sist ma³⁰ ó –o principu ties bu zin tn noformul ja jau 19. gs. vid , kad v cu valststies bu zin tnieki R dolfs fon Gneists (*Heinrich Rudolf Hermann Friedrich von Gneist*, 1816ó1895) un Lorencs fon Teins (*Lorenz von Stein*, 1815ó1890) nor d ja pa–vald bu noz mi valst : «Valsts br v bu b tiski var nov rt t tikai p c t s pa–p rvaldes m roga.»³¹ Tšm viedoklim var pievienot ar Alek–a Tokvila uzskatu: «Ar bez pa–vald b m (*local institutions*) n cija

²⁶ Par *pašvaldības principu* demokr tisk valst vair k skat.: **Sobota K.** *Das Prinzip Rechtsstaat: verfassungs- und verwaltungsrechtliche Aspekte*. Tübingen: Mohr Siebeck, 1977, S. 117.

²⁷ Ierobeflot darba apjoma d p t jum sniegta tikai visp r ga pa–vald bas principa att st bas anal ze Eirop un Latvij , p rst stot b tisk kos v stures faktus.

²⁸ Par municip lo (anglosak–u) pa–vald bu saimi un t s b tisk m patn b m vair k skat. darba turpin jum ó I noda as 1.3. apak–noda .

²⁹ *Teritoriālā kopiena* ir noteiktas teritorijas iedz vot ju kopums, kas pa–i steno savu p rvaldi (**Gierke O.** *Community in historical perspective*. Cambridge: Cambridge University Press, 1990, p. XXXI).

³⁰ Politikas zin tnieks Braiens Smits (*Brian Smith*) nor d ja visp r ju tendenci pa–vald bu principa att st bai jaunizveidot s valst s un valst s, kur s tiek stenotas b tisk s ekonomiskas reformas: «L dz 1994. gadam 63 no 75 pasaules jaunatt st bas un p rejas ekonomikas valst m, kur s iedz vot ju skaits p rsniedz 5 miljonus, notika valsts p valdes demokratiz cija un noz m gas valsts p rvaldes uzdevumu da as nodo–ana pa–vald b m» (**Smith B.** *National and Local Democracy: Lessons from the Third Wave of Democratization // New Challenges in Local and Regional Administration*. Edited by I. M. Barlow, D. Wastl ó Walter. Aldershot: Ashgate, 2004, p. 3).

³¹ **Geis M. E.** *Kommunalrecht*. 2. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2011, S. 10.

(free government), tom r stenas br v bas garu t

Varas centraliz cijas procesi, kas vienlaikus noz m ar iedz vot ju br v bas samazin –anu, nenov r–ami izraisa sabiedr bas neapmierin t bu un pat revol cijas. To uzskat mi pier da ar v sture.³³

Pa–vald bas ir demokr tiskas tiesiskas valsts pamats³⁴ un pa–vald bas princips k demokr tiskas valsts pamatv rt ba tiek nostiprin ts daudzos starptautiskos un nacion los ties bu aktos.³⁵ Turkl t darboties sp j ga pa–vald bu sist ma neb t nav tikai statisks demokr tiskas valsts pamats, jo tie-i pa–vald bas tautvald bas steno–anas proces nodro–ina stabilu un efekt vu demokr tiju.³⁶ V sturiski pretrun gi v rt tais fran u valstsv rs Luijs Antuans Senflusts (*Louis Antoine Léon de Saint-Just*, 1767–1794) sav 1793. gada 24. apr a uzst –an s run Francijas Nacion laj konvent par Francijas 1793. gada Konstit cijas principiem uzsv ra pa–vald bu noz mi valsts suverenit tes veido–an : «Valsts dal juma princips ne p c teritorij m, bet p c iedz vot jiem, tiek pied v ts ar m r i nodro–in t tautas ties bas, lai garant tu

³² **Tocqueville A.** *Democracy in America*. New York: The library of America, 2004, p. 68.

³³ Piem., austrie–u 20. gs. s kuma ties bu zin tnieks Jozefs Redlihs (*Joseph Redlich*, 1869–1936) sav p t jum par Anglijas viet j s p rvaldes en zi nor da, ka viens no Liel s ang u revol cijas (1642–1649) iemesliem bija iedz vot ju pa–vald bas ties bu ierobeflo–ana (vair k skat.: **Редлих И.** *Английское местное управление: Изложение внутреннего управления Англии в его историческом развитии и современном состоянии*. 1. - : , 1907, c. 45646).

³⁴ M sdienu politikas un vad bas zin t u pamat ir apgalvojumi, ka «pa–vald bas ir demokr tijas debesis» un «pa–vald bas ir iedz vot ju treni u vieta demokr tij » (**Vetter A.** *Local Politics: A Resource for democracy in Western Europe? Local Autonomy, Local Integrative Capacity, and Citizens' Attitudes toward Politics*. Plymouth: Lexington Books, 2007, p. 1).

³⁵ Latvijas Satversmes tiesa ir secin jusi, ka *pašvaldības princips* izriet no Latvijas Republikas Satversmes 1. pant min t demokr tiskas valsts iek rtas principa, kas «aptver minim lo pras bu kopumu attiec b uz viet j s pa–p rvaldes organiz ciju demokr tisk tiesisk valst ». Par Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likuma 2. pielikuma «Novadi un teritori l iedal juma vien bas» 103. punkta v rdu «Dz rbenes pagasts» un «Kaives pagasts, Taurenes pagasts» atbilst bu 1985. gada 15. oktobra Eiropas Viet jo pa–vald bu hartas 5. pantam: Satversmes tiesas 2009. gada 30. oktobra spriedums liet Nr. 2009-04-06 // *Latvijas Vēstnesis*, 2009. gada 3. novembris, Nr. 174 (4160). Par l dz gu pa–vald bu noz mi demokr tiskas V cijas valsts konstitucion laj iek rt sal dz. skat.: **Löwer W.** Artikel 28 // *Grundgesetz Kommentar*. Band 1: *Präambel bis Art. 69*. 6., nebearbeitete Auflage. München: C. H. Beck Nördlingen, 2012, S. 1831.61832.

³⁶ Dfims andlers (*Jim A. Chandler*) nor da: «Dal ba viet j pa–vald b var b t svar gs l dzeklis, lai nodro–in tu to, ka pilso i un politi i ieg st piln g kas zin –anas un izpratni par v rt b m, kas ir nepiecie–amas un iz– iro–as, lai nodro–in tu stabilu demokr tiju. Efekt va demokr tija pieprasa, lai p c iesp jas vair k cilv ku piedal tos politiskaj sist m . Viet j s pa–vald bas nodro–ina daudz liel kas iesp jas cilv kiem b t iesaist tiem viet j s padom s, pie emot l mumus, kas ietekm to ikdienas dz vi un viet j s kopienas, k ar nodro–ina daudz liel kas iesp jas ietekm t viet jo padomju l mumus, piedaloties viet j s partij s un dafl d s intere–u grup s» (**Chandler J. A.** *Local government today*. Manchester, UK; New York: Manchester University Press; New York: Distributed exclusively in the USA by Palgrave, 2009, p. 8).

li. [...] N cijas suverenitē mēs tūkotam s»³⁷. Ar šīs konstitūcijas ieviešanu nepārkāpami ir noteikti, ka pašvaldības «tautas suverenitātes» stenošanās.³⁸

Būtiska demokrātiskā valsts raksturojuma pazīme ir tiesiedzvotju, pašvaldību un valsts savstarpīgās attiecības³⁹, kas jāskatās ciešā saistībā ar cīlonbāzē jeb pirms kuma teoriju, ko aizsaka antīkās filozofijas pērstāvji⁴⁰. Ja pirmi ietami skaidrs, ka valsts šķērtņi ir «izaugusi» tieši no pašvaldībām⁴¹, tad nedrīkst arī aizmirst, ka pašvaldības pastvešana mēdzen šim ir atkarīga no valsts, jo pašvaldības bez valsts nepastāv. Tādēļ formulētā cīlonbāzē dilemma, pat bez pamatā patiesības noskaidrošanas, liecina par pašvaldības principa svarīgumu sabiedrībā un valstī.

Vēl cū tiesību zinātnieks Torstens Tšmits (*Thorsten Ingo Schmidt*) uzskata, ka valsts un pašvaldību attiecības raksturo atbildes uz – diemjautājumiem:

- 1) Vai pašvaldība ir valsts vai sabiedrības pārvade?
- 2) Vai vietējā kopienā ietilpst visi pašvaldības iedzīvotji vai tikai valsts pilsoņi?
- 3) Vai valsts ar savu tiesisko regulējumu var tieši ietekmēt pašvaldības darbu?⁴²

Uz pirmo jautājumu Latvijas valststiesību teorijā nav viennozīmīgas atbildes, ir tikai dažādu zinātnisko teoriju trūkumu demonstrācija, kas noved līdz divmērīgām un savstarpīgi izslēdzošām slēdzieniem, kad tiek pamatota pašvaldības k

³⁷ Сен-Жюст Л. А. *Речи. Трактаты Серия*. : , 1995, с. 52653.

³⁸ Zviedrijas Karalistes Konstitūcija, pieņemta 01.01.1975 // [http://www.sweden.gov.se/sb/d/2707/a/15-187\(1:1\)](http://www.sweden.gov.se/sb/d/2707/a/15-187(1:1)).

³⁹ Vēl cū tiesību zinātnieku darbos plaši tiek izmantota zinātniskās izziņas pieeja, kad raksturojot pašvaldības būtību, tiek vērtētas valsts un pašvaldību attiecības (skat., piem.: Burgi M. *Kommunalrecht*. 3. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2010, S. 10.612.).

⁴⁰ Pirmās cīlonbāzē dilemmas formulēja Aristotelis (*Αριστοτέλης*, 384.6322. g. p. m. ē.), un tieši mēs jādāz zinātniskās izziņas pieejas kumu, kad patiesības noskaidrošanai tiek meklētas cīloņu un seku sakarības (vairāk skat.: Vedins I. *Zinātne un patiesība*. Rīga: Avots, 2008, 260.6261. lpp.).

⁴¹ Ievērojams 19. gs. s kuma krievu jurists Gabriels Tšerņevičs (*Габриэль Феликсович Шершеневич*, 186361912), raksturojot tieši demokrātiju, norāda jābūtiskā vsturiskā faktā, ka Senajā Grieķijā un Senajā Romā valsts un pilsētā savas būtības «bija viens un tas pats»; pastvejā pilsētvalstis (*Шершеневич Г. Ф. Общее учение о праве и государстве*. 2- . : . , 1911, . 53).

⁴² Schmidt T. I. *Kommunalrecht*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2011, S. 7. Līdzīgi jautājumi tika noformulēti arī K. B. meistera 1924. gada publikācijā «Pilsētā pašvaldības likumprojekta galvenie strādus jautājumi», kur tika norādīts, ka pamatā jautājumi par pilsētā pašvaldības būtību likumprojekta izstrādes gaitā bija: 1) vai pilsētā atstāt pašvaldības tiesības patrimonālīgā galā; 2) vai jaunā likumā paredzēt pašvaldības pilsoņu (pilsētas iedzīvotju) tiesības; 3) kādi pilsoņi var iegūt tiesības uz sociālo pabalstu un vai šīs tiesības savienojamas ar veltījumu tiesībām; 4) pilsētā obligatorisko noteikumu izdošanas tiesību apmērs; 5) pārraudzība no likumības vai lietderības viedokļa u. c. (*Būmeisters K. Pilsētā pašvaldības likumprojekta galvenie strādus jautājumi // Pašvaldības Balss*, 1924. gada jūnijs, Nr. 3).

in ma «neatkar ba» valst vai ó gluffi pret ji ó k autas hierarhiski struktur t un atbild g valsts p rvaldes iest flu sist m .⁴³

Tom r –aj s attiec b s b tiski ir iev rot l dzsvaru ó nevar noliegt nedz noteiktas teritori las kopienas iedz vot ju pa–p rvaldes ties bas, nedz pa–vald bas pien kumus kop ju valsts uzdevumu steno–an .

No Valsts p rvaldes iek rtas likuma izriet, ka pa–vald ba ir no Latvijas Republikas k s kotn j s publisko ties bu juridisk s personas atvasin ta publiska persona.⁴⁴ Kaut ar –ds statuss pa–vald bai uzliek zin mus pien kumus, tas neb t neierobeflo pa–vald bu izmantot savas k sabiedrisk s p rvaldes instit cijas ties bas ó izlemt viet j s teritori l s kopienas iedz vot ju interes s eo–us jaut jumus, kas var ar nesakrist ar valsts interes m.

Atbilde uz otro jaut jumu atkar ga no valsts tiesiski regul tiem krit rijiem, kas auj attiec go indiv du pieskait t viet j s kopienas locek u sast vam, t d j di tam pie– irot ties bas piedal ties pa–vald bas v l –an s un ar sa emt pa–vald bas pakalpojumu. Krit riji, kas nosaka pieder bu konkr tai teritori lai kopienai, var b t dafl di, un to noteik–ana ir atkar ga no katras valsts tiesisk regul juma ietvara, kas nosaka viet j s kopienas iedz vot ju loku, kuri var piedal ties pa–vald bas darb .⁴⁵ Latvij pa–vald bas teritori lo kopienu iedz vot ju kopums izriet no Republikas pils tas domes un novada domes v l –anu likuma⁴⁶.

Atbilde uz tre–o jaut jumu par valsts ties b m iejaukties pa–vald bas darb b un pa–vald bas patst v bas robefl m izriet no pa–vald bas principa div j d s juridisk s dabas. Pa–vald bai ir saisto–i valsts pie emtie likumi un tajos noteiktais pa–vald bas darb bas ietvars. T pat pa–vald ba ir valsts p rvaldes iest de, kas pilda valsts uzdoto kompetenci. Tom r pa–vald bai ir ar sava autonoma kompetence, kur t ir patst v ga

⁴³ Skat., piem.: **Rags Z.** Vai padomju centr lisms Latvij joproj m dz vs // *Jurista Vārds*, 2006. gada 16. maijs, Nr. 19 (422).

⁴⁴ Valsts p rvaldes iek rtas likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2002. gada 21. j nijs, Nr. 94.

⁴⁵ **Schmidt T. I.** *Kommunalrecht*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2011, S. 7. Sal dz. skat.: **Chandler J. A.** *Local Government Today*. Manchester, UK; New York: Manchester University Press; New York: Distributed exclusively in the USA by Palgrave, 2009, pp. 72687.

⁴⁶ Latvij no Republikas pils tas domes un novada domes v l –anu likuma 5. panta pirm s da as izriet, ka ties bas v l t pa–vald bas domi ir Latvijas pilsonim vai Eiropas Savien bas pilsonim, kur– nav Latvijas pilsonis, bet ir re istr ts Iedz vot ju re istr . Savuk rt – panta otraj da ir noteikti papildu ierobeflo–i krit riji, proti, ka ties bas v l t personai, kura v l –anu dien sasniegusi 18 gadu vecumu, ir re istr ta v l t ju re istr un vismaz 90 dienas pirms v l –anu dienas ir re istr ta dz vesviet attiec g s pa–vald bas administrat vaj teritorij , vai personai, kurai attiec g s pa–vald bas administrat vaj teritorij pieder likum noteiktaj k rt b re istr ts nekustamais pa–ums, k ar nav noteikti –aj likum noteiktie ierobeflojumi (Republikas pils tas domes un novada domes v l –anu likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1994. gada 13. janv ris, Nr. 10 (141)).

pa- vald bus v l – an s
etekm – anas ties bus valst ir sam r ierobeflotas, jo
pret j gad jum tiks ierobeflots demokr tijas princips.

Pa- vald bu ties bus k teritori las kopienas iedz vot ju ties bus apdz vot
noteiktu teritoriju ir atvasin tas no cilv ka dabisk m ties b m.⁴⁷ Ar Vispasaules
deklar cijas par viet j m pa- vald b m preambul ir nor d ts, ka «pa- vald bu principa
pamats ir Visp r j s Cilv kties bu deklar cijas 21. pants, bet deklar cij par viet j m
pa- vald b m min t s vadl nijas kalpo k uzst d jums ikvienai valstij veicin t savas
tautas soci li ekonomisko labkl j bu».⁴⁸

Vienotas vadl nijas demokr tisku pa- vald bu idejai formul tas Eiropas Viet jo
pa- vald bu hart ⁴⁹, kur ir aizst v tas Eiropas valstu teritori lo kopienu iedz vot ju
ties bus piedal ties pa- vald bus darb ⁵⁰, k ar citos Eiropas Savien bus (ES) ties bu
aktos⁵¹. Pa- vald bus principu k kop gu ES v rt bu bija paredz ts ietvert ar Eiropas
Konstit cijas L guma projekta II sada «Pamatties bus un Savien bus pilson ba», kur
tiktu nostiprin tas ES pilso u ties bus piedal ties «dz vesvietas dal bvalsts pa- vald bu
v l – an s»⁵².

Pa- vald bu ties bus k cilv ka ties bus tiek pa- i nostiprin tas un aizsarg tas
dafldu valstu pamatlukumos.⁵³ Ar Latvijas Republikas Satversmes 8. noda as
«Cilv ka pamatties bus» 101. pant *expressis verbis* ir nostiprin tas cilv ka ties bus ó
pa- vald bu ties bus, proti, no – panta izriet: «Ikvienam Latvijas pilsonim ir ties bus
likum paredz taj veid piedal ties valsts un pa- vald bu darb b , k ar pild t valsts
dienestu. Pa- vald bus iev l pilnties gi Latvijas pilso i un Eiropas Savien bus pilso i,
kas past v gi uzturas Latvij . Ikvienam Eiropas Savien bus pilsonim, kas past v gi

⁴⁷ Viens no pirmajiem pa- vald bu ties bus no cilv ka dabiskaj m ties b m atvasin ja A. Tokvils, kur-
z m gi nor d ja: «T vien r d s, ka kom na ir n kusi tie- i no Dieva rok m» (fran u val. «[...] la
commune paraît sortir directement des mains de Dieu») (**Tocqueville A.** *De la Démocratie en
Amérique; Souvenirs; L'Ancien Régime et la Révolution.* Paris: Robert Laffont, 2002, p. 85).

⁴⁸ Worldwide Declaration of Local Self-Government // http://www.logincee.org/remote_libraryitem-/6162?lang=lv.

⁴⁹ Par 1985. gada 15. oktobra Eiropas viet jo pa- vald bu hartu: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1994,
Nr. 37 (522).

⁵⁰ **Hille D.** *Die neue Kommunalverwaltung. Band 7. Grundlagen des kommunalen Beteiligungs-
managements. Kommunale Unternehmen gründen, steuern und überwachen.* 1. Auflage. München:
Jehle Rehm, 2003, S. 13.614.

⁵¹ Skat., piem.: **Craig P.** *EU Administrative Law.* New York: Oxford University Press, 2012, p. 182.

⁵² *Eiropas Konstitūcijas Līgums. Projekts.* 2003. gada 13. j nijs. Luksemburga: Eiropas Kopienu
Ofici lo publik ciju birojs, 2004, 13. lpp.

⁵³ **Brüning Chr., Vogelgesang K.** *Die Kommunalaufsicht. Aufgaben – Rechtsgrundlagen – Organi-
sation.* 2., völlig neue bearbeitete und wesentlich erweiterte Auflage. Berlin: Erich Schmidt Verlag,
2009, S. 21.

paredz taj veid piedal ties pa-vald bu darb b .
u valoda».⁵⁴

Idejas par labu valsts p rvaldi pamat ir ar pa-vald bas princips. Pa-u pa-vald bas iedz vot ju ieinteres t ba no valsts p rvaldes funkcij m izrieto-os kvalit at vos pa-vald bas pakalpojumos auj efekt vi stenot pa-as valsts p rvaldes funkcijas, kas sekm labas p rvald bas principa iev ro-anu.⁵⁵ Tie-i pa-vald bas jau ilgsto-i starp valsts p rvaldes iest d m sp l vado-o lom u vairuma cilv kam vit li nepiecie-amo valsts pakalpojumu nodro-in -an . Paaugstin s ar pa-vald bu pakalpojumu izpildes kvalit tes pras bas. Visa t rezult t pa-vald bas ir k uvu-as par valsts instit ciju sist mas b tisku elementu, kas steno kop jo valsts politiku.⁵⁶

1.2. Pašvaldības principa vēsturiskā izcelsme Eiropā

No latvie-u v stures avotiem nevar viennoz m gi izsecin t j dziena «pa-vald ba» pirmreiz jo dokument ro lietojumu, t saturisko izpratni un praktisko lietojumu, jo l dz pat 19. gs. tr kst p rliedzino-u dokument ru pier d jumu, kas autu izdar t visp r jus, ne fragment rus, secin jumus par pa-p rvaldes instit cij m valsts teritorij . Tom r nav -aubu, ka valstiskie (pa-p rvaldes) veidojumi Latvijas teritorij ir past v ju-i jau ilgi pirms tie pirmo reizi tika aprakst ti v stures avotos.⁵⁷

⁵⁴ Latvijas Republikas Satversme: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1993. gada 1. j lijs, Nr. 43.

⁵⁵ «Pa-vald bas pakalpojumu snieg-an ir efekt v kas nek centr l p rvalde, jo prec z k p rzina viet jo specifiku un var piel got savu administr ciju vajadz go pakalpojumu snieg-anai, savuk rt, centr l vald ba balst s uz specializ ciju, kas lok l l men nedarbojas» (**Jansone D., Reinholde I., Ulnicāne I.** *Latvijas publiskā pārvalde*. R ga: Latvijas Universit te, 2002, 99. lpp.).

⁵⁶ Tāt gan nedr kst nepiemin t ar k du v cu ties bu zin tnieku konstat tu *demokrātījai* negat v tendenci ó jo vair k pa-vald bas nodarbojas ar -iem visp rvalstiskas noz mes jaut jumiem, jo vair k t s att lin s no viet jas noz mes jaut jumiem, kas savuk rt sekm arvien liel ku pa-vald bu integrit ti valsts p rvaldes sist m . Pak peniski samazin s pa-vald bu k politisku p rvaldes vien bu loma, jo likumdev js un vald ba m ina arvien prec z k reglament t visus viet j s noz mes jaut jumus, t d j di samazinot pa-vald bu «uz vietas» lemjam o jaut jumu loku. TM iemesla d pa-vald bas arvien vair k s k uztvert tikai un vien gi k p rvaldes vien bas, kas specializ ju- s valsts p rvaldes pakalpojumu snieg-an . Min tais aspekts kalpo par aktu lu ties bu zin tnieku izp tes objektu, k nepie aut, lai pa-vald bas pazaud tu savu patn jo statusu valst (**Beck B. E.** *Kommunale Unternehmen zwischen Selbstverwaltungsgarantie und Europarecht. Gemeindliche Unternehmen Bayerns im Spannungsfeld zwischen Selbstverwaltungsgarantie des Grundgesetzes und Wettbewerbsfähigkeit des Gemeinschaftsrechts*. Frankfurt am Main: Peter Lang Europäischer Verlag der Wissenschaften, 2001, S. 58.659.).

⁵⁷ No *Indriķa Livonijas hronikas* izriet, ka 12. gs. beig s Latvijas teritorij past v ja nelielas pilsvalsti as. Skat., piem., hronik piemin to L bijas valsti as Salas pils iekaro-anas aprakstu (*Indriķa Livonijas hronika*. Tulkojis J. Kripiņš. R ga: R gas paraugtipogr fija, 1993, 19. lpp.). Savuk rt *Atskaņu hronikā* rakst ts: «Daugava ir upe pla-a, pl st no krieviem gana kna-a, dz vo tan s apvidos bezdiev gi audis, tos sauc par l bjiem, blakus tiem s i m t pa novadiem [...]» (*Atskaņu hronika. Ditleba Alnpeķes «Rīmju hronika»*. Atdzejojis J. Saiva. R ga: R gas paraugtipogr fija, 1993, 4. lpp.). Ar A. TM be nor da: «[...] jau 9. g. s. vid kur-iem bija sava lielkunga valsts, kas savuk rt sast v ja no piec m kungu valst m ó regnum vero ipsum quique habebat civitates. Par civit t m erm i sauca

ienū p rvaldi, var konstat t, ka m sdienu pa–vald bai
ns latvie–u valod nepast v ja, bet pa–p rvaldes
form jumus saist ja dr z k ar valsts viet jo varu.⁶³

Pa–vald bas j dziena lietojumam un pa–a principa v sturiskajai att st bai ir
kop ja v sture vis Eirop . To uzskat mi apliecina gan v stures avoti, gan dafl du
p tnieku l dz g s teor tisk s atzi as par pa–vald bas principa saturu.⁶⁴

Pa–vald bas k teritori las kopienas iedz vot ju organiz cijas forma past v jau
kop– seniem laikiem. T s s kotn jo ra–anos pamatoja cilv ku nepiecie–am ba
aizsarg ties no r j s vides negat vaj m ietekm m un socializ cijas procesi.⁶⁵
Savuk rt m sdienu pa–vald bu pirms kumi mekl jami jau Senaj Rom , t p c
juridiskaj literat r pa–vald bas apz m –anai bieffi tiek lietots ar no lat u valodas
atvasin tais j dziens *municipalitāte*⁶⁶ (lat u val. *munus ó* –smagums, nastaø un *capio*
vai *receptio* ÷ emu, pie emuø).⁶⁷ TMdi Sen s Romas republikas period (509. g.

⁶³ Piem., Rei a un Mat sa Kaudz –u 1879. gada rom n «M rnieku laiki», kur liter ri aprakst ti 19. gs.
60.670. gadu notikumi Latvijas teritorij , j dzieni *pagasts* un *valsts* bija l dz gi, jo «m rnieku laikos t
lietoja» (**Kaudzīte R., Kaudzīte M. Mērnieku laiki.** R ga: Zvaigzne ABC, [1997], 11. lpp.).

⁶⁴ Piem., Par zes Sorbonas Universit tes ties bu zin tnes profesors *Žerārs Marso (Gérard Marcou)*
raksta, ka tie–i Anglij ir radies m sdienu liber las valsts idejai atbilsto–s pa–vald bas princips no
kurienes to p r ma p r j Eiropa (cit ts p c: **Breillard M. L'Administration locale en Grande -
Bretagne entre centralisation et régionalisation.** Paris: L'Harmattan, 2000, p. 1.). Ar latvie–u
v sturnieku p t jumus ir nor d ts, ka R gas pils tas p rvalde l dz pat 19. gs. beig m bija «v ciska»,
t d j di apstiprinot v cu ties bu ietekmi pils tu p rvald –anai (**Augškalns J.** R gas pils tas pa–vald bas
v l –anas l dz Latvijas valsts nodibin –anai // *Latvijas Pilsētu savienības rakstu krājums I.* R ga:
Latvijas Pils tu savien bas izdevums, 1930, 59.660. lpp.).

⁶⁵ V cu ties bu zin tnieks Makss Geiss (*Max-Emanuel Geis*) pamatoti nor da, ka «teritori l
pa–vald ba ir viena no sen kaj m soci laj m kopdz ves form m, kas nav balst ta uz asinsradniec bu.
Senos laikos no ints att st j s ciemati, kas kalpoja eksistences nodro–in –anai un aizsardz bai pret
savva as zv riem, ienaidniekiem un nelabv l giem laikapst k iem. Dr z vien to papildin ja eogr fiski
noteiktas ekonomisk s kopienas funkcijas, kuras ietvaros darba dal –ana un mai as tirdzniec ba
pie– ra kop dz vo–anai m r tiec gu strukt ru. [...] Kop gu ties bu (kop j zemes pa–uma ties ba) un
pien kumu (pien kumu piedal ties ugu dsz s b un dambju b vniec b) izveido–an s skaidri atspogu o
teritori l s kopienas k aizsardz bas un eksistences nodro–in –anas veida raksturu.» **Geis M. E.**
Kommunalrecht. 2. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2011, S. 3.64. Savuk rt krievu v sturnieki
nor da, ka teritori lo kopienu ra–an s pamat bija nepiecie–am ba nodro–in t cilv ku augo– s ikdienas
vajadz bas, ko var ja stenot tikai lielas soci las grupas (piem., zemes apstr des darbus). Katra t da
kopiena apvienoja vair kas noteikt teritorij dz vojo–as imenes. Att stoties feod lismam, pak peniski
–s teritori l s kopienas nok uva feod u var un to apsaimniekot s teritorijas k uva par valsts da m.
(**Орлов А. С., Полунов А. Ю., Терещенко Ю. Я. Основы курса истории России.** :
, 2010, c. 29.).

⁶⁶ Atsevi– s valst s, piem ram, *Spānijā*, viet j s pa–vald bas joproj m tiek sauktas par *munīcijām*
(*municipios*) (Sp nijas Karalistes Konstit cija, pie emta 06.12.1978 // http://www.senado.es/constitu/-index_cat.html, 137. pants). Latvij pied v jums viet j s pa–vald bas p rsaukt par *municipalitātēm*
netika atbalst ts. Saska ar Ministru kabineta 1996. gada «Pa–vald bu administrat vi teritori l
iedal juma koncepcijas projektu» bija paredz ts: «Municipalit te ir administrat va teritorija ar t s
iedz vot jiem, kuriem ir viet j pa–vald ba. Reformas gait jaunas municipalit tes veidojas,
apvienojoties pagastiem ar pils t m vai ar pagastiem apvienojoties savstarp ji» (Pa–vald bu
administrat vi teritori l s reformas koncepcijas projekts: MK s des protokola izraksts (prot. Nr. 30,
29. §) // *Latvijas Vēstnesis*, 1996, Nr. 98 (583)).

⁶⁷ **Burrill A. M. A Law Dictionary and Glossary.** New York: Baker, Voorhees & Co, 1867, p. 215.

pils tas, kur m bija pie-irtas da jas pa-p rvaldes ties bu regul juma piem rs ir pils tu ties bas seno romie-u ties b s, kas kop-4. gs. p. m. . bija noteiktas pils t m ar piln m ties b m (*oppida*) un pils t m ar da j m ties b m (*municipia*). Da ji saglab ju-os, ac mredzami vienotus, ta u tikai uz otro pils tu grupu attiecin mus municip los noteikumus (*lex Iulia municipalis*) 45. gad p. m. . izdeva Gajs J lijs C zars (*Gaius Iulius Caesar*). Ar vi a politisk s darb bas laiku ir dat ti ar citi municip lie noteikumi provin u pils t m. Jau -ajos noteikumos bija izteikts pils tu pa-p rvaldes princips ar divk r-u funkcio lo pak aut bu p rvaldes aug- jam l menim un sen tam, k ar Pilso u sapulcei.⁶⁸

Ar p c Sen s Romas valsts sabrukuma Eirop dafl d s cilv ku apdz vot s viet s joproj m past v ja pa-vald bas p rvaldes iez mes, jo dafl dos v stures avotos jau kop-6. gs. tika lietota m sdienu pa-vald bu raksturojo-a paz me ó «iedz vot ju teritori la apvien ba»⁶⁹.

Agr no viduslaiku likum *Lex Salica* (507.6511. gads) tika regul ta ar ciematu veida apmet u kopienas p rvalde. Tmj ties bu akt tika lietots termins *conventus*, kas apz m ja k rtu p rst vniec bas sapulci.⁷⁰ V cu juridiskaj literat r kop-9. gs. pa-p rvaldes apz m -anai lietoja ar j dzienu *Dorf* (v cu val. -ciems), kas noz m ja ne tikai apdz votu teritori lu vien bu, bet ar -aj teritori laj vien b dz vojo-u iedz vot ju kopienu.⁷¹

Anglosak-u Anglij (l dz 1066. gadam), kad to iekaroja norma i, dafl das karalistes (*East Anglia, Essex, Kent, Mercia, Northumbria, Sussex un Wessex*) bija sadal tas administrat vi teritori l s vien b s *Shires* (gr fist s), kas bija iedal tas nenoteikt skait m jsaimniec bu apvien bu *hundred* (10 grup s 10 m jsaimniec bu). Past v ja ar milit ras noz mes teritori las vien bas ó *Burhs*, kur m gan pamat bija

⁶⁸ Geis M. E. *Kommunalrecht*. 2. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2011, S. 4.

⁶⁹ Beck B. E. *Kommunale Unternehmen zwischen Selbstverwaltungsgarantie und Europarecht. Gemeindliche Unternehmen Bayerns im Spannungsfeld zwischen Selbstverwaltungsgarantie des Grundgesetzes und Wettbewerbsfähigkeit des Gemeinschaftsrechts*. Frankfurt am Main: Peter Lang Europäischer Verlag der Wissenschaften, 2001, S. 118.

⁷⁰ Brüning Chr., Vogelgesang K. *Die Kommunalaufsicht. Aufgaben – Rechtsgrundlagen – Organisation*. 2., völlig neue bearbeitete und wesentlich erweiterte Auflage. Berlin: Erich Schmidt Verlag, 2009, S. 43. Skat. ar : Valters P. *Valsts un tiesību vēsture jēdzienos un terminos*. R ga: Divergens, 2001, 177. lpp.

⁷¹ Becker E. *Gemeindliche Selbstverwaltung. Erster Teil. Grundzüge der gemeindlichen Verfassungsgeschichte*. Berlin, 1941, S. 47. Skat. ar : Burgi M. *Kommunalrecht*. 3. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2010, S. 19.

ie.⁷² Anglijas pils tas kop– 11. gs. tika sauktas par *burgesses*. Tie–i pils tu p rvaldes, kur s jau kop– 11. gs. tika iev l ti pils tas padomes locek i, var tikt uzskat tas par pirmajiem Anglijas pa–vald bu veidojumiem.⁷³

Vienota terminolo ija pa–vald bas principa apz m –anai Eirop v l 12.ó13. gs. nepast v ja, jo t apz m –anai tika lietoti romie–u ties b m rakstur gie termini: *oppidum, civitas, urbs, burgus, castrum, vicus, villa*. Tas liecina par t laika juridisk s terminolo ijas nenoteikt bu un vajadz g s pa–p rvaldes formas mekl jumus.⁷⁴

pa–i strauji pa–vald bu princips Eirop att st j s l dz ar viduslaiku pils tu p rvaldi. P c 11. gs., kad, pateicoties tehniskai inov cijai (zirgu paj giem), uzplauka ar tirdzniec bu saist tie p rvad jumi pa sauszemi (kas l dz tam liel k apjom bija iesp jami tikai pa densce iem), pils tas piedz voja milz gu ekonomisko aug–upeju.⁷⁵ Iz– iro–a loma pils tu att st b bija tirgot ju k rtai, kuru bag t bas pieaugums izrais ja tirgot ju centienus pils tas p rvald stiprin t savas poz cijas.⁷⁶

V rds «pils ta» 11.ó12. gs. mij ieguva juridiska j dziena noz mi, kas bija saist ts ar apst kli, ka pils tu s ka p rvald t pa–i t s iedz vot ji, kas ieguva arvien liel kas patst v bas ties bas un pan ca pils tu pa–p rvaldes instit ciju varas poz ciju stiprin –anu. Pils tas k uva autonomas.⁷⁷ To p rvalde –ai laik bija iev rojami demokr tiska. Uz uztic bu balst t s pils tas kopienas izpausme bija nododamais pils tas iedz vot ju zv rests (*coniuratio*) un principi li vienl dz g s visu pils tas iedz vot ju ties bas. Praktiski katram, kur– ierad s pils t un v l j s pieder t –ai kopienai, tika dota t da iesp ja. Viduslaiku pils tu konstit cij iek autais *Stadthuft macht frei* (v cu val. «pils tas gais daru») princips paredz ja, ka nebr vie cilv ki p c p rcel–an s uz pils tu (tas noz m ó b g–anas un nosl p–an s) «p c gada un dienas» ieguva personisko br v bu.

Kop–13. gs. pils tas p rvald ja v l tas r tes, kas st j s agr ko fogtu viet . P c It lijās pils tvalstu parauga akt v s v l –anu ties bas parasti bija visiem pilso iem,

⁷² Copus C. Local Government in England: Local Governance in the Member States of European Union // <http://www.ola-europe.com/en/presentation-des-etats/united-kingdom/>.

⁷³ Ballard A. *The English Borough in the Twelfth Century*. Cambridge: University Press, 1914, p. 56.

⁷⁴ Blickle P. *Theorien kommunaler Ordnung in Europa*. München: R. Oldenbourg, 1996, S. 3.

⁷⁵ Brüning Chr., Vogelgesang K. *Die Kommunalaufsicht. Aufgaben – Rechtsgrundlagen – Organisation*. 2., völlig neue bearbeitete und wesentlich erweiterte Auflage. Berlin: Erich Schmidt Verlag, 2009, S. 44.645.

⁷⁶ Geis M. E. *Kommunalrecht*. 2. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2011, S. 5.

⁷⁷ Hoke R. *Österreichische und deutsche Rechtsgeschichte*. Wien, Köln, Weimar: Böhlau Verlag, 1992, S. 96.

kas jeb ties bas tikt iev l tiem bija tikai «r tei
g-gal bija viens vai vair ki bir ermeisteri. R te
ier koja pils tas p rvaldes iest des un iec la profesion lus kalpot jus, kas visbiefl k
bija romie-u ties bas apguvu-ie juristi. Iev rojama loma bija ar pils tas rakstvedim
jeb skr verim (k pils tas administr cijas vad t jam).⁷⁸

Sakar ar to, ka pils t m bija rakstur ga tirgot ju dominance, oti dr z rad s
nepiecie-am ba p c pa-a juridiska regul juma str du iz- ir-anai, jo vardarb ga str da
atrisin -ana vai savstarp j pa-pal dz ba tik -auri ierobeflot kopien k pils ta nebija
iedom jamas un, emot v r komercdarb bas aspektus, izrais tu galvenok rt pe as
zaud juma sekas. TM iemesla d rad s pils tu ties bas.⁷⁹ Lab k izstr d t s pils tu
ties bas v l k tika p r emtas cit s pils t m, kas noveda pie stas pils tu ties bu
radniec bas ar pils tu «m -u un meitu ties b m».⁸⁰

14.615. gs. pils tu v stur iez m j s k posms, kad notika daf das
p rk rto-an s pils tu p rvald (*die Zunftrevolutionen*), kas bija saist tas ar pils tas
iedz vot ju k rtu c m par ietekmi pils tas p rvaldes org n ó cunft .⁸¹

19. gs. Eirop notika b tisks pav rsiens pa-vald bu principa izpratnes att st b ,
jo tika pamatota izpratne par kopienu k teritori lu juridisku personu ar pa-p rvaldes
ties b m un tika izstr d tas zin tniskas pieejas pa-vald bas izcel-an s pamato-anai.⁸²
TMai laik valststies bu teorij domin ja divas at- ir gas zin tniskas pieejas pa-vald bas
izcel-an s pamato-anai: *sabiedriskā pieeja un valstiskā pieeja*.⁸³

Sabiedriskās pieejas pamat bija uzskats, ka pa-vald ba ir patn js, v l pirms
valsts past v jis pa-as sabiedr bas p rvaldes veids un valstij par to nav nek das
nopietnas teik-anas. Pa-vald bu k pa-as sabiedr bas p rvaldi cent s pamatot gan ar

⁷⁸ Geis M. E. *Kommunalrecht*. 2. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2011, S. 5.66.

⁷⁹ Sal dz. par pils tu ties bu avotu skat.: Osipova S. *Libekas pilsētas tiesības un to izplatība Austrumeiropā*. R ga: Latvijas Universit te, 1997.

⁸⁰ Geis M. E. *Kommunalrecht*. 2. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2011, S. 6.

⁸¹ Hoke R. *Österreichische und deutsche Rechtsgeschichte*. Wien, Köln, Weimar: Böhlau Verlag, 1992, S. 96.

⁸² Vair k par priek-noteikumiem un v sturiskajiem iemesliem – das pa-vald bu izpratnes form -anai kop-19. gs. s kuma skat.: Bielzer L. *Perzeption, Grenzen und Chancen des Subsidiaritätsprinzips im Prozess der Europäischen Einigung: Eine international vergleichende Analyse aus historischer Perspektive*. Münster: GESIS, 2003, S. 72.675.

⁸³ Sal dz. skat.: Dišlers K. *Ievads administratīvo tiesību zinātnē*. R ga: Tiesu namu a ent ra, 2002, 202. lpp.; Rags Z. *Latvijas Republikas Pašvaldību tiesības*. R ga: P&K, 2002, 71.683. lpp. Par pa-vald bas principa div j do izpratni tika rakst ts ar R gas pils tas preses izdevuma «Pa-vald bu Darbinieks» 1935. gada j nija numur : «Attiec b uz pa-vald bu neatkar bu no valsts iest d m past v divi uzskati, vieni ir par to, lai pa-vald bas b tu cie-i pak autas valsts iest d m un t s b tu nost d tas atkar bas zi k valsts iest des uz vietas, bet otri, ka pa-vald b m dodama liela neatkar ba, lai t s var tu veikt visus publiskos uzdevumus uz vietas, iz emot varb t «rekrutu iesauk-anu» (Pa-vald bu Darbinieks. R ga: R gas pils tas darbinieku biedr bas izdevums, 1935. gada j nijs, Nr. 6).

dabiskaj m ties b m⁸⁴, gan pa-vald bu v sturiskaj m ties b m. Sabiedrisk s pieejas argument –anai tika piesaukta ar v sturisk pieredze, kad teritori las vien bas un taj s dz vojo– s sabiedrisk s grupas pa-as labpr t gi apvienoj s kop gu probl m jaut jumu risin –anai, t d j di veidojot valstis⁸⁵. No t izriet ja, ka pa-vald bas valst ir pa-as labpr t gi «iest ju– s», kas savuk rt pamato pa-vald bu pa-noteik–an s ties bas un nostiprina zin mu pa-vald bu «neatkar bu». K v l viens arguments pa-vald bu sabiedrisk s p rvaldes formas statusa pamato–anai tika piesaukta ar valsts un viet j s sabiedr bas intere–u no– irt ba, jo valsts un viet j s sabiedr bas intereses bieffi vien var nesakrist.⁸⁶

Iev rojam kais sabiedrisk s pieejas p rst vis bija Oto fon Girke (*Otto Friedrich von Gierke*, 1841–1921). Vi – skaidroja, ka katr apdz vot viet past v teritorijas apb ves, sanit r s t r bas un sabiedrisk s k rt bas nodro–in –anas probl mas. Tā probl mu risin –an ir ieinteres ti visi attiec g s teritorijas iedz vot ji neatkar gi no soci l s izcel–an s vai politikajiem uzskatiem. Kop j s intereses ar pamato –das soci l s kopienas past v –anu attiec gaj teritorij , kas ar ir pa-vald bas veido–an s pamatojums, t tad pa-vald bu izcel–an s pamat ir viet j s sabiedr bas vajadz ba.⁸⁷

Iev rojama loma pa-vald bas sabiedrisk s izcel–an s pamata skaidro–anai Francij bija ar fran u juristam Morisam Orju (*Maurice Hauriou*, 1856–1929), kur–

⁸⁴ Pieeju viet j s pa-vald bas past v –anu pamatot ar cilv ku dabiskaj m ties b m pla–i izmantoja ar 20. gadsimta s kuma krievu ties bu zin tnieki. Tika nor d ts, ka ties bas uz pa-vald bu (pa–p rvaldes ties bas) ir dabisk s ties bas veidot sabiedriskas apvien bas, un t s ir veidoju– s l dz ar sabiedr bas att st bu, t p c ir nepamatoti –s ties bas ierobeflot (skat., piem.: **Ковалевский М. М.** *Общее учение о государстве*. , 1908 ó 1909 . , 1909, c. 41–46).

⁸⁵ Valststies bu teorij tiek aprakst ti Sen s Grie ijas, Sen s Romas, viduslaiku Tāceies un Anglijas valstu izveido–an s piem ri, k ar federat vo valstu izveido–anas piem ri. Vair k skat.: **Ковалевский М. М.** *Общее учение о государстве*. , 1908 ó 1909 . , 1909, c. 104. Sal dz. skat. Bav rijas pavalsts V cij izveido–an s piem ru 1896. gad , kad br vpr t gi apvienoj s 41 br vpils ta: **Riederle M. W.** *Kommunale Spitzenverbände im Gesetzgebungsverfahren. Ihre rechtliche Stellung am Beispiel des Freistaats Bayern*. Heidelberg: C. F. Müller Juristischer Verlag, 1995, S. 4.

⁸⁶ Pieeja skaidrot pa-vald bu k sabiedr bas p rvaldes formu savu aktualit ti nav zaud jusi ar m sdienu ekonomikas zin tnes p rst vji profesors Edv ns Vanags un asoci t profesore Inga Vilka sav kop gaj p t jum «Pa-vald bu darb ba un att st ba» ir pied v ju–i skaidrojumu, kas liel m r atbilst viedoklim par pa-vald bu k sabiedr bas p rvaldes formu: «Pa-vald ba ir noteikt teritorij dz vojo–u pilso u (vai atsevi– s valst s ó iedz vot ju) izveidota viet j vara, kas darbojas –aj teritorij . Par pa-vald bu var uzskat t viet j s l m jvaras un izpildinstit ciju kopumu» (**Vanags E., Vilka I.** *Pašvaldību darbība un attīstība*. R ga: Latvijas Universit tes Akad miskais apg ds, 2005, 111. lpp.). Sal dz. skat.: **Pūķis M.** *Pašu valdība. Latvijas pašvaldību pieredze, idejas un nākotnes redzējums*. R ga: SIA «Jelgavas tipogr fija», 2010, 25. lpp.

⁸⁷ Vair k skat.: **Gierke O.** *Natural Law and the Theory of Society, 1500 to 1800*. New Jersey: The Lawbook Exchange, Ltd. in Clark, 2001, pp. 37643.

anai izmantoja pa-vald bu izcel-an s politisko
Valstiskās pieejas pamat savuk rt bija viedoklis, ka pa-vald ba past v tikai
t p c, ka tas ir izdev gi valstij. Valsts centr l s iest des nesp j patst v gi sniegt
pakalpojumus vis valsts teritorij , t p c valsts veido pa-vald bas. Pa-vald bas p c
savas b t bas ir tikai valsts varas turpin jums ó «valsts a enti teritori laj s kopien s»,
kas saska ar valsts noteikto tiesisko ietvaru, steno valsts p rvaldes funkcijas un
sniedz iedz vot jiem dafl dus valsts pakalpojumus. Valstisk s pieejas ietvaros tika
pamatota ar t saukto dele to pilnvaru teorija. Atbilsto-i -ai teorijai tika uzskat ts, ka
dafl das teritori l s sabiedr bas p rvaldes formas par valsts p rvaldes subjektu k st
tikai tad, kad tam valsts parlaments dele pilnvaras.⁸⁹

Valstisk s pieejas iev rojam kie p rst vji bija jau piemin tie v cu ties bu
zin tnieki Lorencs fon Tveins un R dolfs fon Gneists. T pat valstisko pieeju
pa-vald bas izcel-an s pamato-anai izmantoja Juliuss Ha eks (*Julius Hatschek*, 18726
1926)⁹⁰, Georgs Jellineks (*Georg Jellinek*, 185161911) un Karls Gerbers (*Carl
Friedrich von Gerber*, 182361891).

Lorencs fon Tveins, piem ram, uzskat ja, ka pa-vald b m pamat ir m c ba par
valsti k teritori lu korpor ciju ar juridiskas personas ties b m. Pa-vald ba ir
pastarpin ta valsts p rvalde, kurai valsts sav s interes s ir uztic jusi noteiktu
kompetences apjomu. L dz ar funkcij m nodot valsts atbild ba par to izpildi ar
pamato zin mu pa-vald bas patst v bu.⁹¹ R dolfs fon Gneists savuk rt uzskat ja, ka
pa-vald ba ir politiskas p rvaldes veidojums, kad noteikt teritori l kopien dz vojo-i
cien jami cilv ki apvienojas, lai kop gi stenotu noteiktas valsts teritorijas da as

⁸⁸ Gray C. B. *The Methodology of Maurice Haurio: Legal, Sociological, Philosophical*. Amsterdam and New York: Rodopi, 2010, p. 5.

⁸⁹ Vair k skat.: Еллинек Г. *Общее учение о государстве*. - : , 2004, с. 6086617; skat. ar : Редлих И. *Английское местное управление: Изложение внутреннего управления Англии в его историческом развитии и современном состоянии. Том I*. - : , 1907, с. 268.

⁹⁰ Ties bu zin tnieks J. Ha eks sav 1898. gada p t jum «Pa-vald bas politisk un juridisk noz me» (*Die Selbstverwaltung in politischer und juristischer Bedeutung*, 1898) pievienojas R. fon Gneista idej m, nor dot, ka pa-vald ba k j dziens ir v sturiski atvasin ta kategorija, t p c tam piem t ne tik daudz juridiska j dziena, cik politiska principa b t ba. Nav pa-as at- ir bas starp valsts p rvaldi un pa-vald bu, jo p d j ir tikai t s paveids. K b tisku argumentu pa-vald bas atkar bai no valsts vi - nor da ar pa-vald bu finansi lo nepatst v bu. Pa-vald bas nevar b t neatkar gas no valsts, jo vi u finan-u iesp jas ir ierobeflotas. Valsts savu kompetenci tikai p c izdev guma ir nodevusi pa-vald b m, t p c ideja par pa-vald bas pa-as kompetenci ir nepamatota. S kotn ji tie-i valstij rodas kompetence, ko t v l k nodod pa-vald bai (**Hatschek J.** *Die Selbstverwaltung in politischer und juristischer Bedeutung*. Leipzig: Verlag von Duncker & Humblot, 1898, S. 88.689., 91.).

⁹¹ Vair k skat.: Stein L. *Handbuch der Verwaltungslehre und des Verwaltungsrechts*. Stuttgart: Verlag der Cotta'sche Buchhandlung, 1870, S. 25.632.

at dz bu. Pa-vald bas amatos –ie cien jamie cilv ki
a ieskatiem, pa-vald bu patst v bu var skaidrot tikai
ar to p rvald bas org na izveido–anas k rt bu un –ajos org nos ieceltaj m
amatperson m.⁹² Teorij tiek atz m ts, ka L. fon Tēina un R. fon Gneista ideju par
pa-vald bu valstisko pamatu b tiski ietekm ja Georga H ge a (*Georg Wilhelm
Friedrich Hegel, 1770–1831*) filozofisk m c ba par pilsonisko sabiedr bu.⁹³

Tie-i valstisk s pieejas idejas bija Latvijas pa-vald bu sist mas veido–an s
pamat , kas ties bu v sturnieku p t jumos pamatoti tiek saist ts ar pils tu un pagastu
(lauku) k rtu pa-vald bu izveido–anu un centieniem papla–in t etnisko iedz vot ju
ties bas piedal ties pa-vald bu v l –an s⁹⁴, kas autu p c iesp jas pla–am viet j s
kopienas iedz vot ju kopumam iesaist ties viet j s noz mes jaut jumu risin –an .

Par teritori lo pa-vald bu izveido–anu Latvijas teritorij var s kt run t tikai
kop– valsts neatkar bas ieg –anas 1918. gad , ko apstiprina ar latvie–u v sturnieka
dofla Tēdes secin jums: «[...] tikai l dz ar Latvijas valsts nodibin –anos pa– r s ce –
vispla– kai visu iedz vot ju sl ū darb bai pils tu un lauku pa-vald bu dz v .»⁹⁵

V rt jot Latvijas pils tu pa-vald bas idejas izcel–anos, pa–i j atz m p c
Rietumeiropas pils tu parauga izveidot R gas pils tas pa–p rvalde⁹⁶, kas dafl dos
v stures avotos tiek aprakst ta jau kop–13. gs. s kuma.⁹⁷ Tāj laik R gas pils tai tika
pie– irtas pils tas ties bas (1227. g.)⁹⁸ un ar R gas pils t iepazina cilv ka br v bas

⁹² Vair k skat.: **Gneist R.** *Verwaltung, Justiz, Rechtsweg, Staatsverwaltung und Selbstverwaltung nach englischen und deutschen Verhältnissen: Mit besonderer Rücksicht auf Verwaltungsreformen und Kreis-Ordnungen in Preussen.* Berlin: Verlag von Julius Springer, 1869, S. 3.64. Papildus skat.: **Kahl W.** *Die Staatsaufsicht: Entstehung, Wandel und Neubestimmung unter besonderer Berücksichtigung der Aufsicht über die Gemeinden.* Tübingen: Mohr Siebeck, 2000, S. 143.6144.; **Borchmann M., Breithaupt D., Kaiser G.** *Kommunalrecht in Hessen.* 3. Auflage. Stuttgart: Deutscher Gemeindeverlag, 2006, S. 10.611.

⁹³ **Burgi M.** *Kommunalrecht.* 3. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2010, S. 22.

⁹⁴ Vair k skat.: **Augškalns J.** R gas pils tas pa-vald bas v l –anas l dz Latvijas valsts nodibin –anai // *Latvijas Pilsētu savienības rakstu krājums I.* R ga: Latvijas Pils tu savien bas izdevums, 1930, 67.6111. lpp.

⁹⁵ **Šilde Ā.** *Latvijas vēsture 1914–1940. Valsts tapšana un suverēnā valsts.* Stokholma: Daugava, 1976, 64.675. lpp.

⁹⁶ Par pils tu ties b m vair k skat.: **Osipova S.** Namnieku ties bu avoti un koment rs. Pils tu ties bu v stures p rskats // *Latvijas tiesību avoti. Teksti un komentāri. Seno paražu un Livonijas tiesību avoti 10. gs.–16. gs. 1. s jums.* Dr. habil., iur., profesora, Ties bu teorijas un politikas zin t u katedras vad t ja Edgara Me i–a redakcij . R ga: A/S Poligr fists, 1998, 157.6159. lpp; skat. ar : *Latvju enciklopēdija: otrs sējums.* Redaktors A. Tēbe Stokholma: Apg ds Tr s Zvaigznes, 1950–1951, 1948.61949. lpp.; **Ducmanis K.** *Iz Baltijas provinču tiesībām.* R ga: P. B rzi a gr matu p rdotavas apg d b , 20. lpp.; **Beck B. E.** *Kommunale Unternehmen zwischen Selbstverwaltungsgarantie und Europarecht. Gemeindliche Unternehmen Bayerns im Spannungsfeld zwischen Selbstverwaltungsgarantie des Grundgesetzes und Wettbewerbsfähigkeit des Gemeinschaftsrechts.* Frankfurt am Main: Peter Lang Europäischer Verlag der Wissenschaften, 2001, S. 121.

⁹⁷ Vair k skat.: **Straubergs J.** *Rīgas vēsture.* R ga: Gr matu draugs, 1937, 89.692. lpp.

⁹⁸ **Napiersky J. G. L.** *Die Quellen des Rīgischen Stadtrechts bis zum Jahr 1673 / Herausgegeben von*

⁹⁹ Tom r R gas un ar citu Latvijas pils tu p rvaldes par teritori laj m, bet gan par k rtu pa–vald b m, jo pils tas p rvald ja privile to iedz vot ju k rtas.¹⁰⁰ Latvijas pils t s l dz pat 19. gs. otrajai pusei darboj s akti par pils tas ties bu pie– ir–anu, kuriem par pamatu visbiefl k izmantoja R gas pils tas ties bu paraugu.¹⁰¹

Latvijas pils t s l dz 1930. gadam darboj s 1917. gada Krievijas pils tu nolikums (*Городовое Положение. 9 июня 1917 г.*), kas bija izstr d ts saska ar 1870. gada Krievijas imp rijas pils tu nolikumu (*Городовое положение Российской империи. 28 июня 1870 г.*)¹⁰², kuram par pamatu savuk rt tika izmantots 1808. gada 19. novembra Pr sijas pils tu likums (*Die Preußischen Städteordnung vom 19. november 1808.*)¹⁰³. Latvijas 1930. gada Pils tu pa–vald bas likuma pamat tika izmantota 1917. gada Krievijas pils tu likuma redakcija un tobr d jau eso– Latvijas pils tu pa–vald bu darb bas prakse.¹⁰⁴

Par pagasta k rtas pa–vald bas¹⁰⁵ veidojumiem savuk rt var run t kop– 19. gs. s kuma zemnieku br vlai–anas likumu pie em–anas Kurzem (*закон 1817 г. об отмене крепостного права в Курляндской губернии*) un Vidzem (*закон 1819 г. об отмене крепостного права в Лифляндской губернии*).¹⁰⁶ Saska ar min tajiem

J. G. L. Napiersky. Riga: J. Deubner, 1876, S. X. Sal dz. skat.: **Osipova S.** R gas pils tas ties bas 13. gs. // *Tiesību spogulis. Zinātnisko rakstu krājums tiesību teorijā un vēsturē.* Dr. iur. S. Osipovas zin tnisk redakcija. R ga: Biznesa augstskola Tur ba, 1999, 12.616. lpp

⁹⁹ Vair k skat.: **Augškalns J.** R gas pils tas pa–vald bas v l –anas l dz Latvijas valsts nodibin –anai // *Latvijas Pilsētu savienības rakstu krājums I.* R ga: Latvijas Pils tu savien bas izdevums, 1930, 58.6 59. lpp.

¹⁰⁰ Piem., v sturnieks J. Straubergs nor da, ka «jaun 14. g. simten R ga ieiet jau ar izveidotu pa–vald bas iek rtu, k ar stabilu likumu kodeksu, un zin m m past v g m trad cij m iedz vot ju iek– j dz v . Savas iek– j s dz ves jaut jumus R ga 13. g. simten bija liel m r paguvusi nok rtot un stabiliz t, bet gluffi otr di tas bija ar R gas politisko st vokli» (**Straubergs J.** *Rīgas vēsture.* R ga: Gr matu draugs, 1937, 94. lpp.). Par R gas pils tas k rtu p rvaldi l dz 20. gadsimta s kumam skat. ar : **Šilde Ā.** *Latvijas vēsture 1914–1940. Valsts tapšana un suverēnā valsts.* Stokholma: Daugava, 1976, 35.637. lpp.

¹⁰¹ **Mucinieks P.** *Latvijas pašvaldību iekārta.* R ga: L.U. Studentu padomes gr matn cas izdevums, 1938, 15. lpp. Sal dz. skat.: **Grīns J.** *Kurzemes un Zemgales hercogistes satversme.* R ga: Valters un Rapa, 1927, 37.638. lpp.

¹⁰² Vair k skat.: **Mucinieks P.** *Latvijas pašvaldību iekārta.* R ga: L.U. Studentu padomes gr matn cas izdevums, 1938, 62.666. lpp.

¹⁰³ Par 1808. gada Prūsijas pilsētu likumu un t idejisko ietekmi uz cit m Eiropas valst m vair k skat.: **Brüning Chr., Vogelgesang K.** *Die Kommunalaufsicht. Aufgaben – Rechtsgrundlagen – Organisation.* 2., völlig neue bearbeitete und wesentlich erweiterte Auflage. Berlin: Erich Schmidt Verlag, 2009, S. 47; 51.653.

¹⁰⁴ **Mucinieks P.** Latvija [27. Pa–vald bas] // *Latviešu konversācijas vārdnīca*, XI. R ga: A. Gulbja apg d ba, 193461935, 21009. sl.

¹⁰⁵ Par Vidzemes pagastu p rvaldi l dz 19. gs. vair k skat., piem.: **Švābe A.** Vidzemes pagastu v sture. *Vidzemes pagastu pašvaldības.* R ga: iek–lietu ministrijas Pa–vald bu departamenta izdevums, 1937, 3.610. lpp.

¹⁰⁶ **Mucinieks P.** *Latvijas pašvaldību iekārta.* R ga: L.U. Studentu padomes gr matn cas izdevums,

es pagastos tika atcelta dzimtbūvniecība un tie ieguva
Pagasti gan joprojām palika tikai kurtu pavalde
vienas, jo tajos ietverta tikai attiecīgā pagasta zemnieku kurtas iedzīvotājus.¹⁰⁸
Situāciju pagastu pavalde nedaudz izmainīja 1866. gada likums «Par Baltijas
pagasta sabiedrību pavalde izveidošanu» (*положение 19 февраля 1866 г. о
волостном общественном управлении в Остзейских губерниях*), ar kuru tika
izveidota katrā pagasta pavalde institūcija sistēmā un paplašinātas zemnieku
kurtas iedzīvotāju tiesības piedalīties pagasta darbībā.

20. gs. sākumā bija ar vairākiem inžinieriem pagastu kurtu pavalde pārvērtot
par teritoriālām (zemstām) pavalde, kas samērā plaši tika aprakstīti latviešu
presē, tomēr tie savu mērķi nesasniedza.¹⁰⁹ Teritoriālās pavalde statusu pagasts
ieguva tikai ar 1918. gada Latvijas pagastu satversmes pagaidu likuma pieņemšanu,
kuram par pamatu izmantoja 1866. gada likumu.¹¹⁰ Savukārt 1922. gadā tika pieņemts
pirmais Latvijas Republikas laika Pagastu pavalde likums.¹¹¹

Latvijas pavalde sistēmas darbos sildz pat 1934. gadam, kad Latvijā tika
nodibināta Krievijas Ulma autoritārais režīms.¹¹² Tas būtiski ietekmēja arī Latvijas
pavalde sistēmu, jo demokrātiskie vīlētāji pavalde praktiski beidza darboties.¹¹³

1938, 119. lpp.

¹⁰⁷ «Pagastus katrā teritoriālās vienas izveidoja ar 1804. gada 20. februāra «Likumu Vidzemes
zemniekiem», ar kuriem tika nodibināta pagastu zemnieku tiesa», kurai tika piešķirtas arī daļas
pavalde funkcijas. Vairāk par šo likumu un tās pieņemšanas iemesliem skat.: **Smilga V.** Pagastu
pavalde sākumi // *Pašvaldību Dzīve*, 1935, Nr. 27, 28, 31.

¹⁰⁸ Pagasta kurtā administratīvās vienas izveidošana nebija saistīta ar mērķi uz tās pamata veidot
pavalde. V. Smilga to skaidro – di: «Lai radītu iestādi, kas krotā priekšatbild visu zemnieku
vīrd, kas uzemas daudzo muižai piederēju pieņemšanai, kā arī lai zemniekiem zināmos
gadījumos būtu iespēja saņemt palīdzību un daļu citu nolikumu pamudināta, valdība ar 1817. gada
zemnieku likumiem nodibināja pagastu» (**Smilga V.** Pagastu pavalde sākumi // *Pašvaldību Dzīve*,
1936, Nr. 31).

¹⁰⁹ Skat., piem.: Priekšlēmums par zemstām Latviešu Izglītības Biedrībā // *Līdzums*, 1914. gada
31. janvāris, Nr. 9; salīdz. skat.: **Šilde Ā.** *Latvijas vēsture 1914–1940. Valsts tapšana un suverēnā
valsts*. Stokholma: Daugava, 1976, 29. lpp.

¹¹⁰ **Vanags E., Vilka I.** *Pašvaldību darbība un attīstība*. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais
apģauds, 2005, 100. lpp.

¹¹¹ *Latviešu konversācijas vārdnīca*, XI. Rīga: A. Gulbja apģauds, 1934/1935, 21010.621011. sl. Skat.
ar: **Landers K.** *Latvijas vēsture. XIX. Gadu simtenis. Trešā daļa*. Pēterburga: «Imantas apģauds»,
1909, 195.6198. lpp.

¹¹² Tādu nedemokrātisku pavalde sistēmas izmaiņu nepieciešamība tika pamatota ar
nepieciešamām reformām, lai palielinātu pavalde darba lietderību un amatpersonu individuālo
atbildību. Jau 1934. gada 7. marta radio runātie lietderības ministrs V. Gulbis, kurš bija K. Ulma ideju
atbalstītājs, norādīja: «Pavalde reforma ir viens no lielākajiem un svarīgākajiem darbiem, ko uzskatīja
tagadējā valdība. [...] Vadošie principi uzskatīti pavalde reformas darbības ir taupība, lietderība un
neatbildīgās kolonijas vietā likt lielāku personu atbildību» (*Pašvaldības Balss*. Rīga: Latvijas Pils
savienība, 1934, Nr. 7/8).

¹¹³ Valstiskās pieejas doktrīnu atzīst būtiski ietekmēja Latvijas 30. gadu pavalde tiesību pārtiekus,
kuru pārtiekums ir acīmredzama Krievijas Ulma autoritārais varas ideja un, iespējams, cenzūra. Laikraksta

as izmaiņas, iespējams, varēja notikt tikai pēc tam, kad ieviesta jauna valsts pārvaldības likums. Pēc tiesību padomju izveidošanas Jāzeps Lazdiņš domāja: «Ar tiesību sistēmas izveidošanu radās tikai iluzoriska cerība atgriezties pie parlamentāras sistēmas. Vairākus virzienus novestu pie demokrātisko pamatprincipu atjaunošanas, –obrādi grūti pateikt, joprojām attīstības pārraudzinātāju okupācijas.»¹¹⁴

Pēc tiesību padomju okupācijas 1940. gadā iesākās Latvijas pirmās (kaut arī autoritāri) pārvaldības sistēmas beigas, kas pilnībā noslēdzās pēc Otrās pasaules kara¹¹⁵. Pārvaldības ideja bija pretrunā sociālistiskās valsts izveidošanas teorijai, kur pārvaldību centralizēja bija pirmais solis sabiedrības kā «vienota politiska un saimnieciska organizācija kopā ar visu pasaules sociālismu». Tādā valsts un pārvaldības patnējā «simbiozes» modeļa¹¹⁶ pastveidā pamatoja kopienas sociālistiskā ideja, kas savukārt kalpoja par teorētisko argumentāciju pārvaldības sistēmas likvidācijai.¹¹⁷ Padomju periodā pastveidā tikai vietējie valsts varas un valsts pārvaldes orgāni.¹¹⁸

«Pārvaldības Darbinieks» 1935. gada jūnijs numur publicētajā rakstā «Pārvaldības nozīme valsts dzīvē» autoritāri valsts gārkā tika norādīts: «Labi noorganizētas pārvaldības vienība un atvieglot centrālās valsts iestāžu darbu, ienesot stabilitāti valsts dzīvē. [...] Visāunāk ir, ja pārvaldības sāk izveidoties par politiskām vienībām, kas rada separātismu un «autonomijas» tieksmes. [...] Zināms, atkarībā no tā, kā pārvaldības ir noorganizētas, viens otrs no tiem uzdevumiem var būt izņemts no pārvaldības kompetences un nodots valstij, bet var būt, ka pārvaldības tiesības ir tik plašas, ka tai ir nodotas arī tās funkcijas, kam būtu jāpiekrīt valstij» (*Pašvaldību Darbinieks*. Rīga: Rīgas pilsētas darbinieku biedrības izdevums 1935. gada jūnijs, Nr. 6).

¹¹⁴ **Lazdiņš J.** *Latvijas tiesību vēsture (1914–2000)*. 6. nodaļa. *Tiesības autoritārā režīma laikā (1934–1940)*. Mācību grāmata juridiskajam augstskolam un fakultātam. Rīga: LU fonda «Latvijas Vēsture» fonds, 2000, 270. lpp.

¹¹⁵ Nacistiskās Vācijas okupācijas periodā (1941–1945) radās cerība, ka nodibināt Latvijas pārvaldības sistēma atsāks darboties, un tāda arī tika izveidota, bet tā darbojās atbilstoši kara apstākļiem, un tāstādītu attīstības pārraudzinātā Otrās pasaules kara beigās. Vairākskat.: **Lazdiņš J.** *Latvijas tiesību vēsture (1914–2000)*. 8. nodaļa. *Nacistiskās Vācijas okupācijas periods Latvijas tiesībās (1941–1945)*. Mācību grāmata juridiskajam augstskolam un fakultātam. Rīga: LU fonda «Latvijas Vēsture» fonds, 2000, 357.6360. lpp.

¹¹⁶ Krievu tiesību zinātnieku pētījumos –das valsts pārvaldes modelis tiek saukts arī par padomju partokrātisko vietējās pārvaldes sistēmu (skat., piem.: **Василенко И. А.** *Государственное и муниципальное управление*. М.: Юристъ, 2005, с. 233).

¹¹⁷ Viens no pirmajiem –du pārvaldību lomu tiesiskās sociālistiskās valsts pamatojuma austrāliet tiesību zinātnieks Anton Mengers (*Anton Menger von Wolfensgrün*, 1814–1906), savā darbā atsaucoties uz utopistu sociālistu Etjēna Morelli (*Étienne-Gabriel Morelly*, 1717–?), Anrī Sensimona (*Henri de Saint-Simon*, 1760–1825), Čārla Furjē (*Charles Fourier*, 1772–1837) un Roberta Ouena (*Robert Owen*, 1771–1858) pētījumiem. Vairākskat.: **Менгер А.** *Новое учение о государстве*. М.: Юристъ, 1905, с. 238–245. Pārvaldību novērtējumu var izsecināt arī no padomju varas ideoloģijas teorētiskā V. I. Lēnina (*Владимир Ильич Ленин*, 1870–1924). Viņš –municipālītātdāvja par «spilsoniskā mīetpilsoniskuma un reformistiskā «sastinguma» vīdi». **Ленин В. И.** *Valsts un revolūcija*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2010, 70. lpp.

¹¹⁸ Vairākskat.: **Millers V., Stumbiņa E., Bušveide V.** *Padomju valststiesības*. 2. nodaļa. *Padomju tiesības*. V. Millera un E. Meģiāredakcijā. Rīga: Zvaigzne, 1978, 71.673. lpp.

Soci listisko Republiku Savienības izveidošanas likumsakarīgi turpināja attīstīties. Pēc Otrā pasaules kara Rietumeiropā faktiski beidzās process vienotas valsts un pašvaldību kompetences sistēmas izveidošanai un radās *kompromisa pieeja* pašvaldības būtības skaidrošanai. Tāmi laikā tika noraidīta tradicionālā pašvaldību un valsts pretstatības ideja, atzīstot pašvaldības divējādo dabu – gan demokrātiskās vietējās iedzīvotāju «dabiskās pašpārvaldes tiesības» vietējās teritorijas pārvaldīšanai, gan pašvaldības lomā vienotas valsts politikas īstenošanai.

Latvijas pašvaldību sistēma tika atjaunota pēc Latvijas Republikas neatkarības atgūšanas 1991. gadā – šis posms aplūkots pētījuma III nodaļā.

Vērtējot mūsdienu pašvaldības, vācu tiesbūvē zinātnieks M. Geiss precizē, ka mūsdienu Eiropas pašvaldības ir vārojama jauna ekonomiskās pārvaldes modeļa *New Public Management* ieviešana un īstenošana. Galvenās problēmas ir saistītas ar uzņēmējdarbības ekonomikas elementu ieviešanu komunālajās saimniecībās un uzienesgumu orientētu skatījumu administratīvo lēmumu pieņemšanā. Aktuālas pašvaldību tiesbūvē masveidā sakarā ar pašvaldību finanšu trūkumu koncentrējas galvenokārt uz pašvaldības ekonomiku, budžetu, kompetences jautājumiem un ES tiesībām. Galvenais jautājums valststiesbūvē teorijā ir, vai pašvaldības vispār vāļ joprojā pilda savu kompetenci, vai arī ir finansiāli, personāli un strukturāli pārslēgtas sakarā ar neapņēramo kompetences apjomu? Teorijā ir arī novērojumi, ka arvien vairāk pašvaldību ikdienā ietekmē ES tiesības.¹¹⁹

1.3. Pašvaldību saimes un to būtiskās pazīmes

Katrā valstī ir savā vēsturiski izveidojušies pašvaldības sistēma ar noteiktiem būtiskiem sistēmas elementiem. Pēc valsts un pašvaldību attiecību regulējuma patnābības (attiecībā ar centrālo valsts varu; pašvaldības institūciju ieviešanas vai iecelšanas amatā; pašvaldību kompetences rakstura u. c.) daļādu valstu pašvaldību sistēmas tiek grupētas pašvaldību saimēs.¹²⁰ Par vadošajām Eiropā tiek uzskatītas

¹¹⁹ Vairākskat.: Geis M. E. *Kommunalrecht*. 2. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2011, S. 18.6–19. Šā dz. skat.: Badura P., Breuer R., Danwitz T., Krebs W., Kunig P., Ruland F., Schmidt-Assmann E., Schoch F. *Besonderes Verwaltungsrecht*. Berlin: De Gruyter Rechtswissenschaften Verlags, 2005, S. 12.615.

¹²⁰ Vairākskat.: Stucka A. *Administratīvās tiesības*. Otrs, papildināts un pārstrādāts izdevums. Rīga: Juridiskā koledža, 2009, 194.6198. lpp.

pašvaldību saime un *bipolārā (romāņu-ģermāņu)*

dafl du valstu pa-vald bu sist mas.¹²¹

Pa-vald bu saimju iedal jumam ir tikai nosac ta l dz ba ar ties bu teorij apl kojamo ties bu saimju iedal jumu¹²², jo t pamat ir nevis izpratne par ties bu avotiem un to hierarhiju, bet gan dafl du valstu pa-vald bu sist mu izveido-an s v sturiskie, funkcion lie, konstitucion lie un politiskie aspekti.

M s dien s arvien vair k ir nov rojama tendence dafl d s pa-vald bu saim s eso-m valstu pa-vald bu sist m m tuvin ties, kas ir saist ts ar pa-vald bas ties bu harmoniz -anos vienot Eiropas tiesiskaj telp , ko b tiski ietekm jusi Eiropas Viet jo pa-vald bu harta. Tom r joproj m saglab jas ar at- ir bas, jo vair kas Eiropas Padomes valstis (piem., Francija, Be ija, D nija, N derlande un Austrija) -o hartu joproj m piln b nav ratific ju-as, kas tiek pamatots ar attiec go valstu pa-vald bu sist mu patn b m, v sturiskaj m trad cij m un valsts p rvaldes sist mas uzb vi.

Municipālā (anglosakšu) pašvaldību saime s kotn ji ir att st jusies Lielbrit nij , darbojas Amerikas Savienotaj s Valst s (ASV), Austr lij , Kan d , Norv ij un D nij . Saimi raksturo tas, ka:

1) pa-vald bas priek-gal darbojas kole i la p rst vniec bas instit cija (padome), kuru iev l viet jie iedz vot ji un kurai pa-vald b ir augst k l m jvara un izpildinstit ciju kontroles vara;

2) p rst vniec bas instit ciju vada vad t js (m rs, priek-s d t js), kuru dafl d s valst s at- ir gi var iev l t vai nu iedz vot ji, vai padome;

3) nepast v iev l to instit ciju (padome un priek-s d t js) hierarhija;

4) pa-vald bas kompetenci raksturo princips ó pa-vald bu instit cijas dr kst dar t tikai to, kas noteikts likum ;

¹²¹ Zin tnskaj literat r min t s pa-vald bu saimes tiek d v tas ar par: *angļu pašvaldību grupas modelis un franču pašvaldību grupas modelis* (vair k skat.: **Vetter A.** *Local politics: a resource for democracy in Western Europe? Local Autonomy, Local Integrative Capacity, and Citizens' Attitudes toward Politics*. Plimouth: Lexington Books, 2007, pp. 89692; sal dz. skat.: **Goodnow F. J.** *Comparative Administrative Law: An Analysis Of The Administrative Systems National and Local, of the United States, England, France and Germany*. New Jersey: The Lawbook Exchange, 2005, pp. 38ó 45). E. Vanags un I. Vilka dafl du valstu pa-vald bu sist mas savuk rt iedala div s grup s, nosaucot t s ar par pa-vald bas mode iem: uzraudz bas sist ma un decentraliz t sist ma (vair k skat.: **Vanags E., Vilka I.** *Pašvaldību darbība un attīstība*. R ga: Latvijas Universit tes Akad miskais apg ds, 2005, 13.ó 15. lpp.). Krievu ties bu zin tnieku p t jumos papildus div m nosauktaj m tiek min ta ar padomju pa-vald bu saime, kas past v, piem ram, Kub un Vjetnam (**Василенко И. А.** *Государственное и муниципальное управление*. : , 2005, c. 233).

¹²² Par ties bu saimju iedal jumu vair k skat.: **Леже Р.** *Великие правовые системы современности*. 2- , . : , 2010, c. 9658.

funkciju izpildi speci la pa-vald bu likuma ietvaros
ele to funkciju izpildi kontrol ó nozaru ministrijas;

6) pa-vald bu pie emtos l mumus var p rs dz t ties gan p c valsts instit ciju, gan p c priv tpersonu iniciat vas.

No valststies bu teorijas viedoka patn js pa-vald bu institucion l s organiz cijas piem rs ir ASV, kur past v dafl di municip l s sist mas mode i un iedal juma pamat ir pa-vald bas padomes un m ra attiec bu regul jums. Sal dzin jum ar Lielbrit niju, kur pa-vald bas padomes tiek uzskat tas par vien gaj m publisk s varas p rst v m viet j p rvaldes l men , bet visas p r j s pa-vald bu instit cijas tiek uzskat tas par atkar g m no padomes, ASV padomei piekr t tikai pa-vald bas darb bas pamatjaut jumi, pa-i ó jaut jumi, kas saist ti ar viet j s l m jvaras funkcijas izpildi; politisk s varas funkcijas steno-ana, kas saist ta ar pa-vald bu galveno darb bas aktivit -u formul -anu; noz m g ko p rvaldes jaut jumu risin -ana, amatpersonu iecel-ana izpildinstit cij s un to kontrole.¹²³

Bipolārā (romāņu-ģermāņu) pašvaldību saime s kotn ji ir att st jusies Francij , un to raksturo tas, ka:

1) administrat vi teritori l vien b paral li darbojas pa-vald ba un tie- valsts p rvalde;

2) viet j s pa-vald bas apvelt tas ar publisko ties bu subjekta ties b m;

3) viet j pa-vald b ir p rst vniec bas instit cija, izpildinstit cijas vad t js un izpildinstit cijas;

4) kompetence tiek noteikta visp r ji (darbojas princips «at auts viss, kas nav aizliegts»);

5) viet j s pa-vald bas visbiefl k kontrol pa-vald b eso-s valsts kalpot js.

Past v vair ki rom u- erm u saimes mode i, no kuriem par galvenajiem tiek uzskat ti: *romāņu modelis* (Francij , It lij , Sp nij , Portug l , Grie ij), kam rakstur ga dafl du pa-vald bu administrat vi teritori lo vien bu statusa unifik cija, kole i lu izpildinstit ciju esam ba; *ģermāņu modelis* (V cij , Austrij , Be ij , TMeic), kam rakstur ga ar viet j s pa-vald bas organiz cijas formu un metoflu

¹²³ Sal dz. skat.: **Vanags E., Vilka I.** *Pašvaldību darbība un attīstība*. R ga: Latvijas Universit tes Akad miskais apg ds, 2005. 81.682. lpp.; **Rags Z.** *Vietējās pārvaldes organizācijas un darbības tiesiskais nodrošinājums ārvalstīs (Ārvalstu pašvaldību tiesības)*. 1. da a. R ga: P&K, 2004, 75.6 82. lpp. Par ASV pa-vald bu sist mu vair k skat.: **Morgan D. R., Robert E.** *England Managing urban America*. New Jersey: Chatman House Publishers, Inc., Chatham, 1996, pp. 62667; **Gray V., Eisinger P.** *American States and Cities*. New York: Harper Collins Publishers, 1991, p. 188; **Stevenson S. M.** *Understanding local government*. Newark, NJ: LexisNexis, 2009, pp. 165.

pa-vald bu statusa raksturojums, izdal tas oblig tas funkcijas; *skandināvu modelis* (Zviedrij , Norv iij , Somij), kur p rvaldes funkciju sadal jums starp dafl diem p rvaldes l me iem tiek noteikts atbilsto-i lietder bas principam, viet j m pa-vald b m tiek nodotas soci l s funkcijas; *latīņamerikāņu modelis* (Argent n , Braz lij , Venecu l , Meksik , Peru), kam rakstur ga diferenc ta pieeja p rvaldei pils t s un lauku teritorij s, tradicion lo p rvaldes formu piem ro-ana, politisk vara un administrat v vara viet j l men sakr t.¹²⁴

V cij , kurai ir b tiska noz me Latvijas pa-vald bu sist mas izveidei, noz m g k s pa-vald bas instit cijas ir kopienas padome, burgmistrs (oberburgmistrs) un padomes izveidot s komisijas. Ar V cij pa-vald bas padome ir augst kais p rvaldes org ns, kas risina svar g kos pa-vald bas kompetences jaut jumus. P tot atsevi- as V cijas pa-vald bas, var konstat t, ka past v vair ki pa-vald bas p rvaldes mode i, kuros pa-vald bas burgmistram ir at- ir ga noz me. Izplat t kie mode i V cij ir *maģistrāta modelis*, *ziemeļvācu padomes modelis*, *burgmistra modelis* un *dienvidvācu modelis*.¹²⁵

Latvijas pašvaldību sistēmu raksturo – das paz mes:

1) pa-vald bas priek-gal darbojas kole i la p rst vniec bas instit cija dome, kuru iev l viet jie iedz vot ji un kurai pa-vald b ir augst k l m jvara un izpildinstit ciju kontroles vara;

2) p rst vniec bas instit ciju vada vad t js (domes priek-s d t js); nepast v iev l to instit ciju (dome un priek-s d t js) hierarhija;

3) pa-vald bas domes kompetenci raksturo princips ó pa-vald bu instit cijas dr kst dar t tikai to, kas noteikts likum ;

¹²⁴ Vair k skat.: *Административное право зарубежных стран. Учебник / : , 2003, c. 88690.*

¹²⁵ *Kommunale Selbstverwaltung in der Bundesrepublik Deutschland // http://www.kommunalwahlbw.de/kommunale_selbstverwaltung.html. Par V cijas pa-vald bu mode iem skat. ar : *Magistratsverfassung Schleswig-Holstein // <http://www.servat.unibe.ch/dfr/bv038258.html>; Schrameyer M. Das Verhältnis von Bürgermeister und Gemeindevertretung. Erich Schmidt Verlag GmbH & Co, Berlin, 2006, S. 155.6215.; *Kommunalbrevier Rheinland-Pfalz. Herausgegeben von den kommunalen Spitzenverbänden Rheinland-Pfalz: Gemeinde- und Städteburnd Landkreistag Städtetag. 10. Auflage, Mainz: Deutscher Gemeindeverlag GmbH, 1994, S. 89. Sal dzin jumam skat.: Vanags E., Vilka I. Pašvaldību darbība un attīstība. R ga: Latvijas Universit tes Akad miskais apg ds, 2005, 168.6195. lpp.; Rags Z. Vietējās pārvaldes organizācijas un darbības tiesiskais nodrošinājums ārvalstīs (Ārvalstu pašvaldību tiesības). 1. da a. R ga: P&K, 2004, 188.6190. lpp.***

izpildi kontrol : pa-vald bu darb bu reglament jo-a
ministrija (Vides aizsardzibas un rejonl s att st bas
ministrija), bet valsts dele to funkciju izpildi o nozaru ministrijas;

5) pa-vald bu pie emtos l mumus var p rs dz t ties gan p c valsts
instit ciju, gan p c priv tpersonu iniciat vas.

P c min taj m paz m m izriet, ka Latvijas pa-vald bu sist ma ietilpst
municip laj (anglosak-u) pa-vald bu saimes valstu grup , kur apvienotas valstis ar
l dz g m pa-vald bu sist mas paz m m. Vienlaikus Latvijas pa-vald bu sist mas
satur ir nov rojama ar atsevi- u bipol r s (rom u- erm u) pa-vald bu saimes
sist mu elementu izpratne (piem., par V cijas pa-vald bu sist mai rakstur go
pa-vald bas kompetences iedal jumu autonomaj un uzdotaj kompetenc).

2. Jēdziena «pašvaldība» definīcijas un to veidi

Zin tnisks izzi as pieeja pa-vald bas izp tei pieprasa pamatoties uz prec z m
zin -an m par j dziena *pašvaldība* saturu, lai uz to pamata var tu pied v t redz jumu
pa-vald bu sist mas darb bas optim lam juridiskam regul jumam.

Pilngas zin -anas par v rda j dzienisko saturu sniedz t defin cija. K to
savulaik prec zi nor d ja Imanuels Kants (*Immanuel Kant*, 1724-1804) o defin t
noz m «sniegt s kotn ju un pilngu lietas j dziena izkl stu t robefl s»¹²⁶. Ties bu
zin tn ar juridiska j dziena defin ciju savuk rt saprot defin jam objekta abstrakti
visp r jas noz mes paz mju aprakstu.¹²⁷

T p c apak-noda as turpin jum tiks raksturotas dafl das j dziena *pašvaldība*
doktrin r s defin cijas, leg ldefin cijas un pa-vald bu j dziena b tisk s paz mes tiesu
judikat r .

2.1. Doktrinārās jēdziena «pašvaldība» definīcijas

P c Latvijas Republikas nodibin -anas pirmajos ties bu zin tnieku p t jumos
j dziens *pašvaldība* tika defin ts biefl. To var izskaidrot ar valststies bu juridisko

¹²⁶ Kants I. *Tīrā prāta kritika*. R ga: Zin tne, 2011, 429. lpp.

¹²⁷ Muthorst O. *Grundlagen der Rechtswissenschaft. Methode – Begriff – System*. München: Verlag C.H. Beck, 2011, S. 92.

nepieciešamību precīzi izprast daļdu ar pašvaldību
lai uz t pamata savukārt veidotu un pamatotu paš-
valdības sistēmu.

Saskaņā ar jūdziena pašvaldība definīciju šitika izmantotas valststiesību
zinātnē pamatotās zinātniskās pieejas pašvaldības būtību skaidrošanai. Piemēram,
P. Mucinieks pašvaldību nosauca par «pašvaldības sistēmu, kurā no vietējo pilsoņu
izraudzītām amatpersonām un iestādēm piešķirts patstāvīgs pašvaldības lauks»¹²⁸.
Savukārt K. Diļeris «pašvaldība ir noteiktas teritoriālās robežās pastāvīga vietējās
sabiedrības publiski organizācijas likumā noteiktu publiskās administrācijas
uzdevumu veikšanai»¹²⁹.

Mūsdienu zinātnieku pētījumos jūdzienas pašvaldība definēti reti, jo kā
pētījuma «Pašvaldības darbība un attīstība» to skaidro ekonomikas zinātnes nozares
pētnieki Edvīns Vanags un Inga Vilka, «daļdu ar pašvaldību jāturpina saistīt
pētījuma termins «pašvaldība» visbiežāk tiek piemērots par pašsaprotamu».¹³⁰ Līdz
tendence neveidot pašvaldību definīcijas ir novērojama arī mūsdienu valsts tiesību
literatūrā.¹³¹

Tomēr visbiežāk zinātnieku pētījumos ir piemērots pašvaldības jūdzienas
skaidrošanai izmantot (pat citā) definīcijas, kas ir nostiprinātas nacionālajos un
starptautiskajos normatīvajos tiesību aktos. Tādu pieeju, piemēram, izmantoja arī
tiesību zinātnieks Ziedonis Rags, kurš savā 2002. gada monogrāfijā «Latvijas
Republikas pašvaldības tiesības» citēja likuma «Par pašvaldībām» 3. pantā norādīto

¹²⁸ Mucinieks P. Pašvaldība // *Latviešu konversācijas vārdnīca*, XVI. Rīga: A.Gulbja apgāde, 1937/1938, 31159. sl.

¹²⁹ Diļeris K. *Ievads administratīvo tiesību zinātnē*. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2002, 202. lpp.

¹³⁰ Vanags E., Vilka I. *Pašvaldību darbība un attīstība*. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais
apgaumi, 2005, 11. lpp. Novērojumu par Latvijas un ārvalsts zinātnieku pieeju savos pētījumos citā
Eiropas Vietējo pašvaldību hartā minēto jūdzienas «pašvaldība» definīciju savā nolikumā norādā
Satversmes tiesa. Par Sabiedriskā transporta pakalpojumu likuma 7. panta otrās daļas atbilstību
1985. gada 15. oktobra Eiropas vietējo pašvaldību hartas 2., 3. pantam un 4. panta pirmajai, trešajai un
ceturtajai daļai: Satversmes tiesas 2008. gada 16. aprīļa lēmums liet. Nr. 2007-21-01 // *Latvijas
Vēstnesis*, 2008. gada 22. aprīlis, Nr. 62 (3846), 14. punkts. Tādu pieeju vācu autoru darbos skat. arī,
piem.: Hille D. *Die neue Kommunalverwaltung. Band 7. Grundlagen des kommunalen
Beteiligungsmanagements. Kommunale Unternehmen gründen, steuern und überwachen*. 1. Auflage.
München: Jehle Rehm, 2003, S. 13.

¹³¹ Protams, ir arī izmēģināti piemēram, vācu tiesību zinātnieki Kristofs Brinings (*Christoph Brüning*)
un Klauss Vogelgešangs (*Klaus Vogelgesang*), akcentējot pašvaldības principa politiskā aspekta
nozīmību, piedāvādu definīciju: «Pašvaldība nozīmē iedzīvotāju personu aktīvu iesaisti vietējo lietu
risināšanā, apvienojot teritoriālās kopienās, dzīvojošo iedzīvotāju spēkus, lai tie uz savu atbildību sav-
dzīvībai pildītu sabiedriskos uzdevumus, ar mērķi veicināt iedzīvotāju labklājību un saglabāt
teritorijas vēsturisko un lokālo savdabīgumu» (**Brüning Chr., Vogelgesang K.** *Die Kommunalaufsicht.
Aufgaben – Rechtsgrundlagen – Organisation*. 2., völlig neue bearbeitete und wesentlich erweiterte
Auflage. Berlin: Erich Schmidt Verlag, 2009, S. 20).

definīciju, papildus paskaidrojot, ka «termins uz viet j s pa–vald bas instit cij m, uz mumiem, iest d m, un organiz cij m, pa–uma objektiem, citiem m r a objektiem, kuru darb ba ir saist ta ar viet j s pa–vald bas funkciju pild –anu, k ar citos gad jumos, kad iedz vot ji realiz viet jo p rvaldi.»¹³² Likum «Par pa–vald b m» noteikto pa–vald bas definīciju j dziena skaidroj izmantojis ar ties bu zin tnieks Zigurds Mikainis «Juridisko terminu v rdn c ».¹³³

Tom r vair kum gad jumu zin tnieku p t jumos tiek cit ts nevis likum «Par pa–vald b m», bet gan Eiropas Viet jo pa–vald bu hart (ret k ó Vispasaules deklar cij par viet j m pa–vald b m) min tais pa–vald bas j dziena skaidrojums, kas vair k tiks raksturots p t juma n kamaj apak–noda .¹³⁴

Latvijas pa–vald bu sist mas pamat eso– j dziena *pašvaldība* izpratne pamato nepiecie–am bu noskaidrot prec zu – juridisk j dziena j gu un b t bu. emot v r normat vajos ties bu aktos un teor tiskaj literat r min tos pa–vald bas j dziena skaidrojumus un pamatojoties uz pa–vald bas b t bu, var izveidot –du definīciju: *pašvaldība ir atvasināta publiska persona¹³⁵, kas ar iedzīvotāju ievēlētā lēmējorgāna – domes – pārstāvniecību noteiktas administratīvas teritorijas iedzīvotāju interesēs patstāvīgi īsteno tai tiesību aktos noteikto kompetenci.*

No definīcijas izriet etras b tiskas pa–vald bas paz mes:

1) *pašvaldībai ir iedzīvotāju ievēlēts pārstāvniecības orgāns – dome.*¹³⁶

Ties bas iev l t pa–vald bu izriet no Latvijas Republikas Satversmes 101. panta otr s da as pirm teikuma: «Pa–vald bas iev l pilnties gi Latvijas pilso i un Eiropas

¹³² Rags Z. *Latvijas Republikas pašvaldību tiesības*. R ga: P&K, 2002, 13., 26. lpp.

¹³³ Mikainis Z. Pa–vald ba // *Juridisko terminu vārdnīca*. Autoru kolekt vs I. Krasti a vad b . R ga: Nordik, 1998, 191. lpp.

¹³⁴ Skat., piem.: Pūķis M. *Pašu valdība. Latvijas pašvaldību pieredze, idejas un nākotnes redzējums*. R ga: SIA «Jelgavas tipogr fija», 2010, 26. lpp.; Vanags E., Vilka I. *Pašvaldību darbība un attīstība*. R ga: Latvijas Universit tes Akad miskais apg ds, 2005, 11. lpp.

¹³⁵ Skaidrojumu par definījam objekta *pašvaldība* ints j dzieni *atvasināta publiska persona* vair k skat. n kamaj apak–noda .

¹³⁶ Profesors K rlis Di–lers savulaik nor d ja, ka pa–vald bas iev l jam ba var neb t b tiska pa–vald bas paz me. Iesp jams, ka – ds zin tnieka viedoklis bija saist ts ar K. Ulma a autorit r s varas refl ma cenz ru un situ ciju, ka p c 1934. gada valsts apv rsuma pa–vald bas p rst vniec bas org ni tika nevis iev l ti, bet iecelti. Saska ar K. Di–lera rakst to: «Iz– iro–a noz me [...] nav viet j s pa–vald bas org nu kre cijas k rt bai. Ja –ie org ni ir tie–i un gal gi iev l ti no viet jiem iedz vot jiem, protams, sakari starp viet jo sabiedr bu un pa–vald bu org niem ir cie– ki: bet ar gad jum , ja iev l tjiem viet jo pa–vald bu org niem v l vajadz gs valsts varas apstiprin jums, vai pat ja viet jo pa–vald bu org ni (vado– s amatpersonas) zin mos apst kos tiek tie–i iecelti no valsts varas iz viet jiem aud m, ó vi i tom r juridiski ir viet jo pa–vald bu org ni ar to amata varu un juridiskas patst v bas apjomu, k ds vi iem paredz ts attiec gos pa–vald bu likumos» (Dišlers K. *Ievads administratīvo tiesību zinātnē*. R ga: Latvijas Universit te, 1938, 185. lpp.).

gi uzturas Latvij . Ikvienam Eiropas Savien bas
atvij , ir ties bas likum paredz taj veid piedal ties
pa–vald bu darb b .»¹³⁷ Savuk rt Satversmes tiesa nor da, ka, min to Satversmes
101. panta pirmo teikumu «interpret jot kopsakar ar Latvijas starptautiskaj m
saist b m, k ar emot v r Eiropas valstu kop jo konstitucion li tiesisko
mantojumu, paredz taj min taj m person m pamatties bas iev l t pa–vald bas
v l –an s, kas atbilst pieciem v l –anu krit rjiem, proti, ir visp r jas, vienl dz gas,
br vas, aizkl tas un tie–as.»¹³⁸

Pa–vald bas iev l jam bas paz mes iz– iro–o noz mi nor da ar ties bu
zin tnieks Egils Levits: «[...] pa–vald bas ir pa–as valsts p rvaldes instit cijas, kas no
cit m valsts instit cij m, tostarp cit m atvasin t m publisko ties bu juridiskaj m
person m, at– iras ar to, ka to augst kais org ns ó dome vai padome ó ir demokr tiski
le itim ts un t p c var pie emt politiskus l mumus un izdot visp rsaisto–us
normat vus aktus (saisto–os noteikumus)»¹³⁹;

2) pašvaldība darbojas noteiktā administratīvā teritorijā. Pa–vald bas darb bas
teritorija visbiefl k tiek piel gota valsts administrat vi teritori lajam iedal jumam¹⁴⁰,
kas ir valsts teritorijas iedal jums tipveida vien b s, atbilsto–i kam veidojas valsts
p rvaldes iest flu sist ma un tiek pild tas valsts p rvaldes funkcijas.

Administrat vi teritori lais iedal jums tiek uzskat ts ar par likumos noteiktu
valsts teritorijas organiz –anas veidu ó valsts teritorijas iedal jumu pa– s
administrat v s tipveida vien b s ó administrat vaj s teritorij s.¹⁴¹ No «Juridisko
terminu v rdn cas» skaidrojuma attiec gi izriet, ka: «administrat v teritorija ir valsts

¹³⁷ Latvijas Republikas Satversme: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1993. gada 1. j lijs, Nr. 43.

¹³⁸ Par likuma «Par priek–v l –anu a it ciju pirms pa–vald bu v l –an m» 33. panta atbilst bu Latvijas Republikas Satversmes 100. pantam: Satversmes tiesas 2010. gada 22. febru ra spriedums liet Nr. 2009-45-01 // *Latvijas Vēstnesis*, 2010. gada 25. febru ris, Nr. 32 (4224).

¹³⁹ Levits E. Pa–vald bu likuma koncepcija. <http://public.law.lv/ptilevicpasvaldiba.html>.

¹⁴⁰ K. Di–lers –o paz mi raksturo ar j dzienu *vietējība*, kas «noz m publiski tiesisk s organiz cijas piesaist –anu noteikt m teritori l m robefl m» (**Dišlers K.** *Ievads administratīvo tiesību zinātnē*. R ga: Tiesu namu a ent ra, 2002, 202. lpp.). Sal dz. pa–vald bas paz mi *vietējība* lieto ar 19. gs. beigu krievu ties bu zin tnieki, piem., Aleksandrs Gradovskis (*Градовский, Александр Дмитриевич*, 1841ó 1889) nor dja, ka «ar viet j bu j saprot norobeflotu valsts teritorijas da u, kuras robefl s viet j p rvalde, kuru kontrol centr l vara, steno noteiktus administrat vus un tiesu uzdevumus» (**Градовский А. Д.** *Начала русского государственного права*. . 3: *Органы местного управления*. - : . . , 1883, c. 1).

¹⁴¹ Teritori lais iedal jums Latvijas teritorij past v ja ar pirms Latvijas valsts un pa–vald bu sist mas izveido–an s. Sen k s rakst t s zi as par Latvijas administrat vi teritori lo iedal jumu atrodamas Hamburgas un Br menes arhib skapa Remberta aprakst «*Svētā Anskara dzīve*» (sarakst ts ap 875. gadu), kur min ts, ka Kursas karaliste (lat u *regnum*) bijusi iedal ta piecos pils tu novados (*civilitātes*) un div s pils t s (*urbes*) ó J rpil un Apul (**Zeids T.** *Administratīvi teritoriālās iekārtas attīstība Latvijas padomju enciklopēdija*. R ga: «B.i.v.», 1984, 26.633. lpp.).

kur valsts p rvaldes instit cijas un pa-vald bas ietvaros realiz p rvaldi.»¹⁴² Valsts administrat vi teritori lajam iedal jumam p c administrat vi teritori l iedal juma vien bu lieluma var b t ar vair ki l me i.¹⁴³

Valsts administrat vi teritori l iedal juma noz me valst izpaufas divos aspektos: pirmk rt, tas ir veids k organiz t tie-o valsts p rvaldi; otrk rt, tas ir veids k noteikt robeffas pa-vald bu darb bas teritorijai.

Latvij administrat vi teritori lais iedal jums izriet no Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likuma. Saska ar min t likuma 1. pantu: «Administrat v teritorija ir Latvijas teritori l iedal juma vien ba, kur pa-vald ba savas kompetences ietvaros realiz p rvaldi»¹⁴⁴. No likuma 4. panta savuk rt izriet, ka Latvijas Republiku iedala – d s administrat vaj s teritorij s: «1) apri os; 2) republikas pils t s; 3) novados»¹⁴⁵.

Administrat vo teritoriju skaits un to nosaukumi izriet no min t likuma pielikumiem. Saska ar tiem Latvijas Republik ir 9 republikas pils tas un 110 novadi.

TM likuma p rejas noteikumu 24. punkta 1. apak-punkt noteikts, ka Ministru kabinets l dz 2013. gada 31. decembrim sagatavo un iesniedz Saeimai likumprojektu par apri u izveido-anu¹⁴⁶, tom r – uzdevuma izpilde ir maz ticama, jo – dai iniciat vai Latvijas sabiedr b nav atbalsta. Apri u skaits iepriek-min t iemesla d likumsakar gi likum nav noteikts.

P c apri u izveido-anas Latvij darbotos divu l me u administrat vi teritori lais iedal jums ó apri i un republikas pils tas un novadi. Novadu administrat vi teritori lajai vien bai var b t ar teritori l iedal juma vien bas ó novadu pils tas un novadu pagasti.

3) pašvaldība darbojas noteiktas administratīvās teritorijas iedzīvotāju interesēs. At- ir b no ministrij m un to padot bas iest d m, kuru r pes ir visas valsts

¹⁴² Mikainis Z. Administrat vi teritori lais iedal jums // *Juridisko terminu vārdnīca*. Autoru kolekt vs I. Krasti a vad b . R ga: Nordik, 1998, 7. lpp.

¹⁴³ Par administrat vi teritori l iedal juma l me iem vair k skat.: Vanags E., Vilka I. *Pašvaldību darbība un attīstība*. R ga: Latvijas Universit tes Akad miskais apg ds, 2005, 15. lpp.

¹⁴⁴ Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 30. decembris, Nr. 202 (3986).

¹⁴⁵ Turpat.

¹⁴⁶ Turpat.

, pa- vald bu instit cijas prim ri aizst v noteiktas
na vien bas iedz vot ju intereses.¹⁴⁷

Ideja par pa- vald bas iedz vot ju ties b m risin t viet jai kopienai aktu lus
jaut jumus tika aizst v ta jau Padujas Mars lija (*Marsiglio da Padova*) 1324. gada
p t jum *Defensor pacis*, kur vi – raksta, ka tikai «pa- i pilso u sp j pie emt sev
labus likumus»¹⁴⁸, jo viet jas noz mes jaut jumu risin –ana valsts perif rij visbiefl k
pieprasa labu viet jo apst k u p rzin –anu, ko vislab k sp j nodro- in t pa- i
teritori l s kopienas iedz vot ji.¹⁴⁹

Turkl t «viet jos p rvald t jus» past v gi kontrol pati viet j sabiedr ba.
Visefekt v k pa- vald bas darba kontroles forma ir pa- vald bu v l –anas, kas auj
nov rt t pa- vald bas p rst vnec bas instit cijas darb bas atbilst bu kopienas
iedz vot ju un valsts interes m un v l –an s pie emt l mumu, atjaunot vai neatjaunot
«uztic bas mand tu» p rst vjiem turpin t darbu. Papildus tam, iedz vot jiem, kas tiek
iev l ti pa- vald bas amatos, ir svar gi saglab t cie u savu l dzcilv ku («kaimi u»)
ac s, t p c iedz vot ju iev l tie deleg ti soci li atbild gi pilda kopienas uztic tos
pien kumus.¹⁵⁰

No likuma «Par pa- vald b m» 3. pant min t s j dziena *pašvaldība* defin cijas
izriet, ka viet j pa- vald ba steno tai noteikto kompetenci, iev rojot valsts un
attiec g s administrat v s teritorijas iedz vot ju intereses.¹⁵¹ Ar administrat v s
teritorijas iedz vot jiem –aj gad jum j saprot ne tikai tie iedz vot ji, kas attiec gaj
teritorij dz vo, bet ar darbojas, proti, tie, kuri dz vo cit teritorij , bet kuriem

¹⁴⁷ Sal dzin jumam ó Francij par pa- p rvaldes subjektu tiek uzskat ts teritori l s kolekt vs, kam ir juri-
disk s personas statuss un noteikts darb bas m r is ó garant t kolekt va l dzdal bu viet j dz v un
person bas izpausmi (Code général des collectivités territoriales // [http://www.legifrance.gouv.fr/
affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070633](http://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070633)).

¹⁴⁸ Cit ts p c: **Beck B. E.** *Kommunale Unternehmen zwischen Selbstverwaltungsgarantie und Europa-
recht. Gemeindliche Unternehmen Bayerns im Spannungsfeld zwischen Selbstverwaltungsgarantie des
Grundgesetzes und Wettbewerbsfähigkeit des Gemeinschaftsrechts*. Frankfurt am Main: Peter Lang
Europäischer Verlag der Wissenschaften, 2001, S. 111.

¹⁴⁹ Ekonomikas un vad bas zin t u profesors Edv ns Vanags savuk rt pamatoti nor da, ka: «Tie- i
pa- vald bas l men ir liel kas iesp jas iesaist t pilso us p rvaldes darb , izmantot vi u zin –anas un
sp jas dz ves apst k u uzlabo- anai, ir vislab kais nosac jums, lai rad tu viet jo iedz vot ju pras b m
atbilsto- u, harmonisku sabiedr bu, par kuru vi i j t atbild bu» (**Vanags E.** *Pašvaldības. Ievads politikā*.
R ga: Zvaigzne ABC, 1998, 242. lpp.). Savuk rt M ris P is pa- vald bas b t bu tr p gi skaidro ar
v rdu salikumu «pa- u vald ba», jo: «tas ir viegli saprotams un izraisa pareizas asoci cijas» (**Pūķis M.**
Pašu valdība. Latvijas pašvaldību pieredze, idejas un nākotnes redzējums. R ga: SIA «Jelgavas
tipogr fija», 2010, 22. lpp.).

¹⁵⁰ **Beck B. E.** *Kommunale Unternehmen zwischen Selbstverwaltungsgarantie und Europarecht. Gemeindliche Unternehmen Bayerns im Spannungsfeld zwischen Selbstverwaltungsgarantie des Grundgesetzes und Wettbewerbsfähigkeit des Gemeinschaftsrechts*. Frankfurt am Main: Peter Lang
Europäischer Verlag der Wissenschaften, 2001, S. 118.

¹⁵¹ Par pa- vald b m: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1994,
Nr. 116231.

vai tie, kuri atbilst cit m normat v ties bu akt
utz t par piederō-iem attiec gai teritori lai kopienai.

Iedz vot ju pieder ba noteiktai administrat vai teritorijai rada -iem
iedz vot jiem noteiktu juridisku statusu, no kuras izriet vair kas b tiskas iedz vot ju
ties bas un pien kumi:

1) ties bas savu intere-u aizst v bai izvirst p rst vjus, kas ar le it m s
v l -an s ieg to politisko mand tu nodro-ina iedz vot ju p rst v bu un vi u v rd
pie em l mumus;

2) iedz vot ju ties ba dz vot noteikt teritori l vien b , kas tiek pa-i
aizsarg ta ar normat vajiem ties bu aktiem. Jaut jum par pa-vald bu administrat vo
teritoriju robeflu aizsardz bu Eiropas Viet jo pa-vald bu hartas 5. panta pirmaj da ir
paredz ts, ka: «viet j s varas teritoriju robeflas nav at auts main t bez iepriek-
jas konsult -an s ar attiec go viet jo varu, p c iesp jas ar referendumu pal dz bu, kur tas
ir likum gi at auts»¹⁵²;

3) teritori l s kopienas iedz vot jiem ir ties bas sa emt noteiktus pa-vald bas
garant tus «labumus» ó pakalpojumus, nepiecie-am bas gad jum tos pieprasot pat ties .

Pa-vald bas p rst vniec bas org nam (domei) ir pien kums paust adekv tu
(iedz vot ju viedoklim atbilsto-u) viedokli. Nododot savas lem-anas ties bas
p rst vniec bas org nam, iedz vot ji joproj m saglab noteiktu l m jvaru. Piem ram,
no likuma «Par pa-vald b m» 61.¹ panta pirm s da as izriet: «P c pa-vald bas
iedz vot ju, domes vai t s priek-s d t ja iniciat vas, pamatojoties uz domes l mumu,
konsultat vos nol kos var organiz t publisko apsprie-anu par pa-vald bas autonom s
kompetences jaut jumiem».¹⁵³ Panta otr s da as 1. punkt savuk rt ir noteikts, ka:
«publisk apsprie-ana j r ko par pa-vald bas administrat v s teritorijas robeflas
groz -anu»¹⁵⁴.

Kaut ar no normat vajiem ties bu aktiem izriet, ka teritori l s kopienas
iedz vot ju viedoklim sabiedriskaj s apsprie-an s ir vien gi konsultat va noz me,
Latvijas sabiedr ba pieprasa lemjo-os referendumus¹⁵⁵, kas b tu jaunas b tiskas tie- s
demokr tijas formas ievie-ana pa-vald bas darb .

¹⁵² Par 1985. gada 15. oktobra Eiropas viet jo pa-vald bu hartu: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1994, Nr. 37 (522).

¹⁵³ Par pa-vald b m: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1994, Nr. 116231.

¹⁵⁴ Turpat.

¹⁵⁵ Ministru kabineta pazi ojums: Papla-in s iedz vot ju ties bas ietekm t pa-vald bu darbu // <http://www.mk.gov.lv/aktuali/zinas/2011gads/10/131011varam-03/>.

sturo ar tas, ka pa-vald bas iedz vot ju intereses var
es m. Gad jum , ja valsts nepamatoti iejaucas
pa-vald bas darb b un ierobeflo t s iedz vot ju ties bas, pa-vald bas p rst vniec bas
instit cija iedz vot ju v rd valsti var ies dz t ties . Tas ir attiecin ms gan uz
saimnieciskiem str diem, gan str diem saist b ar pa-vald bas kompetenci, ja valsts –o
kompetenci nepamatoti ierobeflo vai p rk pj.¹⁵⁶

pa-i normat vajos ties bu aktos tiek noteiktas ar pa-vald bas iedz vot ju
kontroles ties bas ó ties bas kontrol t savu p rst vniec bas instit ciju darb bu.
Pa-vald bas iedz vot jiem ir ties bas kl tien apmekl t pa-vald bas instit cijas un
amatpersonas, lai uzdotu tiem ar pa-vald bu darb bu saist tos jaut jumus vai iepaz tos
ar pa-vald bas pie emtajiem l mumiem. Pa-vald bas iedz vot ju ties bas tiek pa-i
aizsarg tas ar no pa-vald bas instit ciju pie aut s prettiesisk s r c bas, ja t s
nepien c gi r kojas ar pa-vald bas mantu un finan-u l dzek iem¹⁵⁷;

4) *pašvaldība ir patstāvīga, un tai ir noteikta kompetence.* Pa-vald ba k
demokr tiskas valsts paz me bez zin mas br v bas pak pes nemaz nav iesp jama,
t p c pa-vald bai likumos ir noteikta patst v ba stenot noteiktu kompetenci, ties bas
lemt par savu person la politiku, ties bas reglament t viet j s noz mes jaut jumus un
ar finan-u autonomijas ties ba.¹⁵⁸

Vienlaikus demokr tisk valst svar gi ir ne tikai garant t pa-vald bas
pa-noteik-anas ties bu, bet ar nepie aut iedz vot ju ties bu p rk pumus pa-vald b s,

¹⁵⁶ Egils Levits par pa-vald bu ties b m v rsties ties pret valsti nor da, ka «autonomo funkciju
ietvaros pa-vald ba un Ministru kabinets p rst v citas intereses (visas Latvijas sabiedr bas no vienas un
konkr t s pa-vald bas iedz vot ju intereses no otras pusēs), tad –aj jom iesp jama ar ties –an s starp
valsti (Latvijas Republiku) un pa-vald bu» (**Levits E.** Pa-vald bu likuma koncepcija //
<http://public.law.lv/ptilevicpasvaldiba.html>).

¹⁵⁷ Likuma «Par pa-vald b m» 77. panta sestaj da ir noteikts: «Ja pa-vald bas amatpersona, pildot
amata pien kumus, ar nodomu vai aiz rupjas neuzman bas ir rad jusi zaud jumus pa-vald bai, tai ir
pien kums tos atl dzin t. No panta sept t s da as izriet, ka pras bu ties par zaud jumu atl dzin –anu
var celt ar Vides aizsardz bas un re ion l s att st bas ministrija. Tmj gad jum [...] ieg tos l dzek us
ieskaita attiec g s pa-vald bas budfet » (Par pa-vald b m: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas
un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1994, Nr. 116231). Min t likuma pant noteikt s atbild bas pirmais
piem ro-anas gad jums bija 2007. gad , kad Liep jas tiesa nol ma no Rucavas pagasta padomes
deput tiem par labu Re ion l s att st bas un pa-vald bu lietu ministrijai piedz t zaud jumus. Ministrijas
pras ba balst j s uz faktu, ka Rucavas pagasta padomes deput ti vienbals gi pie ma nelikum gu
l mumu at aut uz mumam izvest no karjera granti, par ko Liep jas Re ion l vides p rvalde
pa-vald bai piem roja administrat vo naudas sodu (*Liepjas tiesas nolēmums lietā Nr. C20-1485/07/06*.
2007. gada 7. decembris. Nepublic ts materi ls).

¹⁵⁸ Vair k skat.: **Brüning Chr., Vogelgesang K.** *Die Kommunalaufsicht. Aufgaben –
Rechtsgrundlagen – Organisation.* 2., völlig neue bearbeitete und wesentlich erweiterte Auflage.
Berlin: Erich Schmidt Verlag, 2009, S. 20.622.

vald bu patst v bas robežas¹⁵⁹, kas tiek pamatotas ar
n attiec b m.

Pirmkārt, pa-vald bu vara nav pirmatn ja (radusies patst v gi). Jebkura varas izpausme, kuru steno pa-vald ba, ir sekund ra, jo pa-vald bas varas avots ir valsts vara. Valsts lemj par pa-vald b m pie- irt s varas apjomu un p c nepiecie-am bas var to ierobeflot, at emt, vai pie- irt no jauna. Ar iev rojamais britu pa-vald bu p tnieks Dfl. andlers nor da: «Viet j s pa-vald bas past v, pamatojoties uz parlamenta pie emtiem likumiem. To strukt ras, funkcijas, finans jums un darb bas proced ras ir noteiktas ar likumiem. Ja pa-vald ba darbojas rpus – likum noteikt ietvara, tiesa var atz t, ka pa-vald ba ir darbojusies *ultra vires* un uzdot p rtraukt –o prettiesisko darb bu.»¹⁶⁰ Konceptija par valsts k pa-vald bas varas pirmavotu jau kop-19. gs. ir atz ta ar v cu ties bu doktr n , ko formul jis L. fon Teins, akcent jot, ka «pa-vald bai ir ties bas likuma ietvaros stenot jebkurus viet j s noz mes uzdevumus, iz emot, ja tie neietilpst valsts kompetenc »¹⁶¹.

Otrkārt, pa-vald bas administrat v teritorija nav neatkar ga teritorija, jo t vienlaikus ir ar valsts teritorija. Pa-vald bas teritorij dz vojo-ie iedz vot ji ir ne tikai pa-vald bas, bet ar valsts iedz vot ji. Iev rojot noteiktus demokr tiskus nosac jumus, valsts var lemt par pa-vald bas administrat v s teritorijas robežu izmai m un ar par pa-vald bas likvid –anu.

Treškārt, pati valsts p rvaldes funkciju decentraliz cijas b t ba, kas ir pa-vald bu kompetences pamat , liek valstij kontrol t pa-vald bu darb bu. T p c pa-vald bu patst v ba savas kompetences steno-an tiek ierobeflota, jo valsts atsevi- s pa-vald bas kompetences jom s (piem., teritorijas pl no-ana, pa-vald bu uz m jdarb ba u.c.) nosaka savas «kvalit tes pras bas». Savuk rt, pie- irot (uzdodot) pa-vald bai jaunu kompetenci, valsts ir ieinteres ta, lai t tiktu stenota p c iesp jas labi, t p c pa-vald b m tiek noteikti zin mi funkcijas izpildes «standarti». Valsts r p jas ar par to, lai pa-vald bas pakalpojumu daudzveid bas d to p rst vniec bas org ni nepie autu selekt vu pieeju pakalpojumu nodro-in –anai

¹⁵⁹ Vair k skat.: **Beck B. E.** *Kommunale Unternehmen zwischen Selbstverwaltungsgarantie und Europarecht. Gemeindliche Unternehmen Bayerns im Spannungsfeld zwischen Selbstverwaltungsgarantie des Grundgesetzes und Wettbewerbsfähigkeit des Gemeinschaftsrechts*. Frankfurt am Main: Peter Lang Europäischer Verlag der Wissenschaften, 2001, S. 61.662.

¹⁶⁰ **Chandler J. A.** *Local government today*. Manchester, UK; New York: Manchester University Press; New York: Distributed exclusively in the USA by Palgrave, 2009, p. 2.

¹⁶¹ **Brüning Chr., Vogelgesang K.** *Die Kommunalaufsicht. Aufgaben – Rechtsgrundlagen – Organisation*. 2., völlig neue bearbeitete und wesentlich erweiterte Auflage. Berlin: Erich Schmidt Verlag, 2009, S. 20.

ja pa-vald bas teritorij liel ko iedz vot ju patsvaru
p rst vniec bas org na poz cija pirms k rt j m
pa-vald bu v l -an m prim ri cen-as nodro-in t pa-vald bas pakalpojumu snieg-anu
tie-i -ai soci lajai grupai, ko pa-vald bas p rraudz t ji nedr kst pie aut).¹⁶²

2.2. Jēdziena «pašvaldība» legāldefinīcijas

Leg ldefin cija ir likumdev ja dota k das par d bas defin cija, kas ietverta likuma tekst . Likumdev js izmanto leg ldefin ciju, lai sasaist tu ties bu piem rot ju ar savu k das paz mes izpratni.¹⁶³ J dziena *pašvaldība* leg ldefin cijas ir min tas starptautiskajos un nacion lajos normat vajos ties bu aktos.

No Eiropas Viet jo pa-vald bu hartas 3. panta pirm s da as izriet, ka «pa-vald ba noz m viet j s varas instit ciju ties bas un re las iesp jas likuma robefl s regul t un vad t b tisku da u no publiskiem jaut jumiem viet jo iedz vot ju interes s, atbildot par tiem»¹⁶⁴.

Vispasaules deklar cij par viet j m pa-vald b m «pa-vald ba ir viet j s varas instit ciju ties bas un pien kums regul t un vad t sabiedriskos jaut jumus viet jo iedz vot ju interes s, uz emoties par to atbild bu»¹⁶⁵.

Eiropas Viet jo pa-vald bu hartas pa-vald bas defin cij min to paz mju autoritat vs skaidrojums izriet no Eiropas Viet jo pa-vald bu hartas paskaidrojo-zi ojuma, kas pla-i tiek piem rots ar Satversmes tiesas judikat r . Saska ar -o zi ojumu pa-vald bas defin cij : «j dziens -iesp jaøpaufldomu, ka juridisk s ties bas regul t un vad t noteiktas publiskas lietas ir j pavada l dzek iem, lai to dar tu efekt vi. Fr zes «likum noteiktaj s robefl s» iek au-ana atz st faktu, ka -s ties bas un iesp ju var prec z k defin t likumos. «Uz savu atbild bu» uzsver to, ka viet j s pa-vald bas nedr kst b t ierobefotas r koties, tikai k to nosaka augst kst vo-u instit ciju p rst vji. Nav iesp jams prec zi defin t, k das lietas viet j s pa-vald bas b tu ties gas

¹⁶² Vair k skat.: **Jansone D., Reinholde I., Ulnicāne I.** *Latvijas publiskā pārvalde*. R ga: Latvijas Universit te, 2002, 98.699. lpp.

¹⁶³ **Neimanis J.** *Ievads tiesībās*. R ga: zv. adv. J. Neimanis. 2004, 54. lpp. Sal dz. skat.: **Muthorst O.** *Grundlagen der Rechtswissenschaft. Methode – Begriff – System*. München: Verlag C. H. Beck, 2011, S. 92.

¹⁶⁴ Par 1985. gada 15. oktobra Eiropas viet jo pa-vald bu hartu: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1994, Nr. 37 (522).

¹⁶⁵ Worldwide Declaration of Local Self-Government // http://www.logincee.org/remote_libraryitem-/6162?lang=lv.

...s ir noteikt viet j m pa-vald b m p c iesp jas pla-u
...d t viet j l men .»¹⁶⁶ Tm skaidrojumam ir b tiska
noz me pa-vald bu darb bas tiesiskai reglament -anai nacion lajos ties bu aktos un to
interpret cijai, kas izriet ar no judikat ras.

V sturiski j dziena *pašvaldība* leg ldefin cijas bija ietvertas visos pirmajos
Latvijas Republikas pa-vald bu likumos, defin cij s akcent jot attiec gajam
pa-vald bas veidam b tisk s paz mes. Pirmajos pagastu un pils tu p rvaldes likumos
defin cij s tika akcent ta paz me ó «iedz vot ju pieder ba noteiktai teritorijai». V l k
pie emtos likumos defin cij s tika nostiprin ta ar ó «pa-vald bu kompetence». S
kotn ji nevien likum netika nostiprin ta m sdien s b tiska demokr tiskas valsts
un pa-vald bas paz me ó «pa-vald bas iev l jam ba».

Pa-vald bu defin ciju formul jumi pirmajos Latvijas pa-vald bu likumos bija
l dz gi. Pirmaj 1918. gada Latvijas pagastu satversmes pagaidu likum tika noteikts,
ka «pagasts ir atsevi- s lauku apgabals ar savu pa-vald bu, t. i., apgabals, kas atrodas
rpus miestu un pils tu administrat vaj m robefl m»¹⁶⁷. Sekojo-aj 1922. gada Likuma
par pagastu pa-vald bu 1. pant pagasta pa-vald ba tika formul ta l dz gi: «Pagastu
pa-vald ba aptver noteiktu lauku apgabalu rpus pils t m, un visus iedz vot jus,
kuriem -in lauku apgabal ir dz ves vieta.»¹⁶⁸ Savuk rt no 1930. gada Pils tu
pa-vald bu likuma 1. panta izriet ja, ka «pils tu pa-vald bas ties bas un pien kumi ir
vis m pils t m valst t m noteikt s administrat v s robefl s»¹⁶⁹.

P c Latvijas Republikas neatkar bas atjauno-anas pagasta pa-vald bas
leg ldefin cija bija noteikta 1991. gada likuma «Par pagasta pa-vald bu» 1. pant :
«Pagasta pa-vald ba k Latvijas Republikas tautas pa-vald bas sast vda a ir pagasta
iedz vot ju pa-organiz -an s forma ekonomisko un soci lo jaut jumu patst v gai
risin -anai, cilv ka ties bu un br v bu realiz -anai, iev rojot viet j s un valsts

¹⁶⁶ European Charter of Local Self-Government Explanatory Report // <http://conventions.coe.int/-/treaty/-en/Reports/Html/122.htm>.

¹⁶⁷ J dziena formul jums gan bija sam r neskaids, ko var pamatot ar neprec zo tulkojumu: «Viens zemnieku auflu pagasts ir viens pulks zemnieku auflu (zemnieku apvien ba), kas sabiedrojjies kop uz k du labu lietu, t k tiesas likumi to sprie fl, uz k du kro a, muifnieku, jeb pils tu ó muiflu, jeb iek- k da kro a miesta dz vo, kas grib savu labkl -anu un t s lietas, kas visiem ir, apak-uzraudz -anas un vad -anas t s auflu pagastatiesas, to pagasta priek-nieku un t s muiflas polices labi izdar t un apg d t» (Smilga V. Pagasts Kurzemes 1817. g. zemnieku likumos // *Pašvaldību Dzīve*, 1936, Nr. 31).

¹⁶⁸ *Likums par pagastu pašvaldību*. Likumu un noteikumu sakopojums pagastu pa-vald b m. Iek-lietu ministrijas Pa-vald bu departamenta izdevums, 1937, 15. lpp.

¹⁶⁹ Mucinieks P. *Latvijas pašvaldību iekārta*. R ga: L.U. Studentu padomes gr matn cas izdevums, 1938, 201. lpp.

ta izriet ja ar b tiska pagasta pa-vald bas paz me ó ministrat v teritorij . Analogs pa-vald bas defin cijas formul jums bija iek auts 1991. gada likum «Par pils tas pa-vald bu», kur vien gi v rdi «pagasta pa-vald ba» bija aizst ti ar v rdiem «pils tas pa-vald ba».¹⁷¹

Sp k eso- 1994. gad pie emt likuma «Par pa-vald b m» 2. panta s kotn j redakcij bija noteikts, ka «pa-vald ba ir **valsts vietējā pārvalde** [izc lums mans ó A. S.], kas ar pilso u v l tas p rst vniec bas ó domes (padomes) ó un t s izveidoto instit ciju un iest flu starpniec bu nodro-ina likumos noteikto funkciju, k ar -aj likum paredz taj k rt b Ministru kabineta doto uzdevumu un pa-vald bas br vpr t go iniciat vu izpildi, iev rojot valsts un attiec g s administrat v s teritorijas iedz vot ju intereses»¹⁷².

V rda «valsts» lieto-ana j dziena *pašvaldība* leg ldefin cij izrais ja 5. Saeimas deput tu karstas diskusijas par pa-vald bas vietu un lomu valst , kas atbilst vado-aj s pa-vald bu doktr n s eso-aj m dafl daj m pa-vald bas principa izpratn m. Pirms tre- las juma par likuma «Par pa-vald b m» 2. pantu Saeimas Juridisk s komisijas vad t js Aivars Endzi – (LC) debat s nor d ja b tisku un sav zi ar iz- iro-u terminu lietojuma jaut jumu: «Kas tad ir pa-vald ba? T ir viet j p rvalde vai t ir viet j valsts p rvalde? Kur m s liekam to uzsvaru? M s ar Juridiskaj komisij par to diskut j m un t p c konsekventi ierosin j m ó gan otraj pant , gan ar t l k, visur, kur ir – atruna, ó ka pa-vald bas ir valsts viet j p rvalde, jo, manupr t, ó un ar visas Juridisk s komisijas viedoklis ir t ds, ó l dz ar to m s pasludin m ar pagastu pa-vald bu un t t l k, ka tas viss ir valsts p rvalde, tikai viet j valsts p rvalde.»¹⁷³ Reformu ministrs M ris Gailis (LC) savuk rt sav run nor d ja pamatojumu – da termina lietojumam: «M s tie- m esam oti daudz diskut ju-i par to, kas ir pa-vald ba. Bija oti svar gi to beidzot defin t. Un m s, izstr d jot savu valsts p rvaldes koncepciju, non c m pie sl dziena, ka valsti p rvalda divos l me os ó centr l p rvalde ir vald ba un viet j p rvalde ir pa-vald ba. Un visi m s p rvald m valsti, jo mums ir dele ta valsts funkciju pild -ana. Tikai ar

¹⁷⁰ Par pagastu pa-vald bu: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1991, Nr. 25. Sp k neeso-s.

¹⁷¹ Par pils tu pa-vald bu: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1991, Nr. 25. Sp k neeso-s.

¹⁷² Par pa-vald b m: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1994, Nr. 116231.

¹⁷³ Latvijas Republikas 5. Saeimas 1994. gada 5. maija s des stenogramma // http://www.saeima.lv/steno-/st_94/st0505.html.

ministru kabineta l mumiem. Un, lai beidzot tiktu
m, neaugi g diskusija par to, kas tad sti ir
pa-vald ba, ó varb t t ir k aziste, kas nevienam nepak aujas, kurai nav varb t
j iev ro likumi, ó ir rk rt gi svar gi pateikt, ka t ir valsts viet j p rvalde, bet ne
viet j valsts p rvalde. T tad ó **valsts vietējā pārvalde** [izc lums mans ó *A. S.*]. Te ir
t at- ir ba, k to «valsts» lieto. Protams, ka ar centr laj m valsts p rvaldes iest d m
var b t organiz cijas, var b t viet j s iest des; bet t ir pavisam cita lieta. T s ir
ministriju iest des [...] Es aicinu tom r atbalst t to, ka mums ir vienota unit ra valsts,
nevis feder la valsts, kura tiek p rvald ta t tad divos veidos, divos l me os ó
centr laj un viet j l men .»¹⁷⁴ Tika atbalst ts M. Gai a ierosin tais formul jums.

1998. gad likum tika izdar ti groz jumi un pa-vald bas defin cij v rdus
«valsts viet j p rvalde» aizst ja ar v rdiem «viet j p rvalde». T d j di defin cij
tika sv trots v rds «valsts».¹⁷⁵

TMbr d j dziena «pa-vald ba» defin cija likuma «Par pa-vald b m» 3. panta
pirm s da as redakcija paredz, ka «viet j pa-vald ba ir **vietējā pārvalde** [izc lums
mans ó *A. S.*], kas ar pilso u v l tas p rst vniec bas ó domes ó un t s izveidoto
instit ciju un iest flu starpniec bu nodro-ina likumos noteikto funkciju, k ar -aj
likum paredz taj k rt b Ministru kabineta doto uzdevumu un pa-vald bas
br vpr t go iniciat vu izpildi, iev rojot valsts un attiec g s administrat v s teritorijas
iedz vot ju intereses»¹⁷⁶.

Par atbalsto-u argumentu – dam likuma panta groz jumam kalpoja uzskats, ka
v rda «valsts» lietojums -aj defin cij nav atbilsto-s pa-vald bas b t bai, jo pa-os
pamatos noraida b tisku pa-vald bu raksturojo-u paz mi ó pa-vald bas patst v bu.¹⁷⁷
Tika ar uzskat ts, ka apz m jums «valsts viet j p rvalde» ir rakstur gs ministriju
p rvaldes sist mai, kuru teritori l s instit cijas darbojas dafl d s valsts administrat vi
teritori laj s vien b s. TMdam viedoklim k daini pievienojas ar ties bu zin tnieks
Ziedonis Rags.¹⁷⁸

¹⁷⁴ Latvijas Republikas 5. Saeimas 1994. gada 5. maija s des stenogramma // http://www.saeima.lv/steno/-st_94/st0505.html.

¹⁷⁵ Groz jumi likum «Par pa-vald b m»: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1998, Nr. 299/304 (1360/1365).

¹⁷⁶ Par pa-vald b m: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1994, Nr. 116231.

¹⁷⁷ TMda viedok a pamatotu kritiku skat., piem.: **Jaunzeme K.** Latvijas pa-vald bas k valsts p rvaldes subjekti // *Jurista Vārds*, 2006, Nr. 5 (408).

¹⁷⁸ **Rags Z.** *Latvijas Republikas pašvaldību tiesības*. R ga: P&K, 2002, 151. lpp. Skat t ar : **Rags Z.** Vai padomju centr lisms Latvij joproj m dz vs // *Jurista Vārds*, 2006. gada 16. maijs, Nr. 19 (422);

definīcija likumā «Par pašvaldību» ir kļūdaina, kas
konkrētos pašvaldību kompetences un funkciju
traktājumus.¹⁷⁹ No šīs definīcijas acīmredzami izriet, ka šīs saturas formulēšanas
pamats bija atbilstošs izpratnes par pašvaldības vietu un lomu valstī, jo definīcijā
minētā pazīmju uzskaitījums var konstatēt pašvaldības nostādānu rpus valsts
pārvaldes sistēmās. Likumā «Par pašvaldību» minētā jēdziena *pašvaldība* definīcija
ir veidota kā klasiskā definīcija, bet neprecīzi noteikta objekta īpašības «vietā
pārvalde». Precīzot minētā definīciju, vārds «vietā pārvalde» jāaizstāj ar vārdu
«atvasināta publiska persona». Tādējādi tiktu konkrētizēta pašvaldības vieta valsts
pārvaldes iestāžu sistēmā un nodrošināta likumā «Par pašvaldību» minētā juridisko
formulējumu atbilstība normatīvo tiesību aktu sistēmā.

Ar citos likumos «Par pašvaldību» šīs definīcijas minētās jēdziena
pašvaldība būtiskās pazīmes ir formulētas juridiski neprecīzi un pat kļūdaini:
pirmsrt, vārojama nekoncepcija juridiskās terminoloģijas lietojumā (definīcijā
neprecīzi lietoti jēdzieni «institūcija», «iestāde» un «valsts pārvaldes funkcijas»), kas
rada apgrūtinājumus tiesību piemērošanai; otrkārt, jēdziena formulējums pieļauj
pretrunas starp likuma «Par pašvaldību» 3. un 6. pantu par pašvaldību kompetences
elementiem, kas šajos pantos ir nosaukti atbilstīgi; treškārt, no šīs šīs definīcijas
neizriet pašvaldību hierarhija valsts pārvaldes iestāžu sistēmā.

Normatīvo tiesību aktu sistēmā pašvaldības pazīmes izriet ne tikai no likuma
«Par pašvaldību» minētās jēdziena «pašvaldība» definīcijas, bet arī no Valsts
pārvaldes iekārtas likuma. Valsts pārvaldes iekārtas likumā ir skaidrota būtiska
pašvaldību patstāvības pazīme – autonomā kompetence. Saskaņā ar šī likuma 1. panta
trešo punktu norādīts, ka pašvaldībai kā atvasinātai publiskai personai ir sava
autonoma kompetence, kas ietver arī savu budžeta veidošanu un apstiprināšanu, un
sava manta.¹⁸⁰ Egila Levita izstrādātajā Valsts pārvaldes iekārtas likuma koncepcijā,

Rags Z. Kļūda mēģināt pašvaldību tiesiskā valstī // *Latvijas Vēstnesis*, 2003. gada 23. oktobris, Nr. 148 (2913). Salīdzināt ar: **Pūķis M.** Satversmes grozījumu priekšlikumi pašvaldību tiesību nostiprināšanai. Pašvaldības un Satversmes. Satversmes reforma Latvijā: par un pret // *Sociāli ekonomiskā pētījumu institūta «Latvija» organizētā ekspertu semināra Rīgā, 1995. gada 15. jūnijā materiāli*. Rīga: SIA «N. I. M. S.», 78. lpp.

¹⁷⁹ Definīcijas struktūru veido divi būtiskie pamatelementi: 1) definījamā objekta jēdziena (*definiendum*); 2) pazīmju kopums, kas atklāj definījamā objekta jēdziena galveno saturu (*definiens*). [...] Visizplatītākās ir klasiskās definīcijas, kas min definījamā objekta īpašības un sugas atbilstības. Klasiskā definīcija tiek norādīta definīcijas objekta piederība noteiktai priekšmetu klasei (īpašības) un tādējādi atbilstība no visiem citiem šīs klases priekšmetiem (sugas atbilstība) (**Vedins I.** *Loģika. Mācību grāmata augstskolām*. Rīga: Avots, 2000, 114. lpp.).

¹⁸⁰ Valsts pārvaldes iekārtas likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2002. gada 21. jūnijs, Nr. 94.

etverto tiesisko regul jumu, noteikts: «Izveidojot tiesisko personu, Latvijas Republika «iz em» no savas kompetences zin mu «sektoru» un nodod to autonomai izpildei –ai atvasin to publisko ties bu juridiskai personai. Tie-i –s autonom s kompetences steno–ana ir t s dibin –anas j ga un m r is.»¹⁸¹

Dafl du valstu pa–vald bu likumos pa–vald bas j dziens un pa–vald bas paz mes ir nostiprin tas dafl di. Piem ram, p r jo Baltijas valstu Lietuvas un Igaunijas pa–vald bu likumos ir min tas l dz gas j dziena *pašvaldība* defin cijas paz mes. No –iem likumiem izriet, ka pa–vald bas darb bas teritorijas atbilst valsts administrat vi teritori lajam iedal jumam; pa–vald bas l m jorg ns ir iedz vot ju iev l ts; pa–vald bai ir ties bas stenot noteiktu kompetenci.¹⁸² Krievijas pa–vald bu likum ir min ts, ka «pa–vald bas ir patst v gas; pa–vald bas prim ri aizst v pa–vald bas iedz vot ju intereses; pa–vald bu kompetences steno–an tiek iev rotas attiec g s pa–vald bas v rsturisk s un citas trad cijas»¹⁸³. Savuk rt Zviedrijas¹⁸⁴ un Somijas pa–vald bu likumos¹⁸⁵ nav min tas atsevi– as j dziena *pašvaldība* defin cijas, bet pa–vald bu paz mes izriet no dafl diem –o likumu pantiem.

2.3. Jēdziena «pašvaldība» būtiskās pazīmes tiesu judikatūrā

Judikat ru kontinent l s Eiropas ties bu saimes valst s veido juridisko lietu risin –anas pa mienu kopums, ar kura pal dz bu ties sprie fl tiesu un, interpret jot ties bu normas, formul to juridisko saturu.¹⁸⁶

¹⁸¹ Levits E. Valsts p rvaldes iek rtas likuma koncepcija // <http://www.mf.lvu.lv/uploads/File/prezentācijas/20.pdf>.

¹⁸² Lietuvas likuma «Par viet j m pa–vald b m» 3. panta pirmaj da ir noteikts: «Pa–vald ba ir valsts administrat vi teritori l iedal juma vien ba, kurai piem t juridisk s personas ties bas un Lietuvas Republikas Konstit cij garant tas pa–vald bas ties bas, kuras steno pa–vald bas padome» (Republic of Lithuania Law on the Local Self-Government // <http://www.litlex.lt/Litlex/Eng-/Frames-/Laws/Documents/167.HTM>). Savuk rt Igaunijas likuma «Par viet jo pa–vald bu» 2. panta pirmaj da ir noteikts: «Viet j pa–vald ba ir Konstit cijas garant ta ties ba, sp ja un pien kums demokr tiski veidotam pagasta vai pils tas vien bas org nam saska ar likumu patst v gi vad t nodro–in t viet jo dz vi, iev rojot pagasta vai pils tas iedz vot ju pamatotas vajadz bas un intereses, sekm jot p d jo att st bu» (Republic of Estonia Local Government Organization Act // <http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/tekst.asp?loc=text&dok=X2009K6&keel=en&pg=1&ptyyp=RT&tyyp=X&query=local+government>).

¹⁸³

«
» // <http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=LAW;n=132521>.

¹⁸⁴ The Swedish Local Government Act // <http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/02/95/35/ca584fee.pdf>.

¹⁸⁵ The Finnish Local Government Act // <http://www.localfinland.fi/en/authorities/local-self-government/Documents/Finnish%20Local%20Government%20Act.pdf>.

¹⁸⁶ Vair k skat.: Muthorst O. *Grundlagen der Rechtswissenschaft. Methode – Begriff – System*. München: Verlag C. H. Beck, S. 228. ó 229.

tiesu judikat r nav formul ta j dziena *pašvaldība* defin cij s min to atsevi– u pa–vald bas paz mju saturs, k ar atvasin tas no –m paz m m izrieto– s abstrakta rakstura juridiskas atzi as, t d j di veicinot pa–vald bas principa vienveid gu izpratni ties bu normu piem ro–anai.

Ir pie emti vair ki Satversmes tiesas nol mumi, kuriem ir iev rojama noz me j dziena «pa–vald ba» b tisko paz mju skaidro–anai.

pa–a noz me ir Satversmes tiesas nol mumiem liet s par administrat vi teritori l s reformas norises tiesiskumu, kuros ir analiz tas pa–vald bas iedz vot ju ties bas iesaist ties jaut juma izlem–an par administrat vo teritoriju robeflu groz –anu.¹⁸⁷

Savuk rt Satversmes tiesas 2009. gada 20. janv ra l mum «Par tiesved bas izbeig–anu liet Nr. 2008-08-0306» analiz ta principi li noz m ga pa–vald bas paz me ó pa–vald bas iev l jam ba. No – tiesas sprieduma izriet, ka: «pa–vald bu ties b s k patst v gu ties bu principu tradicion li piemin iev l jam bu, un –is princips ir uzskat ms ar par viet j s kopienas iedz vot ju intere–u steno–anas b tisko nosac jumu».¹⁸⁸

B tiskas atzi as par pa–vald bas iev l jam bas paz mi un Eiropas Viet jo pa–vald bu hartas normu interpret cija izriet no Satversmes tiesas 2008. gada 16. apr a l muma «Par tiesved bas izbeig–anu liet Nr. 2007-21-01», kur nor d ts: «No Satversmes 101. panta otr s da as pirm teikuma un ar no Hartas 3. panta otr s da as

¹⁸⁷ Min tos Satversmes tiesas nol mumu raksturojumu par nosac jumiem pa–vald bas administrat vo teritoriju robeflu groz –anai skat. promocijas darba III noda .

¹⁸⁸ Par Ministru kabineta 2007. gada 4. septembra noteikumu Nr. 596 «Noteikumi par viet jo pa–vald bu administrat vi teritori lo iedal jumu» 3.15., 3.16. un 3.17. punkta, k ar pielikuma II sada as 2. punkta v rdu «Skr veru pagasts», 5. punkta v rdu «Br vzemnieku pagasts», 8. punkta v rdu «B nes pagasts», 12. punkta v rdu «Baltinavas pagasts», 13. punkta v rdu «Codes pagasts», «Gail –u pagasts», « sl ces pagasts», «Meflotnes pagasts» un «Vecsaules pagasts», 14. punkta v rdu «Kauguru pagasts», 18. punkta v rdu «Amatas pagasts» un «Drabe–u pagasts», 25. punkta v rdu «Lapmefciema pagasts», 35. punkta v rdu «Gl das pagasts», «L vb rzes pagasts» un «Valgundes novads», 42. punkta v rdu «Alsungas pagasts», 44. punkta v rdu «Baloflu pils ta», 48. punkta v rdu «Jersikas pagasts», 65. punkta v rdu «Prieku u pagasts» un «Raunas pagasts», 66. punkta v rdu «Maltas pagasts», 77. punkta v rdu «Allaflu pagasts», «In ukalna pagasts», «Mores pagasts», «Siguldas pagasts» un «Siguldas pils ta», 82. punkta v rdu «ibu u pagasts», «L bagu pagasts» un «Strazdes pagasts», 84. punkta v rdu «P res pagasts», 87. punkta v rdu «Koc nu pagasts» un «Vaidavas pagasts» un 92. punkta v rdu «Ances pagasts» un «T rgales pagasts» atbilst bu Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 1985. gada 15. oktobra Eiropas Viet jo pa–vald bu hartas 4. panta tre–ajai un sestajai da ai un 5. pantam un Administrat vi teritori l s reformas likuma 6.¹ panta pirmajai, tre–ajai un ceturtajai da ai. Satversmes tiesas 2009. gada 20. janv ra l mums liet Nr. 2008-08-0306 // *Latvijas Vēstnesis*, 2009. gada 23. janv ris, Nr. 13 (3999).

... vai veida pa-vald ba Latvij b tu br vi iev l ta,
...e-u un visp r ju v l -anu ties bu pamata.»¹⁸⁹

B tiski pa-vald bas principa satura jaut jumi izriet ar no *Eiropas Cilvēktiesību tiesas (ECT)* judikat ras.

Piem ram, ECT 2010. gada 9. novembr pie ma spriedumu liet *Demirbaş and Others v. Turkey*. Tāj liet pieteikumu pret Turcijas valsti iesniedza biju-ie Diyarbakir provinces S ras pils tas pa-vald bas deput ti, jo vi i tika atbr voti no ie emamajiem amatiem par Valsts valodas likuma normu p rk pumu, kas izpaud s l muma pie em-an par informat vo materi lu par pa-vald bas sniegtajiem pakalpojumiem izplat -anu ne tikai turku, bet ar kurdu, ar bu, as rie-u un arm u, valod s. TMD valsts r c b vi i saskat ja Eiropas Cilv kties bu un pamatbr v bu aizsardz bas konvencijas 10. panta (v rda br v ba) p rk pumu. No tiesas sprieduma izriet ja vair kas pa-vald bas patst v bas robežas un t s amatpersonu atbild bu raksturojo-as atzi as: pirmk rt, atbild ba par pa-vald bas funkciju izpildi vai neizpildi, neraugoties uz to autonomijas pak pi, piekr t valstij¹⁹⁰; otrk rt, pa-vald bas deput tu kopums steno valsts varas pilnvaras, t p c vi iem ir saisto-s nacion lajos normat vajos ties bu aktos noteiktais (ECT nor d ja, ka nav ar iedom jams, ka pa-vald bas deput ti savas pilnvaras var tu stenot nevis k valsts varas p rst vji, bet k individu las personas).¹⁹¹

Savuk rt Latvijas pa-vald bu patst v bas robežu noteik-an un autonom s kompetences satura formul -an , k ar pa-vald bas instit ciju sist mas darb bas v rt -an un atbild bas par to instit ciju pie auto p rk pumu noteik-an , iev rojama noz me ir administrat vo tiesu judikat rai.

¹⁸⁹ Par Sabiedrisk transporta pakalpojumu likuma 7. panta otr s da as atbilst bu 1985. gada 15. oktobra Eiropas Viet jo pa-vald bu hartas 2., 3. pantam un 4. panta pirmajai, tre-ajai un ceturtajai da ai: Satversmes tiesas 2008. gada 16. apr a l mums liet Nr. 2007-21-01 // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 22. apr lis, Nr. 62 (3846).

¹⁹⁰ ECT -aj liet , v rt jot pa-vald bu juridisko b t bu valst , atsaucas uz citu savu spriedumu liet *Les saints monastères c. Grèce (9 décembre 1994, série A no 301-A)*, kur p c noteikt m paz m m tika v rt ta Grie ijas pareiztic g s bazn cas loma valst , un tiesa secin ja, ka *baznīca neietilpst valsts pārvaldes sistēmā (!)*, jo «bazn cas ne steno valsts varas pilnvaras [fr. val. de prérogatives de puissance publique], bet to m r i pamat ir saist ti ar gar gumu un sabiedr bas kult ras l me a paaugstin -anu, nevis valsts p rvaldes funkciju steno-anu; bazn cu padomes ir ties gas izdot tikai bazn cas iek- jo organiz ciju reglament jo-us, nevis visp roblig tus, ties bu aktus» (ECT 1994. gada 21. novembra spriedums liet *Les saints monastères c. Grèce* // <http://www.unhcr.org/refworld/country,,ECHR,,GRC,,402a056b4,0.html>. Sal dz. skat.: ECT 2003. gada 23. septembra spriedums liet *Radio France and Others v. France* // <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages-/search.aspx?i=001-67328>).

¹⁹¹ ECT 2010. gada 9. novembra spriedums liet *Demirbaş and Others v. Turkey* // <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001102000>.

Administratīvo lietu departaments (turpmāk – Senāts) pamatoti atcēla pirmās instances lēmumu lietā Nr. SKA-705/2010, kurā pamatoti atcēla pirmās instances lēmumu par savas institūcijas sistēmas izmaiņām un par valsts lēmumu juridisko dabu: «Pašvaldības domes lēmums par būvniecības tiesas, kas ir pašvaldības iestāde, likvidāšanu ir lēmums par valsts pastarpinātās pārvaldes institūcijas sistēmu. Tas ir lēmums, kas attiecas uz pašvaldības darba organizāciju nolikuma nodrošināt attiecīgās pašvaldības autonomās funkcijas izpildi, tādējādi – jās lēmums.»¹⁹²

Pašvaldības autonomo funkciju pieņemšanas teritoriālās kopienas interesēs savukārt izriet no Senāta 2010. gada 16. septembra sprieduma lietā Nr. SKA-580/2010: «Pašvaldības teritorijas plānojuma neizstrādējumam noteiktajiem termiņiem ir būtisks likuma pārkāpums, kura konstatāšana nav atkarīga no tā, vai pašvaldības iedzīvotāji ir sādusījušies par teritorijas plānojuma neesību»¹⁹³.

Administratīvo tiesu nolikuma mērķis ir raksturot pašvaldības iedzīvotāju tiesības, saņemot pašvaldības pakalpojumus, kuras izriet no viņu dzīvesvietas attiecīgās pašvaldības administratīvajā teritorijā. Attiecīgi no Senāta 2009. gada 15. oktobra sprieduma lietā Nr. SKA-340/2009 noteikts: «Atbilstoši likuma «Par sociālajiem pakalpojumiem un sociālā palīdzību» 9. panta pirmajai daļai tieši pašvaldībām, kuras teritorijā persona reālistiski savu pamatdzīvesvietu, ir pienākums nodrošināt personai iespēju saņemt šos vajadzīgos atbilstošos sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību. Tas nozīmē, ka katra pašvaldība sociālā palīdzību nodrošina attiecīgajai administratīvajai teritorijai piederošām personām.»¹⁹⁴ No minētā sprieduma izriet pašvaldības pienākums rīkoties par saviem iedzīvotājiem.

Administratīvās tiesas nolikuma mērķis ir aizstāvēt pašvaldības domes deputātu patstāvību pieņemot lēmumus un valsts institūciju tiesību ierobežojums ietekmēt

¹⁹² Pašvaldības lēmuma par būvniecības tiesas likvidāšanu juridiskā daba. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2010. gada 21. decembra lēmums lietā Nr. SKA-705/2010 // http://www.at.gov.lv/files/archive/department3/2010/ska_705_2010.pdf.

¹⁹³ Reģionālās teritorijas plānojuma nepieņemšanas dēļ. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2010. gada 16. septembra spriedums lietā Nr. SKA-580/2010 // <http://www.at.gov.lv/lv/info/archive/department3/2010/>. Salīdzināt. Par pašvaldības faktiskā rīcība, nenodrošinot pašvaldības autonomo funkciju izpildi. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2008. gada 22. aprīļa lēmums lietā Nr. SKA-324/2008 // *Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi. 2008.* Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2009, 433. lpp.

¹⁹⁴ Dzīvesvietas konstatāšana konkrētās pašvaldības teritorijā kā priekšnoteikums sociālā dzīvokļa piešķiršanai. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2010. gada 16. septembra spriedums lietā Nr. SKA-340/2009 // <http://www.at.gov.lv/lv/info/archive/department3/2009/>.

oces . Sen ta 2010. gada 13. janv ra sprieduma liet
d bas amatpersonu iev l –ana un atra–an s amat ir
tie–i atkar ga no deput tu vair kuma iek– j s p rliec bas, politisk s gribas un
uztic bas, kas ir subjekt vi j dzieni un k t di nav reglament ti ties bu norm s. Tiesa
nevar izv rt t, vai deput ti pareizi balsoja šparö vai špretö, k ar tiesa nevar likt
deput tiem balsot šparö vai špretö. T p c pa–vald bas amatpersonai nav subjekt vu
ties bu nedz ieg t amatu, nedz to patur t, un l mumi, kas saist ti ar vi u atra–anos
amat , nepak aujas tiesas kontrolei.»¹⁹⁵

3. Pašvaldību kompetences juridiskais raksturojums

Pa–vald bu kompetencei k pa–vald bas sist mas elementam valst un
sabiedr b vienm r ir bijusi b tiska noz me un t bijusi pa–vald bu idejas pamat .

Par pa–vald bu kompetences pirms kumiem var run t jau ant kaj pasaul , kad
iedz vot jiem bija nepiecie–ami densapg des pakalpojumi, bet pa–i strauji t
att st j s viduslaikos, kad sabiedr bai bija aktu li ce u b ves, tirgus un daudzi citi
jaut jumi, kuru nodro–in –anai bija nepiecie–ams organiz t kop gu teritori l s
kopienas iedz vot ju darb bu.

Pa–vald bu kompetence v stures gait past v gi papla–in j s un main j s,
emot v r tos m r us, kas pa–vald b m attiec gaj laika posm bija aktu li. T m
vienm r bija j sp j piel goties sabiedriskajam piepras jumam. V stur ir zin mi
piem ri, kad pa–vald bas kompetenc ietilpa gan porcel na un tekstila raflo–ana, gan
met lr pneic ba. Savuk rt ar industrializ cijas s kumu pa–vald b m aktu li k uva
iedz vot ju nodarbin t bas jaut jumi. Dafl dos laika posmos notiku–ie kari ietekm ja
nepiecie–am bu un no t s izrieto–u pien kumu pa–vald b m t s iedz vot jus
nodro–in t ar iztiku un cita veida soci lo pal dz bu.¹⁹⁶

Pa–vald bas kompetences izpratne un t s saturs valststies bu zin tn liel m r
ir saist ts ar valsts p rvaldes iest des visp r jo kompetences instit ta izpratni, t p c

¹⁹⁵ L muma par pa–vald bas deput ta statusa izbeig–anu tiesisk daba un p rbaude ties . Augst k s
tiesas Sen ta Administrat vo lietu departamenta 2010. gada 13. janv ra spriedums liet Nr. SKA-
95/2010 // <http://www.at.gov.lv/lv/info/archive/department3/2010/>.

¹⁹⁶ Vair k skat.: **Beck B. E.** *Kommunale Unternehmen zwischen Selbstverwaltungsgarantie und
Europarecht. Gemeindliche Unternehmen Bayerns im Spannungsfeld zwischen Selbstverwaltungs-
garantie des Grundgesetzes und Wettbewerbslichkeit des Gemeinschaftsrechts.* Frankfurt am Main:
Peter Lang Europäischer Verlag der Wissenschaften, 2001, S. 26.627.

ija raksturota zinātnisko pētījumu redzēspunktā, lai
nodrošinātu turpinātāju varētu izdarīt pētījumus baltiskos
vispārīgus secinājumus un priekšlikumus par pašvaldības kompetences institūtu.

3.1. Kompetences institūta izpratne valststiesību zinātnē

Tradicionālā administratīvo tiesību izpratnē paredz, ka valsts pārvaldes iestādes tiesību subjektivitāti raksturo iestādes kompetence, ar ko tiek saprasts noteikts valsts pārvaldes uzdevumu kopums.¹⁹⁷ Fizisko un privāto tiesību juridisko personu tiesību subjektivitāti raksturo to statuss, savukārt tiesu varu – jurisdikcija.

Vēl cū tiesību zinātnieks Hartmuts Maurers (*Hartmut Maurer*) norāda, ka: «emotīvā līdzojuma skaitu iestāžu, obligāti ir nepieciešams skaidrs kompetences regulējums. Pirmkārt, tas ir pašvaldības intereses, jo tādējādi tiek novērsta divkārtas darbības, zaudējumi saistībā ar nesakrītību un kompetences problēmas, un iestāžu darbības jomu saskaņošana veido pārvaldes vienotību. Un, otrkārt, tas ir arī iedzīvotāju intereses, jo viņi vēlas zināt un viņiem jāzina, kurai iestādei ir jāizlemj viņu interesējošie jautājumi. Kompetences ieviešana nav tikai tīra formalitāte vien; jo tieši kompetentajai iestādei jābūt profesionāli izglītotai un zinātniski personāls un nepieciešamie resursi, lai varētu garantēt objektīvu pareizlēmumu pieņemšanu. [..] Iestādei ir pienākums pildīt tai uzticētos uzdevumus, vienlaikus ieviejojot arī savas kompetences robežas. Tas nozīmē, ka kompetence veido gan iestādes rīcības pamatu, gan tās robežas.»¹⁹⁸

Valsts pārvaldes iestādes kompetences noteikšana vienmēr ir saistīta ar ieviešanu teorētiskā un praktiskā problēmā. To noteikšanas procesā tiesību jaunradi ieviejami ietekmē «vidusceļā meklējumi»: tiek meklēti kompromisi starp politiskiem spākiem; noteikto pašvaldības iestādes tiesību, pienākumu un kompetences apjoma meklējumi; mērķa panākšana, lai iestādes funkcionāla būtu optimāla iedzīvotājiem. Izņēmums nav arī pašvaldību gadījumā, jo teorijā tiek atzīts,

¹⁹⁷ **Ipsen J.** *Allgemeines Verwaltungsrecht*. 7., neue bearbeitete Auflage. München: Verlag Franz Vahlen, 2011, S. 62.

¹⁹⁸ **Maurer H.** *Allgemeines Verwaltungsrecht*. 18. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2011, S. 548.

tniski pamatotu un prec zu valsts un pa-vald bu
c liela noz me ir praksei.¹⁹⁹

Kompetences noteik-anas negat va par d ba ir «kompetences p rkl -an s»,
kad divas valsts p rvaldes iest des p c b t bas pilda l dz gas vai pat vien das
funkcijas. TMda probl ma bieffi vien ir rakstur ga ar valsts un pa-vald bu kompetences
sadales gad jum . TMj gad jum par atbild go iest di kompetences steno-an pat ir
iesp jams str ds starp instit cij m, tom r t risin -ana nevar p rsniegt publisk s
administr cijas sist mas robeflas (str ds risin ms publisk s administr cijas ietvaros
augst k instit cij) un taj nevar tikt iesaist tas tiesu varas instit cijas, jo ties -an s
starp publisk s administr cijas instit cij m nav iesp jama t p c, ka t s p rst v vienu
juridisko personu ó valsti. Iz mums ir pa-vald bas, kad par pa-vald bas kompetences
jaut jumiem ir iesp jams ar ties -an s process.

Teorij ir vair kas pieejas valsts p rvaldes iest des kompetences v rt -anai:

- 1) funkcion l (jeb tradicion l) pieeja,
- 2) kompetences elementu uzskait juma pieeja,
- 3) klasiski normat v pieeja.

Pirm pieeja ó *funkcionālā (jeb tradicionālā) pieeja*, kur valsts p rvaldes
iest des kompetence var tikt v rt ta funkcion l skat jum ó p c valsts p rvaldes
funkciju apjoma, ko steno valsts p rvaldes iest de, analiz jot to izteiksmi ties bu
aktos (administrat vo ties bu teorij tiek d v ta par *funkcionālo pieeju*).²⁰⁰ TMj
gad jum valsts p rvaldes iest des kompetences teor tisk izp te visbiefl k ir saist ta
ar instit ciju stenoto valsts p rvaldes funkciju anal zi, to uzskait juma raksturo-anu.
TMda pieeja pa-vald bas kompetences instit ta raksturojum izmantota ar -aj darb ,
piekr tot teorij paustaj m atzi m, ka valsts p rvaldes funkcija ir noz m g kais,
valsts p rvaldes iest des kompetences elements.

Teorij tiek uzskat ts, ka valsts p rvaldes funkcijas ir atvasin tas no k das
valsts funkcijas, kuras steno-ana piekr t attiec gajai valsts instit cijai.²⁰¹

Kompetences akt valsts funkcija tiek nor d ta k iest des izveido-anas
m r is. No min t izriet, ka valsts p rvaldes funkcijas ir instit cijas izveido-anas

¹⁹⁹ Vair k skat.: **Hille D.** *Die neue Kommunalverwaltung. Band 7. Grundlagen des kommunalen
Beteiligungsmanagements. Kommunale Unternehmen gründen, steuern und überwachen.* 1. Auflage.
München: Jehle Rehm, 2003, S. 17.619.

²⁰⁰ Skat., piem.: **Lēbers D. A., sadarbībā ar Bišeru I.** *Ministru kabinets.* R ga: Tiesisk s inform cijas
centrs, 1998, 141.6143. lpp.

²⁰¹ Sal dz. skat.: **Dišlers K.** *Latvijas valsts orgāni un viņu funkcijas.* R ga: Tiesu namu a ent ra, 2004,
24., 30.631. lpp.

iek noformul ts k instit cijas izveido-anas pamats,
virzieni izvirez t m r a sasnieg-anai.

Valsts p rvaldes funkcijas sadal s v l s k kos elementos ó valsts p rvaldes uzdevumos. Ar no Valsts p rvaldes iek rtas likuma 9. panta izriet, ka valsts p rvalde Ministru kabineta vad b pilda izpildvaras administrat v s funkcijas (valsts p rvaldes funkcijas), kas sast v no atsevi- iem p rvaldes uzdevumiem un atbild bas par to izpildi.²⁰² Uzdevumu konkretiz cijas pak pe ir daudz liel ka nek funkcij m, un tie nosaka sal dzino-i prec zas valsts p rvaldes iest des r c bas jomas.

Otr pieeja ó *competences elementu uzskaitijuma pieeja*. Administrat vo ties bu teorij – du viedokli par valsts p rvaldes iest des kompetenci atbalsta, piem ram, profesors J nis Na is ionis, kur- uzskata, ka valsts p rvaldes iest des kompetence j skata k kompetences elementu ó komponentu ó kopums un –ie elementi ir: m r is, funkcijas, uzdevumi, ties bas, pien kumi, pilnvaras, atbild ba.²⁰³

Tre-o ó *klasiski normatīvo pieeju* valsts p rvaldes iest des kompetences skaidrojum izmanto krievu ties bu zin tnieks Jurijs Tihomirovs (*Юри́й Александрович Тихомиров*). Vi – uzskata, ka valsts p rvaldes iest des kompetence var tikt skat ta k valsts p rvaldes iest dei pie- irt statusa anal ze, kur k atsevi- s elements ietilpst kompetence. Ar statusu –aj gad jum tiek saprasta konkr t s iest des atra-an s vieta valsts p rvaldes sist m , ko pamat raksturo –s iest des izveido-anas m r is un darb bas virziens, izpild m s funkcijas, iest dei un t s amatperson m pie- irt s ties bas un uzliktie pien kumi, k ar noteikt atbild ba. K atsevi- s statusa elements tiek apl kots iest des administrat v s strukt ras elements.²⁰⁴

3.2. Pašvaldības kompetences principi

Valsts p rvaldes sist m past vo- s administrat vi tiesisk s attiec bas un valsts p rvaldes funkciju izpilde tiek regul ta ar *centralizācijas* un *decentralizācijas*, k ar *koncentrācijas* un *dekoncentrācijas* principiem.²⁰⁵ TĶe principi s kotn ji ir pamatoti Francij ²⁰⁶ un att st ju-ies ar cit s valst s.²⁰⁷

²⁰² Valsts p rvaldes iek rtas likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2002. gada 21. j nijs, Nr. 94.

²⁰³ Vair k skat.: **Načisčionis J.** *Administratīvās tiesības*. R ga: Latvijas V stnesis, 2003, 156.ó161. lpp.

²⁰⁴ **Тихомиров Ю. А.** *Теория компетенции*. : [b.i.v.] 2004, c. 51.

²⁰⁵ Par centraliz cijas un decentraliz cijas principu piem ro-anu publisk s administr cijas organiz cij sal dz. skat. ar : **Jansone D., Reinholde I., Ulnicāne I.** *Latvijas publiskā pārvalde*. R ga: Latvijas

centralizācijas principi ir pamat valsts un pašvaldību organizācijas principi, kas ir atkarīga no pašvaldību autonomijas pakāpes valstī, kā arī no valsts valdošās izpratnes par vietējās teritorijas kopienas iedzīvotāju pilnvaru apjomu valstī. Savukārt *koncentrācijas* un *dekoncentrācijas principi* vairāk tiek saistīti nevis ar pašvaldību, bet ar tiespārvaldes iestāžu darba organizāciju.²⁰⁸ Valsts un pašvaldības kompetences sadalīšana nozīmē ir *subsidiaritātes principam*. Tāpat pašvaldības kompetences formān teorijā tiek aplūkoti tieši *centralizācijas*, *decentralizācijas* un *subsidiaritātes* principi.

1) *Subsidiaritātes princips*. Centralizācijas un decentralizācijas principu samērā meklējumiem izšķir nozīmē ir subsidiaritātes principam, kas raksturo kompetences sadali starp dažādiem valsts pārvaldes līmeņiem.²⁰⁹

Tas princips nozīmē, ka augstāks pārvaldes līmenis var iejaukties tikai tad, ja zemākais līmenis nespēj pienācīgi pildīt savus uzdevumus, un pretējā gadījumā princips aizliedz augstākajam līmenim iejaukties, ja zemākais līmenis spēj pienācīgi pildīt savus uzdevumus.²¹⁰ Tomēr princips pats par sevi nevis pilnībā liedz

Universitāte, 2002, 94.6118. lpp.; **Stucka A.** *Administratīvās tiesības*. Otrs, papildināts un pārstrādāts izdevums. Rīga: Juridiskā koledža, 2009, 105.6110. lpp.

²⁰⁶ Mēģinājumi Francijā dzīvē *decentralizācija* joprojām uztver kā pamatprincipam un to uzskata par «demokrātijas skolu», kad iedzīvotājiem tiek atļauts piedalīties vietējās nozīmīgajās jautājumu pārvaldēs, kas tiem ir vistuvākie (**Jacqué J. P.** *Droit constitutionnel et institutions politiques*. Paris: Dalloz, 2000, p. 15.).

²⁰⁷ Skat., piem.: **Ведель Ж.** *Административное право Франции*. М.: Юристъ, 1973, с. 391-403.

²⁰⁸ Lai gan šo principu precīza izpratne kalpo optimālas publiskās administrācijas sistēmas izveidei, praksē tie bieži tiek jaukti. Pareizi ar centralizācijas principu apzīmēt pārvaldes funkciju veikšanu tieši valsts pārvaldē. Turpretī decentralizācijas princips nozīmē pārvaldes uzdevumus patstāvīgiem pārvaldes nesējiem, visbiežāk pašvaldībām. [...] Ja viena un tā pati pārvaldes nesēja iespējami daudzas pārvaldes funkcijas tiek apvienotas vienā iestādē, tad runājam par koncentrāciju. Ar dekoncentrāciju saprot principu sadalīt tā pati pārvaldes nesēja pārvaldes uzdevumus vairāk mēģinājumu (Cipeliuss R. *Vispārējā mācība par valsti*. Rīga: AGB®, 1998, 74. lpp.).

²⁰⁹ Skat., ar: **Hille D.** *Die neue Kommunalverwaltung. Band 7. Grundlagen des kommunalen Beteiligungsmanagements. Kommunale Unternehmen gründen, steuern und überwachen*. 1. Auflage. München: Jehle Rehm, 2003, S. 17.; **Beck B. E.** *Kommunale Unternehmen zwischen Selbstverwaltungsgarantie und Europarecht. Gemeindliche Unternehmen Bayerns im Spannungsfeld zwischen Selbstverwaltungsgarantie des Grundgesetzes und Wettbewerbsfähigkeit des Gemeinschaftsrechts*. Frankfurt am Main: Peter Lang Europäischer Verlag der Wissenschaften, 2001, S. 68.669.

²¹⁰ Subsidiaritātes princips (latīņu val. *subsidiarius* ó «palīdzība») sākotnēji ir attīstījies baznīcā, veidojot katoliskās baznīcas administratīvo struktūru. Pirmo reizi šis princips tika pieminēts Romas pāvesta Leo XIII 1891. gada 15. maija enciklikā «Rerum Novarum». Subsidiaritātes principa pilnīgākais formulējums baznīcā tika atrodams Romas pāvesta Pija XI 1931. gada 15. maija enciklikā *Quadragesimo anno*, kur raksturo, ka «ir nepareizi atņemt individuālu un nodot sabiedrībai to, ko individuāls uzdevums var paveikt, bet ir nepareizi un būtiski nodot augstākā ranga organizācijai tās funkcijas, kuras var veikt zemākās organizācijas zemā līmenī. Ikvienai sociālajai darbībai jāpārvērš savas dabas jaudas sociālās vides locekļiem, nevis viņi jāiznīcina vai jāabsorbē». Vairāk par subsidiaritātes principu baznīcā tika skat.: **Bielzer L.** *Perzeption, Grenzen und Chancen des*

un ka l me a kompetences steno-an , bet gan nosaka tie-amo intensit ti. L dz ar to subsidiarit te ir saist ta ar varas sadal jumu starp dafl diem l me iem un p rraudz bu; t ietver funkciju un finans juma p rdales efektivit tes p rraudz bu un zin m m r kalpo par politikas vadl ni ju. T d j di subsidiarit tes princips ir galvenok rt politikas p rvaldes princips, kura m r is ir tuvin t l mumu pie em-anu iedz vot jiem. Subsidiarit te liek patur t pr t decentraliz cijas politisko raksturu un to, ka pilnvaras viet jai varai tiek pie- irtas, nevis dele tas²¹¹.

2) *Centralizācijas princips*. Princips darbojas valsts tie- s p rvaldes sist mas ietvaros un nosaka valsts p rvaldes instit ciju savstarp j s attiec bas. Tas paredz, ka valsts p rvaldes sist ma tiek dibin ta p c hierarhijas principa: zem kst vo-as instit cijas ir padotas augst kst vo-aj m, kuras ir ties gas izlemt jebkurus jaut jumus, kas izriet no augst kst vo-o un zem kst vo-o kompetences.

Centraliz cijas princips ir piem rojams situ cij , ja valsts p rvaldes funkcijas izpilde p rsniedz vienas valsts administrat vi teritori l iedal juma vien bas (pa-vald bas darb bas teritorijas) robe flas un t p c -o funkciju daudz izdev g k un efekt v k var pild t centr l s administr cijas l men . Teorij - ds process tiek saukts ar par administrat vo racionaliz ciju.²¹²

Ta u p rlieku centraliz tai valsts p rvaldei draud iesp ja atsve-in ties no iedz vot jiem, jo t nep rzina situ ciju «uz vietas». P rlieku centraliz cija iespaido ar valsts p rvaldes instit cijas optim las darb bas sp ju, jo rodas birokr tija. T novod ar pie t , ka tie- s valsts p rvaldes iest des tiek p rpludin tas ar pak rtotu inform ciju un pirms gal g l muma pie em-anas t m j koncentr jas uz blakus lietu izlem-anu. Centraliz t p rvalde liel m iest d m neizb gami rada darb bas efektivit tes samazin -anos: jo vair k darba nozaru apkopots vien iest d , jo liel kas «iek- j s domstarp bas» par noz m g ko darbu izpildi un jo vair k rodas iek- jo kompeten u krusto-an s, kas noved pie t , ka liels skaits lietu apstr d t ju ir aiz emti

Subsidiaritātsprincips im Prozess der Europäischen Einigung: Eine internationale vergleichende Analyse aus historischer Perspektive. Münster: GESIS, 2003, S. 38.640. Par subsidiarit tes principa izcelsmi un juridisko saturu skat. ar : **Rodiņa A.** *Konstitucionālās sūdzības teorija un prakse*. R ga: Latvijas V stnesis, 2009, 169.6171. lpp.

²¹¹ *Definition and Limits of the Principle of Subsidiarity*. Report prepared for the Steering Committee on Local and Regional Authorities (CDLR) Local and regional authorities in Europe, No. 55, 1994, p. 33.

²¹² **Hirsch J.** *The apparatus of the state, the reproduction of capital and urban conflicts: Urbanization and Urban Planning in Capitalist Society*. London: Taylor & Francis, 1981, p. 604.

o c izlemānas process k st gr t ks.²¹³ Teorij ir ar
ja agri vai v lu noved pie varas despotisma²¹⁴.

3) *Decentralizācijas princips*.²¹⁵ Tšs princips paredz da u tie– s valsts p rvaldes stenoto valsts p rvaldes funkciju izpildi nodot saska ar valsts administrat vi teritori lo (vai teritori lo) iedal jumu izveidot m instit cij m vai ar specifisku nozares kompetenci apvelt t m instit cij m, kas neatrodas hierarhisk s padot bas attiec b s, t d j di « stenojot valsts teritori l s diferenci cijas procesu un pan kot organizatoriskas izmai as valsts un t s teritorijas instit cij u sist m »²¹⁶. Visbiefl k decentraliz cija paredz valsts tie– s p rvaldes iest flu kompetenci nodot pa–vald bu instit cij m, t d j di nostiprinot to nosac tu patst v bu un ties bas pa– m izlemt savas kompetences jaut jumus.²¹⁷

Decentraliz cijai ir vismaz tr s pozit vas iez mes:

1) p rvaldes jaut jumu risin āna tiek nodota to personu rok s, kas pa–as ir prim ri ieinteres tas t m nodoto funkciju izpild (piem ram, pa–vald bas iedz vot ji, kas tiek iesaist ti pa–vald bas kompetences steno–an s);

2) decentraliz to funkciju izpilde ir daudz efekt v ka un l t ka nek centraliz ta funkciju izpilde;

3) nododot funkciju izpildi zem kam p rvaldes l menim, tiek nodro–in ta subsidiarit tes principa iev ro–ana, kas, k jau tas iepriek–tika min ts, paredz valsts pakalpojumu organiz t p c iesp jas tuv k pakalpojumu sa m jam, kas savuk rt auj daudz akt v k un prec z k identific t administrat v s darb bas tr kumus un tos nov rst.

²¹³ Vair k skat.: **Cipeliuss R.** *Vispārējā mācība par valsti*. R ga: AGB®, 1998, 75. lpp.

²¹⁴ **Blanc L.** *The History of Ten Years, 1830–1840. Vol. 1*. London: Chapman and Hall, 1845, p.168.

²¹⁵ Decentraliz cijas principa noz me m sdienu sabiedr b ir nostiprin ta ne tikai Eiropas Viet jo pa–vald bu hart , bet ar ANO starptautiskajos dokumentos (piem.: *UN Habitat Guidelines for Decentralization*), atz m jot, ka –is princips var kalpot par pa–vald bu darb bas pamatu ne tikai Eirop , bet ar vis pasaul un tas var tu tikt ietverts vispasaules pa–vald bu hart , ja t da tiks pie emta (*International Guidelines on Decentralization and Access to Basic Services for all // <http://www.un-habitat.org/pmss/listItemDetails.aspx?publicationID=2613>*).

²¹⁶ **Benz A., Meincke A.** *Sub-National Government and Regional Governance in Germany. State and Local Government Reforms in France and Germany. Divergence and Convergence*. Hoffman-Martinot V., Wollmann H. (Eds.) Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2006, p. 60. Sal dz. skat. ar : **Sahni P., Vayunandan E.** *Administrative theory*. New Delhi: PHI Learning Private Limited, 2010, pp. 2006203.

²¹⁷ Teorij tiek iedal ti etri decentraliz cijas veidi: administrat v decentraliz cija; politisk decentraliz cija; budfleta decentraliz cija; tirgus decentraliz cija (**Marcou G.** Postface. *Decentralization and local democracy in the world: First Global Report by United Cities and Local Government*. Barcelona: United Cities and Local Government, 2008, p. 306.). Kompetences decentraliz cija ir administrat v s decentraliz cijas veids, un –aj promocijas darb rakst ts tie–i par –o decentraliz cijas veidu.

ā funkciju decentralizācija, ir jābūt vairākiem

Pirmkārt, jāpastāv likumā noteiktām vispārīgām autonomām interesēm, kas nav primārās valsts intereses.

Otrkārt, pirmajam nosacījumam jānodrošina autonomo interešu apmierināšana, nododot nosacīti neatkarīgai institūcijai (pretējā gadījumā notiks nevis decentralizācija, bet dekoncentrācija).²¹⁸ Neatkarību vislabāk var panākt ar valsts iekšlietu ministri.

Treškārt, jābūt visiem decentralizāciju nodrošinājošiem nosacījumiem. Piemēram, institūcijai jābūt apveltītai ar tiesībām subjektīvīti. Par pašas decentralizācijas saturu elementu var uzskatīt finanšu autonomiju, ar ko tiek saprastas attiecīgās institūcijas tiesības piesaistīt līdzekļus un patstāvīgi izlemt par to līdzekļu izlietojumu. Jāatzīmē: jo vairāk publiskās varas pilnvaras tiek decentralizētas pašvaldībām, jo demokrātiskāk pakāpē attiecīgajam valstī ir augstāka, proti, valsts ir demokrātiskāka. Protams, decentralizācija nenozīmē visatļautību, jo, nododot vietējām institūcijām publiskās varas pilnvaras, ir jāparedz arī optimāls uzraudzības mehānisms, lai to darbība līdz minimumam samazinātu kādas izdarīšanas iespējas vai personisko ieinteresētību lēmumā.²¹⁸

Institūcijas atbilstoši tām decentralizētajai kompetencei darbojas savā, nevis valsts vārdā un par savu rēķinu atbildīgās tiesībās. Tomēr to pilnvaras funkciju izpildei ir noteiktas saskaņā ar principu *intra vires*: decentralizētās institūcijas ir tiesīgas darboties tikai to, kas noteikts likumā. Pretējā gadījumā darbojas princips *ultra vires*: rēķinot, kas stenošas, pārņemt pilnvaras, ir uzskatāmas par prettiesiskām.²¹⁹

Decentralizācija pašvaldībām jābūt efektīvai, ja funkcijas izpildi nodrošina lielām un finanšu ziņā bagātām pašvaldībām, kas šīs funkcijas spēj pildīt. Turpretī nelielām un nabadzīgām pašvaldībām tas ir krietnājs slogs, kas palielina to nevienlīdzības stāvokli salīdzinājumā ar pirmajām. Tāpēc šai sakarā var aktualizēt jautājumu par salīdzinoši lielu un finansiāli spēcīgu pašvaldību izveidošanu ar Latvijas valstī. Vienlaikus valsts pārvaldes funkciju decentralizācijai jāievieš noteiktus samāks, jo pārlietu liela valsts pārvaldes funkciju decentralizācija var radīt arī

²¹⁸ Ведель Ж. Административное право Франции. : , 1973, с. 393.

²¹⁹ Schirmer B. *Konstitutionalisierung des englischen Verwaltungsrecht: Einfluss des Human Rights Act auf den «judicial review»*. Göttingen: V&R, 2007, S. 124.

3.3. Pašvaldības kompetences institūta juridiskais saturs

Teritori lo pa–vald bu ra–an s ideju Latvij saist ja ne tikai ar demokr tijas ideju, bet ar ar iesp ju veiksm g k stenot valsts p rvaldes kompetenci valsts perif rij .

To apstiprina ar Mar ers Skujenieks: «[...] valsts centr l s iest des nevar tie–i p rvald t visus valsts atsevi– os apgabalus. [...] t s, piem ram, nevar paredz t, k ds ce u apgaismo–anas vai bru –anas veids katr pils t visnoder g kais, t s nevar paredz t, k d pagasta st r visnepiecie–am k jauna skola, kur vislab k celt jaunu slimn cu, kur ier kot jaunus ce us, kur b v t tiltus, k das tautas bibliot kas ier kojamas utt.»²²¹ TMds pa–vald bu nepiecie–am bas pamatojums valsts p rvaldes kompetences izpildei tika pamatots ar dafl du citu autoru p t jumos.²²²

No likuma «Par pa–vald b m» 3. pant min t s j dziena *pašvaldība* defin cijas izriet pa–vald bai pie– irt kompetence (sp ja nodro–in t likumos noteikto funkciju un likum paredz taj k rt b Ministru kabineta doto uzdevumu un pa–vald bas br vpr t go iniciat vu izpildi), k ar divas pa–vald bu kompetences b tiskas paz mes ó pa–vald bu kompetence ir ierobeflota noteiktas valsts administrat vi teritori l iedal juma vien bas ietvaros un pa–vald ba to steno patst v gi (iev rojot –s teritorijas iedz vot ju vajadz bas un tiesisk s intereses). No min t izriet ar tas, ka valsts tie– s p rvaldes iest des ir ierobeflotas ietekm t pa–vald bu t s kompetences steno–an .

Noz m g kais pa–vald bas kompetences elements ir valsts p rvaldes funkcija, kas ir atvasin ta no j dzien *pašvaldība* ietvert pa–vald bas izveido–anas m r a un sast v no atsevi– iem valsts p rvaldes uzdevumiem. No pa–vald bas m r a tiek

²²⁰ Zin tniskaj literat r k piem rs min ts v sturisks notikums Anglij 1845. gad , kad p rlieku liel valsts p rvaldes funkciju decentraliz cija rad ja iev rojamas probl mas apkarot holeras izplat bu, jo valsts funkciju decentraliz cijas d vairs nesp ja visas savas teritorijas m rog c n ties ar –o slim bu (Драго Р. Административная наука. : , 1980, 129 c.).

²²¹ Skujenieks M. *Vietējā pašvaldība Baltijā*. Maskava: R gas Tipo-Litogr fija, 1916, 5. lpp.

²²² Ietekm g kais britu p tnieks Dflons Mills (*John Stuart Mill*) par viet jo pa–vald bu lomu 19. gs. Lielbrit nij , kas tolaik bija galvenais paraugs pa–vald bu sist mas izveido–anai dafl d s valst s, nor da: «Lai cik zino–i un sapr t gi b tu centr l s vald bas birokr ti, vi i tom r nevar b t pietiekami zino–i, piem ram, kur vislab k veidot skolu noteikt teritorij , sal dzinot ar iev l tajiem attiec g s teritorijas iedz vot ju p rst vjiem. [...] tikai pavisam neliela publisko lietu da a var tikt labi paveikta no centr l s vald bas puses» (cit ts p c: Chandler J. A. *Local government today*. Manchester, UK; New York: Manchester University Press; New York: Distributed exclusively in the USA by Palgrave, 2009, p. 8.).

...rt sast v no uzdevumiem. Veidojas sava veida
...pa-vald bas kompetence tiek past v gi sa-aurin ta,
preciz jot attiec go pa-vald bas instit cijas veicamo darb bas virzienu. P c – das
sist mas tiek veidota pa-vald bas administr cijas organizatorisk uzb ve, kur
atsevi- u funkciju un uzdevumu izpildei tiek izveidota pa-a instit ciju strukt ra.

Pa-vald bas funkcijas tiek grup tas p c to izcelsmes. P c Otr pasaules kara
Eirop pa-vald bas kompetenc s ka nodal t *vietējās (autonomās²²³) nozīmes un valsts
uzdotās funkcijas*, t d j di sadalot atbild bu par pa-vald bas kompetences izpildi starp
pa-vald b m un valsti. TMdas kompetences nodal -anas rezult t neveidojas divas
dafl das pa-vald bas kompetences, bet gan viena ó pa-vald bas k ties bu subjekta
kompetence, kurai rakstur ga div j da daba un kura ir pamat pa-vald bu
p rraudz bas sist mai.

Idejai par pa-vald bu kompetences iedal jumu autonomaj (dabiskaj)
kompetenc un uzdotaj kompetenc ir ilga v sture. P c v cu ties bu zin tnieka G.
Jellineka ieskatiem, – da pieeja rad s Francij pirms fran u revol cijas 18. gs. un t
bija saist ta ar apgaismot ju filozofu centieniem reform t Francijas valsts p rvaldi,
pamatojot pa-vald bu patst v bu ar teritori lo kopienu dabiskaj m ties b m.²²⁴

V cij – das pa-vald bas kompetences sadal -anas pieeja s k s 19. gs., kad,
neraugoties uz arvien no jauna izv irz taj m pras b m p c visaptvero-as teritori lo
kopienu kompetences rpus viet jo lietu k rto-anas, pa-vald bu kompetenc past v gi
ietv ra ar element ras valsts funkcijas ó jo pa-i sabiedrisk s k rt bas un dro-bas
uztur -anu (policejisk s funkcijas). Ar – du kompetences iedal jumu att st j s
at- ir bas starp savai darb bas jomai pieder gaj m liet m (pa-vald bas uzdevumiem),
ar ko nodarboj s tikai un vien gi teritori l s kopienas, un uzdotajai darb bas jomai
pieder gaj m liet m (valsts uzdevumiem), kur valsts izl ma, vai to izpildi t veiks pati
ar savu iest flu starpniec bu vai uztic s teritori laj m kopien m. Savuk rt pa-vald bu
uzdevumu jomas ietvaros tiek s k k izdal ti br vpr t gie pa-vald bas uzdevumi, par
kuriem pa-vald ba var br vi izv l ties, vai un k tos pild t, un oblig tie pa-vald bas

²²³ Ties bu zin tnieks Pj rs anens (*Pierre Tschannen*) nor da, ka v rds «autonomija»
administrat vaj s ties b s noz m «pa-as attiec bas sabiedr bas decentraliz taj p rvald ; tas noz m
patst v bu valsts p rvaldes uzdevumu izpild , ko steno pa-vald bas, korpor cijas vai fondi»
(**Tschannen P.** *Systeme des Allgemeinen Verwaltungsrechts*. Bern: Stämpfli Verlag, 2008, S. 34.).

²²⁴ **Еллинек Г.** *Общее учение о государстве*. - : , 2004,
c. 614). Par pa-vald bu kompetences iedal juma pamatojumu skat. ar : **Raschauer B.** *Allgemeines
Verwaltungsrecht*. 2. aktualisierte Auflage. Wien: Springer-Verlag, 1998, S. 97.

da, ta u to izpild t (liel m r) pati var noteikt

Izpratne par pa-vald bas kompetences saturu valststies bu teorij joproj m
strauji att st s.²²⁶

3.3.1. *Autonomā kompetence*

Autonom kompetence pa-vald b m piem t jau no to pirms kumiem, jo
pamatoja pa-vald bu p rvaldes formas ra-anos, un ilgsto-as v stures gait t joproj m
nav b tiski main jusies.²²⁷ T p c Egils Levits pamatoti nor da, ka «autonom s
funkcijas ir t s funkcijas, kuru d pa-vald bas visp r past v ó lai noteiktas teritorijas
iedz vot ji demokr tisk proced r pa-i var tu stenot savas viet j s intereses»²²⁸.

Saturiski pa-vald bu autonomo kompetenci veido pa-vald bu autonomo
funkciju un no t m izrieto-o valsts p rvaldes uzdevumu kopums. Pildot autonom s
funkcijas, pa-vald bas likuma ietvaros ir patst v gas un atbild par autonomo funkciju
pien c gu izpildi.

M sdiens pa-vald bas autonomo kompetenci nosaka likum , paredzot -s
kompetences oblig tu izpildi vis s valsts pa-vald b s un nosakot -s kompetences
izpildes visp r jos noteikumus. T d j di valsts pa-vald bu ierobeflo, jo tiek nov rsta
iesp ja pa-vald bai pa-ai izv l ties, k du autonomo kompetenci tai pild t. Latvij visu
pa-vald bas autonomo funkciju uzskait jums ar nelieliem iz mumiem ir min ts
likuma «Par pa-vald b m» 15. pant .²²⁹

²²⁵ Geis M. E. *Kommunalrecht*. 2. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2011, S. 20. Sal dz. skat.:
Lissack G. *Bayerisches Kommunalrecht*. 3. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2009, S. 45.646.

²²⁶ V cijas pavalstu iek-lietu ministri un domin jo-s komun l s apvien bas 1948. gad izstr d ja
pa-vald bu nolikuma parauga projektu, kas paredz ja nomain t du listisko kompetences strukt ru pret
monistisku (*Weinheimer Entwurfi*), lai akcent tu pa-vald bu k p rvaldes stenot ju centr lo lomu
valst . Atbilst gi p rvaldes vienot bas principam kopienu l men kopienas sav teritorij ir ekskluz v s
un atbild g s publisk s p rvaldes stenot jas. Iedal jums sav un dele taj uzdevumu jom (respekt vi,
komun lajos un valsts uzdevumos) tika aizst ts ar iedal jumumu (no pak aut bas r kojumiem) br vajos
uzdevumos, oblig tajos uzdevumos un oblig tajos uzdevumos p c r kojuma (Geis M. E.
Kommunalrecht. 2. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2011, S. 21.).

²²⁷ Likuma «Par pa-vald b m» 15. pant ir noteikts, ka pa-vald bas autonom s funkcijas ir r p ties par
sabiedrisko k rt bu un sanit ro t r bu. Sal dzin jumam ó 17. gs. R gas pils tas namnieku run s min ts,
ka R gas pils t : «10. Vakaros uz iel m nav br v traci tais t un b aust ties. [...] 13. Visi v na, alus,
medus un degv na krogi j sl dz pulksten 9 vakar . [...] 18. M slus nav br v sviest uz iel m, bet tie
j izved. [...] Katram savi lopi j tur iesl gti» (Straubergs J. *Rīgas vēsture*. R ga: Gr matu draugs. 1937,
100. lpp.).

²²⁸ Levits E. Pa-vald bu likuma koncepcija // <http://public.law.lv/ptilevicpasvaldiba.html>.

²²⁹ Turpat.

funkciju izpildē nozaru ministriju tiesības iejaukties izpildē ierobežotas. Ministriju ir tiesības pa- valdībām norādīt uz noteiktu tiesiskumu, bet nav tiesību pa- valdības ietekmēt attiecīgumu pieņemšanā, izņemot, ja – das tiesības ministriju tiek noteiktas ar likumu.

Pa- valdības autonomo funkciju izpildes jomā pa- valdības sistēmā hierarhiski augstākā līmenī ir pa- valdības līmenī jorgāns – pa- valdības dome (turpmāk – Dome), kas izriet no likuma «*Par pašvaldībām*» 21. panta. No – panta pirmā teikuma ar izriet Domes tiesības autonomo funkciju jomā izskatīt jebkuru lietu, pārņemot savas kompetences, ja speciālajos normatīvajos aktos nav noteikts citādi.²³⁰ Ja tie – s pašvaldības iestādes pārņēmušas autonomo kompetenci, pa- valdības – du rīcību ir tiesīgas pārņemt administratīvās tiesības.

ņemot vērā, ka pa- valdības autonomo funkciju formulējumi ir samērā vispārīgi, precīzs autonomo funkciju saturs izriet no valsts pašvaldības uzdevumiem. Pa- valdības tiesības un pienākumi valsts pašvaldības uzdevumu izpildei tiek detalizēti raksturoti dažādos citos normatīvajos aktos, ko izdod Saeima, Ministru kabinets un pašas pašvaldības.

pa- s autonomo funkciju veids ir pa- valdības *brīvprātīgās iniciatīvas*, kuras ir valsts pašvaldības funkcijas, kas neietilpst citu valsts pašvaldības institūciju kompetencē, ko pa- valdības steno patstāvīgi.²³¹ Tas ir pa- valdības kompetences elements, kas pats par sevi prasa papildu paskaidrojumus, jo tas savbūtībā pieaug atkāpes no valsts pašvaldības iestādes kompetenci reglamentējošā pamatprincipa – stenojot valsts pašvaldībai, valsts pašvaldības iestādei ir atļauts darīt tikai to, kas tai noteikts kompetences aktā. No minētā izriet, ka visa pa- valdības kompetence var nebūt minētā likumā, bet pati pašvaldība var izvēlēties sev noteiktu kompetenci. Tas ir izskaidrojams ar to, ka pašvaldību gadījumā ir pieļauts vēsturiski izveidojies – principa izņēmums, jo tiek respektētas pašvaldības tiesības tās administratīvās teritorijas iedzīvotāju interesēs steno tikai attiecīgās pašvaldības iedzīvotājiem raksturīgus jautājumus. Tie var būt jautājumi, kas saistīti ar pašvaldības eogrāfisko atrašanās vietu, pašvaldības etnisko sastāvu vai citiem pašvaldībām raksturīgiem patnājiem jautājumiem, ko pašvaldības

²³⁰ Par pašvaldībām: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1994, Nr. 116231.

²³¹ Skat. arī dz.: **Brüning Chr., Vogelgesang K.** *Die Kommunalaufsicht. Aufgaben – Rechtsgrundlagen – Organisation.* 2., völlig neue bearbeitete und wesentlich erweiterte Auflage. Berlin: Erich Schmidt Verlag, 2009, S. 73.

ieko-i b tisku viet j s pa-vald bas iedz vot jiem.
elementu pa-i aizsarg Eiropas Viet jo pa-vald bu
hartas 4. panta otraj da ²³², ta u m sdien s – di gad jumi, emot v r pla-o valsts un
pa-vald bu kompetences regul jumu likumos un Ministru kabineta noteikumos, nav
biefli sastopami. Pa-vald bas br vpr t gaj m iniciat v m ir j b t nostiprin t m
attiec g s pa-vald bas, kas –s iniciat vas steno, saisto-ajos noteikumos.

Praks ir sastopami piem ri, ka pa-vald bas br vpr t g s iniciat vas k
pa-vald bas kompetences elementu neizprot. Piem ram, R gas pils tas pa-vald bas
nolikuma 3. pielikuma «Kapit lsabiedr bas (ar R gas pils tas pa-vald bas 100%
ieguld jumu pamatkapit l), kuras izveidotas R gas pils tas pa-vald bas funkciju
izpildes nodro-in –anai un komercdarb bas veik–anai saska ar Valsts p rvaldes
iek rtas likumu» 11. punkt ir noteikts: «Pa-vald bas br vpr t g s iniciat vas ó
pat r t ju ties bu aizsardz bas veicin –ana lombardu darb bas jom ó realiz –ana,
veicot publiskas personas komercdarb bu nozar , kur atbilsto-i sabiedr bas interes m
nepiecie–ams nodro-in t augst ku kvalit tes standartu, ó sabiedr ba ar ierobeflotu
atbild bu «R gas pils tas lombards»».²³³ Valsts kontrole sav rev zijas zi ojum
«R gas pils tas pa-vald bas komercdarb bas atbilst ba normat vo aktu pras b m»
secin jusi, ka: «178. SIA «R gas pils tas lombards» [..] revid jamaj laika posm ir
veiku–as komercdarb bu, kas nav saist ta ar Pa-vald bas funkciju izpildes
nodro-in –anu un neatbilst Valsts p rvaldes iek rtas likum noteiktajiem
nosac jumiem, ar k diem publiska persona var veikt komercdarb bu»²³⁴. Savuk rt no
«R gas pils tas gada gr matas 1931. gadam» izriet, ka «R gas pils tas lombards
nodibin ts 1895. gad ar nol ku pasarg t maztur g s aprindas no aug ot ju
izs k–anas. TM savu uzdevumu ar lombards attaisnoja [..].»²³⁵ Ar tirgu uztur –anu var
kvalific t k pa-vald bu br vpr t go iniciat vu, jo no Latvijas Republikas likumiem
neizriet pa-vald bas autonom funkcija organiz t tirgu.²³⁶

²³² Par 1985. gada 15. oktobra Eiropas Viet jo pa-vald bu hartu: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1994, Nr. 37 (522).

²³³ R gas pils tas pa-vald bas nolikums: Saisto-ie noteikumi Nr. 114 (prot. Nr. 50, 1. §) // http://www.riga.lv/NR/rdonlyres/C8F4B67C-1E41-4838-A2DD-D1FB24AF681E/36912/Saistosie_noteikumi_Nr114.doc.

²³⁴ Valsts kontroles 2009. gada 9. oktobra zi ojums Nr. 5.1-2-1/2008 «Rīgas pilsētas pašvaldības komercdarbības atbilstība normatīvo aktu prasībām» // http://www.lrvk.gov.lv/upload/zinojums_9Oct-2009.pdf.

²³⁵ *Rīgas pilsētas gada grāmata 1931 gadam. Pirmais gada gājums*. Rīga: R gas pils tas valdes izdevums, 1931, 328. lpp.

²³⁶ Par pa-vald bu br vpr t go iniciat vu (*Freiwillige Aufgaben*) piem riem V cij skat., piem.: Geis M. E. *Kommunalrecht*. 2. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2011, S. 51.

1. Uzdotā kompetence

Pildot uzdoto kompetenci, pa–vald bas uzst jas k «valsts a ents».²³⁷ Uzdot s kompetences jom pa–vald ba ir pak auta specifiskai kontrolei, kad atbild ga valsts tie– s p rvaldes iest de kontrol pa–vald bas r c bu gan no tiesiskuma, gan no lietder bas viedok a un var dot ar saisto–us r kojumus.²³⁸

Uzdot s kompetences nodo–anu pa–vald bai nosaka subsidiarit tes un lietder bas princips, paredzot attiec g s funkcijas izpildes nodo–anu p c iesp jas zem k (iedz vot jam k no funkcijas izrieto– pakalpojuma sa m ja) l men un –s funkcijas izpildes izdev gumu tie–i pa–vald bu p rvaldes l men .²³⁹

Uzdot kompetence var b t saist ta ar k du jaunu valsts p rvaldes funkciju ra–anos vai eso– s ministriju vai t s padot bas instit ciju kompetences p rskat –anu. Uzdot kompetence ir termin ta, jo pret j gad jum tai vajadz tu ietilpt pa–vald bas autonomaj kompetence.

Pildot uzdot s funkcijas, pa–vald bas iest des funkcion li iek aujas Latvijas Republikas k s kotn jas publiskas personas p rvaldes sist m un non k attiec g s nozaru ministrijas, kas funkciju dele jusi, funkcion l padot b . Pa–vald bas iest de, kas pilda uzdoto funkciju, –aj gad jum darbojas t , it k t b tu valsts tie– s p rvaldes iest de.

Pa–vald bai uzdot kompetence tiek prec zi reglament ta, un pa–vald bas r c bas br v ba min t s kompetences izpild ir niec ga. Pa–vald bu padot bas forma tiek noteikta ties bu akt , ar kuru attiec g funkcija pa–vald bai tiek uzdota. Ja padot bas forma nav pa–i atrun ta, tad pa–vald bu administr cija pilda uzdoto funkciju pak aut bas form . Tas noz m , ka ministrs, ministrija vai cita tie– s valsts p rvaldes iest de var izdot pa–vald bas administr cijai saisto–us r kojumus un iek– jos normat vos aktus, k pild t –s uzdot s funkcijas, k ar noteikt k rt b var p rbaud t to tiesiskumu un lietder bu, tos atcelt, k ar devol cijas k rt b p r emt lietu sav izpild .

²³⁷ Еллинек Г. *Общее учение о государстве*. - : , 2004, с. 616.

²³⁸ Geis M. E. *Kommunalrecht*. 2. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2011, S. 20.

²³⁹ Piem., Anglij pirmie valsts uzdot s kompetences piem ri pa–vald b m (*Parish*) tiek aprakst ti 17. gs., kad pa–vald b m tika uzdots r p ties par bezpajumtniekiem un veidot viet j s policijas form jumus (Редлих И. *Английское местное управление: Изложение внутреннего управления Англии в его историческом развитии и современном состоянии. Том I*. - : , 1907, с. 37).

tie administratvie akti uzdoto funkciju jom tiek
n Latvijas Republikas vrd ; tie var tikt apstr d ti

valsts tie– s p rvaldes iest d .²⁴⁰

4. Pašvaldību institucionālā sistēma

No v stures avotiem izriet, ka pa–vald bas instit ciju darb bas regul jums Latvijas teritorij ir bija aktu ls jaut jums kop– 13. gs., kad R gas pils t darboj s sam r sarefl ta pils tas pa–p rvaldes instit ciju sist ma. V sturnieks J. Straubergs sav p t jum par R gas pils tu nor da: «No 1221. gada R gas pils tas p rvald ba atrodas pa–u R gas pilso u rok s, un 1225. gad jau R g ir r tes locek i (consules) un l gumos piedal s k konsu i (r tes kungi), t namnieku saime. R te un pilso u, resp. namnieku²⁴¹ saime ir abas pils tas varas nes jas.»²⁴² Vi – ar nor da, ka: «R gas faktiskais saimnieks ir visa R gas kom na, un r te ir –s kom nas izpildu org ns. [..] R te var ja vad t pils tu tikai tais robefl s, ko noteica likumi un paradums. Visos rk rt gos gad jumos lietas iz– ra kom na. R tei bez kom nas nebija ties bas uz emties ne jaunu saist bu, ne ar aplikt pilso us ar jauniem nodok iem.»²⁴³

M sdiens viens no pa–vald bu patst v bas pamatiem ir ties bas pa–vald b m pa– m veidot savu p rvaldes organiz ciju, lemjot par pa–vald bas administrat vo instit ciju izveido–anu, reorganiz ciju un likvid –anu. Vienlaikus tas tiek dar ts pa–vald bas kompetences steno–anai un saska ar pa–vald bas kompetences iedal jumu.

²⁴⁰ Vair k skat.: **Levits E.** Pa–vald bu likuma koncepcija // <http://public.law.lv/ptilevicpasvaldiba.html>.

²⁴¹ Namnieki bija iedz vot ju k rta, kuri dz voja p c pils tu ties b m, kas apvienoja pils t dz vojo–os v cu iece ot jus, l bie–us, krievus un latvie–u cilt m pieder gos. R gas pils tas 13. gadsimta p rstr d tie stat ti nosaka: lai k tu par R gas namnieku, j iemaks pils tas kas 12 ras un j apmetas pils t uz past v gu dz vi. Svar g k namnieku priek–roc ba bija monopols uz t saukto namnieku p rtiku, kas noz m ja ties bas peln t ar tirdzniec bu, amatniec bu un dz rienu br v –anu. 14. gadsimt R gas r te ierobefloja namnieku p rtiku iebrauc jiem, aizliedzot vi iem tirgoties ar viet jiem pat r t jiem, atv rt p rdotavas un p rdot preces mazumtirdzniec b . V l kos gadsimtos k v l viens ierobeflojums iebrauc jiem tika noteikts ieg d ties pils t namus, t d j di k stot par namniekiem. T pat tika noteikti dafl di ierobeflojumi nev cu taut bas namniekiem, t d j di cen–oties atbr voties no latvie–u namnieku konkurences. S kotn ji –ie ierobeflojumi attiec s uz t saukto «izkro –anas ties bu» ierobeflo–anu, bet v l k (17.ó18. gs.) visp r tika noteikti ierobeflojumi latvie–iem iest ties namniekos. Vair k skat.: *Latvju enciklopēdija. Otrais sējums*. Redaktors T^W be A. Stokholma: Apg ds Tr s Zvaigznes, 1950–1951, 1760.ó1761. lpp.

²⁴² **Straubergs J.** *Rīgas vēsture*. R ga: Gr matu draugs, 1937, 92. lpp.

²⁴³ Turpat, 99. lpp.

viet jo pa-vald bu hartas 6. panta pirmaj da :
visp r jos noteikumus, viet j m var m ir at auts
pa-m noteikt savas iek-j s p rvaldes strukt ras, lai piel gotu t s viet j m
vajadz b m un nodro-in tu efekt vu p rvaldi.»²⁴⁴ Vienlaikus no hartas paskaidrojo-
zi ojuma izriet, ka valsts var pie emt visp r gus – das organiz cijas principus, bet
viet j m varas instit cij m ir j b t sp j g m noteikt savas administrat v s strukt ras,
lai r in tos ar viet jiem apst k iem un administrat vo efektivit ti.²⁴⁵

Pa-vald bu ties bu teorij past v dafl di pa-vald bas instit ciju klasifik cijas
krit riji un no tiem izrieto-i instit ciju veidu iedal jumi. TMd m izzi as darb b m var
b t dafl di teor tiski un praktiski m r i. Viens no tiem var tu b t pied v t p c
iesp jas optim lu pa-vald bas p rvaldes strukt ru, lai nodro-in tu efekt vu
pa-vald bas kompetenc ietilpsto-o valsts p rvaldes funkciju izpildi un nepie autu
kompetences p rkl -anos starp dafl d m pa-vald bas instit cij m. T pat pa-vald bas
instit ciju iedal -anas pamat var b t centieni no- irt valsts un pa-vald bas atbild bu
par kompetences izpildi vai m in jums pa-vald b p c iesp jas nodal t l m jvaru un
izpildvaru; vai m r is jaunas pa-vald bas funkcijas steno-anai izveidot jaunas
pa-vald bas p rvaldes instit cijas vai p c iesp jas prec zi attiecin t noteiktu tiesisku
regul jumu attiec gai pa-vald bas instit ciju grupai.

Likum «Par pa-vald b m» pa-vald bu instit ciju iedal juma pamat ir
pa-vald bas instit ciju stenot s funkcijas krit rijs, jo pa-vald bu instit cijas tiek
iedal tas divos veidos (grup s):

- 1) iedz vot ju p rst vniec bas instit cija ó dome,
- 2) pa-vald bas administr cija, kas ir pa-vald bas izpildinstit ciju
kopums.²⁴⁶

1) *Dome*. Pa-vald bas dome sast v no iedz vot ju iev l tiem deput tiem, kuru
ties bas un pien kumi, k ar darb bas garantijas ir noteiktas Republikas pils tas
domes un novada domes deput ta statusa likum .²⁴⁷

²⁴⁴ Par 1985. gada 15. oktobra Eiropas Viet jo pa-vald bu hartu: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1994, Nr. 37 (522).

²⁴⁵ European Charter of Local Self-Government Explanatory Report // <http://conventions.coe.int/treaty/en/Reports/Html/122.htm>.

²⁴⁶ Egils Levits nor da, ka: «pa-vald bas publisk s varas «avots» t s autonomo funkciju jom ir taj dz vojo-ie iedz vot ji (pilso i); to juridiskais st voklis sal dzin ms ar pa-vald bas k juridisk s personas «biedru» st vokli. Tie veido divas instit cijas ó domi k savu politisko p rst vniec bu un pa-vald bas administr ciju k p rvaldes instit ciju (iest flu kopumu)» (vair k skat.: **Levits E.** Pa-vald bu likuma koncepcija // <http://public.law.lv/ptilevicpasvaldiba.html>).

²⁴⁷ Republikas pils tas domes un novada domes deput ta statusa likums: LR likums // *Latvijas*

pa-vald b m» 3. panta pirmo da u dome izveido starpniec bu nodro-ina pa-vald bai likumos noteikto funkciju, k ar likum «Par pa-vald b m» paredz taj k rt b Ministru kabineta doto uzdevumu un pa-vald bas br vpr t go iniciat vu izpildi. No – likuma 21. panta pirm s da as 6. punkta izriet, ka domes ekskluz v kompetenc ir apstiprin t pa-vald bas teritori lo dal jumun un t p rvaldes strukt ru, bet no 8. punkta izriet, ka dome izveido, reorganiz un likvid pa-vald bas iest des, pa-vald bas kapit lsabiedr bas, biedr bas un nodibin jumus, apstiprina pa-vald bas iest flu nolikumus.²⁴⁸ T d j di pa-vald bas institucion l s sist mas izveido-an noteico-ais ir pa-vald bas l m jorg ns ó dome, kas ir kompetents pie emt l mumus par jebkuras pa-vald bas instit cijas izveido-anu, reorganiz ciju vai likvid ciju. To apstiprina ar administrat vo tiesu judikat ra: Augst k s tiesas Sen ta Administrat vo lietu departamenta spriedum liet Nr. SKA-390/2010 ir v rt ta b tiska pa-vald bas p rst vniec bas org na paz me ó t augst k l m jvara pa-vald b un ties bas izlemt jebkuru pa-vald bas kompetences jaut jumun. No – tiesas sprieduma izriet, ka «to, kura pa-vald bas iest de ir ties ga izlemt konkr tus jaut jumus b vniec bas procesa ietvaros, noteic b vniec bu regul jo– s speci l s ties bu normas. Ja t s nepreciz konkr tu instit ciju, tad t var b t gan pa-vald bas b vvalde k visp r g b vniec b kompetent iest de, gan pa-vald bas dome, kura ir ties ga izskat t jebkuru pa-vald bas p rzi eso-u jaut jumun»²⁴⁹.

Domes priek-gal ir domes deput tu no deput tu vidus iev l ts domes priek-s d t js. Domes priek-s d t js steno pa-vald bu reprezent jo-as funkcijas un vada domes darbu. Priek-s d t ja k domes vad t ja statuss nerada t p r kumu p r citiem domes deput tiem (lat u val. *primus inter pares*) pa-vald bas domes l mumu pie em-an , jo t pat k p r jiem domes deput tiem balsojum l muma pie em-anai priek-s d t jam ir viena balss.²⁵⁰ Starp domes priek-s d t ju un domi nepast v hierarhijas attiec bas. Daflos likumos pa-i min tos gad jumos, sal dzin jum ar pa-vald bas «ierindas» deput tiem, domes priek-s d t ja amata statuss pie- ir tam pla- kas amata pilnvaras (skat., piem., likuma «Par pa-vald b m» 62. panta 6. punkt

Vēstnesis, 1994. gada 17. marts, Nr. 39 (170).

²⁴⁸ Par pa-vald b m: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1994. gada 16. j nijs, Nr. 11.

²⁴⁹ Pa-vald bas iest des, kas kompetentas izlemt ar b vniec bu saist tos jaut jumus. Augst k s tiesas Sen ta Administrat vo lietu departamenta 2010. gada 11. j nija spriedums liet Nr. SKA-390/2010 // <http://www.at.gov.lv/lv/info/archive/department3/2010/>.

²⁵⁰ ECT 2004. gada 27. maija spriedums liet *Vides aizsardzības klubs c. Lettonie*. // <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-66349>.

en kumu vadīt finanšu komitejas sēdes. Savukārt –
«pa-valdības, kur šiedz votāju skaits ir mazāks par
pieciem tūkstošiem, domes priekšdēlījs var veikt arī izpilddirektora
pienākumus»²⁵¹.

2) Pašvaldības administrāciju kā pavaldes institūciju (iestāžu kopumu) veido
pa-valdības domes administrācija, tajā ietilpstotie darbinieki un struktūrvienības
(departamenti, pavaldes, nodaļas, daļas); pa-valdības iestādes, to skaitā pa-valdības
aģentūras; pa-valdības komercsabiedrības, biedrības un nodibījumi atbilstoši
pa-valdības nodotajai kompetencei.

Pa-valdības domes administrācija nodrošina pa-valdības domes un tās
izveidoto komiteju organizatorisko un tehnisko apkalpošanu. Citas pa-valdības
administrācijas institūcijas nodrošina pa-valdības kompetences jautājumu (autonomo
un uzdoto funkciju) izpildi.

Pa-valdības institucionālā sistēmā, precīz jūt katras institūcijas tiesisko statusu
(iestāde, struktūrvienība, kapitālsabiedrība utt.), ir noteikta pa-valdības nolikums²⁵²,
kā arī attiecīgās iestādes kompetenci reglamentējošajās normatīvajās aktos.
Pa-valdības administrācijas vadītājs ir pa-valdības izpilddirektors, kurš atbilstoši
likuma «Par pašvaldībām» 68. panta pirmajai daļai pa-valdības nolikums noteiktaj
kārtībās ir atbildīgs par pašvaldības iestāžu un pašvaldības kapitālsabiedrību darbu.
Pa-valdības izpilddirektors ir pakauts domes priekšdēlījam.²⁵³

Likumā var būt pa-i noteikti gadījumi, kad pašvaldībai tiek uzdota noteiktas
pa-valdības administrācijas institūcijas izveidošana, kas pamatoti arī mērķa valstī
noteikt vienotu kārtību attiecīgās valsts pavaldes funkcijas izpildei. Tādēļ pašvaldības
institūciju izveidošana ir pamatota tikai tad, ja: *pirmkārt*, tiek ieviestas pašvaldību
tiesības *pielāgot šīs institūcijas vietējām vajadzībām un nodrošināt efektīvu pārvaldi*,
proti, neuzliekot pienākumu izveidot stingras organizatoriskas struktūras; *otrkārt*, – ds
uzdevums ir tieši un nepārprotami uzdots un formulēts likumā.²⁵⁴

Jāatzīmē, ka likumos un Ministru kabineta noteikumos noteiktām pašvaldību

²⁵¹ Par pašvaldībām: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*,
1994. gada 16. jūnijs, Nr. 11

²⁵² Saskaņā ar likuma «Par pašvaldībām» 24. panta otrās daļas 2. punktu pašvaldības nolikums nosaka
pa-valdības administrācijas struktūru (Par pašvaldībām: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un
Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1994. gada 16. jūnijs, Nr. 11.).

²⁵³ Vairākos gadījumos: **Jaunzeme K.** Vietējās pašvaldību institucionālā sistēmā // *Jurista vārds*, 2009, Nr. 36
(579).

²⁵⁴ Explanatory report on the European Charter of Local Self-Government // <http://conventions.coe.int/-/Treaty/en-/Reports/Html/122.htm>.

cion lo sist mu nepieciešami papildinājumi par uzlabojumiem. Minētais ir saistīts ar faktu, ka pašvaldības joprojām nav izveidots civildienests, kas kā kvalificēta personlīdzsvarā piesaistītu pašvaldībām (piemēram, pašvaldības kalpotājam kā obligātu prasību nosakot augstāko izglītību), kā arī nenotiek pašvaldības politisko un izpildvaru.²⁵⁵

Atsevišķs pašvaldības noteiktu valsts pārvaldes funkciju izpildei var tikt veidots arī kopīgais valsts un pašvaldību iestādes, kuras neietilpst pašvaldību institucionālajā sistēmā, bet kuru darbības teritorija ir attiecīgās pašvaldības administratīvā teritorija.²⁵⁶

5. Pašvaldību pārraudzības sistēma

Ikvien valstī pašvaldību darbība tiek pārraudzīta, kontroles institūcijām var būt jānosaka pašvaldību rīcības atbilstību likumu prasībām. Vienlaikus, ņemot vērā pašvaldības būtību un tās pārstāvētās orgāna demokrātiskās legitimācijas pamatus, pastāv vispārīga tendence arī likumu ierobežot kontroles institūciju tiesības vērtēt pašvaldību rīcības lietderību, primāro tiesību atstājot pašvaldības valdītājiem.²⁵⁷

Pašvaldību rīcības likumības izvērtējums daļēd s valsts var izpausties kā: pašvaldību darbības finanšu izvērtējums; pašvaldības sniegto pakalpojumu kvalitātes izvērtējums; pašvaldības personāla individuālā kontrole; pašvaldības administrācijas sistēmas kopējais darbības izvērtējums.

Praksē pašvaldību pārraudzība visbiežāk tiek stēnota parlamentam (retkārtā valdībai) izdodot normatīvās tiesību aktus, ar kuru palīdzību tiek risināti daļēdi pašvaldību organizāciju vai kompetences noteikšanu saistīti jautājumi. Pašvaldību darbības pārraudzība var izpausties arī tādējādi, ka atsevišķi pašvaldību pieņemtie normatīvās tiesību akti var stēties spēkā tikai pēc to apstiprināšanas atbildīgās valsts pārvaldes iestādē vai ar to akceptējot vietējām valsts centrālās varas pārstāvim

²⁵⁵ Skat. arī: **Levits E.** Pašvaldību likuma koncepcija // <http://public.law.lv/ptilevicpasvaldiba.html>, 39. punkts.

²⁵⁶ Tādējādi gadījumā var runāt, piemēram, par valsts un pašvaldības kopīgo kompetenci ostas pārvaldības jautājumu stēnošanai, veidojot atvasinātu publisku personu ostas pārvaldi (Likums par ostām: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1994. gada 22. jūnijs, Nr. 80 (211)).

²⁵⁷ Par pašvaldību pārraudzību skat. arī: **Stucka A.** Par pašvaldību darbības pārraudzību // *Jurista Vārds*, 2001, Nr. 12.; **Stucka A.** Par atbildību pašvaldībās // *Jurista Vārds*, 2002, Nr. 20 (253).

giem organizatoriskajiem jaut jumiem, darb b m ar r jo normat vo aktu tiesiskuma izv rt –anu).²⁵⁸

Lai nodro-in tu pa-vald bas darb bas tiesiskumu, pa-vald bu darb bas p rraudz bas proces , ir pie aujama ar dafl du valsts sankciju piem ro-ana. Pa-vald bu p rraudz bas proces atsevi- s valst s ties bu aktos tiek noteikta iesp ja pa-vald bu l m jnstit cijas atlai-ana, atsevi- u pa-vald bu kompetenc ietilpsto-o jaut jumu izpildes nodo-ana vald bas p rst vjiem, pa-vald bas vad t ja un citu amatpersonu atbr vo-ana no amatiem, pa-vald bu pie emto aktu atcel-ana. Dafl di tiek regul ta situ cija ar pa-vald bas individu lajiem ties bu aktiem. Normat vajos ties bu aktos var tikt paredz tas p rraudz bas instit ciju ties bas tos atcelt vai ar aptur t to darb bu. ^{TMd} gad jum kontroles instit ciju l mumu pa-vald ba var p rs dz t ties .

Pa-vald bu p rraudz bas nepiecie-am bas pamatojumu 1938. gada rakst «Pa-vald bas autorit r valst » prec zi aprakst ja jurists Kr. Zverts: «P rraudz ba ir l dzeklis pasarg t pa-vald bas no nejau-b m, nodro-in t pa-vald b m norm lu darbu, att st bu [...]. Pa-vald bas instit ts prasa viet jo iedz vot ju pla-u l dzdal bu valstisk darb , atst jot lietu iniciat vas p c iesp jas uz viet m. T p c p rraudz ba nedr kst b t par vien go stimulu pa-vald bu dz v . P rraudz bai j b t elast gai, lai t savu svaru un iespaidu pastiprin tu, vai samazin tu tad, kad tas vajadz gs. P rraudz ba sav b t b ir k valsts t pa-vald bas interes s. [...] nepareizas un p rm r gas p rraudz bas izmanto-ana var ne tikai v jin t, bet pat piln b izn cin t pa-vald bas b t bu, atst jot pa-vald bas instit tam tikai r jo aulu.»²⁵⁹ Kaut ar raksta nosaukum neap-aub mi nojau-ama autorit ras valsts varas ideolo ija, taj rakst taj m idej m par pa-vald bu p rraudz bu zin m m r var piekrist ar m sdien s. ^{TMs} skaidrojums sakr t ar ar Latvijas pirm neatkar bas posma Augst k s tiesas senatora J a Kala a 1933. gad public to viedokli: «Pa-vald bas org nu darb ba parasti ir padota valsts varas kontrolei. ^{TMda} padot ba ir nepiecie-ama, jo valsts varai ir j r p j s par visu valsts iedz vot ju kop j m interes m, kuras vajadz bas gad jum j st da augst k par viet jo pa-vald bu interes m.»²⁶⁰

²⁵⁸ Vair k par pa-vald bu p rraudz bu un t s form m Eirop skat.: **Marcou G., Wollman H.** *Europe. Decentralization and Local Democracy in the World: First Global Report by United Cities and Local Government.* Barcelona: United Cities and Local Government, 2008, pp. 159-161.

²⁵⁹ **Ziverts Kr.** Pa-vald bas autorit r valst // *Pašvaldības Darbs*, 1938. gada maijs, Nr. 5, 133.6-134. lpp.

²⁶⁰ **Kalacs J.** Valsts varas uzraudz ba par pils tu pa-vald bu org nu darb bu Latvij // *Jurists*, 1933. gada novembris/decembris, Nr. 8/9 (51/52).

raudz bas pamata normat vais tiesiskais regul jums
tversmes, Eiropas Viet jo pa-vald bu hartas, Valsts
p rvaldes iek rtas likuma un likuma «Par pa-vald b m». Atsevi- i valsts pa-vald bu
darb bas p rraudz bas elementi izriet ar no Valsts kontroles likuma, Saeimas k rt bas
ru a un Prokurat ras likuma. Savuk rt sabiedr bas stenot pa-vald bu darb bas
p rraudz ba izriet no Iesniegumu likuma un Administrat v procesa likuma, kas
pa-vald bas prettiesiskas r c bas gad jum paredz rakst t iesniegumu pa-vald bas
darb bu p rraugo-ajai iest dei vai pa-ai pa-vald bai.

Pa-vald bu padot bas tiesiskais regul jums valsts pamatlikum izriet no
Satversmes 58. panta, kur noteikts, ka «Ministru kabinetam ir padotas valsts
p rvaldes iest des»²⁶¹. Savuk rt Eiropas Viet jo pa-vald bu hartas 8. panta pirmaj
da ir noteikts, ka «jebkuru administrat vo p rraudz bu p r viet jo varu darb bu var
veikt tikai saska ar t d m proced r m un t dos gad jumos, kuri ir noteikti
konstit cij vai likum »²⁶². No – panta otr s da as izriet, ka «jebkura administrat v
p rraudz ba p r viet jo varu darb bu parasti tiek virz ta uz to, lai nodro-in tu to
atbilst bu likumam un konstitucion liem principiem. Ta u administrat vu p rraudz bu
drkst realiz t augst ka l me a varas, attiec b uz to uzdevumu izpildes lietder bu,
kuri ir dele ti viet j m var m»²⁶³. Savuk rt panta tre-aj da noteikts:
«Administrat v p rraudz ba p r viet j m var m tiek realiz ta t d veid , lai
nodro-in tu, ka kontrol jo-s varas iejauk-an s ir proporcion la to intere-u
svar gumam, kuras ir paredz ts aizsarg t.»²⁶⁴

No Eiropas Viet jo pa-vald bu hartas paskaidrojo- zi ojuma par – panta otro
da u izriet b tisks skaidrojums, kas nor da pa-vald bu p rraudz bas robeflas, proti:
«Administrat vai p rraudz bai parasti ir j attiecas uz jaut jumu par viet jo varas
instit ciju darb bu likum bu un nevis uz t s lietder bu. Viens konkr ts, bet ne
vien gais iz mums ir izdar ms dele to uzdevumu gad jumos, kad varas instit cija,
kas dele savu uzdevumu, var v l ties izmantot p rraudz bu p r veidu, k d
uzdevums tiek pild ts. Tom r tam nevajadz tu novest pie viet jo varas instit ciju
trauc -anas izmantot zin mu r c bas br v bu atbilsto-i hartas 4. panta piektajai da ai.
Pa-vald bu p rraudz b ir b tiski piem rot sam r guma principu, p c kura

²⁶¹ Latvijas Republikas Satversme: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1993. gada 1. j lijs, Nr. 43.

²⁶² Par 1985. gada 15. oktobra Eiropas viet jo pa-vald bu hartu: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1994, Nr. 37 (522).

²⁶³ Turpat.

²⁶⁴ Turpat.

antojot savas privilījas, ir spiesta izmantot metodi,
onomiju, vienlaikus sasniedzot vēlamo rezultātu.»²⁶⁵

Saskaņā ar Valsts pārvaldes iekārtas likumu pašvaldību padotība var izpausties
kā valsts pārvaldes iestāžu īstenota pašvaldības darbības **institucionālā pārraudzība**
un kā pašvaldību **funkcionālā padotība**.

5.1. Pašvaldību institucionālā pārraudzība

Pašvaldības institucionālās pārraudzības institūcijas dažādās pasaules valstīs ir
atkarīgas un atkarīgas no valstu iedalījuma unitārās un federatīvās valstīs. *Unitārās
valstīs* pašvaldības pārraudzību veic pašas valdības institūcijas, visbiežāk –
ministrijas vai to padotības iestādes. *Federatīvās valstīs* pašvaldību kontroli savukārt
visbiežāk realizē federācijas subjektu valdības.²⁶⁶

Latvijas pašvaldību institucionālās pārraudzības regulējums ir noteikts likuma
«Par pašvaldībām» 5. panta piektajā daļā. Atbilstoši – panta daļai pašvaldību darbību
likuma «Par pašvaldībām» ietvaros pārbauda Vides aizsardzības un reģionālās
attīstības ministrija. Valsts pārvaldes iestāde un amatpersonas, kuras likumos
paredz tajos gadījumos un noteiktajās kārtībās pārbauda pašvaldību darbības likumību
un konstatē, ka pašvaldības dome, tās priekšsēdētājs, priekšsēdētāja vietnieks, kā arī
 citas pašvaldības institūcijas nepilda vai pārkāpj Satversmi, likumus, Ministru
kabineta noteikumus vai arī nepilda tiesas spriedumus, ir pienākums par to ziņot
Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai.²⁶⁷

Ja valsts pārvaldes iestādes un amatpersonas, funkcionāli pārbaudot pašvaldību
darbības likumību, konstatē to darbības normatīvo aktu pārkāpumus, tai jāvirās Vides
aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai, kura kā institucionāli pašvaldību
augsstā kā institūcija var –os pārkāpumus pašvaldībām uzdot novērst un kuras rīcībā ir
noteikti rīcības instrumenti, kā pašvaldību ietekmēt, lai tiktu ieviestas normatīvo aktu
prasības. Pašvaldību pārbaudītāji atbildīgās ministrijas īstenot pašvaldību darbības

²⁶⁵ European Charter of Local Self-Government Explanatory Report // <http://conventions.coe.int/treaty/en/Reports/Html/122.htm>.

²⁶⁶ Marcou G., Wollman H. Europe. *Decentralization and Local Democracy in the World: First Global Report by United Cities and Local Government*. Barcelona: United Cities and Local Government, 2008, p. 157.

²⁶⁷ Par pašvaldībām: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1994. gada 16. jūnijs, Nr. 11.

1) pa–vald bas amatpersonu un institūciju darbības tiesiskuma izvērtēšana. Pa–vald bas l mumu tiesiskuma izvērtēšana.

1) *Pašvaldības amatpersonu un institūciju darbības tiesiskuma izvērtēšana.* Pa–vald bu darb bas likum bas izvērtēšana attiec b uz pa–vald bas amatperson m (institūciju) ietver tikai pa–vald bas politisko amatpersonu (institūciju) darb bas izvērtēšanu (likuma «Par pa–vald b m» 65. panta otr daļa, 91.694.¹ pants)²⁶⁸.

Likum «Par pa–vald b m» ir noteikti pa–vald bu p rraudz b atbild g s ministrijas r c bas instrumenti pie auto ties bu aktu p rk pumu nov rānai, kas ietver, piem ram, paskaidrojuma piepras jumu pa–vald bas domei par pie autajiem ties bu aktu p rk pumiem (likuma «Par pa–vald b m» 94.¹ pants), paskaidrojuma piepras jumu pa–vald bas domes priek–s d t jam par vi a pie autiem ties bu aktu p rk pumiem un t atst din ānu no amata pien kumu pild ānas (likuma «Par pa–vald b m» 93. pants).²⁶⁹

Pa–vald bas domes k politiski v l ta org na atbild ba no valsts puses tiek ierobeflota, un āis nosac jums ir attiecin ms ar uz pa–vald bas domes priek–s d t ja k politisk s amatpersonas atbild bu.

Likum «Par pa–vald b m» noteiktie pa–vald bas domes p rraudz bas l dzek i pamat ir kvalific jami k parlament r kontrole par t s r c bas tiesiskumu, jo tie ir saist ti ar pa–vald bas domes prettiesisk s r c bas politisko izvērtēšanu un, ja nepiecie āms, attiec ga likuma pie em ānu par domes atlai ānu (likuma «Par pa–vald b m» 91. un 92. pants), kas praks gan ir sal dzino ī rets gad jums.²⁷⁰ Tas ir likumsakar gi, jo p rst vniec bas org na aizst āna ar ieceltu pagaidu administrāciju nevar aizst t iedz vot ju v l tu l m jorg nu (piem., var ap āub t pagaidu administrācijas sp ju izstr d t t du teritorijas pl nojumu, kur tiktu izvērtētas pa–vald bas iedz vot ju ilgtermi ā intereses). Papildus tam, emot v r pa–vald bas l m jvaras politisk s diskriminācijas iesp ju, dafl du Eiropas valstu likumos parlamenta ties bas atbr vot pa–vald bas l m jorg nu tiek noteiktas reti. No ādas parlamenta ties bas m s dien s cen ās atteiktas.²⁷¹

²⁶⁸ Par pa–vald b m: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1994. gada 16. j nijs, Nr. 11.

²⁶⁹ Turpat.

²⁷⁰ Skat., piem.: Par R gas rajona ēkavas pagasta padomes atlai ānu: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 28. maijs, Nr. 82 (3866).

²⁷¹ **Marcou G., Wollman H.** Europe. *Decentralization and Local Democracy in the World: First Global Report by United Cities and Local Government*. Barcelona: United Cities and Local Government, 2008, p. 158.

s d t js pie atbild bas visbiefl k tiek saukts par
ant noteikt pien kuma parakst t pa-vald bas domes
l mumus nepien c gu pild -anu.²⁷² Tom r praks ir biju-i ar citi gad jumi, kad
pa-vald bas domes priek-s d t js tiek saukts pie atbild bas par ac mredzamiem
pa-vald bas likump rk pumiem.²⁷³ Ministra r kojums par pa-vald bas domes
priek-s d t ja atst din -anu no ie emam amata ir administrat vs akts.

2) *Pašvaldības lēmumu tiesiskuma izvērtēšana.* Saska ar likuma «Par
pa-vald b m» 41. panta pirmo da u: «pa-vald bas dome pie em: 1) r jos normat vos
aktus (saisto-ie noteikumi); 2) iek- jos normat vos aktus (noteikumi, nolikumi,
instrukcijas); 3) individu los aktus (administrat vie akti un citi p rvaldes l mumi); 4)
citus l mumus»²⁷⁴.

Vides aizsardz bas un re ion l s att st bas ministrijas kompetenc ir saisto-o
noteikumu tiesiskuma (likum bas) izv rt -ana. Ja pa-vald bas dome ir pie musi
prettiesiskus saisto-os noteikumus, tad vides aizsardz bas un re ion las att st bas
ministrs ir ties gs tos aptur t, izdodot attiec gu motiv tu r kojumu (likuma «Par
pa-vald b m» 49. pants²⁷⁵).

²⁷² Pirms Saeimas otr las juma par likumprojektu «Par pa-vald b m», debat jot par likumprojekt
min taj m priek-s d t ja pilnvar m, atbild g s Saeimas Valsts p rvaldes un pa-vald bas komisijas
priek-s d t js J nis Lagzdi - (LC) nor d ja, ka: «domes (padomes) priek-s d t js ir tikai domes
(padomes) vad t js, un tas ir redzams no funkcij m, kas ir -aj likum . Vi -reprezent un p rst v domi
(padomi), nevis attiec go administrat vo teritoriju. [...] domes (padomes) priek-s d t js atbild par tiesas
sprieduma izpildi liet s, kur s viena no pus m ir dome (padome). M supr t, tas ir oti svar gi, jo -obr d
diemfl l oti izplat ta ir tiesas spriedumu neizpilde liet s, kuras attiecas uz pa-vald b m» (Latvijas
Republikas 5. Saeimas plen rs de 1994. gada 21. apr l // <http://www.saeima.lv/steno/st-94/st2104.html>).

²⁷³ Administrat v rajona tiesa 2012. gada 10. apr l v rt ja ministra izdoto r kojumu par daflu novada
pa-vald bas domes priek-s d t ja N. B. atst din -anu no amata pien kumu pild -anas un konstat ja,
ka: «domes priek-s d t ja atst din -ana ir vien gais pa-vald bu domes darb bas ietekm jo-ais l dzeklis,
ko likumdev js pie- ris vides aizsardz bas un re ion l s att st bas ministra r c b .TM ietekm -anas
l dzek a m r is ir nodro-in t sabiedr bas intere-u un ties bu iev ro-anu, un tas savuk rt iesp jams, ja
attiec g pa-vald ba darbojas atbilsto-i valst noteiktajam tiesiskajam regul jumam. Konkr taj
gad jum pieteic js ilgsto-i un vair kk rt gi ignor jis valst past vo-o tiesisko regul jumam, kas daflu
pa-vald bu novedis rk rt j s finansi l s gr t b s, apdraudot likum noteikto pa-vald bu past v go
funkciju izpildi, t tad, apdraudot pa-vald bas iedz vot ju intere-u un ties bu iev ro-anu. L dz ar to, lai
nodro-in tu daflu domes darb bas tiesiskumu un atbilst bu novada iedz vot ju interes m, pieteic ja
atst din -ana no amata bija nepiecie-ama, t ir sam r ga un atbilsto-a vi a izdar tajiem p rk pumiem»
(Administrat v s rajona tiesas 2012. gada 10. apr a spriedums liet Nr. A420475711 A02975 ó
12/43 // http://www.tiesas.lv/files/AL/2012/04_2012/10_04_2012/AL_1004_raj_A-02975-12_43.pdf).

²⁷⁴ Par pa-vald b m: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*,
1994. gada 16. j nijs, Nr. 11.

²⁷⁵ Vair k skat.: **Jaunzeme K.** Pa-vald bu saisto-ie noteikumi ó vai vienm r tiesiski // *Jurista Vārds*,
2005, Nr. 42 (397). Sal dz. skat.: **Stucka A.** Par pa-vald bas l mumiem // *Jurista Vārds*, 2002, Nr. 12
(245).

os aktus priv tpersona var apstr d t pa-vald bas
t vaj ties (likuma «Par pa-vald b m» 47. pants²⁷⁶),
kas steno pa-vald bas darb bas tiesiskuma kontroli²⁷⁷.

5.2. Pašvaldību funkcionālā padotība

Pa-vald bu funkcion l padot ba ir atkar ga no pa-vald bu kompetences iedal juma *autonomajā un uzdotajā kompetencē*. No – iedal juma izriet valsts tie– s p rvaldes iest flu ties bas iejaukties pa-vald bu darb , kas ir noteiktas normat vajos ties bu aktos.²⁷⁸

Atbilsto-i Valsts p rvaldes iek rtas likuma 8. panta ceturtajai da ai: «Pa-vald ba, pildot valsts p rvaldes funkcijas, kas saska ar likumu nodotas t s autonom kompetenc , atrodas Ministru kabineta p rraudz b likum «Par pa-vald b m» noteiktaj k rt b un apjom .»²⁷⁹

No likuma «Par pa-vald b m» 7. panta izriet, ka autonom s funkcijas pild mas k rt b , k da paredz ta attiec gajos likumos un Ministru kabineta noteikumos, kas ietver ar funkciju izpildes p rraudz bas saturu.²⁸⁰ Savuk rt uzdoto funkciju izpildes padot ba ir noteikta likuma «Par pa-vald b m» 5. panta tre-aj un ceturtaj da . No –m panta da m izriet pa-vald bu padot ba par uzdot s kompetences izpildi Ministru kabinetam un valsts tie-a atbild ba par pa-vald b m uzdot s kompetences izpildi.²⁸¹

²⁷⁶ Par pa-vald b m: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1994. gada 16. j nijs, Nr. 11.

²⁷⁷ Vair k par administrat vo procesu pa-vald b s skat.: **Stucka A.** Administrat vais process pa-vald b s: probl mas un risin jumi // *Jurista Vārds*, 2004, Nr. 15 (320).

²⁷⁸ Vair k skat.: **Stucka A.** *Administratīvās tiesības*. R ga: Juridisk koledža, 2006, 93.696. lpp.; Sal dz. skat.: **Jaunzeme K.** Pa-vald bas k valsts p rvaldes subjekti // *Jurista Vārds*, 2006, Nr. 5 (408).

²⁷⁹ Valsts p rvaldes iek rtas likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2002. gada 21. j nijs, Nr.94.

²⁸⁰ Par pa-vald b m: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1994. gada 16. j nijs, Nr. 11.

²⁸¹ Turpat.

II nodaļa. PĀRVALDĪBU SISTĒMAS PILNVEIDOŠANAS DOKTRINĀRAIS PAMATS

Pa-valdību sistēmas pilnveidošanai j notiek saskaņā ar teorijas formulējumiem, kuras balstītas uz sistēmas darbības praktiskiem novērojumiem un to izvērtējumu; iepriekšēnā sistēmas izmaiņu un tajās pieaugošu analīzi. To, ka jebkurai teorijai un praksei jābūt savstarpīgi saistītiem un papildinošiem, uzsvēris ar savu filozofs Immanuels Kants (*Immanuel Kant*, 1724-1804): «Prakse bez teorijas ir akla, bet teorija bez prakses ir vienkārši intelektuālais spēle.»²⁸²

Tādēļ nodaļas sākumā tiks analizēti publiskās pārvaldes sistēmas izmaiņu teorētiskais pamatojums, reformas jūdzieni un raksturota pārvaldību reformu nozīme. Savukārt nodaļas turpinājumā tiks aprakstīta to Eiropas valstu pārvaldību sistēmu pilnveidošanas pieredze, kurai bija būtiska nozīme teorijas formāšanas procesā, kā arī apzināti perspektīvie pārvaldību reformu virzieni Eiropā. Turpat nodaļā tiks raksturots teorijas izstrādātās pārvaldību reformu veidu iedalījums, kam ir būtiska nozīme pārvaldību reformu veidu iedalīšanai Latvijā.

Nodaļas beigās atzītas pētījuma turpinājumā aus labāk raksturot pārvaldības reformu reglamentājošo normatīvo tiesību aktu kopuma jēgu un tās regulējuma patnības.

1. Publiskās pārvaldes sistēmas izmaiņu teorētiskais pamatojums

Viena no būtiskām demokrātiskās valsts sociālās pārvaldes sistēmu pazīmēm ir to spēja pastāvīgi mainīties un attīstīties, reaģējot uz dažādiem valsts notiekošajiem demokrātiskiem procesiem.²⁸³ Tās sociālās pārvaldes sistēmu izmaiņu un attīstības procesu apzīmēšanai zinātniskajā literatūrā izmanto dažādus jēdzienus, kas atklāj izmaiņu procesa būtību: *ģenēze, evolūcija, revolūcija, uzlabošana, pilnveidošana*,

²⁸² Citāts pēc: **Andreas G.** *Wissenschaft und Wahn: Kant, Darwin, Einstein*. Norderstedt: GRIN, 2011, S. 138.

²⁸³ Vairāki par sociālās pārvaldes sistēmu un to izmaiņām skat.: **Parsons T.** *The Social System*. London: Taylor & Francis Group, 2005, pp. 323-324.

ernizācija, reforma u.c.²⁸⁴ Katram nosauktajam
ne, tom r par t du, kas visprec z k raksturo sist mas
att st bas un ar pilnveido–anas norisi, p c daudz autoru dom m, tiek uzskat ts
j dziens ó reforma²⁸⁵.

J dziens *reforma* ir radies no lat u valodas v rda *reformare* (–p rveidot,
p rgroz t) un noz m «valsts iek rtas vai visp r gi publisk s dz ves noteiktas nozares
pak penisku un pl nveid gu p rlabojumu vai p rveidojumu likum gi at aut ce ;
jaunievedumu»²⁸⁶. J dziena *reforma* priek–roc bas ir saist tas ne tikai ar zin tnieku
nosac tu reform lu vieno–anos par – j dziena vienotu lietojumu un t saturu, bet ar
ar apst kli, ka sabiedr bai –is j dziens vair k vai maz k ir skaidrs. Lai gan tas ne
vienm r izraisa pozit vas asoci cijas, sabiedr b piepras jums p c reform m vienm r
ir liels.²⁸⁷

Reformas var stenot dafl d s soci l s jom s. Pa–vald bu reformas ietilpst
publiskās (sabiedriskās) pārvaldes (turpm k ó *publiskās pārvaldes*) reformu grup ²⁸⁸.
Pa–vald bu reformu b t bas izp tei s kotn ji nepiecie–ams izzin t –s reformu grupas
teor tiskos pamatus un reformu steno–anas praks konstat tas zin tnik s
likumsakar bas.

Publisk s p rvaldes reformu nepiecie–am bas pamatojumu var izskaidrot,
sa emot atbildes uz trim jaut jumiem:

²⁸⁴ Iev rojamais amerik u zin tnieks Dferalds Kaidens (*Caiden E. Gerald*) 1969. gada p t jum
administrat v s reformas norisi skaidroja ar j dzienu «*revolūcija*» un «*reforma*» pal dz bu. Vi –
nor d ja, ka «sabiedr bas p rvaldes darb bas uzlabo–anas revolucion r pieeja liecina par radik l m
sist ma izmai m, kad tiek main ti pa–i sist mas pamati. Savuk rt ar j dzienu «reforma» var apz m t
sist mas neb tiskas izmai as» (**Caiden E. G.** *Administrative Reform*. Chicago: Aldine, 1969, p. 69.).

²⁸⁵ Valsts p rvaldes p tnieki Kristofers Polics (*Christopher Pollit*) un Gerts Bukerts (*Geert Bouckaert*)
nor da: «ang u valod «reforma» ir tikai viens termins alternat vu un konkur jo–u terminu virkn
(svar gi, ka to vid ir vair ki no biznesa pasaules aizg ti termini, piem ram, «transform cija» un
«izgudro–ana no jauna», k ar vair ki citi termini ar sen ku lietojuma v sturi sabiedriskaj sektor ,
piem ram, «moderniz cija» un «uzlabo–ana»)» (**Pollit C., Bouckaert G.** *Public Management Reform:
A Comparative Analysis*. Oxford: Oxford University Press, 2004, p. 8.).

²⁸⁶ *Reforma. Latviešu konversācijas vārdnīca*, XVIII. R ga: A. Gulbja apg d ba, 193861939, 35154. sl.
Sal dz. politikas terminu v rdn c j dziena *reforma* skaidrojum nor d ts, ka reforma ir «k da st vok a,
sabiedrisk s iek rtas, k rt bas, organiz cijas, m c bas p rveido–ana, izmai a, saglab jot galveno,
p rmainot vair k nek mainot» (*Ievads politikā. Politika un tiesības*. Red. fi. Ozoli a. R ga: Zvaigzne
ABC. 1998, 372. lpp.).

²⁸⁷ Sal dz. par *publiskās pārvaldes reformām* un to nepiecie–am bu skat t ar : **Jansone D.,
Reinholde I., Ulcāne I.** *Latvijas publiskā pārvalde*. R ga: Latvijas Universit te. 2002, 35.641. lpp.

²⁸⁸ Autors sav p t jum k l dz gus terminus lieto: *publiskās (sabiedriskās) pārvaldes reforma*;
sabiedrības vadības reforma; *valsts pārvaldes reforma*, *administrācijas reforma* u.c. Tas tiek dar ts
apzin ti, neskatoties uz to, ka katram no –iem reformu apz m jumiem ir sava specifiska noz me. Tmj
darb tam nav iz– iro–as noz mes, jo autora m r is ir raksturot dafl du publisko reformu b t bu un to
b tisk s paz mes, cen–oties atbild t uz reformu norises gaitu visp r ji pamatojo–ajiem jaut jumiem.

... nepieciešamību sabiedrības un valsts pārvald

2. Ko nozīmē jūdziena *publiskās pārvaldes* (daļēdos literatūras avotos šo sabiedrības vadības; valsts pārvaldes; administratīvā) *reforma*?

3. Vai ir iespējama zinātniska pieeja valsts pārvaldes reformu norisē konstatēt noteiktas likumsakarības, kas kalpo par pamatu vispārīgu principu formulēšanai un uzstādījumiem reformu īstenošanai?

Atbildi uz pirmo jautājumu sniedz publiskās pārvaldes reformu pētīkristofers Pollites (*Christopher Pollit*) un Gerts Bukerts (*Geert Bouckaert*) savā pētījumā «Sabiedrības vadības reforma: salīdzinošā analīze» (*Public Management Reform: A Comparative Analysis*, 2004). Pēc viņu ieskats, publiskās pārvaldes reforma «ir potenciāli līdzeklis vairāku mērķu sasniegšanai, to vidū valsts līdzekļu ietaupīšanai (ekonomijai), publisko pakalpojumu kvalitātes uzlabošanai, sabiedrības vadības efektivitātes paaugstināšanai, kā arī izstrādātās un ieviestās politikas iedarbīguma palielināšanai»²⁸⁹. Vienlaikus šie autori norāda arī samērā «ciniskus» reformu pamatojuma mērķus: «[...] vajadzētu pieminēt arī sabiedrības vadības reformas simboliskos un leģitimitātes ieguvumus. Piemēram, politiskie ieguvumi ir iespējami ar reformām pierādītā veidā, ka viņi kaut ko dara. Reformu pasludināšana, birokrātijas kritizēšana, jauno vadības pamācību slavēšana, labāku pakalpojumu apsolīšana nākotnē, ministriju un aģentūru pārsturēšana šīs aktivitātes par daļēdiem politiskiem labvēlīgajiem.»²⁹⁰

Atbildot uz otro jautājumu, zinātniskajos pētījumos tiek piedāvāti daļēdi jūdziena *publiskās pārvaldes reforma* skaidrojumi, kuru fokusu nosaka attiecīgās reformas virziens publiskajā pārvaldē. Jau pieminētie K. Pollits un G. Bukerts norāda, ka «sabiedrības vadības reforma ietver apzinātās pārmaiņas valsts sektora organizāciju struktūrā un procesos ar mērķi uzlabot to darbību (noteikt aspektus)»²⁹¹. Džeraldss Kaidens (*Gerald E. Caiden*) piedāvā šū jūdziena *administratīvā reforma* skaidrojumu: «administrācijas reforma šo cilvēku mērķi izraisītās administratīvās pārvaldes izmaiņas ar mērķi pārciest efektīvāku organizāciju valsts pārvaldes sniegtos pakalpojumus»²⁹². Savukārt Lourenss Džonss (*Lawrence Jones*), Džeimss Gutri

²⁸⁹ Pollit C., Bouckaert G. *Public Management Reform: A Comparative Analysis*. Oxford: Oxford University Press, 2004, p. 6.

²⁹⁰ Turpat.

²⁹¹ Turpat, p. 15.

²⁹² Caiden E. G. *Administrative Reform*. Chicago: Aldine, 1969, p. 1.

Peter Steane) nor da: «[...] valsts p rvaldes reformas
eizu organiz ciju un funkcion –anu saska ar
neatbilsto–iem principiem, t d j di nodro–inot valsts p rvaldes sist m nepiecie–amas
p rmai as un t s institucion lo atjaunin –anos»²⁹³.

Atbilde uz tre–o jaut jumu teor tiskaj literat r visbiefl k ir noliedzo–a, jo
tiek ap–aub ta iesp jam ba pied v t ide lu reformas modeli. Kan die–u publisk s
p rvaldes jaut jumu p tnieki Gaijs P terss (*B. Guy Peters*) un Donalds Savoj (*Donald
J. Savoie*) nor da: «Nevar konstat t vienotu pieeju valsts p rvaldes reformu
steno–anai dafl d s valst s. Min tais ir saist ts ar apst kli, ka dafl du valstu p rvaldes
sist mas at– iras. At– iras ne tikai valstu institucion l s sist mas, bet ar pa–u valsts
p rvaldes pakalpojumu snieg–anas organiz cija. Min tais uzliek par pien kumu uz
reform m katr valst skat ties individu li.»²⁹⁴ Ar jau piemin tie K. Politts un
G. Bukerts par vienotu valsts p rvaldes reformu metodolo ijas izstr di izsak s
skeptiski: «Kontekstam atbilst gas teorijas tr kums padara daudzus akad mskos
autorus (tostarp m s pa–us) oti piesardz gus, n kot klaj ar specifisk m
rekomend cij m. Patiesi, past v dafl i jau nodeld ti, visp r gi ieteikumi, piem ram,
atrodiet « empijonu», nodro–iniet pietiekamu uzman bu vad bas reformas sasaist –anai
ar resursu piesaist –anas procesiem, orient jeties uz iedvesmojo–ajiem «agr najiem
sasniegumiem», k ar ilgtermi a p rmai m, [...]. Diemfl l, saliekot visus kop , tos
pagr ti uzskat t par devumu «uzlabojumu zin tnei». Liel k da a koment jo–o
akad mi u no valsts p rvaldes aprind m gluffi vienk r–i izvair s no – jaut juma.»²⁹⁵

Atbilftu apkopojums uz visiem trim uzdotajiem jaut jumiem liek izdar t
secin jumu, ka teorij nav vienotas izpratnes par publisk s p rvaldes reformu saturu
un to nepiecie–am bu. Dafl d m publisk s p rvaldes reform m var b t dafl ds izvirz ts
m r is un – m r a sasnieg–anas pa mieni. Papildus tam zin tnieku vid valda
zin ma skepse ar par iesp jamiem vienotiem m r iem, kas kalpotu par zin miem
r c bas «algoritmiem» jebkur valst stenotaj m reform m.

Tom r publisk s p rvaldes reformu procesos var konstat t ar zin mas
likumsakar bas un l dz bas. Piem ram, p d jos piecdesmit gados daudzviet pasaul ir
notiku–as un joproj m turpin s l dz gas publisk s p rvaldes reformas, piem ram,

²⁹³ Jones L., Guthrie J., Steane P. *Learning from International Public Management Reform*. Oxford: Elsevier Science Ltd., 2001, p. 1.

²⁹⁴ Peters B. G., Savoie D. J. *Governance in the Twenty-first Century: Revitalizing the Public Service*. Quebec: Canadian Centre for Management Development, 2000, p. 131.

²⁹⁵ Pollit C., Bouckaert G. *Public Management Reform: A Comparative Analysis*. Oxford: Oxford University Press, 2004, p. 197.

as; iedz vot ju l dzdal bas formu pa- vald bas darb
rt bas jaut jums daudz s Eiropas un pasaules valst s
ir ar re ion lo pa- vald bu izveido- ana.²⁹⁶

Zin mas l dz bas un no t m izrieto- as likumsakar bas var konstat t ar reformu
norises gait . Piem ram, iev rojamais Berl nes Universit tes ties bu zin t u profesors
Helmuts Volmans (*Hellmut Wollmann*) Eirop ir iez m jis divus reformu norises laika
posmus:

1) reformu pl no- anas posms (*planning period*) (1960-1970), kad «notika
pla- a spektra reformas, kas bija saist tas ar ministriju sist mas reorganiz ciju,
politisko un administrat vo funkciju decentraliz ciju un dekoncentr ciju,
administrat vi teritori lo iedal jumu p rskat -anu»²⁹⁷;

2) reformu samazin -anas posms (*retrenchment period*) (1970-1980), kad
«notika pla- a valsts p rvaldes pakalpojumu apjoma nodo- ana priv taj m instit cij m
un tika stenoti centieni samazin t pakalpojumu izmaksas, pla- i izmantojot priv to
uz -umu p rvaldes principus.»²⁹⁸

H. Volmans prognoz , ka dr z ies ksies ar tre- ais reformu posms («tre- ais
vilnis»), kad «notiks jau stenoto reformu rezult tu p rskat -ana saist b ar pasaules
moderniz cijas tendenc m, kas, iesp jams, uz jau stenotaj m reform m un to
sasniegtajiem rezult tiem aus paraudz ties jau ar cit m ac m»²⁹⁹.

Vi - ar konstat , ka, neraugoties uz l dz g m idej m, katra valsts tom r
izv las savu ce u publisk s p rvaldes reformu steno- anai, t p c var run t nevis par
vienotu reformu konceptu, bet par zin m m reformu l dz b m.³⁰⁰

²⁹⁶ Marcou G., Wollman H. Europe. *Decentralization and Local Democracy in the World: First Global Report by United Cities and Local Government*. Barcelona: United Cities and Local Government, 2008, p. 129.

²⁹⁷ Wollmann H. *Evaluation in Public - Sector Reform: Concepts and Practice in International Perspective*. Cheltenham/Northampton: Edward Elgar Publishing Limited, 2003, p. 3.

²⁹⁸ Turpat.

²⁹⁹ Wollmann H. *Evaluation in Public - Sector Reform: Concepts and Practice in International Perspective*. Cheltenham/Northampton: Edward Elgar Publishing Limited, 2003, p. 4. TMdu viedokli par pa- vald bu demokratiz cijas «tre- o vilni» var konstat t ar ang u p tnieku darbos. Piem., B. Smits nor da, ka «tre- ais vilnis» pasaules jaunatt st bas valst s notika jau 20. gs. 90. gados (Smith B. *National and Local Democracy: Lessons from the 'Third Wave' of Democratization // New Challenges in Local and Regional Administration*. Edited by I. M. Barlow, D. Wastl-Walter. Aldershot: Ashgate, 2004, p. 3).

³⁰⁰ Wollmann H. *Evaluation in Public - Sector Reform: Concepts and Practice in International Perspective*. Cheltenham/Northampton: Edward Elgar Publishing Limited, 2003, p. 4.

reformas mūsdienu Eiropā

Valsts p rvaldes decentraliz cijas un dekoncentr cijas procesi 20. gs. 60. gados izrais ja daudz Eiropas valstu centienus reform t to pa–vald bu sist mas.³⁰¹ T pamat bija valsts p rvaldes sist mas moderniz cijas nepiecie–am ba un m in jumi p c iesp jas pak rtot pa–vald bu darb bu to teritorijas iedz vot ju vajadz bu apmierin –anai, uzlabojot pa–vald bu sniegtos pakalpojumus.

V cu zin tnieki Angelika Vetere (*Angelika Vetter*) un Norberts K rstings (*Norbert Kersting*) – du pa–vald bu reformu aktualit ti pamatoja ar demokr tijas idejas stiprin –anas nepiecie–am bu³⁰². Savuk rt H. Volmana emp riskie nov rojumi liecina, ka pa–vald bu reformu norisi ietekm ja ar citi b tiski priek–noteikumi: 1) dafl du valstu gatav bas st voklis («starta poz cijas») reformu norisei (piem., reformu piepras jums sabiedr b ; k das stagn jo– s pa–vald bas darb bas jomas moderniz cijas nepiecie–am ba; politisko sol jumu izpilde u. c.); 2) soci li ekonomiskie faktori (piem., finan–u kr zes seku risin –anas nepiecie–am ba; piesaist to rvalstu ekspertu nov rojumi); 3) starptautisk s vieno–an s par atsevi– u jomu moderniz cijas nepiecie–am bu. Tika uzsv rti ar pa–vald bu reformu norisi kav jo–ie apst ki: dafl d s valstu soci li politisk s un kult ras trad cijas (piem., pieder ba noteiktai ties bu saimei; valsts p rvaldes forma u. c.).³⁰³

Praks pirmie centieni pilnveidot m sdienu pa–vald bu sist mas bija saist ti ar atsevi– u municip l s (anglosak–u) pa–vald bu saimes valstu (Lielbrit nija un ASV) pieredzi pa–vald bu kompetences steno–anas efektiviz –an un pa–vald bas

³⁰¹ Dafl autori uzskata, ka pa–vald bu teritori l s un funkcion l s reformas atsevi– s Eiropas valst s norisin j s jau 20. gs. 50. gadu s kum , kad p c II Pasaules kara ies k s pa–vald bu darb bas efektivit tes paaugstin –ana (**Vetter A., Kersting N.** Democracy versus efficiency? Comparing local government reforms across Europe // *Reforming Local Government in Europe. Closing the Gap between Democracy and Efficiency.* Norbert Kersting, Angelika Vetter (eds.), Opladen: Leske+Budrich, 2003, p. 16.).

³⁰² A. Vetere un N. K rstings nor da: «Pa–vald bu reformas ir m sdienu Rietumeiropas un Centr leiropas valstu demokr tiju b tisks dienas k rt bas jaut jums. Rietumeirop –s reforma ies k s jau 20. gs. 60. gados un l dz –odienai t s, – iet ir ieguvu–as vajadz go pa trin jumu un izplat bu. Kop– 20. gs. 90. gadiem Austrumeiropas valstis ir pievienoju– s saviem Rietumu kol iem, piedaloties –aj p rmai u proces . [...] Pa–vald bu reformu rezult ts vienm r b s viet j s demokr tijas stiprin –ana. T p c ikreiz, skaidrojot pa–vald bu reformas, n kas run t par viet jo demokr tiju un t s stiprin –anas pa mieniem» (**Vetter A., Kersting N.** Democracy versus efficiency? Comparing local government reforms across Europe. *Reforming Local Government in Europe. Closing the Gap between Democracy and Efficiency.* Norbert Kersting, Angelika Vetter (eds.), Opladen: Leske+Budrich, 2003, p. 11.).

³⁰³ Vair k skat.: **Wollmann H.** *Evaluation in Public – Sector Reform: Concepts and Practice in International Perspective.* Cheltenham/Northampton: Edward Elgar Publishing Limited, 2003, pp. 3726374.

an .³⁰⁴ Tiek pieredzi v l k p t ja un p r ma dafl das
vald bu saimes valstis (piem., Francija un V cija),
t p c starp pasaul un Eirop stenotaj m pa-vald bu reform m var saskat t
iev rojamu l dz bu.

Pa-vald bu reformu pirms kumi m sdienu Eirop ies k s ar anglosak-u
pa-vald bu saimes valstu aizs c jas Anglijas³⁰⁴ pa-vald bu sist mas izmai m. Anglij
pa-i izveidotas darba grupa 1969. gada 11. j nija zi ojum Nr. 279 «Par viet j s
p rvaldes reform m»³⁰⁵ Anglijas Karaliskajai komisijai viet j s p rvaldes jaut jumos
pamatoja Anglijas pa-vald bu sist mas izmai u nepiecie-am bu un tas bija k s kums
Anglijas pa-vald bu patst v bas mazin -anas procesam.³⁰⁶ No zi ojuma izriet ja - di
secin jumi: «Anglijas viet j s p rvaldes sist ma praktiski nav main jusies kop-1888.
un 1894. gada, kad tika izveidota eso- viet j s p rvaldes sist ma ó *system of county
councils, county boroughs and county district councils*³⁰⁷. T p c bija nepiecie-ams
«ne tikai likvid t novecoju-o viet jo p rvaldes instit ciju iedal jumu pils t s un lauku
teritorij s, bet ar p c iesp jas uzlabot viet j s p rvaldes instit ciju iedz vot jiem

³⁰⁴ Cit s Lielbrit nijas valsts da s ó Zieme rij , Vels un Skotij , pa-vald bu reformas s k s v l k, ko
pamato ar dafl d m Lielbrit nijas da m at- ir go pa-vald bu darb bas regul jumu. 2010. gada
Lielbrit nijas pa-vald bu likums reglament pa-vald bu darbu tikai div s Lielbrit nijas valsts da s ó
Anglij un Vels (Local Government Act 2010 // http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/35/pdfs-ukpga_20100035_en.pdf).

³⁰⁵ Local Government reform: The Redcliffe-Maud Report // <http://hansard.millbanksystems.com/lords/1969/jun/11/local-government-reform-the-redcliffe>.

³⁰⁶ Anglijā tiek strikti iev rota parlamenta noteico- loma pa-vald bas darba tiesiskaj reglament -an .
Pa-vald bu kompetence izriet no dafl diem likumiem. L dz pat 1835. gadam pa-vald bas Anglij
galvenok rt uztv ra k pakalpojumu sniedz jas, bet p c 1835. gada likuma (*1835 Municipal
Corporations Act*) pie em-anas, kad viet j s kopienas elite s ka iev l t pa-vald bas padomi,
pa-vald bas ieguva politisk s p rst vniec bas instit cijas statusu. Savuk rt ar 1888. gada pa-vald bu
likuma (*The Local Government Act 1888*) pie em-anu pa-vald bu v l -anu ties bas tika pie- irtas
vispla- kajam pa-vald bas iedz vot ju kopumam (**Copus C.** Local Government in England: Local
Governance in the Member States of European Union // <http://www.ola-europe.com/en/presentation-des-etats/uni-tekingdom/>).

³⁰⁷ «Zi ojuma domin jo- t ma ir viet j s varas instit ciju darb bas robeflu p rskat -ana, ar m r i
samazin t to skaitu un likvid t pils tu (*town*) un lauku (*country*) teritoriju iedal jumu, t d j di atz stot
pl no-anas un komunik ciju noz mi m sdienu pasaul . Zi ojum pied v ta pavisam jauna Anglijas
administrat v karte, kur aiz Londonas robefl m valsts tiek sadal ta 61 jaun administrat vi teritori l
iedal juma vien b . 58 no -m vien b m atbild s par visu funkciju apjomu, savuk rt triju pils tu
apgabalos (*metropolitan areas*) ó Bining (*Binning*), Liverp l (*Liverpool*) un Man estr (*Manchester*)
funkciju apjoms tiks sadal ts starp pils tu (t s kompetenc ietilps pl no-ana un svar g kie p rvaldes
jaut jumi, k ar policija un citi jaut jumi, kuru steno-ana pils tas l men ir saist ta ar to iev rojamo
noz mi) un pils tu apgabaliem (*metropolitan district councils*) (to kompetenc ietilpst izgl t bas
jaut jumi, dz vojamo m ju jaut jumu risin -ana un soci l pal dz ba). Min t pied v juma svar gums
ir saist ts ar apst kli, ka 61 jaun viet j s p rvaldes vien ba uzs ks pild t funkcijas, kuras l dz tam
stenoja 124 viet j s p rvaldes vien bas (*county and county borough councils*), k ar vair k nek 1000
pils tas un 663 to apgabali rpus Londonas» (Local Government reform: The Redcliffe ó Maud Report
// <http://hansard.millbanksystems.com/lords/1969/jun/11/local-government-reform-the-redcliffe>). Par
zi ojum min to reformu noz mi Eirop skat. ar : **Elckok H.** *Local Government. Politicians,
Professionals and the Public in Local Authorities*. London: Methuen & Co. Ltd., 1982, pp. 28636.

nodot efekt v u viet j s demokr tijas sist mu. Tas
iev rojamu skaitu –obr d valsts noz mes funkciju
nodot viet j m p rvaldes instit cij m.»³⁰⁸

Kaut ar –aj zi ojum min t s reformas netika ieviestas, jo konservat vajiem
ang iem t s – ita p rlieku revolucion ras, pa–vald bu sist mas tr kumi bija nor d ti
un pa–vald bu reform –anas nepiecie–am ba pamatota. Pa–vald bu reformas tika
stenotas p c tam, kad par Lielbrit nijas premjerministri 1979. gad k uva Margarita
Te ere (*Margaret Hilda Thatcher*), kuras politisk programma paredz ja ieviest
«jauno p rvaldes k rt bu».³⁰⁹ «Jaun s p rvaldes ideju» ievie–ana pa–vald b s bija
saist ta ar pa–vald bas kompetences jomu izv rt jumu, lai p rliecin tos par
pa–vald bas darba efektivit ti. 1982. gad pa–i izveidotas Audita komisijas uzdevums
bija v rt t pa–vald bas r c bu ar finan–u l dzek iem un kompetences steno–anu
(piem ram, vesel bas apr pes pakalpojumu snieg–anas jom).³¹⁰

Ar p c M. Te eres vald –anas pilnvaru beig m arvien tika stiprin tas valsts
poz cijas pa–vald bu darb bas p rraudz bas jom un papla–in tas valsts ties bas
pa–vald bu darb bas ietekm –anai. Piem ram, 2000. gada Viet j s p rvaldes likum
Audita komisijai tika uzdots v rt t ar pa–vald bas sniegto pakalpojumu atbilst bu
finan–u ieguld jumiem (*value for money*)³¹¹. Savuk rt 2001. gad Lielbrit nij tika
ieviesta pa–a pa–vald bu darb bas un to kompetences steno–anas v rt –anas sist ma,
kas va noteikt pa–vald bas funkciju centraliz cijas nepiecie–am bu un konstat t t s
pa–vald bas, kuras pa–vald bas kompetences steno–an ir efekt v kas, t d j di
pretend jot uz papildu finan–u l dzek iem un liel ku br v bu to izlieto–an , k ar
noteikt t s pa–vald bas, kuru neefekt v s darb bas d , valstij ir ties bas iejaukties
pa–vald bas darb , iece ot taj s vald bas administratorus. 2002. gad – v rt juma
rezult tu zi ojums sabiedr b izrais ja pla–u rezonansi un diskusijas par pa–vald bu
kontroles palielin –anas nepiecie–am bu.³¹²

³⁰⁸ Local Government reform: The Redcliffe-Maud Report // <http://hansard.millbank-systems.com/lords/1969/jun/11/local-government-reform-the-redcliffe>.

³⁰⁹ Vetter A., Kersting N. Democracy versus efficiency? Comparing local government reforms across Europe // *Reforming Local Government in Europe. Closing the Gap between Democracy and Efficiency*. Norbert Kersting, Angelika Vetter (eds.), Opladen: Leske+Budrich, 2003, p. 16.

³¹⁰ Wollmann H. *Evaluation in Public Sector Reform: Concepts and Practice in International Perspective*. Cheltenham/Northampton: Edward Elgar Publishing Limited, 2003, p. 376.

³¹¹ England Local Government Act 2000 // http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/22/pdfs/ukpga_20000022_en.pdf.

³¹² Wollmann H. *Evaluation in Public – Sector Reform: Concepts and Practice in International Perspective*. Cheltenham/Northampton: Edward Elgar Publishing Limited, 2003, p. 376.

par pa-valdību kā sabiedrības pavaldes formu 19. gados tika radīta labklājības valsts (*welfare state*) koncepcija. Saskaņā ar šo koncepciju pa-valdība tika pasludināta par sabiedriskās pavaldes formu, kurām ir nodrošināta valsts pavaldes pakalpojums visām sabiedrības grupām. Tādējādi pa-valdību sniegtie pakalpojumi tika atzīti par vienu no labklājības valsts izpausmes veidiem.³¹³ Šī teorijai bija ievrojama nozīme visā pasaulē pa-valdību darba organizācijas uzlabošanai.

Raksturojot pa-valdību sistēmu izmaiņas bīspols (romāņu) pa-valdību saimes valstīs, ievrojams franču administratīvās būvniecības Rolans Drago (*Roland Drago*) savā 1982. gada pētījumā «Administratīvā zinātne» (*Science Administrative*, 1982), analizējot *The Redcliffe-Maud Report* norādīja, ka: «īsziņojums kalpo par mēcību kontinentālajai Eiropai. Šī ziņojuma vārtības slēpjas apstākļos, ka valsts pavaldes lēmumi tiek reorganizēti, nevis izolēti, bet papildināti. Reģionālās administratīvās teritoriālās reformas nav iespējamas stenot atrauti, jo reģioni ir būtisks sistēmas elements, kur tiek izlemti liktenis komnām, departamentiem un apgabaliem utt.»³¹⁴ Kaut arī Francijā daudzkrātjas pa-valdību reformas notika jau kopš 1789. gada³¹⁵, *The Redcliffe-Maud Report* bija kaut kas jauns.

Francijas pa-valdību reformu norisbūtisks pārsiena punkts bija 1995. gads, kad tika pieņemts likums par ilgtspējīgu reģionālās plānošanas attīstību. Reģionālās attīstības politikas galvenie principi (stratēģijas) –ajā likumā tika definēti –di: «1) izaugsmes centru pastiprināšana, izmantojot Eiropas un iekšējās potenciālu, kuri varētu būt kalpot kā alternatīvas Pārsienas reģionam; 2) vietējās attīstības, kas tiek organizēta ap teritorijām, kur šīs nodarbinātības iespējas, un kas balstās uz pilsētu un lauku teritoriju sadarbību un solidaritāti; 3) pilsētu aglomerātu veidošana, lai stimulētu ekonomisko attīstību, iedzīvotāju integrāciju lielās teritorijās, solidarā

³¹³ Vairāki par labklājības valsts pavaldes teoriju un tās pamatojumu skat.: **Hamlin A. P.** The Idea of Welfare and the Welfare State // *Public Finance and Management*, 8(2), 2008, pp. 108-140. Salīdz. skat.: **Wollmann H.** *Evaluation in Public Sector Reform. Concepts and Practice in International Perspective*. UK. Edward Elgar Publishing Limited, 2003, p. 2.

³¹⁴ **Драго Р.** *Административная наука*. : , 1980, 136. c

³¹⁵ Franču valstsvērsfiāks Tur (*Jacques-Guillaume Thouret*, 1746-1794) savā 1789. gada ziņojumā Francijas Nacionālās Padomes Konstitucionālajam komitejam par nepieciešamību vietējās pa-valdības reformām Francijā pamatoja nepieciešamību samazināt kara un valdības laika Francijas administratīvās teritoriālās vienību skaitu un ierosināja Francijā izveidot departamenta administratīvās teritoriālās iedalījuma vienību (La décentralisation. Premier discours sur la nouvelle division du royaume. 3 novembre 1789 // http://www.assembleenationale.fr/histoire/thouret_division1.asp). Par pa-valdību reformām Francijā vairāki skat. 2010. gada ziņojumā: La décentralisation (1789-2010) // <http://www.assemblee-nationale.fr/histoire/decentralisation.asp>.

Die Städteordnung (Die Preußischen Städteordnung) s atjauno-anu V cij , turpinot valsts noz mes pils tu (Reichsstädte) un apdz vojamo pils tu (Residenzstädte) trad ciju, kas tika izveidota, lai nodro-in tu p c iesp jas labu sadarb bu starp valsti un iedz vot jiem, p c iesp jas cen-oties iedz vot jus iesaist t valstiski svar gu jaut jumu pie em-an , t d j di nodro-inot teritori lo kopienu iesaisti un samazinot valsts atbild bu par pa-vald bu noz mes jaut jumiem. emot v r v cu tautas v sturi, pa-vald bu darb bas tiesiskaj regul jum ir nov rojamas b tiskas at- ir bas dafl d s V cijas feder laj s zem s (Länder), kur s joproj m var saskat t t s sekas, ko p c Otr Pasaules kara izrais ja V cijas sadal -ana etr s okup cijas zon s.»³²²

Minsteres Vestf les Vilhelma Universit tes profesors N. Kerstings nor da, ka pa-vald bu darb bas uzlabo-anas centieni m sdienu V cij , t pat k citur Eirop , ir saist ti ar j dzieniem: *decentralizācija; jaunie pārvaldes modeļi; konkurētspēja; uz klientu orientēta pārvalde; uzdevumu kritika.* Tš j dzienu satur ietilpst daudz dafl du reformu virzienu, kas tika un tiek stenoti V cij : pa-vald bu finan-u reforma un elektronisk s p rvaldes reforma; joproj m aktu las teritori l s un funkcion l s reformas; centieni p c iesp jas sak rtot politisk s un administrat v s varas attiec bas; valsts p rvaldes pakalpojumu pieejam bas iedz vot jiem uzlabo-ana; viet jo pa-vald bu demokr tijas stiprin -ana, nodro-inot iedz vot ju l dzdal bu pa-vald bu l mumu pie em-an .³²³

L dz gas reformas bija paredz tas ar *Polijas* pa-vald bu sist mas pilnveido-anai: «1) izv rt t iesp ju izstr d t normat vos aktus, kuros tiktu reglament ti re ion l s p rvaldes jaut jumi; 2) veikt groz jumus likum par galvaspils tu Var-avu, vienk r-ojot galvaspils tas p rvaldi; kopum p rskat t pils tu p rvaldes jaut jumus; 3) nodal t pa-vald bas politisko un administrat vo varu; 4) palielin t pa-vald bu finan-u apjoma da u valsts budflet , kas ir saist ts ar atsevi- u

jauno pils tu p rvad -anas ideju (vair k skat.: **Kersting N.** *Die Zukunft der lokalen Demokratie. Modernisierungs- und Reformmodelle.* Frankfurt/Main: Campus Verlag, 2004, S. 57.658.).

³²² **Geis M. E., Madeja S., Thirmeyer S.** *Local Self-Government in Germany: Local Governance in the Member States of European Union* // <http://www.ola-europe.com/en/presentation-des-etats/allemande/>. Par 20. gs. laik stenotaj m pa-vald bu reform m V cijas Federat vaj Republik l dz V cijas atkalapvieno-anai vair k skat.: **Geis M. E.** *Kommunalrecht.* 2. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2011, S. 18.

³²³ Vair k skat.: **Kersting N.** *Die Zukunft der lokalen Demokratie: Modernisierungs- und Reformmodelle.* Frankfurt/Main: Campus Verlag GmbH, 2004, S. 11.

ju; 5) atbilstoši subsidiaritātes principam paplašināt
»³²⁴

Savukārt Lietuvas pašvaldību sistēmās eksperti Arūns Beksta (*Arunas Beksta*) un Algirdas Petkevičius (*Algirdas Petkevicius*) norādīja – dus Lietuvas pašvaldību sistēmās trūkumus: «(1) vietējās un reģionālās pašvaldību sistēmu savstarpējā neatbilstība; (2) neprecīzi nodalīta valsts un pašvaldību kompetence; (3) nepietiekama pašvaldību finanšu un ekonomiskā spēka; (4) trūkumi pašvaldību pārvaldes institūciju sistēmā; (5) pašvaldības attīstības stratēģiju trūkums; (6) pašvaldības darbinieku neprecīzi noteikto amata pilnvaru apjoms»³²⁵. Kopš tā laika ir veikti vairāki Lietuvas pašvaldību darbības uzlabojumi. Piemēram, 2008. gadā Lietuvā tika īstenoti uzlabojumi pašvaldību kompetences stenošanas jomās, precizējot pašvaldības atbildību par to autonomās un uzdotās kompetences jautājumu stenošanu³²⁶, savukārt 2010. gadā Lietuvā tika izmainīta apgabalu pārvalde un apgabali ieguva patstāvīgu administratīvi teritoriālo iedalījuma vienību statusu.³²⁷

Teorijā starp pašvaldību reformām paīstiek atzīmētas *administratīvi teritoriālās reformas* un to nozīme valsts teritorijas attīstības līdzsvarotībai un pašvaldību darba uzlabotībai. Gan municipālās, gan bipolārās pašvaldību saimes valstīs 20. gs. otrajā pusē bija raksturīgi centieni pārskatīt valsts administratīvi teritoriālo iedalījumu. Visbiežāk tika īstenots ar *administratīvi teritoriālo reformu* palīdzību. Tās reformu mērķis bija sākotnēji daļēdu valsts pārvaldes līmeņu savstarpējās attiecības, novērot pārlietu lielu administratīvi teritoriālo iedalījuma vienību sadrumstalotību un tādējādi uzlabojot valsts pārvaldi.

Teorijā pamatīstiek – irtas *divu veidu* administratīvi teritoriālo reformas:

1) *vietējā administratīvi teritoriālā reforma*, kur ieviejami tieksamazinātie nelielu administratīvi teritoriālo vienību skaits, izveidojot lielākas administratīvi teritoriālo vienības (piemēram, Lielbritānija, Austrija, Beļģija, Nīderlande, Vācija un Skandināvijas valstīs³²⁸);

³²⁴ Swianiewicz P. *Territorial Consolidation Reforms in Europe*. Edited by P. Swianiewicz. Budapest: Local Government and Public Service Reform Initiative, 2010, pp. 2396240.

³²⁵ Beksta A., Petkevicius A. *Decentralization: Experiments and Reforms*. Edited by Tamás M. Horváth. Budapest: Local Government and Public Service Reform Initiative, 2000, p. 169.

³²⁶ Local System in Lithuania: Local Governance in the Member States of European Union // <http://www.ola-europe.com/en/presentation-des-etats/lithuania/>.

³²⁷ Šaparnienė D., Lazauskienė A. *Local Government in Lithuania // Local Government in the Member States of the European Union: a comparative legal perspective*. Editor: Angel-Manuel Moreno. Madrid: National Institut of Public Administration, 2012, p. 391.

³²⁸ Piem., par vietējās pašvaldību administratīvi teritoriālo reformas norises iemesliem Zviedrijā skat.:

3. Pašvaldību reformu veidi

Zinātniskos pētījumos tiek mēģināts daļēdus pašvaldību reformu veidus sistematizēt, lai tādējādi formulētu tās likumsakarības, kuras varētu kalpot par pamatu turpmākai pašvaldību sistēmas attīstībai.

Austrālijas Jaunanglijas Universitātes ekonomikas zinātnes profesors Braiens Dolerijs (*Brian E. Dollery*) un Itālijas Maras Universitātes ekonomikas zinātnes profesors Lorenco Roboti (*Lorenzo Robotti*) iedalā ietras pašvaldību reformas: juridiskās reformas; funkcionālās reformas; finanšu reformas; iekšējās organizācijas, administratīvās un pavaldes reformas. Katrai reformu grupai autori piešķir savu nozīmi. Piemēram, pašvaldību juridiskās reformas tiek ņemtas saistībā ar izmaiņām pašvaldību patstāvības (*authority and autonomy*) jomā.³³²

Savukārt austrāliešu zinātniece Dženisa Kolfilda (*Janice Caulfield*) un norvēģu pētnieks Helge Larsens (*Helge O. Larsen*) par pašvaldību reformu iedalījuma pamatu iesaka izvēlēties reformu stenošanai izvirzītā mērķi. Tādējādi «var izīrt divas pašvaldību reformu grupas: vietējās politikas un vietējās administrācijas reformas. Tās savukārt sadalās vēl sīkāk: pavaldes, politiskajās, funkcionālajās un teritoriālajās reformās»³³³.

Līdzīgi pašvaldību reformas iedalā jau pieminētais vācu zinātnieks N. Kerstings: pašvaldību pavaldes reformas; pašvaldību politiskās reformas (*Verwaltungs- und «Politik»- Reform*).³³⁴ Kā arī citā pētījumā, ko autors ir publicējis

³³¹ Vanags E., Vilka I. *Pašvaldību darbība un attīstība*. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2005, 27. lpp.

³³² Dollery B. E., Robotti L. *The Theory and Practice of Local Government Reform*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2008, p. 2.

³³³ Caulfield J., Larsen H. O. *Local Government at the Millenium*. Opladen: Leske+Budrich, 2002, p. 13.

³³⁴ Skaidrojot – da reformu veidu iedalījuma nozīmi, viņš norāda: «Tiek pieņemts, ka administrācijas un politiskās reformas ir kā divas medaļas puses, kuras abas var tikt piemērotas, lai no abām pusēm stiprinātu «labas pavalde» (*good local governance*) ideju. Tādējādi reformu mērķis ir *good local governance*, tas ir, efektīva un iedarbīga politika un pavalde tādējādi kopdarbībā ar sabiedrības pārstāvjiem, piemēram, uzņēmumiem, arodbiedrībām, pašvaldību iedzīvotājiem, kuri pašvaldībā aktīvi steno savas iniciatīvas, vai «mazāktāji» iedzīvotājiem» (**Kersting N.** *Die Zukunft der lokalen Demokratie: Modernisierungs- und Reformmodelle*. Frankfurt/Main: Campus Verlag GmbH, 2004, S. 12). Skat. arī: **Vetter A., Kersting N.** Democracy versus efficiency? Comparing local government reforms across Europe. Reforming Local Government in Europe // *Closing the Gap between Democracy and*

da ar v l iesp jamo tre-o reformu grupu: «jauktas reformas»³³⁵. P c vi u nov rojumiem, ja pa-vald bu p rvaldes reformas tiek stenotas, lai palielin tu pa-vald bu darb bas efektivit ti, bet politisk s reformas, lai aktiviz tu iedz vot ju l dzdal bu pa-vald bas darb , tad ir iesp jams -o abu reformu grupu m r us sal got, t d j di pa-vald bu reform m pan kot jauktas iedarb bas rezult tu. TMs jaukt s iedarb bas raksturs sten b tiek pan kts ar atsevi- i, jo nav iedom jams stenot, piem ram, teritori l s reformas, ja to steno-an netiek iesaist ti viet jie iedz vot ji, t d j di netie-i pan kot ar demokr tijas stiprin -anu viet j pa-vald b .³³⁶

*Pašvaldību pārvaldes reformu m r is, p c N. Kerstinga ieskatiem, ir sekm t pa-vald bas p rvaldes darb bas efektivit tes un kvalit tes uzlabo-anos. Tas tiek dar ts, pilnveidojot pa-vald bu p rvaldes organiz ciju un preciz jot pa-vald bu stenoto kompetenci. P rvaldes reformu steno-anas rezult t tiek ar main tas pa-vald bu p rvaldes sist mas novecoju-s formas. Pa-vald bu p rvaldes reformas savuk rt iedaldas: 1) teritori l s un funkcion l s reform s un 2) pa-vald bu institucion l s reform s.³³⁷ Pa-vald bu teritori l s un funkcion l s reformas attiec gi ietver «jaunu valsts p rvaldes l me u izveido-anu; funkcion lo un finansi lo decentraliz ciju, devol ciju un deregul ciju; administrat vi teritori l s reformas / pa-vald bu sadarb bas veicin -anas reformas»³³⁸. Savuk rt pa-vald bu institucion l s reformas satur ietilpst «pa-vald bu finan-u reformas; pa-vald bu organiz cijas reformas, kas saist tas ar kompetences decentraliz ciju pa-vald bas ietvaros (*Intra-Organizational Decentralisation*); uz klientiem orient tas p rvald bas sist mas izveido-ana; publisk s un priv t s sadarb bas veicin -ana»³³⁹.*

Pašvaldību politisko reformu m r is savuk rt ir stiprin t demokr tiju pa-vald b s (N. Kerstings -o reformu apz m -anai izmanto j dzienu vietējā parlamentārā reforma (lokale Parlamentsreform)). Pa-vald bu politisk s reformas ir

Efficiency. Norbert Kersting, Angelika Vetter (eds.). Opladen: Leske+Budrich, 2003, p. 14. Sal dz. par dafl diem pa-vald bu reformu veidiem un virzieniem skat. ar : **Vanags E., Vilka I. Pašvaldību darbība un attīstība.** R ga: Latvijas Universit tes Akad miskais apg ds, 2005, 24. lpp.

³³⁵ **Vetter A., Kersting N.** Democracy versus efficiency? Comparing local government reforms across Europe // *Reforming Local Government in Europe. Closing the Gap between Democracy and Efficiency.* Norbert Kersting, Angelika Vetter (eds.). Opladen: Leske+Budrich, 2003, p. 19.

³³⁶ Turpat, pp. 19620.

³³⁷ **Kersting N.** *Die Zukunft der lokalen Demokratie: Modernisierungs- und Reformmodelle.* Frankfurt/Main: Campus Verlag GmbH, 2004, S. 14.

³³⁸ **Vetter A., Kersting N.** Democracy versus efficiency? Comparing local government reforms across Europe // *Reforming Local Government in Europe. Closing the Gap between Democracy and Efficiency.* Norbert Kersting, Angelika Vetter (eds.). Opladen: Leske+Budrich, 2003, p. 15.

³³⁹ Turpat, p. 15.

na Eiropā, kur iedzīvotāji var izvēlēties, kas ir interesantākie. Pašvaldības iedzīvotāji iesaistās pašvaldības darbībā, un tie dod starpvaldību un tiesības «galveno klientu» šo iedzīvotāju šķērsojošās attiecībās, kas pašvaldības pavalsts gadījumā nav pieejamas, jo pašvaldības mēģina būt galvenajam pakalpojumu sniedzējam iedzīvotājiem.

Pašvaldību politisko reformu saturietilpniecībai stiprināt pašvaldību iedzīvotāju aktīvu un pasīvās tiesības piedalīties pašvaldības darbībā. Ar aktīvajām tiesībām tiek saprasta pašvaldības iedzīvotāju iesaistīšana pašvaldības lēmumu pieņemšanā, savukārt ar pasīvajām tiesībām šo iedzīvotāju ieinteresētības un līdzdalības veicināšana piedalīties pašvaldības vēlēšanās.³⁴⁰

Teorijā tiek uzskaitīti vairāki pašvaldību politisko reformu virzieni: pieņemšana iedzīvotājiem tiesības tieši vēlēties pašvaldības lēmējorgāna vadītāju; paplašināt vietējos referendumus izlemjamo jautājumu lokā; palielināt iedzīvotāju un sociālo grupu līdzdalību komisijās un darba grupās (piem., uzņēmumu grupu izveidošana, pavalstnieku jautājumu risināšanas grupu izveidošana, senioru jautājumu risināšanas darba grupas izveidošana; «jauniešu parlamentu» izveidošana pašvaldības un cit.); publisko apspriešanu un diskusiju rīkošana par pašvaldības izstrādi un jautājumiem u.c.

Pašvaldību politiskās reformas ietver arī centienus nodrošināt pārspējamas lietas iedzīvotāju līdzdalību pašvaldību vēlēšanās (piem., elektroniskās vēlēšanas, vēlēšanas pa telefonu, vēlēšanas pa pastu).³⁴¹ Teorijā tiek arī uzsvērtas, ka būtisks veiksmīgu pašvaldību politisko reformu priekšnoteikums ir pašvaldību darba «caurspīdīgums», kas tiek panākts ar plašāziņas līdzekļu starpniecību, tiem stenojot sociālo kontroles funkciju, kad medijos tiek aprakstīti, kā praksē tiek stenoti pašvaldības politiku izvirzītāji.

³⁴⁰ **Vetter A., Kersting N.** Democracy versus efficiency? Comparing local government reforms across Europe // *Reforming Local Government in Europe. Closing the Gap between Democracy and Efficiency*. Norbert Kersting, Angelika Vetter (eds.). Opladen: Leske+Budrich, 2003, p. 15.

³⁴¹ Vairākas skat.: **Kersting N.** *Die Zukunft der lokalen Demokratie: Modernisierungs- und Reformmodelle*. Frankfurt/Main: Campus Verlag GmbH, 2004, S. 123.6126. Salīdzinājumam skat.: **Vetter A., Kersting N.** Democracy versus efficiency? Comparing local government reforms across Europe // *Reforming Local Government in Europe. Closing the Gap between Democracy and Efficiency*. Norbert Kersting, Angelika Vetter (eds.). Opladen: Leske+Budrich, 2003, p. 15.

LATVIJAS PAŠVALDĪBU SISTĒMAS ATJAUNOŠANA UN SĀKOTNĒJĀS REFORMAS

Latvijas pašvaldību sistēma pastāvīgi attīstās, tās darbības pilnveidošanai stenojot arvien jaunas reformas, un tam zīnītā ir loģisks izskaidrojums, kas ir saistīts ar arvien notiekošajām pašvaldību demokratizācijas un decentralizācijas tendencēm.³⁴² Nav iespējams hronoloģiski norobežot ar jau pabeigtus pašvaldību reformu procesus, jo turpinās gan vietējās administratīvās teritoriālās reformas³⁴³, gan tiek formulēti mērķi jaunām pašvaldību reformām.³⁴⁴

Tājā promocijas darba nodā raksturota Latvijas pašvaldību sistēmas atjaunošana pēc Latvijas neatkarības atgūšanas, kā arī jaunizveidotās sistēmas sākotnējās izmaiņas.³⁴⁵ Pētījuma analīzē par pamatu izmantotas reformas pamatojošās doktrīnas atziņas un reformu iedalījums.

Latviešu juridiskajā literatūrā joprojām nav nozīmīgu doktrīnu pētījumu, kas pamatotu pašvaldību sistēmas atjaunošanas procesu³⁴⁶, tāu noprotams, ka sistēmas

³⁴² E. Vanags un I. Vilka pamatoti norāda, ka: «nepārtraukta reforma kļuvis par moderns dzīves centrālo iezīmi, kas kontrastē ar agrāko laiku paradumu cieturēt pie tradīcijām. Tābrīd publiskā pārvaldes struktūras un procesi tiek nemitīgi pārskatīti saskaņā ar jauniegūto informāciju par norisēm. Pašvaldību reformas mēdzen šīs nepieciešamas, lai turpinātu varas demokratizāciju un decentralizāciju, sniegtu iedzīvotjiem daudzveidīgus un kvalitatīvus pakalpojumus, [...] plašāki iesaistītu pilsoņus pārvaldes līmenī pieņemšanā» (**Vanags E., Vilka I. Pašvaldību darbība un attīstība**. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2005, 243. lpp.).

³⁴³ No Nacionālā attīstības plāna 2014.62020. gadam sākotnējās redakcijas 318. punkta pētījuma izriet, ka: «teritoriju pārvaldības pilnveidošanas nolūkos, jāizvērtē administratīvās teritoriālās reformas sekas» (Nacionālā attīstības plāna 2014.62020. gadam sākotnējā redakcija (2012. gada augusts) // http://www.nap.lv/images/NAP2020%20dokumenti/NAP2020_sakotneja_redakcija_20120806_FINAL.pdf. Līdzīgā politiskā apņemšanās izriet arī no daļēdministratīvās deklarācijas m. Piem., Deklarācijas par Valda Dombrovska vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību III sadaļā «Efektīva teritoriju pārvaldība, vide un dabas kapitāla saglabāšana» otrā prioritāte paredz: «Turpināt šīs valsts administratīvās teritoriālās struktūras sakārtošanu un pilnveidošanu, lai pabeigtu administratīvās teritoriālās reformas» (Deklarācija par Valda Dombrovska vadītā Ministru kabineta iecerēto darbību // <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/darbibu-reglamentejosie-dokumenti/valdibasdek/>).

³⁴⁴ Skat., piem., reformas, kas saistītas ar centieniem pašvaldību darbības panākt *publisko pakalpojumu sniegšanas darba organizācijas uzlabojumus* (Par koncepciju par vienas pieturas aentras principa ieviešanu valsts un pašvaldību pakalpojumu pieejamībā: MK rīkojums Nr. 446 // *Latvijas Vēstnesis*, 2011. gada 14. septembris, Nr. 145 (4543)).

³⁴⁵ Administratīvās teritoriālās un funkcionālās reformas, kas ir jānoskaidro, kā tās ietekmēs pašvaldību reformas, jānodrošina tās pieņemšana pastarpinātā uzmanībā, iezīmējot tikai to pamata uzstādījumus, jo detalizēti raksturojums tiks piedāvāts nākamajās promocijas darba nodā.

³⁴⁶ Kopvalsts neatkarības atjaunošanas teorētiskā rakstura pētījumu skaits, kuros analizēta pašvaldību sistēmas atjaunošanas norise un pamatotas nepieciešamās izmaiņas, ir neliels. Pamatītie ir Edvāna Vanaga, Ingas Vilkas un Māra Pētījuma ekonomikas un publiskās pārvaldes zinātņu jomās.

regulējums bija valsts ekspertiem³⁴⁷, kas piedāvāja
naš izveidei un darbību.³⁴⁸ Tādējādi nodalījās lielka
uzmanība pievērsta tieši normatīvo akto noteiktajam, kam bija būtiska
nozīmīga loma Latvijas pašvaldību sistēmas izveidē un darbībā.

1. Latvijas pašvaldību sistēmas atjaunošana

Latvijas pašvaldību sistēmas atjaunošana aizsākās vēl pirms valsts neatkarības
atgāšanās. Savukārt pēc valsts neatkarības atgāšanās izīstājās nozīmīga loma
likumiem un lēmumiem, kas tika pieņemti, lai tiktu nostiprināta pašvaldību sistēmas
pamati (piem., pašvaldības principa atvasināšana no Latvijas Republikas Satversmes,
likums «Par pašvaldībām», Republikas pilsētu domes un novada domes vērtību
likums, Republikas pilsētu domes un novada domes deputātu statusa likums un citi
likumi, kas nostiprināja pašvaldību finanšu, institucionālo un funkcionālo
patstāvības pamatus).

Tādējādi nodalījās galvenā uzmanība pievērsta Latvijas pašvaldību sistēmas
izveidošanas un šķēršļu pilnveidošanas procesu juridiskajai analīzei un
nozīmīgo normatīvo akto novērtējumam.

1.1. Sākotnējie lēmumi un likumi

Latvijas pašvaldību sistēmas atjaunošana sākās vēl pirms Latvijas valsts
neatkarības atgāšanās, kad Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas Augstākā
Padome 1990. gada 15. februārī pieņēma lēmumu «Par tautas pašvaldību sistēmas
izveidošanu»³⁴⁹ un likumus «Par pagastu pašvaldību» un «Par pilsētu pašvaldību», kas

³⁴⁷ Tādējādi Latvijas pašvaldību sistēmā var saskatīt daudzu Eiropas valstu (piem., Anglijas, Dānijas,
Vācijas un Krievijas) pašvaldību sistēmu elementus. Piemēram, Pašvaldību reformu koncepcijas
izstrādāšana, kas lielā mērā noteica Latvijas pārveidošanas pašvaldību sistēmas izveidi, aktīvi līdzdarbojās
Dānijas vietējo pašvaldību asociācija un tās eksperti.

³⁴⁸ Tiesību zinātnieki pašvaldību sistēmas atjaunošanu un šķēršļu izmaiņu dinamiku raksturojošo
pētījumu pamatā ir atsaukušies un aprakstījuši daļēdus parlamenta un valdības pieņemto lēmumu,
jo atjaunotajās Latvijas šķēršļi trāka patstāvīgas juridiska rakstura pētījumu bāzes par mēdienu
demokrātiskajai valstij raksturīgu pašvaldību sistēmu.

³⁴⁹ Par tautas pašvaldību sistēmas izveidošanu: LPSR AP lēmums // *Augstākās Padomes un Valdības
Ziņotājs*, 1990. gada 10. marts, Nr. 10.

ot p ctec gu pa–vald bu sist mu, kas balst tos uz
l bu likumiem.

Atjaunot sist ma v l nebija s kusi darboties, kad Latvijas Republikas Augst k Padome 1991. gada 24. apr l jau pie ma l mumu «Par Latvijas Republikas likumu «Par pagastu pa–vald bu» un «Par pils tu pa–vald bu» sp k st –an s k rt bu»³⁵⁰. T m l muma 1. punkt pagastu un pils tu Tautas deput tu padom m l dz 1991. gada 15. augustam tika uzdots veikt pa–vald bu reorganiz ciju atbilsto–i likumiem «Par pagasta pa–vald bu»³⁵¹ un «Par pils tas pa–vald bu»³⁵². Savuk rt 1992. gada 5. febru r tika pie emts likums «Par rajona pa–vald bu»³⁵³. T ņe likumi ar liel m r balst j s uz pirm s Latvijas br vvalsts pa–vald bu sist mas tiesisko pamatu un noteica to, ka «tika likvid ti padomju prezidiji un izpildkomitejas. To viet izveidoja valdi, kas vienlaic gi bija padomes izpildinstit cija un l m jnstit cija par maz ksvar giem jaut jumiem. Padomes priek–s d t js vienlaic gi bija ar valdes priek–s d t js»³⁵⁴.

T ņs iniciat vas var uzskat t par s kumu pirmaj m stenotaj m pa–vald bu reform m p c Latvijas valsts neatkar bas atg –anas un pamatu m sdienu Latvijas pa–vald bu sist mai.

Ties bu zin tnieks T lavs Jundzis uzskata, ka «–s reformas j v rt k svar gs solis uz demokr tisku un tiesisku valsti viet jo valsts varas un p rvaldes instit ciju p rveido–anas jom .»³⁵⁵ Turkl t pirm pa–vald bu reforma notika paral li Latvijas Republikas atjauno–anai, ko raksturoja pa–a v sturisk situ cija, kad: «da ji bija v l sp k vecie padomju likumi, bet jaunie likumi, atbilsto–i jaunajai situ cijai, lav nveid gi tika rad ti Augst kaj Padom »³⁵⁶.

³⁵⁰ Par Latvijas Republikas likumu «Par pagastu pa–vald bu» un «Par pils tu pa–vald bu» sp k st –an s k rt bu: LR AP l mums, 1991. gada 24. apr lis // <http://www.likumi.lv/doc.php?id=67904>.

³⁵¹ Par pagastu pa–vald bu: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Zi ņotājs*, 1991, Nr. 25. Sp k neeso–s.

³⁵² Par pils tu pa–vald bu: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Zi ņotājs*, 1991, Nr. 25. Sp k neeso–s.

³⁵³ Par rajona pa–vald bu: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Zi ņotājs*, 1992, Nr. 8. Sp k neeso–s.

³⁵⁴ **Vanags E., Vilka I.** *Pašvaldību darbība un attīstība*. R ga: Latvijas Universit tes Akad miskais apg ds, 2005, 114. lpp.

³⁵⁵ **Jundzis T.** *Tiesību reformas tautas Atmodas periodā*. 10. noda a. *Latvijas tiesību vēsture (1914–2000)*. M c bu gr mata juridiskaj m augstskol m un fakult t m. R ga: LU flurn la «Latvijas V sture» fonds, 2000, 437. lpp.

³⁵⁶ *Pašvaldības Latvijā*. **Bunkšs J., Dobelniece I., Kramiņš A.** u. c. R ga: Izgl t ba, 1994, 14. lpp.

ald bu sist ma neb t nebija ide la un bez k d m.³⁵⁷
ov rst, un v l jo vair k t p c, ka tas sakrita ar
v sturisku notikumu ó Latvijas pievienoānos Eiropas viet jo paāvald bu hartai (1992.
gada 11. mart), kur bija noteiktas vadl nijas demokr tisk m paāvald b m Eirop ,
kas bija j ievieāLatvij .³⁵⁸ Min tais liel m r kalpoja par iemeslu tam, ka Ministru
kabinets 1993. gada 28. septembr pie ma Paāvald bu reformu koncepciju³⁵⁹.

Paāvald bu reformu koncepcij paredz to **pašvaldību reformu mērķis** bija:
«1.1. [...] sak rtot valsts p rvaldes sist mu ar nol ku tuvin t p rvaldi iedz vot jiem.
Lai garant tu demokr tijas pamatprincipu stabilitu darb bu, paāvald b s j veic
p rk rtojumi, kuru galven s sast vda as ir noteiktas āj koncepcij un pamatojas uz
1985. gada 15. oktobr pie emtaj Eiropas hart par viet jo paāp rvaldi izteiktajiem
principiem.»³⁶⁰ Paāvald bu reformu noris bija paredz ts izv rt t jau esoāo Latvijas
paāvald bu darba un rvalstu pieredzi³⁶¹. Iecer t s paāvald bu reformas (paāvald bu
paāuma pamata reforma, teritori l s reformas, finanāu reformas, juridisk s reformas
utt.) izriet ja no Paāvald bu reformu koncepcijas noda u nosaukumiem.

Pašvaldību āpašuma pamata reforma paredz ja nostiprin t paāvald bu
paāuma ties bu pamatu.³⁶² Paāvald bu paāuma ties bu pamata nostiprin ānai
1994. gad likum āPar paāvald b m» tika ietverta dev t noda a āEkonomiskais
pamats», kuras 77. panta pirmaj da tika noteikts: āPaāvald bas paāums ir nodal ts
no valsts paāuma un citu ties bu subjektu paāuma. Paāvald bas p rvalda, lieto savu

³⁵⁷ **Jundzis T.** *Tiesību reformas tautas Atmodas periodā. 10. nodaļa. Latvijas tiesību vēsture (1914–2000)*. M c bu gr mata juridiskaj m augstskol m un fakult t m. R ga: LU flurn la āLatvijas V sture» fonds, 2000, 437. lpp.

³⁵⁸ Par pievienoānos 1985. gada 15. oktobra Eiropas hartai āPar viet jo paāvald bu»: LR AP l mums, 1992. gada 11. marts // <http://www.likumi.lv/doc.php?id=65419>.

³⁵⁹ Par paāvald bu reformu koncepciju: MK l mums Nr. 18 // *Latvijas Vēstnesis*, 1993, Nr. 119.

³⁶⁰ Turpat.

³⁶¹ paāi daudz tika apg ta *Dānijas* paāvald bu ekspertu pieredze. 1995. gada 1. oktobra d u ekspertu Jespera Stefensena (*Jesper Steffensen*), Sorena Keldorfa (*Soeren Keldorff*) un Oto Jespersena (*Otto Jespersen*) zi ojum tika pied v ti ieteikumi valsts p rvaldes reformai Latvij . No zi ojuma izriet ja reformu att st bas raksturojums ācentr l s vald bas sf r un ieteikumi n kotnei», k ar paāvald bu reformu att st bas jaut jumi. Zi ojum bija nor d ts, ka reformu norisi kav joā apst klis bija tas, ka āpaāvald bu reformu process notika vienlaic gi past vot vecajai padomju likumdoānai» (**Steffensen J., Keldorff S., Jespersen O.** *Valsts pārvaldes reforma Latvijā. Situācijas izklāsts un ieteikumi*. Public administration reform programme - Latvia. R ga, 1995. gada 1. oktobris. Nepublic ts materi ls).

³⁶² Reformu koncepcij noteikts: ā2.1. Paāvald bu paāum var b t zeme, de i un meffi, kustam un nekustam manta. Paāvald bu paāuma uzdevums ir rad t apst k us iesp jami lab kai iedz vot ju apkalpoānai. Paāvald bu paāumu apsaimnieko paāvald bu uz mumi un iest des. 2.2. Paāvald bu paāums ir nodal ts no citiem paāuma veidiem. Paāvald bas p rvalda, lieto un r kojas ar savu paāumu likumos noteiktaj k rt b ā (Par paāvald bu reformu koncepciju: MK l mums Nr. 18 // *Latvijas Vēstnesis*, 1993, Nr. 119).

noteiktaj k r t b ». ³⁶³ M s dien s – likuma «Par Levita nov rojuma «satur p rejas laika noteikumus, kas –odien vairs nav aktu li. Attiec gos jaut jumus regul vai regul s citi likumi, bet pa–vald bas pirmpirkuma ties bas lo isk k b tu noteikt noda «Pa–vald bas kompetence»» ³⁶⁴.

Koncepcijas tre–aj noda «Pa–vald bu budflets» savuk rt tika ietverti m r i pa–vald bu finan–u pamatu nostiprin –anai, kas tika izpild ti 1995. gad , kad tika pie emts likums «Par pa–vald bu budfletiem» ³⁶⁵ un tika ieviesta jauna pa–vald bu finan–u izl dzin –anas sist ma ³⁶⁶.

B tiska uzman ba Pa–vald bu reformu koncepcij tika piev rsta *pašvaldību juridiskajām reformām*. Pa–vald bu juridisk s reformas bija saist tas ar pa–vald bu institucion l s sist mas darb bas uzlabojumiem, k ar pa–vald bu darb bas kontroles jaut jumiem. Piem ram, 5.9. apak–punkt ir paredz ts: «L m jvara un izpildvara ir – irtas.» ³⁶⁷ TM reformu t ze joproj m nav zaud jusi savu aktualit ti. ³⁶⁸

Tom r viens no galvenajiem Pa–vald bu reformu koncepcij iecer tajiem pas kumiem bija m r is «nostiprin t pa–vald bu vietu un lomu valsts p rvaldes strukt r Latvijas Republikas Satversm », t p c t anal zei j piev r– pa–a uzman ba. ³⁶⁹

³⁶³ Par pa–vald b m: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1994, Nr. 116231.

³⁶⁴ **Levits E.** Pa–vald bu likuma koncepcija // <http://public.law.lv/ptilevicpa-svaldiba.html>.

³⁶⁵ Par pa–vald bu budfletiem: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1995. gada 18. apr lis, Nr. 59 (342).

³⁶⁶ No 1995. l dz 1998. gadam katru gadu tika pie emts pa–s pa–vald bu finan–u izl dzin –anas likums, kas kalend r gada ietvaros reglament ja pa–vald bu finan–u izl dzin –anas fonda izlietojumu, bet kop– 1998. gada katru gadu jauns likums netiek pie emts, jo pa–vald bu finan–u izl dzin –anas visp r jos principus reglament likums «Par pa–vald bu finan–u izl dzin –anu». Par pa–vald bu finansu izl dzin –anu: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1998. gada 18. marts, Nr. 72 (1133).

³⁶⁷ Par pa–vald bu reformu koncepciju: MK l mums Nr. 18 // *Latvijas Vēstnesis*, 1993, Nr. 119.

³⁶⁸ Likuma «Par pa–vald b m» 67. pant ir pie auts: «Pa–vald b s, kur s iedz vot ju skaits ir maz ks par pieciem t ksto–iem, domes priek–s d t js var veikt ar izpilddirektora pien kumus». Par pa–vald b m: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1994, Nr. 11– 231. Par pa–vald bas l m jvaras un izpildvaras nodal –anas nepiecie–am bu vair k skat.: **Stucka A.** K ds b s jaunais pa–vald bu likums // *Jurista Vārds*. 2004. gada 27. janv ris, Nr. 3 (308).

³⁶⁹ «1.7. Latvijas Republik pa–vald bu vietu un lomu valsts p rvaldes strukt r nosaka Satversme. Satversme j papildina ar noda u, kur b tu ietverti – di galvenie pa–vald bu pamatprincipi: pa–vald bu vieta valsts varas strukt r ; pa–vald bu iev l jam ba; valsts uzraudz ba par pa–vald bu darbu; ties bas patst v gi veidot administrat v s strukt ras savu uzdevumu izpildei; noteikti uzdevumiem atbilsto–i finansu resursu avoti; ties bas apvienoties pa–vald bu organiz cij s; ties bas uz savu pa–umu» (Par pa–vald bu reformu koncepciju: MK l mums Nr. 18 // *Latvijas Vēstnesis*, 1993, Nr. 119).

Principi Latvijas Republikas Satversmē

Juridiskajai praksei konstitucionālā tiesību aktā lēmē nostiprināt pašvaldības principu Eiropā jau ir pietiekoši ilga vēsture.

1789. gada 14. decembrī franču valstsvērsfiāks Tur (Jacques-Guillaume Thouret, 1746–1794) savā ziņojumā Francijas Nacionālās Padomes Konstitucionālajai komitejai (*Décret sur la constitution des municipalités*) pamatoja no Francijas Konstitūcijas izrietošo pilsoņu vienlīdzības tiesības, brīvības un intereses piedalīties pašvaldību darbībā. Savā uzstāšanās runā viņš – pašu uzmanību pievēršot pašvaldību lomai valsts pārvaldes un vietējās nozīmes jautājumā risināšanā, pamatojot pašvaldību varas (*pouvoir municipal*) teoriju.³⁷⁰ Tā var minēt par pirmo juridiskajās literatūrā aprakstīto gadījumu, kad no kādas valsts konstitūcijas tika atvasināts pašvaldības princips.³⁷¹

Pašvaldības princips *expressis verbis* kādas valsts konstitūcijā savukārt pirmoreizi tika nostiprināts 1831. gada Beļģijas Konstitūcijā (*Belgique Constitution du 7 février 1831*), kur tika paredzēta pašvaldības vara (*pouvoir municipal*), kas līdztekus likumdošanai, izpildei un tiesu varai tika atzēta par ceturto varu valstī.³⁷² Līdzīgi vietējo pašvaldību pašais statuss tika nostiprināts Frankfurtes Nacionālās Padomes 1849. gada 28. martā pieņemtā Frankfurtes Konstitūcijā (*Frankfurter Reichsverfassung*), kas jau iezīmēja zināmu tendenci valsts pamatlikumos reglamentēt pašvaldības principu.³⁷³

Mūsdienās pašvaldības princips kā demokrātisku valsti raksturojošā pazīme tiek ietverts vairākumam pasaules valstu konstitūciju.³⁷⁴ Daļdu valstu konstitūcijās –is

³⁷⁰ La décentralisation. Premier discours sur la nouvelle division du royaume. 3 novembre 1789 // http://www.assemblee-nationale.fr/histoire/thouret_division1.asp.

³⁷¹ Margadant T. *Urban Rivalries in the French Revolution*. New Jersey: Princeton University Press. 1992, p. 17.

³⁷² Belgique Constitution du 7 février 1831 // <http://mjp.univ-perp.fr/constit/be1831.htm>. Vairāk skat.: Beck B. E. *Kommunale Unternehmen zwischen Selbstverwaltungsgarantie und Europarecht. Gemeindliche Unternehmen Bayerns im Spannungsfeld zwischen Selbstverwaltungsgarantie des Grundgesetzes und Wettbewerbsfähigkeit des Gemeinschaftsrechts*. Frankfurt am Main: Peter Lang Europäischer Verlag der Wissenschaften, 2001, S. 128.

³⁷³ Verfassung des Deutschen Reiches («Frankfurter Reichsverfassung» bzw. «Paulskirchen-Verfassung», vom 28. März 1849) // <http://www.documentarchiv.de/nzjh/verfdr1848.htm>.

³⁷⁴ No Eiropas Vietējo pašvaldību hartas 2. pantā izriet, ka «vietējās pašvaldības principam ir jābūt atzētam valsts likumdošanā un, kur iespējams, konstitūcijā» (Par 1985. gada 15. oktobra Eiropas vietējo pašvaldību hartu: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1994, Nr. 37 (522)). No hartas paskaidrojuma ziņojuma savukārt izriet, ka izmūmī –ai vadlīnijai var būt: pirmkārt, tajā pašvaldības, kurās nav rakstveida konstitūcijas; otrkārt, ja valsts konstitūcija paredz pašu tiesīgrozānās procedūru, kad –daļmūmā pieņem –anai nepieciešams pašparlamentā deputātu vairākums vai minētā iniciatīva nododama tautas nobalsošanai, kas –du iniciatīvu var neatbalstīt (European Charter of Local Self-Government

jums at– iras. Tas ir pamatots gan ar valstu konstitūcijām, gan ar tām objektīvajām nepieciešamībām, ko valstis uzskata par pietiekami svarīgām, lai tās reglamentētu savas valsts pamatlikumā.

Pa–valdību principa regulējums daļēdu valstu konstitūcijas varat–irties gan pēc apjoma, gan pēc saturā.

Daļu ES valstu konstitūcijas pa–valdības varbūt piemin tas tikai *vienā pantā* (piem., Luksemburgas Konstitūcija (107. pants)³⁷⁵), bet ir arī tās valstis, kuru konstitūcijas pa–valdības principu regulā sevi–ās nodas (Igaunijas Konstitūcija (14. nodaļa)³⁷⁶, Lietuvas Konstitūcija (10. nodaļa)³⁷⁷, Itālijas Konstitūcija (5. nodaļa)³⁷⁸, Nīderlandes Konstitūcija (7. nodaļa)³⁷⁹). Demokrātisku postpadomju reālma valstu konstitūcijas raksturogi pa–valdības principu nostiprināt vismaz nodas apjom (piem., Bulgārijas Konstitūcijas VII nodaļa³⁸⁰, Polijas Konstitūcijas VII nodaļa³⁸¹, iepriek–pieminētās Igaunijas un Lietuvas valstu konstitūcijas), kas starptautiskajā sabiedrībā tiek uzvertas kā signāls valsts piederībai demokrātisko valstu saimei.³⁸²

Federālu valstu konstitūcijas, salīdzinot tās ar unitāru valstu konstitūcijām, pa–valdības principi tiek reglamentēti vispārīgi, tiesības detalizēti regulē tās pa–valdību darbību attiecībā federācijas subjektu ziņā (piemēram, Vācijas Federatīvās Republikas

Explanatory report // <http://conventions.coe.int/treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=122&CL=-ENG>).

³⁷⁵ Luksemburgas Lielhercogistes Konstitūcija, pieņemta 17.10.1868 // http://www.legilux.public.lu/leg/textescoordonnes/recueils/constitution_droits_de_lhomme/CONST1.pdf.

³⁷⁶ Igaunijas Republikas Konstitūcija, pieņemta 28.06.1992 // <http://www.legaltext.ee/text/en/X0000K1.htm>.

³⁷⁷ Lietuvas Republikas Konstitūcija, pieņemta 25.10.1992 // http://www.lrkt.lt/Documents2_e.html.

³⁷⁸ Itālijas Republikas Konstitūcija, pieņemta 22.12.1947 // http://www.senato.it/documenti/repository/i-stituzione/costituzione_inglese.pdf.

³⁷⁹ Nīderlandes Karalistes Konstitūcija, pieņemta 17.02.1983. http://www.servat.unibe.ch/icl/nl00000_.html.

³⁸⁰ Bulgārijas Republikas Konstitūcija, pieņemta 13.07.1991 // http://www.vks.bg/english/vksen_p04_01.htm.

³⁸¹ Polijas Republikas Konstitūcija, pieņemta 02.04.1997 // <http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/kon1.htm>.

³⁸² Pa–valdības princips tiek nostiprināts arī daļu valstu konstitūcijās, kuras starptautiskajā sabiedrībā netiek uzskatītas par demokrātiskām valstīm (skat., piem.: Baltkrievijas Republikas Konstitūcija, pieņemta 24.11.1996 // <http://president.gov.by/press19333.html#doc>, 5. nodaļa; Uzbekistānas Republikas Konstitūcija, pieņemta 08.12.1993 // <http://www.gov.uz/en/constitution/>, 11. nodaļa). Pa–as pieminēšanas vērīg ir Zimbabves Konstitūcijas piemērs. Nodas Konstitūcijas pamatteksta izriet, ka valsts darbības valsts prezidenta apstiprinātā vietējā vara (*art. 111A (1)*), bet Konstitūcijas paskaidrojuma daļā savukārt norādīts, ka tās ir jāuztver kā pa–valdība (Zimbabves Konstitūcija, pieņemta 20.04.2000 // <http://www.parlzim.gov.zw/CMS/UsefulResources/ZimbabweConstitution.pdf>).

ants) un Polijas Konstitūcij (samorząd terytorialny, samorząd województwa) atbilstošas prasības principiem. Vienlaikus viņi – norāda, ka der ar uzmanīties, jo anglosakšu valstīs (Lielbritānijā, ASV un Austrālijā) ir iespējama jādziens *selfgovernment* saturā izpratnes atbilstošas, jo federācijas subjekti var atbilstošā traktātpa-valdību patstāvības pamatā.³⁸⁸

Kontinentālās Eiropas valstu konstitūcijas var tikt ar noteikti saturiski līdzīgi pašvaldības principiem:

1) pašvaldību darbība administratīvi teritoriālā iedalījuma vienībās (Igaunijas Konstitūcijas 155. pants³⁸⁹, Spānijas Konstitūcijas 137. pants³⁹⁰, Itālijas Konstitūcijas 114. pants³⁹¹, Luksemburgas Konstitūcijas 107. panta pirmā daļa³⁹², Nīderlandes Konstitūcijas 123. panta pirmā daļa³⁹³, Portugāles Konstitūcijas 238. pants³⁹⁴, Somijas Konstitūcijas 50. pants³⁹⁵, Francijas Konstitūcijas 72. pants³⁹⁶, Zviedrijas Konstitūcijas 7. pants³⁹⁷);

2) pašvaldību administratīvo teritoriju robežu grozīšanas ierobežojumi (Beļģijas Konstitūcijas 7. pants³⁹⁸, Vācijas Konstitūcijas 29³. pants³⁹⁹);

3) pašvaldību ievēlējamība (Beļģijas Konstitūcijas 162. pants⁴⁰⁰, Grieķijas Konstitūcijas 102. pants⁴⁰¹, Nīderlandes Konstitūcijas 130. pants⁴⁰²);

³⁸⁸ Breuillard M. *L'Administration locale en Grande-Bretagne entre centralisation et régionalisation*. Paris: L'Harmattan, 2000.

³⁸⁹ Igaunijas Republikas Konstitūcija, pieņemta 28.06.1992 // <http://www.legaltext.ee/text/en/X0000K1.htm>.

³⁹⁰ Spānijas Karalistes Konstitūcija, pieņemta 06.12.1978 // http://www.servat.unibe.ch/icl/sp00000_.html.

³⁹¹ Itālijas Republikas Konstitūcija, pieņemta 22.12.1947 // http://www.senato.it/documenti/repository/i-stituzione/costituzione_inglese.pdf.

³⁹² Luksemburgas Lielhercogistes Konstitūcija, pieņemta 17.10.1868 // http://www.legilux.public.lu/leg/textescoordonnes/recueils/constitution_droits_de_lhomme/CONST1.pdf.

³⁹³ Nīderlandes Karalistes Konstitūcija, pieņemta 17.02.1983 // http://www.servat.unibe.ch/icl/nl00-000_.html.

³⁹⁴ Portugāles Republikas Konstitūcija, pieņemta 02.04.1976 // http://app.parlamento.pt/site_antigo/ingles/cons_leg/Constitucion_VII_revisao_definitive.pdf.

³⁹⁵ Somijas Republikas Konstitūcija, pieņemta 11.06.1999 // <http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1999-/de19990731.pdf>.

³⁹⁶ Francijas Republikas Konstitūcija, pieņemta 04.10.1958 // <http://www.assembleenationale.fr/english/8ab.asp>.

³⁹⁷ Zviedrijas Karalistes Konstitūcija, pieņemta 01.01.1975 // <http://www.sweden.gov.se/sb/d/2707/a/15187>.

³⁹⁸ Beļģijas Karalistes Konstitūcija, pieņemta 17.02.1994 // http://www.senate.be/deutsch/const_de.html.

³⁹⁹ Vācijas Federatīvās Republikas Pamatlikums, pieņemts 23.05.1949 // http://www.bundestag.de/dokument/rechtsgrundlagen/grundgesetz/gg_02.html.

⁴⁰⁰ Beļģijas Karalistes Konstitūcija, pieņemta 17.02.1994 // http://www.senate.be/deutsch/const_de.html.

⁴⁰¹ Grieķijas Republikas Konstitūcija, pieņemta 11.06.1975 // http://www.servat.unibe.ch/icl/gr00000_.html.

ās pārvaldes iestādēm iejaukties pašvaldību darbībā
as Konstit cijas 154. un 157. pants⁴⁰³, Lietuvas
Konstit cijas 120. un 121. pants⁴⁰⁴, Be ijas Konstit cijas 162. pants⁴⁰⁵, Grie ijas
Konstit cijas 102. pants⁴⁰⁶, Sp nijas Konstit cijas 140. un 142. pants⁴⁰⁷, It lijas
Konstit cijas 128. pants⁴⁰⁸, Luksemburgas Konstit cijas 107. panta sest da⁴⁰⁹,
Portug les Konstit cijas 240. pants⁴¹⁰),

5) tiesības izlemt vietējās nozīmes jautājumus (D nijas Konstit cijas
82. pants⁴¹¹).

Ar pa–vald bu principam Latvijas Republikas Satversm jau ir ilgsto–a
v sture. Latvijas Republikas Satversmes pie em–anas gait par pa–vald bas principa
ietver–anu taj tika diskut ts vair kk rt. Satversmes sapulces p rst vju diskusiju
krustpunkt bija jaut jums par «pa–vald bas ties bu» [dr z k autonoma apgabala
statusa ó *autora piez.*] pie– ir–anu Latgalei. T pat tika v rt ts, vai Satversm b tu
nepiecie–ams paredz t valsts un pa–vald bu pien kumu uztur t oblig t s skolas (108.
panta redakcijas priek–likums).

Satversmes II da as projekta 99. pant savulaik bija paredz ts noteikt, ka:
«pils tu, miestu un lauku sabiedr b m ir pa–vald bas ties bas likum nosac t s
robefl s»⁴¹². Tom r likumdo–anas procesa rezult t v rdi «pa–vald bas iest de» tika
ietverti vien Latvijas Republikas Satversmes pant (25. pants), kas nosaka deput tu

⁴⁰² N derlandes Karalistes Konstit cija, pie emta 17.02.1983 // http://www.servat.unibe.ch/icl/nl000-00_.html

⁴⁰³ Igaunijas Republikas Konstit cija, pie emta 28.06.1992 // <http://www.legalextext.ee/text/en/X0000K1.htm>.

⁴⁰⁴ Lietuvas Republikas Konstit cija, pie emta 25.10.1992 // http://www.lrkt.lt/Documents2_e.html.

⁴⁰⁵ Be ijas Karalistes Konstit cija, pie emta 17.02.1994 // http://www.senate.be/deutsch/const_de.html.

⁴⁰⁶ Grie ijas Republikas Konstit cija, pie emta 11.06.1975 // http://www.servat.unibe.ch/icl/gr00000_.html.

⁴⁰⁷ Sp nijas Karalistes Konstit cija, pie emta 06.12.1978 // http://www.servat.unibe.ch/icl/sp00000_.html.

⁴⁰⁸ It lijas Republikas Konstit cija, pie emta 22.12.1947 // http://www.senato.it/documenti/repository/i-stituazione/costituzione_inglese.pdf.

⁴⁰⁹ Luksemburgas Lielhercogistes Konstit cija, pie emta 17.10.1868 // http://www.legilux.public.lu/leg/textescoordonnes/recueils/constitution_droits_de_lhomme/CONST1.pdf.

⁴¹⁰ Portug les Republikas Konstit cija, pie emta 02.04.1976 // http://app.parlamento.pt/site_antigo/ingles/cons_leg/Constitution_VII_revisao_definitive.pdf.

⁴¹¹ D nijas Karalistes Konstit cija, pie emta 05.06.1953 // http://www.servat.unibe.ch/icl/da00000_.html.

⁴¹² Latvijas Satversmes Sapulces stenogrammas izvilums (192061922) // *Latvijas Republikas Satversmes projekta apspriešana*. R ga: Tiesu nama a ent ra, 2006, 1014. lpp.

–vald bu iest d m savai darb bai vajadz g s zi as un

Neraugoties uz –du «pa–vald bas iest des» piemin –anu tikai vien Latvijas Republikas Satversmes pant , jau pag ju– gadsimta divdesmitajos gados tika aizst v ts viedoklis, ka pa–vald bas princips izriet no Satversmes I noda min tajiem valsts pamatiem, sasaistot to ar pa–vald bas l m jorg na le itimiz ciju pa–vald bu v l –an s, kas izriet no demokr tiskas valsts principa.⁴¹⁴ Pa–vald bas princips tika atvasin ts no valsts pamatlikum ar p c Latvijas valsts neatkar bas atg –anas: «Pa–vald bas ir valsts p rvaldes sast vda a, jo Latvija saska ar Satversmi nav feder la, bet gan unit ra valsts. Pa–vald bas ietilpst izpildvaras atzar , kop j valsts p rvaldes sist m (Satversmes 58.pants)»⁴¹⁵.

1998. gada 6. novembr sp k st j s likums «Groz jumi Latvijas Republikas Satversm » un pamatlikums tika papildin ts ar jaunu 8. noda u «Cilv ka pamatties bas».⁴¹⁶ T d j di Latvijas Republikas Satversme tika papildin ta ar jaunu 101. pantu: «Ikvienam Latvijas pilsonim ir ties bas likum paredz taj veid piedal ties valsts un pa–vald bu darb b , k ar pild t valsts dienestu».⁴¹⁷ Savuk rt 104. pant tika noteikts: «Ikvienam ir ties bas v rsties valsts vai pa–vald bu iest d s ar iesniegumiem un sa emt atbildi p c b t bas.»⁴¹⁸ 2002. gada 30. apr l 101. pants tika papildin ts ar otru da u: «Pa–vald bas iev l pilnties gi Latvijas pilso i. Pa–vald bu

⁴¹³ Latvijas Republikas Satversme: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1993. gada 1. j lijs, Nr. 43.

⁴¹⁴ Zv rin ts advok ts J. uzis 1928. gad nor d ja: «M su republikas demokr tiskie pamati un m su jaunie tiesiskie principi izteikti vienk r-i 1) «Latvijas ir patst v ga un neatkar ga republika ar demokr tisku valsts iek rtu. 2) Latvijas valsts suver n vara pieder Latvijas tautai (1920. g. lik. kr j. Nr. 182).» Latvijas valsts suver n s varas nes ja Latvijas tautas v rd ir ó tautas iev l t Satversmes Sapulce (1920. g. lik. kr j. Nr. 183). [...] 4) «Latvijas Satversmes sapulc iev l visp r j s, vienl dz g s, tie– s, aizkl t s un proporcion l s v l –an s.» Tye principi piln gi ietur ti ar m su pils tu pa–vald bu juridisk uzb v : a) k Latvijas tauta, t ar pils tas iedz vot ji savu saimnieka varu izpauf l visp r g s, vienl dz g s, tie– s, aizkl t s un proporcion l s v l –an s, nododot –o varu izredz tiem uz trim gadiem; b) k valsts v l –an s, t ar pils tu pa–vald bu v l –an s var emt dal bu tikai person gi un nododot tikai vienu balsi (sk. «Latvijas Republikas Satversme»)» (**Kuzis J.** Latvijas pils tu pa–vald bas un likumdo–ana. *Pašvaldības balss*. 1928. gada novembris, Nr. 9).

⁴¹⁵ **Levits E.** Pa–vald bu likuma koncepcija // <http://public.law.lv/ptilevicpasvaldiba.html>. At– ir gu viedokli sav p t jum «Atsauces Satversmei: m c bu l dzeklis» pauf l Hanss Jirgens Vildbergs (*Hans Jürgen Wildberg*) un Gita Feldh ne. Vi i skaidro: «No valsts p rvaldes iest d m ir j at– ir pa–vald bas. Pa–vald bas ir publisko ties bu subjekti, kuri likum nolikt k rt b un apm ros piedal s visp r jo valsts funkciju steno–an . Taj pa– laik t s neietilpst valsts p rvaldes iest flu sist m un nav no t m tie–i atkar gas» (**Vildbergs H. J.** (*Hans Jürgen Wildberg*), **Feldhūne G.** *Atsauces Satversmei: mācību līdzeklis*. R ga: Latvijas Universit te, 2002, 41. lpp.).

⁴¹⁶ Groz jumi Latvijas Republikas Satversm : LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1998. gada 23. novembris, Nr. 308/312 (1369/1373).

⁴¹⁷ Latvijas Republikas Satversme: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1993. gada 1. j lijs, Nr. 43.

⁴¹⁸ Turpat.

»⁴¹⁹, bet 104. pants papildināts ar jaunu teikumu:
di latviešu valodā.»⁴²⁰

Tādējādi Latvijas Republikas Satversmē *expressis verbis* tika nostiprināti divi pašvaldības principi: *pašvaldību ievēlējamība*⁴²¹ un *pašvaldību darba valodas – latviešu valodas – statuss*.

Būtiska nozīme viedokļa nostiprināšanai par pašvaldības principa esamību mūsu valsts pamatlikumā bija Satversmes tiesas 2008. gada 16. aprīļa lēmumā «Par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2007-21-01». Tajā lēmumā Satversmes tiesa norādīja, ka: «Saeima Satversmes 101. pantā ir nostiprinājusi ne vien personas pamattiesības vietējās pašvaldībās un no tām izrietošās tiesības piedalīties publiskā lietu pārvaldīšanā vietējās pašvaldībās, bet arī atbilstoši Satversmes lakoniskajam stilam – pašvaldības kā vietējās pārvaldes institūcijas statusu kopumā. No Satversmes 101. panta otrās daļas pirmā teikuma kopsakarā ar Satversmes 1. pantu izriet pašvaldības princips, kas aptver minimālo prasību kopumu attiecībā uz vietējās pārvaldes organizāciju demokrātiskās tiesiskās valsts».⁴²² Savukārt no Satversmes tiesas 2009. gada 20. janvāra lēmuma «Par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2008-08-0306» izriet «minimālo prasību kopuma» skaidrojums: «t. i., pašvaldības princips, ietver vietējās pārvaldes esamību un tās demokrātiskās ietilpīgumu. Noskaidrojot pašvaldības principa saturu, jāem vērā tiesbpolitiski principi, piemēram, subsidiaritātes princips, sociāli atbildīgās valsts princips, kā arī sabiedriskā labuma apsvērumi. Turklāt – o principu izpratne laika gaitā var mainīties»⁴²³.

⁴¹⁹ Grozījumi Latvijas Republikas Satversmē: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2002. gada 24. maijs, Nr. 70 (2645).

⁴²⁰ Turpat.

⁴²¹ Ar Saeimas Juridiskā biroja vadītāja un Satversmes 101. panta autoritātes komentāra autors Gunārs Kusi – norāda, ka «otrās daļas pirmais teikums netiešā veidā ietver arī principu, ka pašvaldības kā iestādes tiek ievieštas» (Gunāra Kusi komentārs Satversmes 101. panta komentāra 72. tēze // *Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības*. Autoru kolektīvs prof. Ringolda Balofļa zinātniskā vadība. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2011, 393. lpp.).

⁴²² Par Sabiedriskā transporta pakalpojumu likuma 7. panta otrās daļas atbilstību 1985. gada 15. oktobra Eiropas Vietējo pašvaldību hartas 2., 3. pantam un 4. panta pirmajai, trešajai un ceturtajai daļai: Satversmes tiesas 2008. gada 16. aprīļa lēmums lietā Nr. 2007-21-01 // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 22. aprīlis, Nr. 62 (3846), 8. punkts.

⁴²³ Par Ministru kabineta 2007. gada 4. septembra noteikumu Nr. 596 «Noteikumi par vietējo pašvaldību administratīvo teritoriālo iedalījumu» 3.15., 3.16. un 3.17. punkta, kā arī pielikuma II sadaļas 2. punkta vārdos «Skrīveru pagasts», 5. punkta vārdos «Brīvzemnieku pagasts», 8. punkta vārdos «Bērģu pagasts», 12. punkta vārdos «Baltinavas pagasts», 13. punkta vārdos «Codes pagasts», «Gailiņu pagasts», «Slīces pagasts», «Meflotnes pagasts» un «Vecsaules pagasts», 14. punkta vārdos «Kauguru pagasts», 18. punkta vārdos «Amatas pagasts» un «Drabeņu pagasts», 25. punkta vārdos «Lapmeģciema pagasts», 35. punkta vārdos «Gļeždas pagasts», «Līvīžu pagasts» un «Valgundes novads», 42. punkta vārdos «Alsungas pagasts», 44. punkta vārdos «Balofļa pilsēta», 48. punkta vārdos «Jersikas pagasts», 65. punkta vārdos «Priekule pagasts» un «Raunas pagasts», 66. punkta vārdos «Maltas pagasts»,

3. gada rekomendācij Nr. 47 (1998) par vietējo un reģionālo parlamentu, kas tika izteikts aicinājums papildināt Satversmi ar pašvaldības principiem⁴²⁴, tad 2011. gada rekomendācij Nr. 317 (2011) jau tika atzīmēts, ka «no Latvijas konstitucionālās tiesas lēmuma izriet, ka pašvaldības princips Satversmē ir nostiprināts ar 2008. gada Satversmes 101. pantā grozījumiem, kas atbilstoši konstitucionālās tiesas vārdiem ir jāņem vērā izriet no Latvijas demokrātiskās valsts principa».⁴²⁵

Tādējādi vairs nav strīdu par to, ka Latvijas Republikas Satversmes regulējums aptver minimālās prasības pašvaldības principa nostiprināšanai Latvijas valstī. Tomēr joprojām neatbilstošs paliek jautājums par pašvaldības principa Latvijas Republikas Satversmē noregulējuma «pietiekamību». Promocijas darba autors uzskata, ka šīs noregulējums ir nepietiekams un jānoskaidro, kā šīs prasības jānodrošina pašvaldību jomā, kas būtu pietiekami svarīgi, lai tos steidzami ietvertu valsts pamatlikumā.

Līdz šim ir bijuši vairāki neveiksmīgi mēģinājumi Latvijas Republikas Satversmē pieprasīt pašvaldības principu saistīt ar jautājumiem un tiesībām, kas attiecinās uz vietējo pašvaldību.

Pašreizējā Latvijas Pašvaldību savienības (turpmāk – LPS) centieni panākt, lai šīs prasības valsts pamatlikumā tiktu nostiprinātas pašvaldības principa⁴²⁶. Pirmo reizi prasība iekļaut Latvijas Republikas Satversmē nodot par pašvaldību tika izvirzīta jau 1993. gada LPS 3. kongresā, kur sapulcējās lielākā daļa Latvijas pašvaldību.

77. punkta vārdos «Allažu pagasts», «Inčukalna pagasts», «Mores pagasts», «Siguldas pagasts» un «Siguldas pilsētā», 82. punkta vārdos «Ibiņu pagasts», «Lubāņu pagasts» un «Strazdes pagasts», 84. punkta vārdos «Priedes pagasts», 87. punkta vārdos «Kocēnu pagasts» un «Vaidavas pagasts» un 92. punkta vārdos «Ances pagasts» un «Tērgales pagasts» atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 1985. gada 15. oktobra Eiropas Vietējo pašvaldību hartas 4. panta trešajai un sestajai daļai un 5. pantam un Administratīvi teritoriālās reformas likuma 6.¹ panta pirmajai, trešajai un ceturtajai daļai: Satversmes tiesas 2009. gada 20. janvāra lēmums liet. Nr. 2008-08-0306 // *Latvijas Vēstnesis*, 2009. gada 23. janvāris, Nr. 13 (3999), 13.1. apakšpunkts.

⁴²⁴ Recommendation 47 (1998) on local and regional democracy in Latvia. Debated by the Congress and adopted on 28 May 1998 // <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=8538-79&Site=COE>.

⁴²⁵ Local and regional democracy in Latvia Recommendation 317 (2011). 3b. Debated and adopted by the Congress on 20 October 2011, 3rd sitting (see Document CG(21)16, explanatory memorandum) // <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1857271&Site=Congress&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=CACC9A&BackColorLogged=EFEA9C>.

⁴²⁶ Skat., piem.,: Neatkarīgā Rīta Avīzē 2012. gada 17. jūnijā publicētais LPS priekšlēmuma Jaunsleimā viedokli par nepieciešamajiem Latvijas Republikas Satversmes grozījumiem: «Jo patlaban pašvaldībām nav nekādas konstitucionālās aizsardzības. [...] Satversmē nepieņemta pašvaldību sistēmas ieviešanas likvidācija» (LPS aicina pašvaldību tiesības nostiprināt Satversmē // <http://nra.lv/latvija/politika/74080-lps-aicina-pasvaldibu-tiesibas-nostiprinat-satversme.htm>).

izteikta ar 1993. gada LPS 4. kongres⁴²⁸, k ar rec z m likuma pantu redakcij m tobr d v l netika spriests, bet tika iez m ts, ka pa–vald bas princips ir pietiekami noz m gs, lai to ietvertu Satversm . Savuk rt 1998. gada LPS 7. kongres tika pie emta rezol cija, ka Satversm ir nepiecie–ams nostiprin t: pa–vald bas, subsidiarit tes, varu kompetences nodal juma, administrat v s p rraudz bas ierobefojuma, finans juma un atbild bas atbilst bas un sarunu principi. Rezol cij tika ar aicin ts pa–vald b m Satversm noteikt likumdo–anas iniciat vas ties bas, k ar re las ties bas ierosin t Satversmes ties kompetences str dus un ties bas apstr d t likumu un vald bas l mumu atbilst bu Satversmei un savstarp jo atbilst bu, k ar pan kt, lai pa–vald bu likumus (par pa–vald b m, par deput ta statusu, par v l –an m u. c.) nevar tu main t Satversmes 81. panta k rt b . 2000. gada LPS 10. kongres tika pie emta rezol cija «Par Eiropas Viet jo pa–vald bu hartas p rk pumiem», kur tika konstat ts, ka: «Pa–vald bas princips nav atz ts Satversm , lai ar nekas netrauc to izdar t (2. pants)». ⁴³⁰ L dz ga rezol cija, aicinot pan kt pa–vald bu konstitucion l s garantijas, tika pie emta ar 2001. gada LPS 11. kongres . ⁴³¹ LPS 2002. gada 12. kongres tika izteikts aicin jums Satversm nostiprin t pa–vald bas iek rtu, atz stot pa–vald bas un subsidiarit tes principus un iek aujot noda u par pa–vald bas galvenaj m ties b m un uzb ves principiem. ⁴³²

Savuk rt LPS 2004. gada 14. kongres pa–vald bu p rst vji pied v ja Satversmes 101. panta jaunu tre– s da as groz jumu redakciju: «Pa–vald ba darbojas likuma ietvaros attiec g s teritorijas iedz vot ju interes s. Likum paredz tos gad jumos pa–vald ba darbojas valsts v rd » ⁴³³, ko nos t ja Saeimas Juridiskajai komisijai. Pavadv stules pamatojum tika nor d ts, ka –is pied v jums: «Iakonisk form ietver pa–vald bas principu [...] pa–vald bu b t bas raksturojumu» ⁴³⁴.

LPS autor b tapa ar Latvijas Republikas Satversmes groz jumu «minim lais» un «optim lais» priek–likums, kas vair kk rt tika iesniegts izv rt –anai vald b un

⁴²⁷ Pūķis M. *Pašu valdība. Latvijas pašvaldību pieredze, idejas un nākotnes redzējums*. R ga: SIA «Jelgavas tipogr fija», 2010, 437. lpp.

⁴²⁸ Turpat.

⁴²⁹ Turpat, 443. lpp.

⁴³⁰ Turpat, 451. lpp.

⁴³¹ Turpat, 454. lpp.

⁴³² Turpat, 456. lpp.

⁴³³ Turpat, 461. lpp.

⁴³⁴ Latvijas Pa–vald bu savien bas 2004. gada 17. maija v stule Nr. 02-10/54 Saeimas Juridiskajai komisijai. Npublic ts materi ls.

priekšlikums satur ja ierosinājumu Satversmē ietvert «Latvijas tauta ar pašvaldības ieviešanu pārstāvju starpniecību pastāvīgā pašvaldības un reglamentlikumu nodalījumā (vietējās un reģionālās sabiedriskās lietas) teritorijās iedzīvotāju interesēs»⁴³⁵, tādējādi «pārņemot» vietējās pašvaldības jeb dzimtajās, kas jau ir noteikta Eiropas Vietējās pašvaldību hartas 3. pantā pirmajā daļā. Savukārt «optimālais» priekšlikums paredz jaunos grozījumus Latvijas Republikas Satversmes 1. nodaļā par valsts pamatiem un pat jaunu pašvaldību nodaļu. Attiecīgi pamatlikuma 1. nodaļu «Vispārjie noteikumi» bija paredzēti papildināt ar jauniem pantiem – d. redakcijā: «4.A. Latvijas sabiedriskās pašvaldības ir tikai tās lietas, ko nevar efektīvi pārvaldīt privāti. 4.B. Latvijas sabiedriskos pienākumus veic tiesvaras institūcijas, kas ir tuvas pilsoņiem. Citas tiesvaras sadalītas pamatot tikai efektivitātes vai taupības apsvērumi. 4.C. Latvijas tauta ar pašvaldības ieviešanu pārstāvju starpniecību pastāvīgā pašvaldības un reglamentlikumu nodalījumā vietējās un reģionālās sabiedriskās lietas teritorijās iedzīvotāju interesēs.»⁴³⁶ Savukārt jaunais (tobrī 8. nodaļa) bija paredzēts noteikt – daļēji tiesisko regulējumu: «8. nodaļa. Pašvaldība. 89. Pašvaldību lēmējās institūcijas ievieš uz 4 gadiem. 90. Pašvaldību valdnieku tiesības ir tās teritorijās dzīvojošajiem pilsoņiem Latvijas pilsoņiem, kuri valdnieku dienā ir vecāki par astoņpadsmit gadiem. 91. Pašvaldība ir atbildīga savu valdītāju un likuma priekšlikumu. 92. Pašvaldību pastāvīgās pienākumus nosaka likums. 93. Pašvaldības varbūtēvi realizēt savas iniciatīvas jebkurā jautājumā, kas ar likumu nav izslēgts no kompetences vai uzdots citai tiesvaras institūcijai. 94. Pašvaldības mēģinājumi un nekustamais īpašums, uzņēmumi vai kapitāla daļas uzņēmējdarbībā, kas izmantojami to funkciju veikšanai. 95. Pašvaldības likumi noteikt s robežus patstāvīgi nosaka pašvaldību nodokļu apmērus, kā arī pašvaldību nodevu veidus un apmērus. 96. Pašvaldību tiesības aizņemt finansu līdzekļus var ierobežot vienīgi likums. 97. Pašvaldības pastāvīgā pieņem un izpilda savu budžetu. 98. Ja citas tiesvaras institūcijas funkcijas vai tās

⁴³⁵ Pēc projekta autoru ieskats, «ajā priekšlikumā lakoniskā formā ir izdēvēti ietilpināti daži parastie konstitūcijas ietveramie principi, kā pašvaldības ieviešana; pašvaldības pastāvība; valsts un daļēji pašvaldību veidu pamatkompetences nodalījums; kompetences raksturs (vietējās vai reģionālās lietas pārvaldībai); kompetences ierobežojumu šķērslis darbu tikai teritorijās iedzīvotāju interesēs; tiesības izdot saistošus noteikumus» (Pūķis M. Satversmes grozījumu priekšlikumi pašvaldību tiesību nostiprināšanai // *Satversmes reforma Latvijā: par un pret*. Sociāli ekonomiskā pētījumu institūta «Latvija» organizācija ekspertu semināra Rīgā, 1995. gada 15. jūnijā, materiāli. Rīga: SIA «N.I.M.S.», 81. lpp.).

⁴³⁶ Pūķis M. Satversmes grozījumu priekšlikumi pašvaldību tiesību nostiprināšanai // *Satversmes reforma Latvijā: par un pret*. Sociāli ekonomiskā pētījumu institūta «Latvija» organizācija ekspertu semināra Rīgā, 1995. gada 15. jūnijā, materiāli. Rīga: SIA «N.I.M.S.», 81. lpp.

s saist bas tiek nodotas pa-vald b m, tad attiec gie
it ciju budfleta. 99. Pa-vald bas patst v gi izveido
savas izpild- un administrat v s strukt ras. Jebk di ierobeflojumi attiec b uz
pa-vald bu amatperson m nosak mi vien gi ar likumu. 100. Pa-vald bas var br vi
apvienoties pa-vald bu organiz cij s, k ar sl gt l gumus ar cit m varas strukt r m
par savu pien kumu veik-anu. 101. Pa-vald bu organiz cijai, kas apvieno vair k nek
pusi Latvijas pa-vald bu, ir ties bas p rst v t pa-vald bas sarun s ar Ministru
kabinetu. TMdai organiz cijai ir ties bas p rst v t pa-vald bu viedokli Saeim
jaut jumos, kas attiecin mi uz pa-vald b m. Ne ret k k reizi gad ar Ministru
kabinetu parakst ms sarunu protokols, kur tiek fiks ti viedok i par abas puses
interes jo-iem jaut jumiem.»⁴³⁷

Ar – diem priek-likumiem tika m in ts formul t valsts un pa-vald bu
kompetences nodal juma principus, defin t pa-vald bas izveido-anas m r i ó stenot
v l t ju gribu; paredz t ties bu ierobeflojumu ó izpild t v l t ju gribu; paskaidrot
ties bu raksturu ó noteikt past v go funkciju izpildes k rt bu; noteikt pien kumu
finans t patst v g s funkcijas no sava budfleta; paredz t k rt bu, k valsts var dele t
sav kompetenc eso-u funkciju: ar likumu vai likum pilnvarotu aktu vienlaic gi
garant jot finans jumu; nostiprin t pa-vald bas instit ciju izveido-anas suverenit ti
un person la nokomplekt -anas suverenit ti.⁴³⁸

No -iem LPS pied v tajiem Latvijas Republikas Satversmes groz jumiem
izriet ja:

1) projekta autoru v lme nostiprin t dafl dus pa-vald bu principus (piem.,
pa-vald bu iev l jam ba, pa-vald bu l m jorg nu atbild ba v l t ju priek- ,
subsidiarit tes princips, pa-vald bu ties ba uz noteiktu pa-u kompetenci, k ar ties ba
sa emt finan-u avotus par uzdoto kompetenci, pa-vald bu patst v ba lemt par savu
p rvaldes organiz ciju principus). Min tie priek-likumi pamat atk rtoja Eiropas
Viet jo pa-vald bu hart noteiktos principus, t p c atbalstu neguva;

2) centieni Latvijas valsts pamatlikum pa-vald bai pan kt neatkar gas valsts
iest des statusu, t d j di mazinot Ministru kabineta lomu pa-vald bu darba kontrol ;

⁴³⁷ Pūķis M. Satversmes groz jumu priek-likumi pa-vald bu ties bu nostiprin -anai // *Satversmes reforma Latvijā: par un pret*. Soci li ekonomisko p t jumu instit ta «Latvija» organiz t ekspertu semin ra R g , 1995. gada 15. j nij , materi li. R ga: SIA «N.I.M.S.», 85.686. lpp.

⁴³⁸ Turpat, 80.681. lpp.

konstitucion li nostiprin t pašvaldību veidus, kas ir rīcības vienotību, jo nebija un joproj m nav pan kts vienots pašvaldību veidoklis par reģionālo pašvaldību Latvijā nepieciešams būtu.

Bija arī citi ierosinājumi pašvaldību principa nostiprināšanai Latvijas Republikas Satversmē. Ministru kabineta padomniece pašvaldību darba jautājumos Inga Krūmiņa pamatoti asi kritizēja LPS valsts pamatlikuma «par rakstveidā Eiropas Vietojā pašvaldību hartas normas un piedāvāja savu redzējumu grozījumiem: «Nebūtu lietderīgi minēt pašvaldību jautājumus daļēdos Satversmes pantos, tādā kā variantu Satversmes papildināšanai varētu piedāvāt nodot, kas sastāv no diviem pantiem – d. redakcijā: 8. nodaļa. Pašvaldības. 89. Katrā administratīvā teritorijā pastāv pašvaldība. 90. Pašvaldības kompetenci nosaka likums.»⁴³⁹

Apjomīgā un detalizētā pašvaldības principa regulējumu piedāvāja profesora Jura Bojāra vadītā ekspertu grupa 2002. gadā izstrādātā jaunās Latvijas Republikas Satversmes projektā.⁴⁴⁰ Tajā piedāvājums Satversmes projekta 176. panta 2. punktā minētā – pašvaldības jēdziena definīcija: «Pašvaldība ir valsts administratīvā teritorijā saskaņā ar Latvijas pilsoņu šķērtējo iedzīvotāju šķērtējo ievēlētā vara, kas patstāvīgi un uz savu atbildību pārvalda šo teritoriju Satversmē un likumos nodalot pilnvaru ietvaros savu iedzīvotāju interesēs». Juridiski neviennozīmīgā – panta 4. punktā noteiktais: «Pašvaldība ir valsts varas, tautvaldības pamats, kā arī demokrātijas un valsts pārvaldes skola.» Savukārt – projekta 178. panta 7. punktā bija paredzēts, ka «pašvaldība, kuras teritorijā dzīvo vismaz 20 000 iedzīvotāju, jāar to netiek pārņemtas visas valsts intereses, var pēc sava pieprasījuma un ar valdības piekrišanu izstrādāt un pieņemt pati savu satversmi (hartu), kas tiek apstiprināta ar valsts likumu. Tādā pašvaldības satversmē nedrīkst būt pretrunā ar Latvijas valsts Satversmi. Pilsēta, kurai ir sava satversme, pārvalda arī savu rajonu». Pašvaldību

⁴³⁹ **Krūmiņa I.** Pašvaldības un Satversme // *Satversmes reforma Latvijā: par un pret*. Sociāli ekonomiskā pētījumu institūta «Latvija» organizācija ekspertu semināra Rīgā, 1995. gada 15. jūnijā, materiāli. Rīga: SIA «N.I.M.S.», 72. lpp.

⁴⁴⁰ TM projekta 12. nodaļa «Pašvaldības» veidoja 176. šķērtējo 189. pants. TM šķērtējos pantos tika regulāta: pašvaldības iedzīvotāju tiesības pašvaldībā (176. pants), pašvaldības institucionālā sistēma (177. pants), pašvaldību pamattiesības (178. pants), pašvaldības ekonomiskās tiesības (179. pants), pašvaldības tiesību ierobežojumi (180. pants), pašvaldības domes vēlēšanas (181. pants), vadības un kontroles institūciju ievēlēšana (182. pants), domes lēmumu pieņemšana (183. pants), pašvaldības vara un kompetence (184. pants), domes sēdņu atklātums (185. pants), pašvaldības darbības administratīvā uzraudzība un kontrole (186. pants), pašvaldības un zemesdarbība (187. pants), atbalsts politiskajām partijām (188. pants) un likumdošana par pašvaldībām (189. pants) (Ekspertu grupas prof. J. Bojāra vadītā izstrādātais Latvijas Republikas Satversmes projekts. 2002. gads // http://archive.politika.lv/temas/politikas_process/3503).

panta 4. punkta: «Ministru kabinets veic pa–vald bu
o intere–u viedok a.»⁴⁴¹

Neiedzi inoties daudzo diskut jamo pied v jumu b t b , redzams, ka
pa–vald bas j dziena defin cija visai prec zi raksturo pa–vald bas principu. Vienlaikus
izstr d tajiem pa–vald bas principa priek–likumiem valsts pamatlikum var saskat t
iev rojamu l dz bu ar LPS dafl dos laika posmos izteiktajiem ierosin jumiem, kuru
nepiln bas un tr kumi, kas saist ti ar Eiropas Viet jo pa–vald bas hartas normu
p rrakst –anu, jau nor d ti iepriek–.⁴⁴²

Latvijas Republikas Satversmes pa–vald bas principu regul juma tv rums
neatbilst t noz mei Latvijas valstij un sabiedr bai, t p c, p c promocijas darba autora
ieskata, valsts pamatlikum nepiecie–ams papildus nostiprin t –dus b tiskus
pa–vald bas principus:

1) *nostiprināt pašvaldību darbību administratīvi teritoriālā iedalījuma
vienībās – novados un republikas pilsētās.* Valsts administrat vi teritori l iedal juma
noz me izpauflas divos aspektos: pirmk rt, tas ir veids k organiz t valsts tie–o
p rvaldi; otrk rt, tas ir veids, k noteikt robeffas pa–vald bu darb bas teritorijai. T p c
konstitucion la ties bu akta l men nostiprin ts valsts administrat vi teritori lais
iedal jums sekm s tie– s valsts p rvaldes teritori lo iest flu sist mas un t s darb bas
sak rto–anos, k ar nodro–in s valsts administrat vi teritori l iedal juma stabilit ti
valsts un pa–vald bu att st bas pl no–anai;

2) *nostiprināt pašvaldības kompetences iedalījumu autonomajā un uzdotajā
kompetencē, formulējot prasību ikvienā pašvaldībā nodrošināt no pašvaldības
kompetences izrietošo pakalpojumu apjomu un garantējot tā finansējumu.* Groz jumu
m r is b tu mazin t valsts «noma u efektu», pl nojot valsts un pa–vald bu finan–u
resursu piesaisti –m probl mteritorij m, un nov rst situ ciju, ka pa–vald bas

⁴⁴¹ Ekspertu grupas prof. J. Boj ra vad b izstr d tais Latvijas Republikas Satversmes projekts. 2002.
gads // http://archive.politika.lv/temas/politikas_process/3503.

⁴⁴² Savu redz jumu par pa–vald bas pamatprincipu iek au–anu Satversm pied v ar ekonomikas
zin tnieki Edv ns Vanags, Ilm rs Vanags un O erts Krasti –: «Satversmi v lams papildin t ar
atsevi– u noda u «Pa–vald bu pamatprincipi», kur b tu iek auti – di pa–vald bu pamatprincipi:
pa–vald bu vieta valsts varas strukt r ; re ion lo (apri u) un viet jo pa–vald bu izveido–ana;
pa–vald bu iev l jam ba; subsidiarit tes un proporcionalit tes principu steno–ana; valsts uzraudz ba
p r pa–vald bu darbu; ties bas patst v gi veidot administrat v s strukt ras savu uzdevumu izpildei;
noteikti uzdevumiem atbilsto–i finan–u resursu avoti; ties bas apvienoties pa–vald bu organiz cij s;
ties bas uz pa–umu; iedz vot ju inform –ana un iesaist –ana pa–vald bu darb b , att st b un l mumu
pie em–an » (**Vanags E., Vanags I., Krastiņš O.** *Pašvaldību pirmais pašvērtējums.* R ga: Latvijas
Statistikas instit ts, 2006, 110. lpp.).

atsevišķi – s pašvaldības notiek vietējās iedzīvotāju
«bagātākām» pašvaldībām un rīvalstīm;

3) stiprināt vietējo demokrātiju un paplašināt iedzīvotāju tiesību piedalīties pašvaldības darbā, paredzot tiem izšķirošas tiesības lemt par attiecīgās administratīvi teritoriālā iedalījuma vienības robežu maiņu. Tādējādi valsts pamatlikumam tiktu nostiprināts arī valsts administratīvi teritoriālais iedalījuma papildu aizsardzības mehānisms.

No Latvijas Republikas Satversmes juridiskās konstrukcijas izriet, ka ir iespējamas divas pieejas tās papildināšanai ar pašvaldības pamatprincipiem: pirmkārt, uzskaitīt papildu pamatprincipus pie esošiem valsts pamatlikuma pantiem, tādējādi neizjaucot tās vīsturisko lakonisko formu; otrkārt, papildināt valsts pamatlikumu ar atsevišķu nodaļu, kurā tiktu reglamentēti noteikti pašvaldību principi (–āj gadījumā no likuma struktūras viedokļa tas būtu nostiprināms kā 4.¹ nodaļa). Autors ieskatā atbilstoši būtu otrā pieeja, ņemot vērā Latvijas Republikas Satversmē paredzētās pašvaldību nodaļu.

1.3. Likums «Par pašvaldībām»

1993. gadā vairākas reizes tika mēģināts atgriezties pie pirmajiem Latvijas Republikas pašvaldību likumiem, parlamentam izskatīšanai iesniedzot likumprojektu «Par kārtību kādā atjaunojama «Pilsētu pašvaldības likuma» piemērošana» un «Par kārtību kādā atjaunojama «Likuma par pagastu pašvaldību» piemērošana» un «Likuma «Par apriņķu pašvaldību» piemērošana». TMda konservatīvās politikas iniciatīva tika pamatoti noraidīta.⁴⁴³

Ar to gan centieni Latvijā izveidot pēc iespējas optimālu pašvaldību sistēmu nebeidza, jo šķīstot Saeimas pirmajam lasījumam tika iesniegti divi alternatīvi

⁴⁴³ Debatēs par šiem likumprojektiem, deputāts Māris Gailis (LC) norādīja: «[...]vecā likumu pakete par pašvaldībām ir pieņemta 20. gadu beigās un 1930. gadā. Tie ir izstrādāti uz cariskās Krievijas pašvaldību likumu bāzes, papildinot tos ar pašpilsētu likumu, ņemot vērā gadsimta sākuma Anglijas pašvaldību pieredzi. Likumos ietvertu principu darbība faktiski ņemta vērā inoties detaļās ņemta atjaunota ar 1990. gada 15. februāra LPSR likumu par rajonu, pilsētu un pagastu pašvaldību un tika precizēta pašreiz spēkā esošajās likumdošanas aktos par pašvaldībām. TMŠie likumi ir skatīti. Augstākās padomes pašvaldību reformu komisija jau šķīstot skatīta pirms trim gadiem, un ir pieņemts lēmums un ar apstiprinātu valdības koncepcija – pilnveidot pašvaldību likumdošanas aktus, balstoties uz minēto likumu bāzi, kā arī uz Eiropas valstu pieredzi un uz pēdējo trīs gadu praktiskā pašvaldību darba pieredzi. [...] Nav paredzēts atgriezties pie gadsimta sākuma vai pagājušā gadsimta beigšu principiem un pieredzes» (Latvijas Republikas 5. Saeimas plenārsēde 1993. gada 11. novembrī // http://www.saeima.lv/steno/st_93/111193.html).

pa-vald bu» un «Par pa-vald bu iek rtu». Pirmo Saeim iesniedzis Ministru kabinets, bet otru ó izstr d jusi LPS un iesniegusi Demokr tisk partija. T Mjos likumprojektos ac mredzami izpaud s divu dafl du pa-vald bas izcel-an s pieeju piekrit ju at- ir g s izpratnes par pa-vald bas principa saturu, un tie paredz ja divu at- ir gu Latvijas pa-vald bu sist mu izveidi. Abi likumprojekti Saeimas plen rs des diskusiju laik tika sal dzin ti. Apspriedes rezult t Saeimas pirmaj las jum tika atbalst ta vald bas izstr d t likumprojekta «Par pa-vald bu» turpm ka virz ba.⁴⁴⁴

B tiskas likuma tiesisk regul juma izpratnes patn bas izriet ja no Saeimas las jumos par likumprojektu notiku-aj m deput tu diskusij m, pa-i debat jot par b tisk kajiem pa-vald bu sist mas elementiem ó pa-vald bas kompetenci un pa-vald bu parraudz bas sist mu.

Pirms Saeimas otr las juma notika b tiska iz- ir-an s par likumprojekta tiesisk regul juma apjomu un dafl du pa-vald bu veidu (tobr d viet jo un rajona pa-vald bu) iek au-anu vien likum , attiec gi veicot likumprojekta nosaukuma preciz jumu ó likumprojekts «Par pa-vald b m»⁴⁴⁵.

T d j di tika noraid ta ideja par dafl du administrat vi teritori l iedal juma pa-vald bu veidu tiesisk regul juma nostiprin -anu dafl dos likumos⁴⁴⁶, kas bija b tiska atk p-an s no v sturiskas trad cijas un pirm s br vvalsts pa-vald bu sist mas, kas atbilda bipol r s (rom u- erm u) pa-vald bu saimes valst s rakstur gajai tendencei ó unit r s valst s dafl d m administrat vi teritori l iedal juma vien bu pa-vald b m pie emt vienu likumu.⁴⁴⁷ Piem ram, Francij 1996. gad tika pie emts

⁴⁴⁴ LPS likumprojekt cent s p c iesp jas papla-in t pa-vald bu pa-noteik-an s ties bas. Likumprojekt bija vair ki konceptu li ierosin jumi, kas b tiski at- r s no vald bas likumprojekta min t pied v juma. Piem ram, LPS likumprojekt bija paredz ts jauns pa-vald bu veids ó pils tas rajonu pa-vald bas. T pat LPS likumprojekt tika pied v ts izsme o-i uzskait t visas pa-vald bas funkcijas, t d j di, m inot nepie aut situ ciju, ko paredz ja vald bas virz tais likumprojekts, ka pa-vald b m ar speci liem likumiem tiek uzdota jauna kompetence (Latvijas Republikas 5. Saeimas plen rs de 1994. gada 17. febru r // http://www.saeima.lv/steno/st_94/170294.htm).

⁴⁴⁵ Latvijas Republikas 5. Saeimas plen rs de 1994. gada 21. apr l // <http://www.saeima.lv/steno/st-94/st2104.html>.

⁴⁴⁶ Pieejas pa-vald bas darb bas tiesiskai reglament cijai dafl d s valst s var at- irties. T Mdas pieejas ir divas: pirmk rt, valst dafl d m administrat vi teritori l iedal juma vien bu pa-vald b m tiek pie emts viens likums; otrk rt, dafl d m administrat vi teritori l iedal juma vien b m ir dafl di likumi (Chandler J.A. *Local government today*. Manchester, UK; New York: Manchester University Press; New York: Distributed exclusively in the USA by Palgrave, 2009, p. 2).

⁴⁴⁷ Feder l s valst s katram feder cijas subjektam var b t savs pa-vald bas likums. Piem ram, V cijas Federat vaj Republik 1994. gada 14. j lij pie emts likums «Par Nordreinas-Vestf lenes kopienu darb bu», kura 134. pant ir noteikti: 1) kopienu darb bas pamati (piem ram, kopienu kompetence, ties bas kopienas pa-uma p rvald); 2) kopienas administrat vo teritoriju regul jo-i jaut jumi; 3) kopienas iedz vot ju l dzdal bas ties bas viet jas noz mes jaut jum u risin -an (piem., v l -anu

, kur vienuviet reglament ta municipalit –u,
.⁴⁴⁸ Ar Somijas 1995. gada Pa–vald bu likums aptver
visus pa–vald bu veidus.⁴⁴⁹ T pat Lietuvas pa–vald bu darb ba pamat ir reglament ta
vien likum .⁴⁵⁰

Municip l s (anglosak –u) pa–vald bu saimes valst s ir rakstur gi, ka atsevi– i
likumi regul dafl das pa–vald bu darb bas jomas. T d j di pa–vald bas darb bas
pamatu var veidot dafl di likumi, no kuriem vieni, piem ram, nosaka dafl das
pa–vald bas ties bas, citi ó finan–u jaut jumus, v l citi ó pa–vald bas darba
organiz cijas jaut jumus. Anglij par pa–vald bu darb bu tiek pie emti vair ki likumi,
kas regul dafl das pa–vald bas darb bas jomas. Piem ram, Anglijas 2003. gada
Viet j s p rvaldes likum ir noteikti pa–vald bu finan–u jaut jumi.⁴⁵¹ Savuk rt
Anglijas 2010. gada Viet j s p rvaldes likum ir nostiprin ti jaut jumi, kas saist ti ar
pa–vald bu kompetenci vesel bas apr p .⁴⁵²

Pirms otr las juma likumprojekt «Par pa–vald b m» tika izdar ti ar
pa–vald bu j dzienu defin ciju preciz jumi un tika noteikta b tiska pa–vald bas
paz me: «pa–vald bas darbojas attiec g s administrat v s teritorijas iedz vot ju
interes s.»⁴⁵³ T pat likumprojekt tika ietverta ties bu norma par pa–vald bas div j do
juridisko dabu: «Administrat vaj zi un likum noteiktajos gad jumos un ietvaros
pa–vald bas ir publisko ties bu subjekts, bet priv tties bu jom pa–vald b m ir
juridisk s personas ties bas»⁴⁵⁴, kas tika noformul ta l dz gi, k tas bija noteikts
Latvijas Republikas pirmaj Pils tu pa–vald bu likum .

Pirms otr un tre– las juma tika pied v ti b tiski groz jumi saist b ar
pa–vald bu kompetences instit tu, papla–inot pa–vald bu kompetences dele –anas
ties bas un preciz jot pa–vald bu kompetences apjomu, k ar atsevi– u funkciju
formul jumus.

ties bas, pa–vald bu referendumu); 4) kopienas v l –anu instit ciju darb ba; 5) kopienas v l to
amatpersonu ties bas un pien kumi; 6) kopienas budflets un finan–u p rskati u.c. (Gemeindeordnung
für das Land Nordrhein-Westfalen // https://recht.nrw.de/lmi/owa/pl_text_anzeigen?v_id=2320021205-103438063).

⁴⁴⁸ Code général des collectivités territoriales, Article L1111-2 // <http://www.legifrance.gouv.fr/affich-Code.do?cidTexte=LEGITEXT000006070633>.

⁴⁴⁹ The Finnish Local Government Act // <http://hosted.kuntaliitto.fi/intra/julkaisut/pdf/p07021910321-00.pdf>.

⁴⁵⁰ Republic of Lithuania Law on Local Self-Government // <http://www.litlex.lt/Litlex/Eng/Frames/Law-s/Documents/167.HTM>.

⁴⁵¹ England Local Government Act 2003 // <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/26/contents>.

⁴⁵² England Local Government Act 2010 // <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/35/introduction>.

⁴⁵³ Latvijas Republikas 5. Saeimas plen rs de 1994. gada 21. apr l // <http://www.saeima.lv/steno/st-94/st2104.html>.

⁴⁵⁴ Turpat.

atbild g s Valsts p rvaldes un pa-vald bas komisijas
C) pirms otr las juma par likumprojektu iest j s par
pa-vald bu funkciju dele anas ties bu papla-in -anu: «[...] ir j pie auj iesp ja
funkcijas dele t dafl dos variantos ó t tad nododot funkcijas gan no zem ka l me a
pa-vald b m augst ka l me a pa-vald b m, gan otr di; ar nododot funkcijas, t teikt,
pa horizont li ó ka viena pagasta pa-vald bas var nodot savu past v go vai pagaidu
funkciju realiz ciju ar kaimi u pagastam. [...] cit m pa-vald b m nevar dele t
pa-vald bas, kuras ir attiec g s domes (padomes) ekskluz vaj kompetenc ,
piem ram, saisto-o noteikumu izpildi vai nodevu noteik-anu, jo uzskat m, ka -s
funkcijas nevar tu nodot.»⁴⁵⁵ Savuk rt par pa-vald bu past v go funkciju sist mu un
formul jumiem likumprojekta 15. pant vi - nor d ja, ka t s ir: «[...] sak rtotas pa
funkciju blokiem, daflas funkcijas ir sv trotas. Piem ram, no pirm las juma redakcijas
ir sv trots 16. apak-punkts, kas pa-vald b m uzliek par pien kumu organiz t kult ras
un sabiedriskos pas kumus. Uzskat m, ka pa-vald bu pien kums ir uztur t kult ras un
zin tnes iest des, ar izgl t bas iest des, bet pas kumu organiz -ana ó t ir fakultat va
ties ba jeb br vpr t g iniciat va. T pat ir sv trota funkcija, ka pa-vald b m ir
pien kums izmekl t tos nelaines gad jumus, kas notiku-i uz mumos, kuros str d
maz k nek pieci str d jo-ie, jo uzskat m, ka t ir valsts funkcija, kas vienveid gi
j realiz vis valst . T pat -aj pant ir izdar ti ar dafl terminolo iski preciz jumi.
Piem ram, pirm las juma redakcij tika noteikts, ka pa-vald bas nodro-ina
komun los pakalpojumu, bet jaunaj redakcij ir noteikts, ka pa-vald bas organiz
komun lo pakalpojumu snieg-anu attiec g s teritorijas iedz vot jiem.»⁴⁵⁶

Savuk rt pirms tre- las juma par likumprojektu b tiski tika papla-in ts
pa-vald bu past v go funkciju uzskait jums un diskut ts par pa-vald bas
br vpr t gaj m iniciat v m, k ar par nepiecie-am bu iek aut likumprojekt valsts
uzdoto kompetenci. Juridisk komisija izteica priek-likumu pa-vald b m noteikt
jaunu past v go funkciju ó r p ties par juridisk s pal dz bas snieg-anu iedz vot jiem,
ta u tas netika atbalst ts.⁴⁵⁷ Izgl t bas, kult ras un zin tnes komisija savuk rt ierosin ja

⁴⁵⁵ Latvijas Republikas 5. Saeimas plen rs de 1994. gada 21. apr l // <http://www.saeima.lv/steno/st-94/st2104.html>.

⁴⁵⁶ Turpat.

⁴⁵⁷ J nis Lagzdi - (LC) par min to ierosin jumu teica: «[...] man k juristam un advok tam [-is ierosin jums] var b t pievilc gs, ó un proti, ka pa-vald bu past v g funkcija ir r p ties par juridisk s pal dz bas snieg-anu iedz vot jiem. Tik tie- m, pirmskara laika pa-vald bu likumos bija paredz ta - da pa-vald bu past v g funkcija, bet komisija noraid ja -o Juridisk s komisijas priek-likumu, jo uzskata, ka, ja m s ietvertu - du past v go funkciju, tas uzliktu pa-vald b m par pien kumu, piem ram, sniegt juridisk s konsult cijas, regul ri organiz t juridisk s konsult cijas. M supr t, -os uzdevumus óti

funkciju, kas noteica, ka pašvaldības piedalās
n, apkaro fl p bu un netikl bu, pied v jot funkcijas
formul jum ietvert ar «c u pret narkom niju». TMds priekšlikums tika noraid ts, jo
parlaments uzskat ja, ka t ir valsts policijas funkcija. Tika diskut ts par jaunu
pašvald bu past v go funkciju, kas paredz tu pašvald b m pien kumu izveidot
speci lu b rnu ties bu aizsardz bas instit ciju. Ar šis priekšlikums tika noraid ts.⁴⁵⁸

Saeimas s d tika diskut ts par nepieciešam bu likum noteikt ar pašvald b m
valsts uzdoto funkciju uzskait jumu. Deput te Anna Seile (LNNK) nor d ja, ka nav
noteikta pašvald bu funkcija ó «pašvald bas teritorij zemes reformas laik dal t
zemes». J nis Lagzdi –(LC) min ja, ka t ir pašvald b m uzdot funkcija, kas izriet
no citiem likumiem, t p c likum «Par pašvald b m» min taj past v go funkciju
uzskait jum – da funkcija nav j nor da.⁴⁵⁹

Atseviš i iesniegtie priekšlikumi par pašvald bu past v go funkciju
uzskait juma papildin jumiem tika noraid ti, jo tie tika atz ti par pašvald bu
br vpr t gaj m iniciat v m, kuras nevar noteikt k oblig tas pašvald bu funkcijas.⁴⁶⁰

Pirms treš las juma par likumprojektu deput ti diskut ja ar par pašvald bu
p rraudz bas sist mu. Deput ts Juris Sinka (TB) nor d ja, ka viens ministrs nevar
p rraudz t pašvald bu darb bu, jo tas dr z k piekr t visa Ministru kabineta
kompetencei. Tieslietu ministrs Egils Levits (LC) min ja pretargumentus: «[...] visi
uzdevumi, kas ir Ministru kabineta kompetenc , tiek nodoti k das ministrijas
atbild b . [...] Kabinets k t ds nav r c bas sp j gs katru s kumu izskat t, tas izskata
tikai to, ko ministri ierosina, un t d tas ir visp r js princips, ka par jebkuru
jaut jumu, kas ir Ministru kabineta kompetenc , atbild k da ministrija, k ds
ministrs.»⁴⁶¹

lieliski m su valst veic advok ti un attiec gas firmas un neb tu pašvald b m – ds uzdevums j uzliek,
kura finans āna, kol i, kontekst ar likumprojekta 7. pantu, ir piln gi uz pašvald bu budžeta r āna»
(Latvijas Republikas 5. Saeimas plen rs de 1994. gada 5. maij // [http://www.saeima.lv/steno-
/st_94/st0505.html](http://www.saeima.lv/steno-st_94/st0505.html)).

⁴⁵⁸ Latvijas Republikas 5. Saeimas plen rs de 1994. gada 5. maij // [http://www.saeima.lv/steno-
/st_94/st0505.html](http://www.saeima.lv/steno-
/st_94/st0505.html)).

⁴⁵⁹ Turpat.

⁴⁶⁰ Par pašvald bu br vpr t gaj m iniciat v m, p c atbild g s Valsts p rvaldes un pašvald bas komisijas
ieskatiem, tika atz ta: tautas un amatieru m kslas att st bas veicin āna; funkcija veidot un uztur t
pieaugušo izgl t bas centrus; veicin t tautas un amatieru m kslas att st bu (Latvijas Republikas 5.
Saeimas plen rs de 1994. gada 5. maij // http://www.saeima.lv/steno-st_94/st0505.html).

⁴⁶¹ Savuk rt Anna Seile (LNNK) nor d ja: «[...] domes priekš d t js pašvald b ir v l ta persona. Vi –
ir v l ta persona, un ar –du ierakstu, k ds sagatavots trešajam las jumam, reformu ministrs
vienpersoniski praktiski var vi u atcelt, un p c tam tas priekš d t js var ties ties, cik vi am pat k, un
pauš ilgs laiks. Piem ram, oti bieši dafl dus iebildumus Ministru kabinetam un ar Saeimai ir izteicis
Lembergs Ventšpil . Un, ja nu vi u iev l par domes priekš d t ju Ventšpil , tad ar vienpersonisku

l b m» st j s sp k 1994. gada 9. j nij , un l dz ar to
nas s kotn j s atjauno-anas posms.

Likums pamat reglament pa-vald bas k publisko ties bu subjekta darb bu,
t p c to pamatoti var saukt par pa-vald bu kompetences aktu.⁴⁶² Likums «Par
pa-vald b m» ir viet jo pa-vald bu likums un tas ietver divu viet jo pa-vald bu
veidu ó novadu un republikas pils tu pa-vald bu darb bas tiesisko regul jumu.⁴⁶³
Tom r pamat likuma regul jums ir pak rtots novadu pa-vald bu darb bas tiesiskajai
reglament cijai, jo vair kums likuma pantu ir paredz ti tie-i novadu pa-vald b m.
Republikas pils tu pa-vald bu darb bas reglament -anai pa-a uzman ba ir piev rsta
tikai R gas pils tas pa-vald bas kompetencei.

rvalst s ir sastopama prakse galvaspils tas pa-vald bas statusu reglament t
pa- likum .⁴⁶⁴ TMds likums 1992. gad tika pie emts uz l dz 1994. gadam darboj s
ar Latvij ó likums «Par galvaspils tas R gas pa-vald bu»⁴⁶⁵. Likuma pie em-ana tika
pamatota ar faktu, ka R gas pils tas pa-vald ba ir vien g pils ta Latvij , kur ir divu
l me u pa-vald bas, kur m nepiecie-ams pa-s juridisks regul jums.⁴⁶⁶

reformu ministra l mumu vi u var ar no emt no - amata» (Latvijas Republikas 5. Saeimas plen rs de
1994. gada 5. majj // http://www.saeima.lv/steno-/st_94/st0505.html).

⁴⁶² Pa-vald bas k juridisk s personas statuss pamat izriet no Civillikuma un Valsts p rvaldes iek rtas
likuma. Likum «Par pa-vald b m» ir min ti tikai atsevi-i pa-vald b m specifiski civiltiesiska
regul juma jaut jumi, piem ram, par pa-vald bas pirmpirkuma ties bu izmanto-anu (likuma «Par
pa-vald b m» 78. pants) (Par pa-vald b m: LR likums // Latvijas Republikas Saeimas un Ministru
Kabineta Zi ot js, 1994, Nr. 116231). Vair k par pa-vald bas k publisko ties bu juridisk s personas
dabu skat.: **Torgans K.** Juridisk s personas atbild bas at- ir bas no publisk s personas civiltiesisk s
atbild bas // *Politika un tiesibas. Tiesibu un juridiskās prakses ilgtspējīgā attīstība*. Rakstu kr jums.
R ga: LU Akad miskais apg ds, 2012, 111.6139. lpp. Sal dz. skat.: **Briede J., Danovskis E.** Publisko
ties bu subjektu civiltiesiskais statuss // *Jurista Vārds*, 2012. gada 14. febru ris, 6.611. lpp.

⁴⁶³ No likuma «Par pa-vald b m» 3. panta s kotn j s redakcijas izriet ja, ka: «Latvij ir - das
pa-vald bas: 1) pils tu pa-vald bas; 2) rajonu pa-vald bas; 3) pagastu pa-vald bas» (Par pa-vald b m:
LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Zi otājs*, 1994, Nr. 116231).

⁴⁶⁴ Skat., piem., 2002. gada 19. apr a Likumu par Var-avas galaspils tas iek rto-anu, kur ir noteiktas:
papildus funkcijas, kas izriet no galvaspils tas rakstura (3. pants); Var-avas pils tas p rst vniec bas
org na un t amatpersonu iev l -anas k rt ba (10. pants); galvaspils tas pa-vald bas finan-u avoti (12.
pants) u. c. (Ustawa z dnia 15 marca 2002 . o ustroju miasta stołecznego Warszawy //
http://g.ekspert.infor.pl/p/_dane/akty_pdf/DZU/2002/41/361.pdf#zoom=90). Sal dz. skat.: 2000. gada
13. apr a ehijas Likumu par Galvaspils tu Pr gu. TMj likum ir reglament ts, piem.: galvaspils tas
iedz vot ju kopienas ties bas piedal ties pils tas pa-vald bas darb (6.68. pants), nosac jumi pils tas
teritorijas robeflu mai ai (11.612. pants) u. c. (Zákon ze dne 13. dubna 2000 o hlavním m st Praze //
<http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb00131&cd=76&typ=r>).

⁴⁶⁵ Par galvaspils tas R gas pa-vald bu: LR likums // Latvijas Republikas Saeimas un Ministru
Kabineta Zi ot js, 1992, Nr. 26. Sp k neeso-s.

⁴⁶⁶ **Vanags E., Vilka I.** *Pašvaldību darbība un attīstība*. R ga: Latvijas Universit tes Akad miskais
apg ds, 2005, 118. lpp.

Galvaspils tas likums⁴⁶⁷ nav pie emts, bet galvaspils tas likuma 17.² panta, 21. panta trešdaļa, kā arī netieši no 17.¹ panta).

Tāpēc likuma panti ir izpildes vārti, jo pamato Rīgas pils tās pašvaldības unikālo statusu valstī, turklāt to piemērošana ļauj sniegt atbildi uz jautājumu, vai Rīgas pils tās pašvaldības statuss ir jādostiprina pašvaldības likumā.

Likuma «Par pašvaldībām» 17.² panta noteikts: «Galvaspils tās Rīgas papildus – likuma 15. pantā noteiktajām funkcijām pastāvīgi veic – das valsts un pašvaldības dalītās atbildības galvaspils tās funkcijas: 1) sniedz atbalstu centrālajam valsts institūcijām, rīzēm, diplomātisko pārstāvniecībām un konsultāciju iestādēm, kā arī starptautisko organizāciju darbībai nepieciešamo apstākļu nodrošināšanai; 2) nodrošina apstākļu rīzēm deleģēto uzdevumu izpildi un ar to saistīto pašvaldības piederoto nacionālās reprezentācijas objektu uzturēšanu; 3) piedalās valsts un starptautiskās nozīmīgās vides objektu, nacionālās nozīmīgās kultūrvēsturisko objektu, kā arī kultūras infrastruktūras uzturēšanā un attīstīšanā; 4) piedalās valsts nozīmīgās sakaru sistēmu un transporta infrastruktūras uzturēšanā un attīstīšanā.»⁴⁶⁸ Savukārt – likuma 17.¹ pantā ir noteikts, ka «Ministru kabinets Valsts pārvaldes iekārtas likumā noteiktajās kārtībās

⁴⁶⁷ Rīgas galvaspils tās likuma nepieciešamība Latvijas Republikā tika izvērtēta vairākkārt. Piemēram, Ministru kabineta 2011. gada 17. maija sēdē. No –āj pašvaldības sēdē izskatītajiem materiāliem izriet ja, ka pašvaldības Rīgas galvaspils tās likuma pieņemšanu pamato nepieciešamība noteikt, ka: 1) papildus Latvijas Pašvaldību savienības un valdības ikgadīgās vienošanās protokolā galvaspils tās Rīgai ir tiesības slēgt ar Ministru kabineta / Finanšu ministriju vienošanās līgumu par pieejamo kredītresursu apjomu, investīciju m. TM vienošanās var skārt arī citus finanšu pie – irānas un sadales jautājumus, kā arī sadarbību nodokļu administrācijā. Galvaspils tās Rīgas slēdz vienošanos ar Ministru kabineta par kārtējās saimnieciskajās gadā pie – irāmo dotāciju un finanšu resursu izlīdzināšanu; 2) galvaspils tās Rīgas likumā būs nepieciešams risināt tādus jautājumus kā Rīgas pils tās metropole, attīstības centrs un finanšu līdzekļu (t.sk. valsts budžeta, struktūrfondu un rīzēm finanšu instrumentu) pieejamība. Izvērtējot iesniegtos priekšlikumus valdība secināja, ka «tie nav pietiekami atsevi – a likuma par galvaspils tās izstrādei. Attiecībā uz sniegtajiem priekšlikumiem par finansējumu galvaspils tās funkciju veikšanai, vienošanos par pieejamo kredītresursu apjomu un investīciju m, sadarbību nodokļu administrācijā jātīz m, kā spēkā esošās regulējums jau –obr d neliedz – das vienošanās pašvaldības mēģināt (likuma «Par pašvaldībām» 17.¹ pants). Savukārt regulējuma noteikšanai, paredzot vienu valsts un pašvaldības dalītās atbildības galvaspils tās funkciju par Rīgas pašvaldības piedalānos starptautiski un nacionāli nozīmīgās pasākumu, valsts svētku organizāciju, p c nepieciešamības ir pietiekami ar grozījumiem likuma «Par pašvaldībām» 17.² pantā» (Par Ministru kabineta 2008.gada 22.aprīļa sēdes protokollēmuma (prot. Nr. 26 1. §) «Par Ministru kabineta 2008.gada 15.aprīļa sēdes protokollēmumu (prot. Nr. 24 54. §) «Likumprojekts «Administratīvo teritoriju un apdzīvotību likums»» 4. punktā dotā uzdevumā atzīmēšanu par aktualitāti zaudējumu. Ministru kabineta 2011. gada 17. maija sēdes protokols Nr. 31, 33. § // http://www.mk.gov.lv/doc/2005/VAR-AMANOT_130411_GALVASPILS.1128.DOC).

⁴⁶⁸ Latvijas Republikas 5. Saeimas plēns de 1994. gada 5. maijā // http://www.saeima.lv/steno/st_94/st0505.html.

b m publisko ties bu l gumu par atsevi– u valsts
devumu izpildi»⁴⁶⁹.

Savulaik – da tiesisk regul juma izstr di pamatoja ar nepiecie–am bu R gas
pils tas pa–vald bai kompens t finan–u zaud jumus saist b ar –o funkciju izpildi.
Min tie panti j skata vienot sist m , jo no tiem izriet, ka R gas pils tas pa–vald ba
sadarb b ar valsti pilda tikai pa–vald bai rakstur gas funkcijas (17.² pants), par kuru
izpildes finans –anu var sl gt publisko ties bu l gumus (17.¹ pants).

Kop– – da tiesisk regul juma iek au–anas likum «Par pa–vald b m»
2005. gad nav ticis nosl gts neviens publisko ties bu l gums par min to funkcij
ietilpsto–o valsts p rvaldes uzdevumu izpildi, kas auj dom t par trim – da tiesisk
regul juma tr kumiem:

1) likuma «Par pa–vald b m» 17.¹ panta formul jum ir v rdi «var sl gt», kas
l gumsl dz jpus m pie– ir r c bas br v bu vienoties (vai nevienoties (!)) par – da
l guma sl g–anu, kaut ar l guma priek–mets ir gan pa–vald bas, gan valsts oblig ti
pild ma pa–vald bas autonom funkcija;

2) likuma 17.² pant min t s funkcijas nav «unik las R gas pils tas
pa–vald bas funkcijas», jo centr l s valsts instit cijas, rzemju diplom tisk s
p rst vniec bas un konsul tu iest des, k ar starptautisk s organiz cijas darbojas ar
cit s Latvijas pils t s, turkl t cit s pa–vald b s ar atrodas valsts un starptautiskas
noz mes v stures objekti, nacion l s noz mes kult rv sturisko objekti, k ar kult ras
infrastrukt ra, kuras uztur –an ir iesaist tas ar citas pa–vald bas. T p c tas kalpo par
v l vienu argumentu atteikumam nodibin t likuma 17.¹ pant min t s l gumisk s
attiec bas;

3) tr kst procesu lo ties bu normu, kur s b tu paredz ta –du l gumu
sl g–anas proced ra (piem ram, publisko ties bu l guma forma, vieno–an s par l guma
b tisk m sast vda m u. c.).

TMds likuma «Par pa–vald b m» tiesiskais regul jums auj secin t ar v l vienu
visp r ja rakstura probl mu, proti, –is likums pamat satur tikai novadu pa–vald bu
darb bas tiesisko regul jumu. Ja novadu pa–vald bas darb bas regul –anai ir paredz ts
pa–s tiesiskais regul jums (skat., piem., likuma 69.¹ pantu par novada pils tu un
pagastu p rvald m), republikas pils t m – ds tiesiskais regul juma nepast v. Abiem
pa–vald bu veidiem likum ir vienots tiesiskais regul jums, neraugoties uz to, ka

⁴⁶⁹ Latvijas Republikas 5. Saeimas plen rs de 1994. gada 5. maij // http://www.saeima.lv/steno-st_94/st0505.html.

pa-valdību darbību būtiskās atzīšanas (piemēram, administratīvās struktūras izpildīšanas, dokumentu apstrādes organizācija un lēmumu pieņemšanas kārtība (pa-izstrādājama atzīšanas saistīto noteikumu spēkāstāšanās kārtība), lēmējvaras un izpildvaras «saplāšanas» problēma).

Vienlaikus pārvaldības likuma pieņemšana nav saistīta ar jauna juridiska regulējuma nepieciešamību, bet gan ar nepieciešamību piemērot jau spēkā esošos likumus «Pārvaldības» paredzētos tiesiskos instrumentus, lai valsts pārvaldība pēc iespējas labi tiktu īstenota valsts un pārvaldības daļiņās atbildības funkcijās.

Kopumā likuma «Pārvaldības» pieņemšanas laikā ir bijuši vairāki neveiksmīgi mēģinājumi⁴⁷⁰ izstrādāt jaunu pārvaldību likumu.

1.4. Republikas pilsētas domes un novada domes vēlēšanu likums

Pilsētas domes, rajona padomes un pagasta padomes vēlēšanu likums tika pieņemts 1994. gada 13. janvārī.⁴⁷¹ 1994. gadā izdotajā informatīvajā materiālā par jaunizveidoto pārvaldību vēlēšanu sistēmu tika minēts, ka jaunais pārvaldību vēlēšanu likums vēlētajiem nosaka konkrētu balsotāņu vietu. Balsot varēja pieņemamā pieraksta vietās vai arī tajās pārvaldības administratīvajās teritorijās, kur atrodas attiecīgās personas nekustamais īpašums. Tika arī norādīts, ka likums rada vēlētajam plašas izvēles tiesības, kam atdot savas balsis: «Ja visi iepatiksies kāds saraksts, tad par to var sākt atdot visu savu balsi. Bet, ja nevienam sarakstam visi kandidāti nebūs pietiekami uzticami, tad vēlētajam var sākt savu balsi sadalīt tik daudz šķautiņās, cik liels būs ievēlājamo deputātu skaits.»⁴⁷²

Tāpat Pilsētas domes, rajona padomes un pagasta padomes vēlēšanu likums nosaka pārvaldību pārstrādes vienības organizēšanas kārtību un teritoriālās kopienas iedzīvotāju tiesības piedalīties pārstrādes vienības organizēšanā.

⁴⁷⁰ Skat., piem.: **Stucka A.** Kāds būs jaunais pārvaldību likums // *Jurista Vārds*, 2004. gada 27. janvāris, Nr. 3 (308).

⁴⁷¹ Likuma nosaukums tika vairākas reizes mainīts, emotīvā administratīvajā teritoriālās reformas norisi valstī. Kopumā 2008. gada likuma nosaukums ir Republikas pilsētas domes un novada domes vēlēšanu likums (Republikas pilsētas domes un novada domes vēlēšanu likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1994. gada 13. janvāris, Nr. 10 (141)).

⁴⁷² *Pašvaldības Latvijā*. **Bunkšs J., Dobelniece I., Kramiņš A.** u.c. Rīga: Izglītība, 1994, 20. lpp.

pantu «republikas pils tas domi un novada domi t s un proporcional s v l –an s uz etriem gadiem. Domes k r t j s v l –anas notiek j nija pirmaj sestdien »⁴⁷³. No – likuma 2. panta pirm s da as savuk rt izriet, ka «novada dom iev l jamo deput tu skaitu nosaka atbilsto–i iedz vot ju skaitam, k ds attiec g s pa–vald bas administrat vaj teritorij v l –anu izsludin –anas dien ir re istr ts Iedz vot ju re istr : l dz 5000 iedz vot ju ó 13 deput ti; no 5001 l dz 20 000 iedz vot ju ó 15 deput ti; no 20 001 l dz 50 000 iedz vot ju ó 17 deput ti; vair k nek 50 000 iedz vot ju ó 19 deput ti.»⁴⁷⁴ TM panta otraj da a ir noteikts, ka: «Republikas pils tas dom , iz emot R gas Domi, iev l jamo deput tu skaitu nosaka atbilsto–i iedz vot ju skaitam, k ds attiec g s pa–vald bas administrat vaj teritorij v l –anu izsludin –anas dien ir re istr ts Iedz vot ju re istr : l dz 50 000 iedz vot ju ó 13 deput ti; vair k nek 50 000 iedz vot ju ó 15 deput ti.»⁴⁷⁵ Saska ar – panta tre–o da u: «R gas Domes sast v ir 60 deput ti.»⁴⁷⁶ Pamatojoties uz – likuma 3. pantu, «katras republikas pils tas un novada pa–vald bas administrat v teritorija veido atsevi– u v l –anu apgabalu».⁴⁷⁷ Saska ar likuma 5. pantu «Latvijas Republik ties bas v l t domi ir: 1) Latvijas pilsonim; 2) Eiropas Savien bas pilsonim, kur– nav Latvijas pilsonis, bet ir re istr ts Iedz vot ju re istr . Ties bas v l t ir personai, kura v l –anu dien sasniegusi 18 gadu vecumu, ir re istr ta v l t ju re istr un vismaz 90 dienas pirms v l –anu dienas ir re istr ta dz vesviet attiec g s pa–vald bas administrat vaj teritorij , vai personai, kurai attiec g s pa–vald bas administrat vaj teritorij pieder likum noteiktaj k r t b re istr ts nekustamais pa–ums un uz kuru neattiecas k ds no – likuma 6. pant min tajiem ierobefojumiem.»⁴⁷⁸

Pils tas domes, rajona padomes un pagasta padomes v l –anu likuma regul juma aktu ls jaut jums ir noteikt t da pa–vald bas deput tu skaitu, kas sp tu p c iesp jas labi p rst v t attiec g s pa–vald bas administrat v s teritorijas iedz vot jus. Tš izv rt jums nepak aujas juridiskam vai ekonomiskam v rt jumam, bet vienm r ir politiskas iz– ir–an s un kompromisa rezult ts.⁴⁷⁹ Ar p c administrat vi teritori l s

⁴⁷³ Republikas pils tas domes un novada domes v l –anu likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1994. gada 13. janv ris, Nr. 10 (141).

⁴⁷⁴ Turpat.

⁴⁷⁵ Turpat.

⁴⁷⁶ Turpat.

⁴⁷⁷ Turpat.

⁴⁷⁸ Turpat.

⁴⁷⁹ Skat., piem., biju– re ion l s att st bas un pa–vald bu lietu ministra M. Ku inska viedokli par vides aizsardz bas un re ion l s att st bas ministra E. Spr dfla ierosin jumu samazin t novadu pa–vald bu

, kad tika izveidotas jaunas novadu administratīvās vienības, izveidotajās novadu pašvaldībās tika noteikts politiskais lietderības izvērtējuma kritērijs.

1.5. Republikas pilsētas domes un novada domes deputāta statusa likums

Likums «Par pilsētas domes, rajona padomes un pagasta padomes deputātu statusu» tika pieņemts 1994. gada 17. martā.⁴⁸⁰

Saskaņā ar likuma 1. pantu: «Tas likums reglamentē republikas pilsētas domes un novada domes deputātu tiesības un pienākumus, kā arī garantijas, kas nodrošina to pilnvaru realizāciju».⁴⁸¹ Pašvaldības domes deputāti par savu amata pienākumu pildīšanu saņem simbolisku atalgojumu un nodrošinājumu. Izņēmums – im principam ir tikai tiem deputātiem, kas pašvaldības domē ieņem valdītāju amatus (piem., domes priekšsēdētājs un domes priekšsēdētāja vietnieks).

Likumprojekta «Par pilsētas domes, rajona padomes un pagasta padomes deputātu statusu» izstrādes gaitā pirms Saeimas pirmās juma Valsts pārvaldes un pašvaldības komisijas vadītājs Jānis Lagzdiņš (LC) precīzi pamatoja šāda likuma nepieciešamību: «[...] deputātu darbs nav tikai, ja tie var tu teikt, kolektīvs darbs kopā ar saviem biedriem attiecīgajās domā, bet deputātu pienākums ir un visās valststieslietas ir arī individuāli strādāt domā, gan savā valdījumā. Par pamatu apskatīmajam likumprojektam tika ņemts spēkā esošais likumprojekts, kas nosaka ierobežot deputātu statusu, izdarot šajā likumā daudzus būtiskus grozījumus un precizējumus. [...] Atbilstoši spēkā esošajam likuma otrajam tīkri ir precīzās deputātu tiesības un pienākumi attiecībā uz individuālo darbu savā valdījumā. Pēc spēkā esošajam likuma deputātiem bija tiesības iesaistīties ar privātsabiedrību darbā, izprasīt dažādas izziņas, dot saistošus ieteikumus, bija pat tiesības sastādīt

domju deputātu skaitu: Kuinskis par deputātu skaita samazināšanas ideju: –au–ana pašvirbūiem // <http://www.delfi.lv/news/national/politics/kucinskis-par-deputatu-skaita-samazinanas-ideju-sausana-pa-zvirbuliem.d?id=42514094>.

⁴⁸⁰ Ar šo likuma nosaukums saistīts ar administratīvās teritoriālās reformas norisi tika mainīts. Patlaban tā nosaukums ir Republikas pilsētas domes un novada domes deputātu statusa likums (Republikas pilsētas domes un novada domes deputātu statusa likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1994. gada 17. marts, Nr. 39 (170)).

⁴⁸¹ Republikas pilsētas domes un novada domes deputātu statusa likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1994. gada 17. marts, Nr. 39 (170)

s ties baizsardz bas iest d s, turpret –is pied v tais
s neparedz. [...] Pied v taj likumprojekt vairs nav
paredz ta deput ta imunit te.»⁴⁸²

2. Latvijas pašvaldību reformas un to iedalījums

Pa–vald bu sist ma piedz voja b tiskas p rmai as p c tam, kad tika pie emti t di likumi, kas main ja ne tikai valsts, bet ar pa–as sabiedr bas izpratni par demokr tisk valst notieko–ajiem p rvaldes procesiem un to ietvaros stenotaj m proced r m (piem., Valsts p rvaldes iek rtas likums, Ministru kabineta iek rtas likums un Administrat v procesa likums), kas likumsakar gi izraisa izmai as (reformas) ar pa–vald bu darb b .

Noz m g ku pa–vald bu reformu steno–anai tika pie emti pa–i reformu likumi (piem., Administrat vi teritori l s reformas likums, Rajona pa–vald bu reorganiz cijas likums un Re ion l s att st bas likums (likuma panti par pl no–anas re ionu izveido–anu)).

Vair kk rt b tiskas izmai as tika izdar tas ar pa–vald bu darb bas pamatlikum ó likum «Par pa–vald b m», to skait , lai tiktu nodro–in ta pa–vald bu darba p ctec ba p c 2009. gada viet jo pa–vald bu v l –an m jaunizveidoto novadu teritorij s.

Jau stenot s un tuv kaj laik pl not s pa–vald bu reformas ir izkais tas dafl dos politikas pl no–anas dokumentos un normat vajos ties bu aktos. Viens kompleks s pa–vald bu reformu dokuments vai ties bu akts, kur b tu aprakst tas visas paredz t s pa–vald bu reformas, nav pie emts. Tas visdr z k ir saist ts ar apst kli, ka reformu norises proces nav iesp jams paredz t visas nianses, kas ir saist tas ar reformu norises procesiem. Turkl t atsevi– us pa–vald bu sist mas pilnveido–anas veidus ir gr ti nosaukt par reform m – procesa tie– noz m , jo tas dr z k ir saist ts ar ikdieni– u pa–vald bu sist mas att st bu, rea jot uz sabiedr bas un valsts vajadz b m.

Vis s pa–vald bu reformu noris s ir gr ti orient ties, t p c saska ar teorijas atzi m pa–vald bu reformas var tikt grup tas. Iepriek– j promocijas darba noda raksturots teorij pied v to pa–vald bu reformu iedal jums: pa–vald bu p rvaldes

⁴⁸² Latvijas Republikas 5. Saeimas plen rs de 1994. gada 17. febru r // http://www.saeima.lv/steno/st_94/170294.htm.

s reformas. Tādā veidā ir iespējams sagrupēt ar reformas, kas ļauj sistematizēt informāciju par tiem procesiem un darbībām, kas bija pašvaldību reformu pamatā un sekmēja reformu izvirzīto mērķu sasniegšanu.

2.1. Pašvaldību pārvaldes reformas

Latvijā īstenojot pašvaldību pārvaldes reformas var iedalīt divās grupās:

- 1) teritoriālās un funkcionālās reformas⁴⁸³;
- 2) pašvaldību institucionālās reformas.

Atbilstoši zinātnes atziņām *teritoriālās un funkcionālās reformas* ietver «jaunu valsts pārvaldes līmeņu izveidošanu; funkcionālo un finansiālo decentralizāciju, devolūciju un deregulāciju; administratīvi teritoriālās reformas/pašvaldību sadarbības veicināšanas reformas»⁴⁸⁴. Savukārt *pašvaldību institucionālās reformas* ir «pašvaldību finanšu reformas; pašvaldību organizācijas reformas, kas saistītas ar kompetences decentralizāciju pašvaldības ietvaros (*Intra-Organizational Decentralisation*); uz klientiem orientētas pārvaldības sistēmas izveidošana; publiskās un privātās sadarbības veicināšana»⁴⁸⁵. Tādā vai līdzīgās reformu grupās ietilpst pašvaldību reformas var konstatēt arī Latvijā.

2.1.1. Teritoriālās un funkcionālās reformas

Administratīvi teritoriāli iedalījuma pārskatīšana (*teritoriālās reformas*) vienmēr ir nesaraucjami saistīta ar valsts pārvaldes funkciju pārskatīšanu (*funkcionālās reformas*), kuras steno valsts tiesiskās pārvaldes iestādes un pašvaldības. Latvijas teritorijā līdz šim ir notikušas neskaitāmas administratīvi teritoriālās reformas, kuru rezultātā tika daļēji vai pilnībā pārveidots valsts teritoriālais iedalījums, mainīts tā statuss, kā arī politiskais, ekonomiskais un tiesiskais statuss, kā arī atbildība par valsts

⁴⁸³ Teritoriālo un funkcionālo reformu plašs raksturojums piedāvāts darba nākamajā 4. IV nodaļā, bet šajā apakšnodaļā vispārīgi tiks aprakstīti tikai šo reformu veidu virsuzstādījumi.

⁴⁸⁴ Vetter A., Kersting N. Democracy versus efficiency? Comparing local government reforms across Europe. *Reforming Local Government in Europe. Closing the Gap between Democracy and Efficiency*. Norbert Kersting, Angelika Vetter (eds.). Opladen: Leske+Budrich, 2003, p. 15.

⁴⁸⁵ Turpat.

effi dafl das novit tes tika ieviestas bez jebk das
gr ti analiz t radu– s situ cijas.⁴⁸⁷

Latvij ir stenotas –das administrat vi teritori l s reformas: *vietējā administratīvi teritoriālā reforma* un *rajonu administratīvi teritoriālā reforma*; turpin s *reģionālā administratīvi teritoriālā reforma*.

Vietējā administratīvi teritoriālā reforma. Uz tikko notiku–o viet jo administrat vi teritori lo reformu jau var skat ties k uz v sturisku notikumu, kas gandr z 20 gadu garum iez m ja vair k vai maz k veiksm gu l mumu pie em–anu un no t izrieto–as darb bas, izveidojot administrat vi teritori lo iedal jumu ar 119 administrat vi teritori laj m iedal juma vien b m, kur s darbojas viet j s pa–vald bas.

Administrat vi teritori l s reformas likuma 2. pant bija noteikts viet j s administrat vi teritori l s reformas m r is: «izveidot ekonomiski att st ties sp j gas administrat v s teritorijas ar viet j m pa–vald b m, kas nodro–in tu kvalitatu pakalpojumu snieg–anu iedz vot jiem»⁴⁸⁸. Savuk rt vald bas paskaidrojuma rakst Satversmes tiesai par pieteikumu, ar kuru tika p rs dz ts administrat vi teritori l s reformas rezult ts, nor d ts, ka galven probl ma, kas ar viet jo administrat vi teritori lo reformu tika risin ta, bija «valsts administrat vi teritori l iedal juma v jums», proti, teritorijas apm ra korel cijas ar re lu sp ju pild t viet j m pa–vald b m uztic t s funkcijas, iev rojot viet jo iedz vot ju intereses.⁴⁸⁹

⁴⁸⁶ Tikai laik no 1941. l dz 1990. gadam pavisam ir biju–i 4898 teritorijas strukt ras mai as gad jumi. L dz 1956. gadam to ir bijis 3321, tas ir - gandr z 70% no visu teritori lo p rveidojumu kopskaita padomju varas gados (**Šķinķis P., Šķinķe I.** Re ion l s politikas atspogu ojums Latvijas ekonomisko rajonu veido–an (50670 gadi) // *Latvijas Arhīvi*, Nr. 4, 1997, 39.647. lpp.).

⁴⁸⁷ Sal dz., l dz 1925. gada 1. apr lim Latvija sadal j s 17 apri os, bet ar 1924. gada 26. j nija likumu visa valsts bija sadal ta 19. apri os. Vidzem , Kurzem un Zemgal ietilpa pa pieciem apri iem katr , bet Latgal ó etri. Latvij 1936. gad bija 60 pils tas un 518 pagasti (*Latvija skaitlos. 1936.* Valsts Statistikas p rvaldes izdevums. R ga: R. B rzi a gr matu spiestuve, 1937, 17.-18. lpp.). P c Latvijas Padomju Soci listisk s Republikas (LPSR) izveido–anas un LPSR Konstit cijas pie em–anas 1940. gada 25. august notika «Latvijas administrat v dal juma unifik cijas atbilsto–i PSRS eso–aj m teritori laj m vien b m» un izmai as sk ra Latvijas pils tas, jo tika izveidotas piecas republikas pak aut bas pils tas. 1945. gad tika izdots LPSR Augst k s Padomes Prezidija dekr ts par s k ku administrat vi teritori l iedal juma vien bu ó ciemu izveido–anu pagastos. 1946. gad bija izveidoti 1362 ciemi. 1949. gada 31. decembr tika pie emts Augst k s Padomes Prezidija dekr ts, kas paredz ja Latvijas agr k administrat vi teritori l iedal juma apri os un pagastos likvid –anu. V l k tika apvienoti ar ciemi. 1950. gad bija 1358 ciemi, 1966. gad ó jau 553, 1976. gad ó 507, bet 1982. gad ó 468. Vair k skat.: *Okupētās Latvijas administratīvi teritoriālais iedalījums: vēsturiskās uzziņas un pārvaldes iestāžu arhīvu fondu rādītājs (1940–1941, 1944–1990). Zinātniska arhīvu rokasgrāmata.* R ga: Latvijas Valsts arh vu ener ldirekcija, 1997, 10.611. lpp.

⁴⁸⁸ Administrat vi teritori l s reformas likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1998. gada 21. oktobris, Nr. 322/325. Sp k neeso–s.

⁴⁸⁹ Par Ministru kabineta 2007. gada 4. septembra noteikumu Nr. 596 «Noteikumi par viet jo pa–vald bu administrat vi teritori lo iedal jumu» 3.15., 3.16. un 3.17. punkta, k ar pielikuma II

ministrat vi teritori l s reformas nepiecie-am bu
, sociolo iski un juridiski iemesli, kas izriet ja no
dafl diem ar valsts administrat vi teritori lo iedal jumu saist tjiem p t jumiem.

Pirmkārt, Latvij past vo-o administrat vi teritori lo iedal jumu noteica 1991. gada 6. j nija likums «Par Latvijas Republikas administrat vo teritoriju izveido-anu un apdz voto vietu statusa noteik-anu»⁴⁹⁰, kas regul ja administrat vi teritori lo un teritori lo vien bu izveido-anu atbilsto-i LPSR darb bas period rakstur giem principi, kad valsts administrat vi teritori lais iedal jums tika veidots k centraliz tai valsts p rvaldei optim la strukt ra, kad viet j p rvalde tika aizst ta ar visp r ju valsts p rvaldi.⁴⁹¹ Saprotams, ka tas bija pretrun ar demokr tiskas valsts p rvaldes ideju, kas balst s uz t du viet jo pa-vald bu sist mu, kur m ir ties bas patst v gi saimniekot sav teritorij , sp jot pild t to autonomaj kompetenc eso-s funkcijas un nodro-inot pa-vald bas teritorijas att st bu.

Otrkārt, administrat vi teritori lo vien bu (un taj s darbojo-os pa-vald bu) skaits attiec b pret to apdz vot bu Latvij bija p rlieku liels, t d j di apgr tinot p c

sada as 2. punkta v rdu «Skr veru pagasts», 5. punkta v rdu «Br v zemnieku pagasts», 8. punkta v rdu «B nes pagasts», 12. punkta v rdu «Baltinavas pagasts», 13. punkta v rdu «Codes pagasts», «Gail -u pagasts», « sl ces pagasts», «Meflotnes pagasts» un «Vecsaules pagasts», 14. punkta v rdu «Kauguru pagasts», 18. punkta v rdu «Amatas pagasts» un «Drabe-u pagasts», 25. punkta v rdu «Lapmefciema pagasts», 35. punkta v rdu «Gl das pagasts», «L vb rzes pagasts» un «Valgundes novads», 42. punkta v rdu «Alsungas pagasts», 44. punkta v rdu «Baloflu pils ta», 48. punkta v rdu «Jersikas pagasts», 65. punkta v rdu «Prieku u pagasts» un «Raunas pagasts», 66. punkta v rdu «Maltas pagasts», 77. punkta v rdu «Allafu pagasts», «In ukalna pagasts», «Mores pagasts», «Siguldas pagasts» un «Siguldas pils ta», 82. punkta v rdu « ibu u pagasts», «L bagu pagasts» un «Strazdes pagasts», 84. punkta v rdu «P res pagasts», 87. punkta v rdu «Koc nu pagasts» un «Vaidavas pagasts» un 92. punkta v rdu «Ances pagasts» un «T rgaies pagasts» atbilst bu Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 1985. gada 15. oktobra Eiropas Viet jo pa-vald bu hartas 4. panta tre-ajai un sestajai da ai un 5. pantam un Administrat vi teritori l s reformas likuma 6.¹ panta pirmajai, tre-ajai un ceturtajai da ai. Satversmes tiesas 2009. gada 20. janv ra l mums liet Nr. 2008-08-0306 // *Latvijas Vēstnesis*, 2009. gada 23. janv ris, Nr. 13 (3999).

⁴⁹⁰ Par Latvijas Republikas administrat vo teritoriju izveido-anu un apdz voto vietu statusa noteik-anu: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1991, Nr. 29. Sp k neeso-s.

⁴⁹¹ Eso-s pa-vald bu teritorijas nav veidoju-s ilgsto- v sturisk laika posm , bet vardarb gi veidotas okup cijas period . 1949.gad 512 Latvijas pagastus p rveidoja par vair k nek 3000 ciema padom m. V l k ciema padomes apvienoja liel k s, atbilsto-i kolhozu teritorij m. Tagad jo pagastu robežas pamat atbilst biju-o kolhozu un sovhozu robefl m. T s veidotas 20. gs. 60. un 70. gados centraliz tai p rvaldei. T Mdās teritorijas vair kum gad jumu nav piem rotas efekt vai pa-vald bu darb bai. Vair k skat.: *Latvijas zemju robežas 1000 gados*. Andris Caune un autoru kolekt vs. R ga: Latvijas v stures instit ta apg ds, 1999, 245.-246. lpp.). Ar profesors Ziedonis Rags nor d ja, ka «viet jo pa-vald bu teritori lais iedal jums neataino ilg v sturisk laik veidoju-os administrat vi teritori lo strukt ru, bet gan iedal jumu, kas pamat balst s uz kolhozu un sovhozu teritorij m. Atg stot valstisko neatkar bu, Latvijas valsts mantoja padomju laika varas vajadz b m pieska otu teritorijas administrat vo iedal jumu. P c neatkar bas atg -anas ir papla-in tas pagastu un pils tu pa-vald bu funkcijas un paaugstin ta to patst v ba un atbild ba, bet nemain gs ir palicis viet jo teritoriju administrat vais iedal jums, t d j di radot pretrunu starp p rvaldes jauno saturu un veco teritori lo iedal jumu» (**Rags Z.** *Latvijas Republikas pašvaldību tiesības*. R ga: Latvijas Policijas akad mija, 2002, 160. lpp.).

ldes iest flu sist mas izveido-anu un darb bu.⁴⁹²
Latvij pavisam bija 556 pa-vald bas: viet j
teritori laj l men darboj s 530 pa-vald bas (7 republikas pils tas un 53 rajonu
pils tas, 444 pagasti, 26 novadi), re ion laj teritori laj l men darboj s 33
pa-vald bas (26 rajoni un republikas pils tas)⁴⁹³. Sal dzinot lielo pa-vald bu skaitu ar
nelielo valsts iedz vot jus skaitu (2,3 miljoni 2005. gada s kum), Latvij p c
iedz vot ju skaita bija caurm r mazas pa-vald bas o vid ji vien pa-vald b dz voja
ap 4,3 t ksto-i cilv ku.

Treškārt, past vo- administrat vi teritori l iedal juma sist ma nesekm ja
valsts ekonomisko att st bu. Ekonomiskie apr ini liecina, ka, lai nodro-in tu
attiec g s teritorijas att st bu, pa-vald bas teritorij minim lajam iedz vot ju skaitam,
j b t liel kam par diviem t ksto-iem. Vair kums eso-o pa-vald bu -im nosac jumam
neatbilda.⁴⁹⁴

Ceturtkārt, p c iedz vot ju skaita neliel s pa-vald b s bija ar sal dzino-i
augsts p rvaldes izdevumu patsvars, bet pretstat tam o zema administrat v
kapacit te. Maz s pa-vald b s bija v rojama iedz vot ju tendence izmantot
infrastrukt ras objektu pakalpojumu s rpus savas administrat v s teritorijas p c
pa-vald bu organiz tiem pakalpojumiem, kas bija skaidrojams ar nepietiekamo
apjoma un kvalit tes pa-vald bu pakalpojumiem sav teritorij . Ilglaic g period tas
izsauca iedz vot ju izbrauk-anu no pa-vald bas.

1998. gada 21. oktobr tika pie emts Administrat vi teritori l s reformas
likums⁴⁹⁵, kur tika noteiktas darb bas un to steno-anas termi i jauna valsts
administrat vi teritori l iedal juma izstr dei. Saska ar - likuma 3. pantu: «Tšs

⁴⁹² Liel viet jo pa-vald bu skaita probl ma nebija rakstur ga tikai m sdienu Latvijai, jo par to v l
1931. gad rakst ja ekonomikas zin tnieks A. G tmanis sav p t jum «K saimnieko lauku
pa-vald b s»: «Pa-reiz Latvij ir 521 pagasts; liel kais skaits bija 1922. gad o 528. T tad 9 gadu laik
pagastu skats samazin jies tikai par 7. [...] Pagastu mazie apm ri un niec gais iedz vot ju skaits ir bijis
galvenais iemesls, k p c taisni mazie pagasti non ku-i visneapskauffam k st vokl . Liel kie izdevumi
pagastos ir administrat vie, kas [...] sast da vair k k ceturto da u no visiem izdevumiem. [...] Dz ve
r da, ka mazie pagasti nesp j saimnieciski past v t, pat tad, ja tie iev ro visliel ko taup bu un
saimniecisko racion li. TMdu pagastu saimniec bu n ku o-ana atst j tie-u nelabv l gu iespaidu uz
apk rt jiem pagastiem, bet netie-u uz vis m lauku pa-vald b m. [...] Piln gi skaidrs, ka -ie pagasti var
past v t tikai uz valsts pabalstu r ina, nek ds saimniecisks pamats vi u past v -anai nav»
(Gūtmanis A. *Kā saimnieko lauku pašvaldības*. R ga: Latvijas valsts un pa-vald bu darbinieku
biedr bas izdevums. 1931, 4. lpp.).

⁴⁹³ Sal dz., 2008. gad Latvij darboj s 26 rajonu pa-vald bas un 525 viet jas pa-vald bas (to skait :
52 rajonu pils tu pa-vald bas un 7 republikas pils tu pa-vald bas, 36 novadu pa-vald bas, 430 pagastu
pa-vald bas).

⁴⁹⁴ *Pašvaldības Latvijā*. Bunkšs J., Dobelniece I., Kramiņš A. u.c. R ga: Izgl t ba, 1994, 12. lpp.

⁴⁹⁵ Administrat vi teritori l s reformas likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1998. gada
21. oktobris. Nr. 322/325. Sp k neeso-s.

veikta viet jo pa-vald bu administrat vi teritori l s reformas izveidojamas, realiz jot reformu.»⁴⁹⁶

Savuk rt no – likuma 1. panta 2. punkta izriet ja, ka jaunizveidojam pa-vald ba b s «novads⁴⁹⁷ – administrat v teritorija, kura izveidota, apvienojoties pagastiem, pils t m vai pagastiem un pils t m, un kur ir viena viet j pa-vald ba»⁴⁹⁸. TM likuma 5. panta pirmaj da bija noteikts: «P c administrat vi teritori l s reformas Latvij ir – das administrat v s teritorijas: apri i, novadi, republikas pils tas.»⁴⁹⁹

Saska ar likuma 6. panta redakciju reforma bija j veic divos posmos: pirmais posms l dz 2003. gada 31. decembrim, kad apvieno-an s notiek p c viet jo pa-vald bu iniciat vas; otrais posms l dz 2004. gada 30. novembrim, kad reforma tiek realiz ta p c Vides aizsardz bas un re ion l s att st bas ministrijas izstr d tiem projektiem. Administrat vi teritori l s reformas ietvaros bija j realiz – di pas kumi: administrat vo teritoriju izp te; pagastu un pils tu apvieno-an s (sadarb bas) projektu sagatavo-ana; pagastu un pils tu apvieno-an s (sadarb bas) projektu realiz cija.⁵⁰⁰

Rajonu administratīvi teritoriālā reforma. No 1994. gada 19. maija likuma «Par pa-vald b m» s kotn j s redakcijas izriet ja, ka: «Latvij ir – das pa-vald bas: 1) pils tu pa-vald bas; 2) rajonu pa-vald bas; 3) pagastu pa-vald bas».⁵⁰¹

1997. gada 13. novembr Saeima pie ma likumu «Groz jumi likum «Par pa-vald b m»», paredzot, ka «Latvij ir divu veidu pa-vald bas: 1) viet j s pa-vald bas ó pils tu, pagastu pa-vald bas; 2) rajonu pa-vald bas».⁵⁰² Vienlaikus notika atteik-an s no rajona padomes v l –an m, jo likum tika noteikts, ka rajona padomi veido visi attiec g rajona pagastu padomju priek-s d t ji un rajona pils tu

⁴⁹⁶ Administrat vi teritori l s reformas likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1998. gada 21. oktobris. Nr. 322/325. Sp k neeso-s.

⁴⁹⁷ Administrat vi teritori l iedal juma vien bas nosaukuma «novads» izv li ietekm ja latvie-u tautasdziesm s aprakst tais senlatvie-u apdz votas vietas apz m jums ó «*tēva novadiņš*» (piem., «Mazs bij t va novadi is, / Bet difeni tur j s: / Visi mazi kade -i / Zied sudraba ziedi iem» // http://latviandainas.lib.virginia.edu/tei.latv02.xml?lang=lav&div_id=latv02-s2ss1). TMds administrat vi teritori l iedal juma vien bas nosaukums tika izv l ts neveiksm gi, jo visas administrat vi teritori l s reformas norises laik j dzienu «novads» asoci ja nevis ar jaunizveidotu administrat vi teritori l iedal juma vien bu, bet ar Latvijas Republikas kult rv sturiskajiem novadiem ó Vidzemi, Kurzemi, Latgali un Zemgali.

⁴⁹⁸ Administrat vi teritori l s reformas likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1998. gada 21. oktobris. Nr. 322/325. Sp k neeso-s.

⁴⁹⁹ Turpat.

⁵⁰⁰ Turpat.

⁵⁰¹ Par pa-vald b m: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1994. Nr. 116231.

⁵⁰² Groz jumi likum «Par pa-vald b m»: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1997. gada 13. novembris, Nr. 306/307 (1021/1022).

tika samazināts arī rajona pašvaldību stenošanas valsts

Kopš 1997. gada bija iesācies neatgriezenisks process rajonu pašvaldību reorganizācijas uzskaitē. Vienlaikus rajona pašvaldību reorganizācija bija cieši saistīta ar vietējo administratīvo teritoriālo reformu, tādēļ bija ilgstoša. Līdz ar to vietējās administratīvo teritoriālās reformas pabeigšana 2009. gadā iezīmēja arī rajona pašvaldību reorganizāciju. Tas savukārt zināmā mērā neattaisnoja LPS cerības, ka uz rajona pašvaldību pamata tiks veidotas reģionālās pašvaldības.⁵⁰³

Rajona pašvaldību reorganizācijas likums tika pieņemts 2008. gada 19. jūnijā. Tajā ietvertais tiesiskais regulējums paredzēja procedūras, kas bija stingri saistītas ar vietējās administratīvo teritoriālās reformas pabeigšanu.⁵⁰⁴ Attiecīgi noteikuma 1. pantā izrietēja, ka: «Tas likums nosaka kārtību, kādā reorganizājamajiem rajonu

⁵⁰³ «Analizējot pašvaldību funkciju sadalījumu starp rajona pašvaldībām un pilsētu un pagastu pašvaldībām, secinājām, ka rajona pašvaldībām ir neliels funkciju apjoms. Tas būtiski samazinājies pēc lēmuma pieņemšanas par dotāciju no pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda un valsts dotāciju skolotāju algu mēroga pārrēķināšanu pagastu un pilsētu pašvaldībām. Veselības aprūpes finansēšanas koncepcija paredz nodot veselības aprūpes finansēšanu no rajona padomes kompetences teritoriālajām slimnīcām. Tas vēl vairāk saāraus rajona pašvaldības funkcijas un ievērojami, par 60-70%, samazinās rajona padomes gada budžetu. Rajona padomes kompetences pašvaldībām piekrīt šīs funkcijas un to izpildei izveidot sīkstāvu un uzņēmumus, kas būs jānodrošina ar pagastu un rajona pilsētu pašvaldībām, kuras ir cieši saistītas ar rajona pašvaldību saistītām ar iedzīvotāju, ikdienā veicot savus pienākumus. Tādēļ nodoto funkciju izpildes organizāšanai pagastu un pilsētu pašvaldībām var izveidot pašvaldību sadarbības padomi, kuras uzdevums būs vairāk mērķu pašvaldībām kopīgu uzdevumu izpildes nodrošināšana. Pagastu un rajona pilsētu pašvaldību funkciju paplašināšana veicinās pašvaldību teritoriju apvienošanu un stiprā, kā būs jāgu, patstāvīgu pašvaldību veidošanu. Valsts pārvaldei piekrīt šīs funkcijas, kā civilās aizsardzības organizāšana un citas, kas būs jānodrošina iestāžu kompetencē» (Latvijas Republikas 6. Saeimas 1996. gada 17. oktobra sēdes stenogramma // *Latvijas Vēstnesis*, 1996. gada 24. oktobris, Nr. 179 (664)).

⁵⁰⁴ Vairāki par rajonu pašvaldību reorganizācijas uzskaites iemesliem skat.: **Pūķis M.** *Pašu valdība. Latvijas pašvaldību pieredze, idejas un nākotnes redzējums*. Rīga: SIA «Jelgavas tipogrāfija», 2010, 318. lpp.

⁵⁰⁵ LPS piekrita kompromisam, ka rajona pašvaldības netiek ieviestas, ar nosacījumu, ka: «likum (Administratīvo teritoriālās reformas likums [autora piez.] tiek dots solījums izveidot reģionālās (apriņķu pašvaldības) [...] Galvenais sasniegt kompromisam trūkums bija tas, ka rajoni jaunaj statusā dzimšana «emodna noskaņojumā» šobrīd, kad mantīnās ir sapakotas un drīz būs jāatstāj telpas. Tas nerodīs ilgtermiņa domāšanu rajona kopsakarības» (**Pūķis M.** *Pašu valdība. Latvijas pašvaldību pieredze, idejas un nākotnes redzējums*. Rīga: SIA «Jelgavas tipogrāfija», 2010, 322. lpp.).

⁵⁰⁶ Saskaņā ar Administratīvo teritoriālās reformas likumu 5. pantā pirmajā daļā noteikto pēc administratīvo teritoriālās reformas Latvijas iedzīvotājiem administratīvās teritorijas: apriņķi, novadi, republikas pilsētas. Savukārt minētā likuma 6. pants nosaka, ka vietējo pašvaldību administratīvā reforma tiek realizēta līdz 2009. gada vietējo pašvaldību valdīšanai. Emotīvā, ka pēc administratīvo teritoriālās reformas nebūs rajonu administratīvo teritoriju, vienlaikus ar administratīvo teritoriālās reformas pabeigšanu 2009. gadā vietējās pašvaldības jāveic rajona pašvaldību reorganizācija. [...] Likumprojekts paredz, ka rajonu padomes pēc 2009. gada 1. jūlija uzskaites vairs nesanāks, to darbu būs jāizbeidz. Rajona pašvaldības institūcijas līdz 2009. gada 31. decembrim turpina pildīt bijušajam rajona pašvaldības funkcijas, neraugoties uz to, ka šīs institūcijas pakāpeniski tiek nodotas vietējām pašvaldībām saskaņā ar reorganizācijas plānu. Likumprojekts paredz, ka rajonu pašvaldību reorganizācija notiek ne vēlāk kā līdz 2009. gada 31. decembrim (Likumprojekta «Rajona pašvaldību reorganizācijas likums» anotācija // <http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/67D43D9A6524-B671C22573EF003FA4B5?OpenDocument>).

to jo pa-vald bu administrat vi teritori l s reformas
viet j s pa-vald bas un pl no-anas re ioni saska
ar -o likumu, rajona pa-vald bas reorganiz cijas pl nu (turpm k ó reorganiz cijas
pl ns) un citiem normat vajiem aktiem p r em attiec g rajona pa-vald bas funkcijas,
instit cijas, mantu, finan-u l dzek us, ties bas un saist bas, lai nodro-in tu pa-vald bu
darba nep rtraukt bu un p ctec bu.»⁵⁰⁷

TMds likums par rajona pa-vald bas reorganiz ciju, kad pa-vald bu p c b t bas
«sadala», bija unik ls visas Eiropas l men , jo l dz gas prakses pa-vald bas sadal -anai
l dz -im nebija bijis.

Reģionālā administratīvi teritoriālā reforma. Tikpat pretrun ga un sarefl ta
k viet j administrat vi teritori l reforma ir izv rtusies re ion l s administrat vi
teritori l s reformas norise. Lai gan apri u pa-vald bu izveido-ana izriet no
vair kiem normat vajiem ties bu aktiem⁵⁰⁸, joproj m notiek diskusijas par apri u
pa-vald bu izveido-anas nepiecie-am bu. T pat turpin s diskusijas, vai re iona l men
tie- darbosies valsts p rvalde vai pa-vald bas.

Valsts re ion l s p rvaldes vai pa-vald bu (turpm k ó apri u pa-vald bas)
izveido-anas nepiecie-am bu pamato vair ki iemesli? Iemesli, kas ir saist ti ar valsts
p rvaldes iest flu administrat vi teritori l izvietojuma «v jumu».

Pirmk rt, patlaban gandr z katrai valsts p rvaldes iest dei valst ir noteiktas
at- ir gas teritori lo vien bu apkalpes teritorijas. Nododot -s valsts p rvaldes iest flu
teritori l s vien bas apri u pa-vald b m, vai vismaz organiz jot to darbu atbilsto-i
apri u administrat vi teritori lajam iedal jumam, iesp jams uzlabot valsts p rvaldes
funkciju izpildes kvalit ti un veikt finan-u l dzek u ekonomiju.

Otrk rt, valsts p rvaldes iest flu funkciju un uzdevumu nodo-ana apri u
pa-vald b m atslogos valsts p rvaldes iest flu darb bu un uzlabos to darb bas
efektivit ti. Savu funkciju un uzdevumu steno-an valsts p rvaldes iest des var s
orient ties tikai uz attiec g s nozares strat isko vad bu un koordin ciju, k ar
normat vo ties bu aktu izstr di.

Tre-k rt, tiks decentraliz tas valsts p rvaldes funkcijas, kas ir valsts p rvaldes
demokratiz cijas paz me un funkciju izpildes kvalit ti veicino-s pa miens. Apri u

⁵⁰⁷ Rajonu pa-vald bu reorganiz cijas likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 9. j lijs, Nr. 104 (3888).

⁵⁰⁸ Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 30. decembris, Nr. 202 (3986).

amas funkcijas un uzdevumi, kas ir saistīti ar
cīju un koordinācijas darbu.

Pašvaldību funkcionālās reformas. Administratīvi teritoriālās reformas ir cieši saistītas ar pašvaldību funkcionālajām (kompetences) reformām.⁵⁰⁹ Teorētisko atziņu Latvijā praksē pierādīja gan rajonu pašvaldību reorganizācija, kad rajona pašvaldību kompetence tika nodota vietējām pašvaldībām, gan plānošanas reģionu situācija, to īstenojot kompetence joprojām netiek atzīta par pietiekošu, lai pieņemtu viennozīmīgus lēmumus par to turpmāko darbību un uz to pamata izveidotu aprīti pašvaldības.

Vienlaikus funkcionālo reformu nepieciešamību pamato objekta nepieciešamība, kas nav tieši saistīta ar valsts administratīvi teritoriālo iedalījumu, bet gan citiem būtiskiem valsts kompetences aspektiem, kas attiecas uz pašvaldību kompetences pieņemšanas un kontroles nosacījumiem, piemēram, valsts un pašvaldību kompetences sadales jautājumu, kas ir saistīts ar valsts un pašvaldību «kompetenču pārklāšanos», vai pašvaldības kompetences institūta «skaidrību», kad pašvaldības kompetences apjoms ir noteikts precīzi un skaidri saprotami un ir precīzs.

Joprojām tiek diskutēts arī par to, kā paredzēt precīzas pašvaldību kompetences robežas, jo aktuāls ir jautājums, kā noteikt precīzas efektīvu valsts kompetences sadales mehānismu starp valsts tiespārvaldes iestādēm un pašvaldībām. Tādā izvērtējumā mērķis ir nepieņemt, ka atsevišķas valsts pārvaldes iestāžu kompetences pārklāšanos un veidojas valsts pārvaldes funkciju dublējums, kā kompetence pašvaldībām tiek pieņemta (noformulāta) neprecīzi, neievērojot likumos noteikto kompetences pieņemšanas procedūru, vai kompetence tiek pieņemta nepamatoti, neievērojot subsidiaritātes principu. Neprecīza valsts pārvaldes iestādes kompetences noteikšana var izraisīt to, ka institūcija darbojas nelikumīgi un nelietderīgi;

⁵⁰⁹ «Teritoriālās un funkcionālās reformas «iet roku rok». Funkciju izpilde ir atkarīga no pašvaldību lieluma. Teritoriālās (pašvaldību apvienošanās virzienā) un funkcionālās reformas ir notikušas daudzās Rietumeiropas valstīs, sākot no 1950. gadiem. Tomēr šis ir paaugstinātā pašvaldību administratīvo spēju un darbības efektivitāti, optimizēt pakalpojumu sniegšanas funkcijas» (Vanags E., Vilka I. *Pašvaldību darbība un attīstība*. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2005, 24. lpp.). Teorijā sastopami arī pretēji viedokļi. Piemēram, Varšavas (Polija) Universitātes profesors Pavels Svāņevičs uzskata, ka «valsts īstenojot administratīvi teritoriālo reformu nav likumsakarīgi saistīta ar pašvaldību funkciju apjoma palielinājumu, jo – daļēji pamatoti – visbiežāk ir politiskais lēmums» (Swianiewicz P. *Territorial Consolidation Reforms in Europe*. Edited by P. Swianiewicz. Budapest: Local Government and Public Service Reform Initiative. 2010, p. 5.).

ģdību institucionālās reformas

ģģģ reformas ir pamatotas ar jaun m idej m par pa-vald bu p rvaldes organiz cijas uzlabo-anai nepiecie-amajiem pas kumiem, kuru rezult t var uzlaboties pa-vald bu kompetences steno-ana un iedz vot ģiem sniegto pakalpojumu kvalit te.

Min to procesu nodro-in -anu Latvijas pa-vald bu sist m var saist t ar vair ku b tisku likumu pie em-anu (piem., Valsts p rvaldes iek rtas likums un Administrat v procesa likums) un no tiem izrieto-aj m r c b m.

B tiskas izmai as Latvijas pa-vald bu sist ma piedz voja p c Valsts p rvaldes iek rtas likuma pie em-anas 2002. gad , kad bija nepiecie-ams sal got Valsts p rvaldes iek rtas likuma un likuma «Par pa-vald b m» ties bu normas.⁵¹⁰ No Valsts p rvaldes iek rtas likuma koncepcijas izriet ja, ka: «likums regul valsts p rvaldes institucion lo pamatstrukt ru un darb bas pamatprincipus. Tas prim ri attiecas uz valsts tie-o p rvaldi (t. i., p rvaldi, kuru veic Latvijas Republika k publisko ties bu juridiska persona ar sav m iest d m), bet attiec b uz pastarpin to p rvaldi (t. i., attiec b uz p r jo publisko ties bu juridisko personu iest d m ó pa-vald bu [...] tikai tikt l, cikt l attiec ģie jaut jumi neb s noregul ti speci lajos likumos»⁵¹¹.

Likuma «Par pa-vald b m» neatbilst bu Valsts p rvaldes iek rtas likumam nor d ja ar Egils Levits, kur- sav 2003. gada p t jum «Pa-vald bu likuma koncepcija» rakst ja, ka sp k eso- likuma «Par pa-vald b m» 1. noda a: «ir b tiski j maina, jo eso-aj likum nepietieko-i skaidri atspogu ojas no Satversmes izrieto-valsts p rvaldes iek rtas sist ma, it sevi- i norobeflojums starp pa-vald bas autonomo un uzdoto kompetenci, un no t izrieto- s konsekvences, kas ievirza visu sekojo-o likuma strukt ru. T pat nav pietieko-i no- irta politisk instit cijas (Domes) darb ba no p rvaldes instit cijas (administr cijas) darb bas»⁵¹².

ģģģ koncepcij tika nor d ti ar citi pa-vald bas kompetences tr kumi, piem ram, likum «Par pa-vald b m» min tie neprec zie pa-vald bas autonomo funkciju formul jumi: «J em v r , ka funkcijas j m ina defin t p c iesp jas prec zi, lai var tu skaidr k iez m t robeffas starp valsts un pa-vald bu (it sevi- i autonomo) kompetenci. Piem ram, nodal t valsts un pa-vald bas autonomo

⁵¹⁰ Par Valsts p rvaldes iek rtas likuma ievie-anas pl nu: MK r kojums Nr. 129 // *Latvijas Vēstnesis*, 2003. gada 28. febru ris, Nr. 33 (2798).

⁵¹¹ **Levits E.** Pa-vald bu likuma koncepcija // <http://public.law.lv/ptilevicpasvaldiba.html>.

⁵¹² Turpat.

likuma «Par pa- vald b m» 15. panta pirm s da as 6. el gu dz vesveidu» ir pagr ti. Vai pa- vald b m b tu ties bas izdot saisto- os noteikumus, kas aizliedz sm -anu vai alkoholisko dz rienu lieto- anu publisk s viet s? T d , par pa- vald bas (autonomaj m) kompetenc m, attiec gie formul jumi b tu izstr d jami oti r p gi, vajadz g viet lietojot gan ener lklauzulu, gan oti konkr tu formul jumu.»⁵¹³

Ar promocijas darba autors 2004. gad rakst ja: «Kop- likuma «Par pa- vald b m» pie em- anas 1994. gada 9. j nij ir notiku- as b tiskas p rmai as ties bu sist m , kas liel m r ir saist tas ar Valsts p rvaldes iek rtas likuma sp k st -anos 2003.gad . Ar Valsts p rvaldes iek rtas likuma pie em- anu pa- vald bu instit cijas k pastarpin t s p rvaldes iest des ietvertas vienot sist m ar tie- s p rvaldes iest d m. Likums «Par pa- vald b m» -obr d saturiski neatbilst izpratnei par pa- vald bu vietu un lomu valsts p rvald , tas ir mor li un juridiski novecojis. Ir radusies nepiecie- am ba p c likuma, ar kuru tiks nodro- in ta demokr tiska, tiesiska, efekt va, atkl ta un sabiedr bai pieejama pa- vald bu darb ba. Ir nepiecie- ams likums, kur b tu: 1) atbilsto- i Valsts p rvaldes iek rtas likumam preciz ta pa- vald bu vieta valsts p rvald ; 2) pied v ts optim ls pa- vald bu kompetences modelis; 3) p c iesp jas pa- vald b s nodal ta l m jvara un izpildvara, papla- inot izpildvaras kompetenci; 4) sak rtota pa- vald bas l mumu sist ma; 5) papla- in tas iedz vot ju ties bas iesaist ties pa- vald bas darb un nodro- in ts pa- vald bas darb bas «caursp d gums»; 6) pied v ts citu ar pa- vald bu darb bu saist tu jaut jumu regul jums iedz vot ju interes s.»⁵¹⁴

Kaut ar jauns Pa- vald bu likums netika pie emts, jo pret to b tiski iebilda LPS, 2005. gada 17. febru r tika pie emts likums «Groz jumi likum «Par pa- vald b m»»⁵¹⁵, ar kuru tika izdar ti b tiski groz jumi sp k eso- aj likum , p c iesp jas sal gojot t tiesisko regul jumu ar Valsts p rvaldes iek rtas likumu. Tika emti v r vair ki iepriek- min tie Egila Levita un ar - darba autora ierosin jumi, kas bija saist ti ar pa- vald bas kompetences jaut jumu sak rto- anu, k ar Valsts p rvaldes iek rtas likuma 10. pant min to valsts p rvaldes principu «iedz vin -anu» pa- vald u darb s, papla- inot iedz vot ju ties bas piedal ties pa- vald bas l mumu pie em- an . Papildus tam likum «Par pa- vald b m» tika noteikts:

⁵¹³ Levits E. Pa- vald bu likuma koncepcija // <http://public.law.lv/ptilevicpasvaldiba.html>.

⁵¹⁴ Stucka A. K ds b s jaunais pa- vald bu likums // *Jurista Vārds*, 2004. gada 27. janv ris. Nr. 3 (308).

⁵¹⁵ Groz jumi likum «Par pa- vald b m»: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2005. gada 2. marts, Nr. 36 (3194).

s iedal jums autonomaj un uzdotaj kompetenc un
ald bu atbild bas princips (5. panta tre– un ceturt
da a).⁵¹⁶ Groz jumos likum tika reglament ta k rt ba, k d pa–vald b m var uzdot
pild t jaunu kompetenci, k ar noteikts, k das ir pa–vald bu pilnvaras r koties ar t m
pie– irto kompetenci;

2) valsts un galvaspils tas R gas dal t s atbild bas galvaspils tas funkcijas
(17.² pants), kas iepriek– nevien normat v ties bu akt nebija noteiktas.⁵¹⁷ T d j di
tika ieviests jauns pa–vald bu kompetences veids (valsts un pa–vald bu dal t s
atbild bas funkcijas). B t b tika atz ts, ka atsevi– u R gas pils tas pa–vald bas
funkciju izpild , ka saist tas ar iev rojamu finan–u l dzek u ieguld jumu, ir iesaist ta
ar valsts.

Neskatoties uz apjom gajiem likuma «Par pa–vald b m» groz jumiem, likum
joproj m ir saglab ju– s vair kas neatbilst bas Valsts p rvaldes iek rtas likumam, kas
rada iev rojamas probl mas pa–vald bu ikdienas darb : pirmk rt, nepietiekami
no– irta pa–vald bu l m jvara un izpildvara; otrk rt, no likum «Par pa–vald b m»
min t s j dziena «viet j pa–vald ba» defin cijas tie–i neizriet pa–vald bu vieta valsts
p rvaldes iest flu sist m ; tre–k rt, joproj m nav atrisin ts jaut jums par pa–vald bas
autonomo funkciju nosaukumu neprec zajiem formul jumiem.

Ar p c Administrat v procesa likuma pie em–anas tika izdar ti b tiski
groz jumi likum «Par pa–vald b m». TMdu groz jumu izdar –anas pamat bija
nepiecie–am s izmai as pa–vald bas l mumu sist m , labojot novecoju–u tiesisku
regul jumu, un pa–vald b s notieko–aj s administrat vaj s proced r s, k ar
pa–vald bas amatpersonu atbild bas papla–in –ana par to pie emtajiem l mumiem.⁵¹⁸

Likuma «Par pa–vald b m» 41. panta pirmaj da tika p rskat ta pa–vald bu
l mumu sist ma. TMbr d no – likuma panta izriet, ka: «Pa–vald bas dome pie em:
1) r jos normat vos aktus (saisto–ie noteikumi); 2) iek– jos normat vos aktus
(noteikumi, nolikumi, instrukcijas); 3) individu los aktus (administrat vie akti un citi
p rvaldes l mumi); 4) citus l mumus.»⁵¹⁹ T d j di tika pilnveidota pa–vald bas
l mumu sist ma, pa–vald bas l mumus iedalot p c to juridisk sp ka.⁵²⁰

⁵¹⁶ Par pa–vald b m: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1994, Nr. 116231.

⁵¹⁷ Turpat.

⁵¹⁸ Vair k par nepiecie–amaj m izmai m likum «Par pa–vald b m» p c Administrat v procesa likuma pie em–anas skat.: **Stucka A.** Administrat vais process pa–vald b s: probl mas un risin jumi // *Jurista Vārds*, 2004. gada 20. apr lis, Nr. 15 (320).

⁵¹⁹ Par pa–vald b m: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1994,

Ar tas ne tikai saistīts ar pašvaldības individuālajiem tiesiskajiem aktiem, bet arī ar pašvaldības administratīvo aktu izdošanas prasībām pret saistošajiem noteikumiem. Saskaņā ar 2005. gada 17. februāra likumu «Grozījumi likumā «Par pašvaldībām»» saistošie noteikumi ir pašvaldības nolikums⁵²¹. Tādā statusā pašvaldības nolikumam tika noteikts, jo ar likuma grozījumiem pašvaldības nolikumiem bija jāparedz: pašvaldības administrācijas izdoto administratīvo aktu apstrīdēšanas kārtība (spēkā esošā likuma 24. panta otrās daļas 7. punkts); kārtība, kādā rīko publisko apsprienu (24. panta otrās daļas 11. punkts). Likumā tika arī precizēti saistošo noteikumu piemērošanas un spēkāstāšanās kārtība (45. pants, 45.¹ pants, 46. un 47. pants).⁵²²

Būtiski tika izmainīti arī administratīvo aktu izdošanas pamatnosacījumi. Saskaņā ar likuma «Par pašvaldībām» 47. pantu: «Pašvaldības administratīvos aktus var piemērot, ja likums neparedz citu kārtību. Domes izdotos administratīvos aktus var pārņemt administratīvajās tiesībās. Pašvaldības administrācijas izdotos administratīvos aktus var apstrīdēt pašvaldības ietvaros. Likumā noteiktajos gadījumos administratīvos aktus apstrīd tajā pašā rīcībā, kurās padotībā ir pašvaldība, pildot attiecīgā daļā valsts pārvaldes funkciju vai pārvaldes uzdevumu.»⁵²³

Tādējādi likumā tika saglabātas pašvaldības domes pirmās tiesības izdot administratīvos aktus. Tādā likumā noteiktā kārtībā nav vērtējama viennozīmīgi pozitīvi, jo: pirmkārt, izveido neefektīvu administratīvo aktu tiesiskuma izvērtēšanas mehānismu; otrkārt, neparedz administratīvo aktu apstrīdēšanas iespēju pašvaldības ietvaros.

Ar Egils Levits norāda, ka atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likumam likumā «Par pašvaldībām» būtu jāparedz efektīva pašvaldību administratīvo aktu izdošanas sistēma: «[...] administratīvos aktus principā izdod pašvaldības administrācija, ņemot vērā gan autonomu, gan uzdotu kompetences jomu; [...] Domes tikai izmuma gadījumos var būt pirmā pārvaldes instance, kas izdod administratīvos

Nr. 116231.

⁵²⁰ Par tiesiskajiem pašvaldību lēmumu sistēmas skat. ar: **Stucka A.** Par pašvaldību lēmumiem // *Jurista Vārds*, 2002. gada 18. jūnijs, Nr. 12 (245).

⁵²¹ Grozījumi likumā «Par pašvaldībām»: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2005. gada 2. marts, Nr. 36 (3194).

⁵²² Par pašvaldībām: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1994, Nr. 116231.

⁵²³ Turpat.

z vot ju l dzdal ba pa-vald bas l mumu pie em-an
ar pa-vald b m» 61. pant , kur noteiktas domes
ties bas teritori l s kopienas interes m atbilsto-u l mumu pie em-anai no attiec g s
pa-vald bas iedz vot jiem izveidot valdes, komisijas vai darba grupas.⁵²⁷ Ar 2005.
gada likuma «Par pa-vald b m» groz jumiem b tiski tika papla-in tas iedz vot ju
pa-vald bu ties bas, paredzot tiem iesp ju par svar g kajiem pa-vald bu darb bas
jaut jumiem piedal ties publiskaj s apsprie-an s.⁵²⁸

Publisk s apsprie-anas instit ts tika noteikts ar Teritorijas pl no-anas
likum .⁵²⁹ B vniec bas likum ⁵³⁰ un likum «Par ietekmes uz vidi nov rt jumu»⁵³¹.
Konsult -an s ar iedz vot jiem pa-vald bu reformu laik izriet ja ar no
Administrat vi teritori l s reformas likuma. Saska ar - likuma 13. pantu: «Veicot
administrat vi teritori lo reformu, attiec g s viet j s pa-vald bas noskaidro iedz vot ju
viedokli par novada izveido-anu un inform vi us par reformas uzdevumiem un
realiz cijas gaitu.»⁵³²

Iedz vot ju l dzdal ba pa-vald bas l mumu pie em-an nedr kst b t tikai
form la. Ties bu zin tnieki Ilma ep ne un Sandijs Statkus, analiz jot teritorijas
pl nojumu izstr des gaitu pa-vald b s, pamatoti nor d ja: «Atkl t bas principam
teritorijas pl no-an ir j garant sabiedr bas viedok a patiesa uzklau-ana.
Sabiedr bas un dafl du intere-u grupu iesaist -ana ir b tiska demokr tiskas un atkl tas
pl no-anas sast vda a.»⁵³³

Perspekt v b tiska iedz vot ju l dzdal bas palielin -ana izriet s no
iedz vot ju ties b m par noz m giem pa-vald bas jaut jumiem inici t pa-vald bu

att st bas l meni un bag t s pa-vald b s. Liel kaj s, soci li ekonomisk s att st bas un finansi laj zi
sp c g kaj s un tuv k galvaspils tai R gai eso-aj s pa-vald b s ir augst ki demokr tijas kopindeksi»
(**Vanags E., Vilka I. Pašvaldību darbība un attīstība.** R ga: Latvijas Universit tes Akad miskais
apg ds, 2005, 243. lpp.).

⁵²⁷ Par pa-vald b m: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1994,
Nr. 116231.

⁵²⁸ No likuma groz jumiem 61.¹ panta otraj da izriet ja, ka: «Publisk apsprie-ana j r ko par:
1) pa-vald bas administrat v s teritorijas robežas groz -anu; 2) pa-vald bas att st bas programmu un
teritorijas pl nojumu (Groz jumi likum «Par pa-vald b m»: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*,
2005. gada 2. marts, Nr. 36 (3194)).

⁵²⁹ Teritorijas pl no-anas likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2002. gada 12. j nijs, Nr. 88 (2663).
8. panta ceturt da a. Sp k neeso-s.

⁵³⁰ B vniec bas likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1995. gada 30. augusts, Nr. 131 (414),
11. panta tre- da a.

⁵³¹ Par ietekmes uz vidi nov rt jumu: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1998. gada 30. oktobris, Nr.
322/325 (1383/1386), 17. pants.

⁵³² Administrat vi teritori l s reformas likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1998. gada 30. oktobris, Nr.
322/325 (1383/1386). Sp k neeso-s.

⁵³³ **Čepāne I., Statkus S.** Pa-vald bas teritorijas pl nojums k pa-uma ties bu aprobefojums // *Jurista
Vārds*, 2005. gada 1. febru ris, Nr. 4 (359).

«Par pa-vald b m» 61.³ pantu: «Pa-vald bas likum
t pa-vald bas referendumu»⁵³⁴. Saska ar – likuma
P rejas noteikumu 22. punkta otro teikumu: «Ministru kabinets l dz 2012.gada
1.maijam izstr d un iesniedz Saeimai likumprojektu par pa-vald bu
referendumiem.»⁵³⁵

Paredzams, ka pa-vald bu referendumu likumprojektu izstr d b tisk k s
diskusijas norisin sies par to, vai ieviest lemjo-os pa-vald bu referendumus. T Mda
iz- ir-an s var b tiski main t pa-vald bas p rst vniec bas org na noteico-o lomu
pa-vald bas l mumu pie em-an un kalpot par noz m gu soli viet j s demokr tijas
lomas stiprin -anai. Cit di likum b s iesp jams noteikt tikai konsultat vos
pa-vald bu referendumus, kas b t b -obr d jau ir noteikti likuma «Par pa-vald b m»
61.¹ pant par publisko apsprie-anu⁵³⁶.

⁵³⁴ Par pa-vald b m: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1994,
Nr. 116231.

⁵³⁵ Turpat.

⁵³⁶ Turpat.

ADMINISTRATĪVI TERITORIĀLO UN FUNKCIONĀLO REFORMU NOZĪME LATVIJAS PAŠVALDĪBU SISTĒMAS PILNVEIDOŠANĀ

Gandrīz divdesmit gadus Latvijā turpinājās vietējās administratīvās teritoriālās reformas un sabiedrībai vienmēr tika pievērsta paārzinātība, jo tā bija saistīta gan ar administratīvās teritoriālās iedalījuma pārskatīšanu un būtisku pārvaldību skaita samazināšanu, gan ar valsts centieniem uzlabot valsts pārvaldes funkciju izpildi, stenojot pārvaldību funkcionālas reformas. Vienlaikus ir notikušas teritoriālas un funkcionālas reformas ar rajonu, rajonu pilsētu un pagastu administratīvās teritorijās. Joprojām turpinās reģionālās administratīvās teritoriālās reformas.⁵³⁷

Neapaubēms ieguldījums šo reformu norisē un to organizācijā ir juristiem. Juristu nozīme reformu procesos izpaužas ne tikai izmantotā politiskā līdzekļu un pamatienu juridiskajā izvērtējumā, lai maksimāli tiktu ieviestas pārvaldību un to iedzīvotāju demokrātiskās tiesības līdzdarboties tādā lēmumu pieņemšanā, kas saistīti ar teritoriālo kopienas dzīves telpas robežpārskatīšanu⁵³⁸, bet arī to spējā «rakstiskā formā reproducēt sarefleksīvo politiku iecerēto reformu norisi»⁵³⁹.

Tādējādi nodala analizēti būtiskie Latvijas pārvaldību sistēmas reformu šķērsojošie teritoriālie un funkcionālie juridiskie aspekti un dinamika. Tādās pārvaldes reformu iedalījums atbilst arī nodalas apakšnodala iedalījumam un to juridiskajam raksturojumam.

⁵³⁷ Likuma «Par Latvijas Republikas administratīvo teritoriju izveidošanu un apdzīvotību vietu statusa noteikšanu» 2. pantā bija noteikts, ka «Latvijas Republika sastāv no Vidzemes, Latgales, Kurzemes un Zemgales; to iedala – d s administratīvajās teritorijās: 1) apriņķos; 2) rajonos; 3) republikas pilsētās. Savukārt Latvijas rajonus, iedala – d s administratīvajās teritorijās: 1) rajonu pilsētās; 2) pagastos; 3) novados» (Par Latvijas Republikas administratīvo teritoriju izveidošanu un apdzīvotību vietu statusa noteikšanu: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1991. gada 1. augusts, Nr. 29/30. Spēkā neesot). Savukārt pēc 2009. gada vietējās pārvaldības vīzijas, kas bija būtiska «robofleksīva» vietējās administratīvās teritoriālo reformas norises procesā, kad spēkā zaudēja likums «Par Latvijas Republikas administratīvo teritoriju izveidošanu un apdzīvotību vietu statusa noteikšanu», atbilstoši jaunajam Administratīvo teritoriju un apdzīvotību vietu likuma 4. pantam: «Latvijas Republikā iedala – d s administratīvajās teritorijās 1) apriņķos; 2) republikas pilsētās; 3) novados» (Administratīvo teritoriju un apdzīvotību vietu likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 30. decembris, Nr. 202 (3986)).

⁵³⁸ Vairākos skat.: **Wimmer N.** *Dynamische Verwaltungslehre. Ein Handbuch der Verwaltungsreform.* Wien: Springer-Verlag, 2004, S. 288.

⁵³⁹ **Kersting N.** *Die Zukunft der lokalen Demokratie. Modernisierungs- und Reformmodelle.* Frankfurt/Main: Campus Verlag, 2004, S. 117.

1. Administratīvi teritoriālās reformas

Vienots normatīvs tiesību akts, kurā tiktu reglamentēta visu administratīvo teritoriālo reformu norise, nav pieņemts, bet reformu norises tiesiskā reglamentācija ir «izkaisīta» dažādos tiesību aktos, kas ievrojami atbilstoši tādai promocijas darba uzdevumu raksturot administratīvo teritoriālo reformu būtību. Praksē pašvaldību reformas pamatā saista tikai ar vietējo administratīvo teritoriālo reformu, kas nepamatoti saāurina izpratni par šo reformu grupu.

Teorijā vispārpieņemts administratīvo teritoriālo reformu iedalījums ir: vietējās un reģionālās administratīvās teritoriālās reformas. Tikmēr Latvijā īstenojot administratīvās teritoriālās reformas var iedalīt visās šādās kategorijās:

- 1) vietējās administratīvās teritoriālās reformas;
- 2) rajonu administratīvās teritoriālās reformas⁵⁴⁰;
- 3) reģionālās administratīvās teritoriālās reformas.

Administratīvās teritoriālās reformas nav tikai «klasiskās pašvaldību reformas», jo tās var īstenojot ar valsts tiesīpvaldes iestāžu darbības teritorijās.⁵⁴¹

Nosaukto administratīvo teritoriālo reformu veidu un to norises juridiskais raksturojums sniegts pētījuma turpinājumā, raksturojumā akcentējot šo reformu savstarpējo saistību un sagaidāmas perspektīvas.

1.1. Vietējā administratīvi teritoriālā reforma

Vietējās administratīvās teritoriālās reformas norisi var konstatēt vairākus būtiskus juridiskus aspektus, kas ir saistīti ar reformas norises sekojošo darbību juridisko

⁵⁴⁰ Rajonu administratīvās teritoriālās reforma ir patnāra administratīvās teritoriālās reforma, jo to nevar uzskatīt ne par klasisku vietējo administratīvo teritoriālo reformu, ne arī atzīt par reģionālo administratīvo teritoriālo reformu. To var uzskatīt par postpadomju valsts administratīvās teritoriālās iedalījuma pārskatīšanas rezultātu, atsaoties no padomju varas centralizētai valsts pīvaldei raksturīgās pīvaldes teritoriālās vienības. Vienlaikus – reforma satur gan vietējās, gan reģionālās administratīvās teritoriālās reformas pazīmes.

⁵⁴¹ Piemēram, Sloākijā administratīvās teritoriālās reforma tika īstenojta tikai attiecībā pret valsts tiesīpvaldes iestāžu darbības teritorijām. Savukārt pašvaldību teritoriālās iedalījums netika izmainīts, jo tam pietrēka nepieciešamā politiskā atbalsta (Nemec J., Bercik P., Kuklis P. *Decentralization: Experiments and Reforms*. Edited by Tamás M. Horváth. Budapest: Local Government and Public Service Reform Initiative, 2000, p. 302.).

ro–anu par iespju piedal ties teritori l s kopienas
arobeflu izmai u proces .

Ievrojama nozme viet j s administrat vi teritori l s reformas pabeig–an bija
Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likuma pie em–anai, kur tika ietverts
jauns un stabils viet jo administrat vo teritoriju izveido–anas juridiskais meh nisms.

1.1.1. Reformas mērķis un tās norises juridiskie aspekti

Viet j administrat vi teritori l reforma norisin j s laika posm no 1991.
gada l dz pat 2010. gadam. Vis reformas norises laik iez m j s vald bas, parlamenta
un pa–vald bu at– ir g izpratne, pat pa–vald bu akt vs pretspars t m paties bu
mekl jot Satversmes ties , lai valst tiktu izveidots p c iesp jas optim ls
administrat vi teritori lais iedal jums. Tas neb t nav v rt jams negat vi, jo dafl du
valstu administrat vi teritori l iedal juma izveido–anas mot vu politiskais aspekts
vienm r ir bijis ac mredzams.

Latvijas Republikas s kotn jais administrat vi teritori lais iedal jums izriet no
Latvijas Republikas Augst k s Padomes 1991. gada 6. j lija l muma «Par Latvijas
Republikas likuma «Par Latvijas Republikas administrat vo teritoriju izveido–anu un
apdz voto vietu statusa noteik–anu» sp k st –an s k rt bu». ⁵⁴² Saska ar – l muma
1. punktu: «Latvijas Republikas likums «Par Latvijas Republikas administrat vo
teritoriju izveido–anu un apdz voto vietu statusa noteik–anu» st jas sp k ar t
public –anas dienu». ⁵⁴³ TM l muma 2. punkt savuk rt noteikts: «Sakar ar to, ka
ciemati k administrat vi teritori l iedal juma vien bas atbilsto–i –im likumam un
Latvijas Republikas Augst k s Padomes 1991. gada 24. apr a l mumam «Par
Latvijas Republikas likumu «Par pagasta pa–vald bu» un «Par pils tas pa–vald bu»
sp k st –an s k rt bu» p rveidojami par pagastiem vai pils t m, noteikt, ka –aj s
teritorij s iev l to deput tu pilnvaras tiek saglab tas attiec go pagastu un pils tu
Tautas deput tu padom s» ⁵⁴⁴.

⁵⁴² Par Latvijas Republikas likuma «Par Latvijas Republikas administrat vo teritoriju izveido–anu un
apdz voto vietu statusa noteik–anu» sp k st –an s k rt bu: LR Augst k s Padomes l mums, 1991.
gada 6. j nijs // <http://www.likumi.lv/doc.php?id=67939>.

⁵⁴³ Turpat.

⁵⁴⁴ Turpat.

ar tika pieņemts lēmums par sākt īstenošanu jaunizveidotajās valsts administratīvajās teritoriālajās reformas.

1992. gadā izveidots Administratīvajās teritoriālajās reformas komisijas⁵⁴⁵ uzdevums bija izstrādāt jauna valsts administratīvajās teritoriālajās reformas projektu. Tika izstrādāti pat divi – divi projekti, un tie paredzēja valstī izveidot stabilitāti, nodrošinot teritoriālo iedalījumu; funkcionālo (pārvaldes, pašpārvaldes) teritoriālo organizāciju, kas veidota saskaņā ar kultūrvsturiskajām teritorijām, kurām piemīt dabiski aptverošas attīstības potenciāls; aizvietotu valsts centrālās pārvaldes optimālo teritoriālo organizāciju struktūru ar pašpārvaldei piemērotu teritoriālo iedalījumu. Pašvaldību atbalsta ierīkojuma projekti neieguva.

Ministru kabineta 1992. gada 28. septembra sēdē tika pieņemts rīkojums Nr. 51 «Par pašvaldību reformu padomes izveidošanu», ar kuru tika izveidota pašvaldību reformu padome.⁵⁴⁶ Rīkojuma pielikumā tika apstiprināts «Pašvaldību reformu padomes nolikums». Pašvaldību reformu padomes uzdevums bija: «koordinēt pašvaldību reformu sagatavošanu Latvijā ar mērķi reorganizēt pašvaldību darbu atbilstoši Latvijas valsts un tās iedzīvotāju interesēm»⁵⁴⁷. Pašvaldību reformu padome apstiprināja Administratīvajās teritoriālajās reformas komisijas sagatavoto administratīvajās teritoriālajās reformas projektu, pašvaldību teritoriālajās reformas shēmu, kā arī Rīgas pilsētas administratīvajās teritoriālajās reformas projektu, pašvaldību apvienošanas tipveida līgumu, iespējamās administratīvajās teritoriālajās reformas kritērijas, un ar pašvaldību reformas koncepciju, kurā ietilpa nodaļa par pašvaldību administratīvajās reformas īstenošanu, pašvaldību mērķu īstenošanas apvienojoties laika posmā no 1993. līdz 1996. gadam. Cerētais rezultāts netika sasniegts, jo pašvaldības mērķu īstenošana neapvienojās.

Līdz 1998. gadam notika vairāki mēģinājumi pārveidot valsts administratīvajās teritoriālajās reformas sistēmu, – mērķa sasniegšanai veidojot pārvaldes iestādes⁵⁴⁸ un pieņemot attiecīgus lēmumus⁵⁴⁹, tomēr tie visi bija neveiksmīgi, jo pret tiem iebilda pašvaldības.

⁵⁴⁵ Par Latvijas Republikas administratīvajās teritoriālajās reformas komisiju: LR Augstākās Padomes Prezidija lēmums, 1991. gada 24. oktobris // <http://www.akti.lv/naiser/text.cfm?Key=0128041991102432769>.

⁵⁴⁶ Par pašvaldību reformu padomes izveidošanu: MK rīkojums Nr. 51 // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1993, Nr. 31.

⁵⁴⁷ Turpat.

⁵⁴⁸ Skat., piem.: Valsts reformu ministrijas pagaidnolikums: MK lēmums Nr. 46 // *Latvijas Vēstnesis*, 1993, Nr. 111, 10. punkts. Spēkā neesošs; Pašvaldību lietu pārvaldes nolikums: MK noteikumi Nr. 34 // *Latvijas Vēstnesis*, 1997, Nr. 23 (738), 4.4. apakšpunkts. Spēkā neesošs.

et jo administratīvo teritoriālo reformu radījis 1998. gada Administratīvo teritoriālo reformas likums, kas noteica, ka «kādā veidā veikta vietējās pašvaldību administratīvo teritoriālo reforma, un tādējādi nodrošināta administratīvo teritoriālo reformas izveidojamas, realizējot reformu»⁵⁵⁰.

Administratīvo teritoriālo reformas likumā bija paredzētas secīgas darbības un stenošanas termiņi jauna valsts administratīvo teritoriālo iedalījuma izstrādē. Atsevišķos jautājumos likuma regulējums bija pretrunīgs, kas būtiski kavēja administratīvo teritoriālo reformas norisi. Piemēram, tika akcentēta gan pašvaldību sadarbība, pašvaldību apvienošanu pieaujot tikai kā izmuma gadījumu, gan pašvaldību apvienošanu, kad sadarbība ir tikai līdzeklis, lai pašvaldības atrastu, ar ko tām apvienoties. Praksē daudzi šo pantu interpretēja tādi, ka apvienošanu šīs obligāta, bet citi, ka apvienošanu šīs tikai tad, ja neizdosies sadarbība.⁵⁵¹ Vienlaikus likumā jūdziena *sadarbība* skaidrojums netika noteikts, kaut arī pašvaldībām, kas noslēdza sadarbības līgumus, bija paredzēta valsts dotācija – šīs «sadarbības» nodrošināšanai.⁵⁵² Administratīvo teritoriālo reformas norises beigu termiņi tika vairākkārt pārcelti. Saeima 2005. gada 22. septembrī pieņēma likumu «Grozījumi Administratīvo teritoriālo reformas likumā». Saskaņā ar šī likuma 6. pantu tika

⁵⁴⁹ Skat., piem.: Pašvaldību administratīvo teritoriālo reformas koncepcijas projekts: MK sēdes protokola izraksts (prot. Nr. 30, 29 §) // *Latvijas Vēstnesis*, 1996, Nr. 98 (583).

⁵⁵⁰ Administratīvo teritoriālo reformas likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1998. gada 21. oktobris, Nr. 322/325, 3. pants. Spēkā neesošs.

⁵⁵¹ Ar šo ekspertu Holgers Pints (*Holger Pynt*) un Svends Lundtorps (*Svend Lundtorp*) 2000. gada ziņojumā par administratīvo teritoriālo reformu norādīja: «Administratīvo teritoriālo reformas likums ir ļoti nenoteikts. Lielā mērā nenoteiktība parādās izteicienu «apvienošanu (sadarbība)», kas būtībā pielīdzina apvienošanu pašvaldību sadarbībai. Tā kā tas ir divas ļoti dažādas lietas, un pašvaldību sadarbība nav pamatota alternatīva apvienošanu procesam, ir ļoti sarežģīti šo reformu stenot» (**Pynt H., Lundtorp S.** *Phare publiskā pārvaldes reforma Latvijā: Pašvaldību administratīvo teritoriālo reformas stenošana Latvijā – jaunu pašvaldību veidošanas stimuli un kritiķi*. 2000. gada jūnijs // http://www.logincee.org/remote_libraryitem/1464?lang=lt). 2005. gadā veikta pašvaldību vadītāju aptauja liecināja, ka «vairākas divas trešdaļas (70,7%) pašvaldību vadītāju ir pārliecināti, ka pašvaldību sadarbība šajā aizvietot pašvaldību apvienošanu un tikai 27,2% respondentu atbildēja: «Nē». 2,1% respondentu neatbildēja uz šo jautājumu» (**Vanags E., Vanags I., Krastiņš O.** *Pašvaldību pirmais pašvērtējums*. Rīga: Latvijas Statistikas institūts, 2006, 62. lpp.).

⁵⁵² Ar LPS padomnieks Māris Pūķis norādīja – šīs dažādas tiesību normu interpretācijas iespaidā Administratīvo teritoriālo reformas likumā: «Vērdi «apvienošanu» lietoja kā līdzvērtīgu vārdam «sadarbība». 2002. gada pārcik ministrijas priekšlikuma tika sagatavota gan pašvaldību apvienošanu, gan pašvaldību sadarbības rokasgrāmata. Likums ar paredzēja, ka beidzot atbildīgā ministrija varētu piedāvāt pašvaldībām izveidot sadarbības apvienības, un, ja pašvaldības šo formu saskaņotu, tad beigās varētu mierīgi līdzs pastāvēt mazas pašvaldības, kas apvienojās savus spēkus sadarbības apvienībās, gan lielas pašvaldības, kuru šīs kotnīcās teritorijās šīs – anas vairs nenotiek» (**Pūķis M.** *Pašu valdība. Latvijas pašvaldību pieredze, idejas un nākotnes redzējums*. Rīga: SIA «Jelgavas tipogrāfija», 2010, 323. lpp.).

Administratīvi teritoriālās reformas tiek realizēta līdz
—an m.»⁵⁵³

Administratīvi teritoriālās reformas likum uzdot uzdevuma izpildei Ministru kabinets 2003. gada 1. decembrī izdeva rīkojumu Nr. 738 «Par novadu izveidošanas modeli»⁵⁵⁴, kuram bija būtiska nozīme reformas norisē. Tajā rīkojumā Ministru kabinets nolēma: «1. Pieņemt 102 novadu izveidošanas projektu vietējās pašvaldību administratīvi teritoriālās reformas īstenošanai.»⁵⁵⁵ Tieši šis Ministru kabineta rīkojums kalpoja par pamatu esošajai vietējās pašvaldību administratīvi teritoriālās iedalījuma sistēmas izveidei.

Būtisks pārvērtības punkts vietējās pašvaldību administratīvi teritoriālās reformas norisē notika pēc 2006. gada Saeimas vēlēšanām, kad situācija ar vietējās pašvaldību administratīvo reformu strauji mainījās, jo «sadarbības» reforma ieguva «piespiedu raksturu».

Pēris dienu laikā pēc tikko notikušajām parlamenta vēlēšanām tika piedāvāts jauns vietējās administratīvi teritoriālās iedalījuma redzējums, kas saturēja priekšlikumu izveidot 50 novadu administratīvās teritorijas. Tādā piedāvājumā pamatbija reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministra Aigara Šķokenberga individuāla pieredze un redzējums par optimālu administratīvo iedalījumu, kas gan nebija balstīts uz teorētiskiem pētījumiem. Līdz ar to zināma mērķa noraidīšana iepriekš sasniegtais kompromiss ar pašvaldībām jauna administratīvi teritoriālās iedalījuma modeļa izveidē. Māris Purišs šo laikposmu nosauca par šo «pāreju uz vietējās reformas piespiedu posmu»⁵⁵⁶, kas iezīmēja aktīvus, bet tomēr haotiskus vērtējamos notikumus, vietējās pašvaldību administratīvi teritoriālās reformas norisē.

Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija konsultējās ar pašvaldībām laikā no 2007. gada 9. februāra līdz 2007. gada 30. novembrim, vairākas pašvaldības izteica priekšlikumus par lielāku novadu veidošanu, nekā to paredzēja apstiprinātais administratīvi teritoriālās iedalījuma projekts. Atsaucoties uz šo pašvaldību aicinājumu, visām vietējām pašvaldībām tika ierosināts izvērtēt iespēju veidot lielākus novadus. Vienlaikus jāatzīmē, ka tas lielā mērā bija politiski motivēts,

⁵⁵³ Grozījumi Administratīvi teritoriālās reformas likum: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2005. gada 5. oktobris, Nr. 158 (3316). Spēkā neesošs.

⁵⁵⁴ Par novadu izveidošanas modeli: MK rīkojums Nr. 738 // *Latvijas Vēstnesis*, 2003. gada 2. decembris, Nr. 169 (2934). Spēkā neesošs.

⁵⁵⁵ Turpat.

⁵⁵⁶ **Pūķis M.** *Pašu valdība. Latvijas pašvaldību pieredze, idejas un nākotnes redzējums*. Rīga: SIA «Jelgavas tipogrāfija», 2010, 332. lpp.

us izteica ministra p r s t v t s politisk s partijas
tika uz – du r c bu aicin ti⁵⁵⁷.

Ministru kabineta 2007. gada 4. septembra s d tika pie emts Ministru kabineta r kojuma projekts «Groz jumi Ministru kabineta 2006. gada 28. j nija r kojum Nr. 478 «Par viet jo pa–vald bu administrat vi teritori l iedal juma projektu.»⁵⁵⁸ R kojuma projekta anot cij bija nor d ts: «Saska ar administrat vi teritori l iedal juma projektu l dz 2009. gada viet jo pa–vald bu v l –an m saska ar pa–vald bu pie emtajiem l mumiem pl nots izveidot 93 viet j s pa–vald bas ó novadus ó un 9 republikas pils tas, no kur m divas ó J kabpils un Valmiera tiks izveidotas, k republikas pils tas p c attiec gu l mumu pie em–anas saska ar Administrat vi teritori l s reformas likuma P rejas noteikumu 2.punktu.»⁵⁵⁹ T l t p c tam Ministru kabineta s d tika izskat ti un pie emti Ministru kabineta noteikumi Nr. 596 «Noteikumi par viet jo pa–vald bu administrat vi teritori lo iedal jumu»⁵⁶⁰, t d j di apstiprinot iepriek– min taj r kojum noteikto administrat vi teritori l iedal juma projektu.⁵⁶¹ T d j di tika pie emts, ka Latvij tiks veidotas 9 republikas pils tu un 96 novadu administrat v s teritorijas.⁵⁶² Tika ar paredz ts, ka pie emtie Ministru kabineta noteikumi st sies sp k 2008. gada 1. janv r .⁵⁶³

⁵⁵⁷ TMdu v lmi pauda Gulbenes un Talsu rajona padomes, aicinot ministriju veidot teritori li liel kas novadu pa–vald bas (*Gulbenes rajona padomes 2007. gada 26. februāra vēstule Nr. 2-43/78*. Npublic ts materi ls; *Talsu rajona padomes 2007. gada 26. februāra lēmums «Par Talsu novada izveidošanu» (prot. Nr. 4, 2. §)*. Npublic ts materi ls).

⁵⁵⁸ Groz jumi Ministru kabineta 2006. gada 28. j nija r kojum Nr. 478 «Par viet jo pa–vald bu administrat vi teritori l iedal juma projektu»: MK r kojums Nr. 604 // *Latvijas Vēstnesis*, 2007. gada 26. septembris. Nr. 157 (3733). Sp k neeso–s.

⁵⁵⁹ Paskaidrojuma raksts Ministru kabineta r kojuma projektam «Groz jumi Ministru kabineta 2006. gada 28. j nija r kojum Nr. 478 «Par viet jo pa–vald bu administrat vi teritori l iedal juma projektu»»: MK 2007. gada 4. septembra s des materi li (prot. Nr. 49, 43. §) // http://www.mk.gov.lv/doc/2005/RAPLMpask_280807_1.doc.

⁵⁶⁰ Noteikumi par viet jo pa–vald bu administrat vi teritori lo iedal jumu: MK noteikumi Nr. 596 // *Latvijas Vēstnesis*, 2007. gada 4. septembris, Nr. 160 (3736). Sp k neeso–s.

⁵⁶¹ R kojuma projekts «Groz jumi Ministru kabineta 2006. gada 28. j nija r kojum Nr. 478 «Par viet jo pa–vald bu administrat vi teritori l iedal juma projektu»». Ministru kabineta 2007. gada 4. septembra s des protokols Nr. 49, 43. § // <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/mksedes/saraksts/protokols/?protokols=2007-09-04>.

⁵⁶² Turpat.

⁵⁶³ LPS padomnieks M ris P is par –o Ministru kabineta noteikumu pie em–anu nor d ja: «Ministru kabineta noteikumi Nr. 596, kurus pie ma 2007. gada 4. septembr , form li var ja balst ties tikai uz 167 pa–vald bu projektu, bet faktiski balst j s uz projektu, kur– gan tika izskat ts taj pa– 4. septembra s d , ta u k uva par Ministru kabineta r kojumu tikai divas ned as v l k. Proced ra tika p rk pta vair kos veidos: pirms noteikumu apsprie–anas nebija pie emts projekts, kuru nodot pa–vald b m apsprie–anai (apspriests tika vecais 2006. gada projekts, k ar dafl di neofici li pied v jumi); nevar ja b t pa–vald bu viedok a, jo pa–vald bas priek–likumu nebija ofici li sa mu–as; par liel ko da u teritoriju nebija ofici lu domju un padomju viedok a» (**Pūķis M.** *Pašu valdība. Latvijas pašvaldību pieredze, idejas un nākotnes redzējums*. R ga: SIA «Jelgavas tipogr fija», 2010, 333.6334. lpp.).

pa-vald bu lietu ministrija 2007. gada 5. decembrī Ministru kabineta rkojuma projektu «Grozījumi 2006. gada 28. jūnija rkojumā Nr. 478 «Par vietjo pa-vald bu administratīvo teritoriālo iedalījuma projektu»»⁵⁶⁴ un noteikumu projektu «Grozījumi 2007. gada 4. septembra Ministru kabineta noteikumos Nr. 596 «Noteikumi par vietjo pa-vald bu administratīvo teritoriālo iedalījumu»»⁵⁶⁵. Abi normatīvo aktu projekti tika izskatīti un pieņemti Ministru kabineta 2007. gada 11. decembra sēdē. Tika paredzēts izdarīt papildus izmaiņas administratīvo teritoriālo iedalījumu. Tās izmaiņu rezultātā tika noteikts, ka Latvijā būs 9 republikas pilsētas un 103 novadi.

Papildus tam Ministru kabineta 2008. gada 22. februāra sēdē tika pieņemts rkojums Nr. 90 «Par nepieciešamajiem grozījumiem ar pa-vald bu darbību saistītajos likumos, pabeidzot vietjo pa-vald bu administratīvo teritoriālo reformu». Tā rkojumam bija trīs pielikumi⁵⁶⁶, kuros precīzi noteikta pazīmētā sagrupētā likumi, kuros bija nepieciešams izdarīt grozījumus vietjo administratīvo teritoriālo reformas pabeigšanai, kas līdztekus vietjo administratīvo teritoriālo iedalījuma reformai iezīmēja arī zināmu pa-vald bu juridisko reformas norisi.

Būtisks pagrieziena punkts notika 2008. gada jūnijā, kad 32 vietjo pa-vald bus⁵⁶⁷ vārs s Satversmes ties, apstiprinot Ministru kabineta noteikumu Nr. 596

⁵⁶⁴ Grozījumi 2006. gada 28. jūnija rkojumā Nr. 478 «Par vietjo pa-vald bu administratīvo teritoriālo iedalījuma projektu»: MK rkojums Nr. 835 // *Latvijas Vēstnesis*, 2007. gada 22. decembris, Nr. 206 (3782). Spēkā neesošs.

⁵⁶⁵ Grozījumi 2007. gada 4. septembra Ministru kabineta noteikumos Nr. 596 «Noteikumi par vietjo pa-vald bu administratīvo teritoriālo iedalījumu»: MK noteikumi Nr. 872 // *Latvijas Vēstnesis*, 2007. gada 22. decembris, Nr. 206 (3782). Spēkā neesošs.

⁵⁶⁶ Pirmaj likumu grupā (30 likumi) bija tie likumi, kuros bija nepieciešams izdarīt grozījumus, kas saistīti ar pa-vald bu darbības nodrošināšanu (Teritorijas plānošanas likums; Reģionālās attīstības likums; likums «Par administratīvo teritoriju izveidošanu un apdzīvotību statusa noteikšanu»; likums «Par pa-vald bus» u.c.). Otrajā likumu grupā (9 likumi) bija iekavēti likumi, kuros bija nepieciešams izdarīt grozījumus, kas saistīti ar jauna administratīvo teritoriālo iedalījuma noteikšanu (Civillikums; Grāmatu dabas rezervāta likums; Moricālas dabas rezervāta likums; Teju dabas rezervāta likums, Zvejniecības likums u.c.). Savukārt trešajā likumu grupā (66 likumi) bija uzskaitīti likumi, kuros bija nepieciešams izdarīt grozījumus, kas saistīti ar attiecīgo administratīvo teritoriju, vietjo pa-vald bus domju (padomju) un citu institūciju neesību (piem., Valsts prezidenta ievēlēšanas likums; Krimināllikums; Notariāta likums; Būvniecības likums; likums «Par nodokļiem un nodevumiem»; likums «Par policiju» u.c.). Par nepieciešamajiem grozījumiem ar pa-vald bus darbību saistītajos likumos, pabeidzot vietjo pa-vald bu administratīvo teritoriālo reformu: MK rkojums Nr. 90 // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 26. februāris, Nr. 137 (3921).

⁵⁶⁷ Atsevišķus pieteikumus Satversmes ties iesniedza Alsungas pagasta, Brīvzemnieku pagasta, Jersikas pagasta, Vaidavas pagasta, Baložu pilsētas, Siguldas novada, Lapmeģciema novada, Valgundes novada, Inčukalna novada, Amatas novada pa-vald bus. Kopīgus pieteikumus Satversmes tiesai iesniegušas vēl 22 pa-vald bus: Allafu pagasta, Ances pagasta, Baltinavas pagasta, Bēnes pagasta, Codes pagasta, Gailiņu pagasta, Glādas pagasta, Ībiņu pagasta, Slāces pagasta, Kauguru pagasta, Kocēnu pagasta, Lābagu pagasta, Līvānu pagasta, Maltas pagasta, Mēģotnes pagasta, Priekule pagasta, Pēres pagasta, Raunas pagasta, Skrīveru pagasta, Strazdes pagasta, Tēģales pagasta un Vecsausles pagasta pa-vald bus.

«vīdējās administratīvās teritorijās iedalījumu»⁵⁶⁸ likumu, kas paredz vietējās pašvaldību administratīvās teritorijas reformas rezultātā likumu. Satversmes tiesa kopā ierosināja 10 lietas.

Visi pieteikumi iesniedzti Ministru kabineta 2007. gada 4. septembra noteikumu Nr. 596 «Noteikumi par vietējās pašvaldību administratīvās teritorijas iedalījumu» punktu, kas paredz ja attiecīgā pagasta, pilsētas vai novada iekārtošanu, atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 1985. gada 15. oktobra Eiropas Vietējās pašvaldību hartas 4. panta trešajai un sestajai daļai un 5. pantam un Administratīvās teritorijas reformas likuma 6.¹ panta pirmajai un ceturtajai daļai.

Pašvaldību iesniegtajos pieteikumos minētie argumenti galvenokārt bija saistīti ar daļēdu procedūru izvērtējumu un to neatbilstības norādīto normatīvo tiesību aktu prasībām⁵⁶⁹. Savukārt Ministru kabinets pārstāvēja viedokli par vietējās administratīvās teritorijas reformas politisko raksturu, reformas norises procedūru mērķi irot sekundāru nozīmi⁵⁷⁰.

Satversmes tiesa izbeidza tiesvedību visās ierosinātajās lietās un – diem tiesas lēmumiem bija līdzīga argumentācija. Vienlaikus no Satversmes tiesas argumentācijas izrietēja, ka Satversmes tiesa par reformas norises tiesiskumu lielā mērā piekrita Ministru kabineta argumentiem.

Piemēram, Satversmes tiesas 2009. gada 20. janvāra lēmums «Par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2008-08-0306» tika norādīts vietējās administratīvās teritorijas reformas kopējais sistēmiskais raksturs un tās politiskais saturs. No – lēmuma izrietēja: «Administratīvās teritorijas reforma neietekmē tikai atsevišķas vai nedaudzas

⁵⁶⁸ Noteikumi par vietējās pašvaldību administratīvās teritorijas iedalījumu: MK noteikumi Nr. 596 // *Latvijas Vēstnesis*, 2007. gada 4. septembris. Nr. 160 (3736). Spēkā neesoši.

⁵⁶⁹ Piemēram, būtisks pieteikumu iesniedzēju arguments bija saistīts ar atbilstošu konsultāciju ar teritorijas kopienas iedzīvotjiem par administratīvās teritorijas iedalījuma vienības robežlīniju grozījumu neieviešanu, kas izriet no Eiropas Vietējās pašvaldību hartas 5. panta. Ministru kabinets izteica pretargumentu, ka – dās pienākums ir pašām pašvaldībām pārstāvēt vienības organizāciju, lai tās pārņemtu ar valdību varētu aizstāvēt jebkādu interešu viedokli. Ministru kabinets arī norādīja, ka ar ikvienu pieteikumu iesniedzēju ir notikušas konsultācijas vairāktu un ilgstoši gan klātienē, gan neklātienē ar masu informācijas līdzekļu starpniecību.

⁵⁷⁰ Ministru kabinets savā atbildes rakstā Satversmes tiesai par pašvaldību iesniegtajiem pieteikumiem norādīja: «[...] tā vai cita novada izveidošanas pamatā ir ar Ministru kabineta izvērtēti politiskās lietderības motīvi, lai visā valstī noteiktu vienotu vietējās pašvaldības juridisko organizāciju. No minētā izriet, ka būtiska nozīme novadu izveidošanai ir politiskajam elementam, Ministru kabinetam atbalstot attiecīgā novada izveidošanu [...] Vietējās pašvaldību administratīvās teritorijas iedalījuma noteikšana vietējās pašvaldību administratīvās teritorijas reformas procesā ir Ministru kabineta prerogāva [...]» (Atbildes rakstu projekti Latvijas Republikas Satversmes tiesai lietā Nr. 2008-08-0306. Ministru kabineta 2008. gada 18. augusta sēdes protokols Nr. 59, 29. §. Nepublicēti materiāli).

tikt l, cikt l attiec gais p rveidojums nav v rst s uz
vi- u viet jo pa-vald bu, bet ietekm valsts teritoriju
kopum vai iev rojam t s da , par reformas steno-anu atbild g l m jinstit cija
pamat ir br va noteikt galven s intereses, kas liekamas reformas pamat , k ar
krit rijus, p c kuriem t stenojama.»⁵⁷¹ Tiesa ar nor d ja, ka «iz- ir-an s par
politiskiem jaut jumiem ir demokr tiski le itim ta likumdev ja kompetenc ».⁵⁷²
«Vair ku viet jo pa-vald bu apvieno-ana liel k viet j pa-vald b ir j steno,
iev rojot un iesp ju robefl s cen-oties nodro-in t sabiedrisko labumu. [...] Tiesa var
kontrol t tiesiskumu tikt l, cikt l veiktie pas kumi ir ac mredzami nepiem roti
reformas m r u steno-anai. Turkl t tiesa nep rbauda, vai -ie pas kumi ietver sev
vislab ko un lietder g ko risin jumu. TMdu apsv rumu izdar -ana ir l m jinstit cijas
kompetenc un pati par sevi nep rk pj pa-vald bas principu. L dz ar to funkciju
noteik-ana un p rdale pamat ir politisks jaut jums, kur domin politisk s lietder bas
apsv rumi».⁵⁷³

Tiesa ar konstat ja, ka kop- pieteikuma iesnieg-anas br fla ir b tiski
main ju-ies lietas apst k i, jo: «2008. gada 18. decembr Saeima pie ma
Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likumu. [...] TMj liet piln b sp ku ir
zaud ju-as t s normas, kuras bija ietvertas Noteikumos Nr. 596 un kuras Pieteikumu
iesniedz jas bija apstr d ju-as Satversmes ties . T pat sp ku zaud ja da a no t m
norm m, atbilst bu, kur m Pieteikumu iesniedz jas ir l gu-as izv rt t, proti,
Reformas likuma 6.¹ panta pirm , tre- , k ar ceturt da a. Turkl t ir j em v r tas,
ka Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likums attiec b uz atsevi- m

⁵⁷¹ Par Ministru kabineta 2007. gada 4. septembra noteikumu Nr. 596 «Noteikumi par viet jo pa-vald bu administrat vi teritori lo iedal jumu» 3.15., 3.16. un 3.17. punkta, k ar pielikuma II sada as 2. punkta v rdu «Skr veru pagasts», 5. punkta v rdu «Br v zemnieku pagasts», 8. punkta v rdu «B nes pagasts», 12. punkta v rdu «Baltinavas pagasts», 13. punkta v rdu «Codes pagasts», «Gail -u pagasts», « sl ces pagasts», «Mefotnes pagasts» un «Vecsaules pagasts», 14. punkta v rdu «Kauguru pagasts», 18. punkta v rdu «Amatas pagasts» un «Drabe-u pagasts», 25. punkta v rdu «Lapmefciema pagasts», 35. punkta v rdu «Gl das pagasts», «L vb rzes pagasts» un «Valgundes novads», 42. punkta v rdu «Alsungas pagasts», 44. punkta v rdu «Baloflu pils ta», 48. punkta v rdu «Jersikas pagasts», 65. punkta v rdu «Prieku u pagasts» un «Raunas pagasts», 66. punkta v rdu «Maltas pagasts», 77. punkta v rdu «Allafu pagasts», «In ukalna pagasts», «Mores pagasts», «Siguldas pagasts» un «Siguldas pils ta», 82. punkta v rdu « ibu u pagasts», «L bagu pagasts» un «Strazdes pagasts», 84. punkta v rdu «P res pagasts», 87. punkta v rdu «Koc nu pagasts» un «Vaidavas pagasts» un 92. punkta v rdu «Ances pagasts» un «T rgales pagasts» atbilst bu Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 1985. gada 15. oktobra Eiropas Viet jo pa-vald bu hartas 4. panta tre-ajai un sestajai da ai un 5. pantam un Administrat vi teritori l s reformas likuma 6.¹ panta pirmajai, tre-ajai un ceturtajai da ai. Satversmes tiesas 2009. gada 20. janv ra l mums liet Nr. 2008-08-0306 // *Latvijas Vēstnesis*, 2009. gada 23. janv ris, Nr. 13 (3999), 11. punkts.

⁵⁷² Turpat, 12. punkts.

⁵⁷³ Turpat, 14. punkts.

z t du tiesisko regul jumu, pret kuru t s b t b
ministrat vo teritoriju un apdz voto vietu likuma
2. pielikuma 6., 14., 74. un 90. punktu)»⁵⁷⁴.

Tiesas ieskat pie emt jaunu Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likumu bija pareiza parlamenta r c ba, jo «Latvijas Republikas administrat vi teritori l reforma atz stama par svar gu un noz m gu valsts un sabiedr bas dz ves jaut jumu, kas bija j izlemj pa am likumdev jam, proti, Saeimai»⁵⁷⁵. Tas savuk rt noveda l dz likumsakar gam tiesas secin jumam, ka «[...] P c konkr t s lietas nodo anas izskat anai likums liedz Satversmes tiesai par instit ciju, kuras izdot norma (akts) tiek apstr d ta, atz t k du citu instit ciju. Tiesved bas turpin ana noz m tu to, ka Satversmes tiesai j izv rt cita apstr d t akta normas, bet da izv rt ana b tu Satversmes tiesas likuma p rk pums. Proti, Satversmes tiesa nav ties ga p c savas iniciat vas ierosin t lietu Satversmes ties vai ar izlemt lietu, neuzklausot t s instit cijas viedokli, kuras izdot ties bu norma (akts) tiek apstr d ta. Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likumu ir pie musi Saeima, savuk rt liet apstr d to aktu, kas zaud jis savu sp ku, ó Noteikumus Nr. 596 ó Ministru kabinets. L dz ar to Satversmes tiesai nav tiesiska pamata turpin t tiesved bu aj liet un izv rt t t da tiesisk regul juma satversm bu, kas nav bijis ietverts Noteikumos Nr. 596.»⁵⁷⁶

J atz st, ka vald ba jau p c pa vald bu pieteikumu iesnieg anas Satversmes ties apzin j s, ka tiesved bas rezult ts var b t tai nelabv l gs un t d j di izrais t situ ciju, ka viet jo pa vald bu administrat vi teritori l reforma atsevi s

⁵⁷⁴ Par Ministru kabineta 2007. gada 4. septembra noteikumu Nr. 596 «Noteikumi par viet jo pa vald bu administrat vi teritori lo iedal jumu» 3.15., 3.16. un 3.17. punkta, k ar pielikuma II sada as 2. punkta v rdu «Skr veru pagasts», 5. punkta v rdu «Br v zemnieku pagasts», 8. punkta v rdu «B nes pagasts», 12. punkta v rdu «Baltinavas pagasts», 13. punkta v rdu «Codes pagasts», «Gail u pagasts», « sl ces pagasts», «Mefotnes pagasts» un «Vecsaules pagasts», 14. punkta v rdu «Kauguru pagasts», 18. punkta v rdu «Amatas pagasts» un «Drabe u pagasts», 25. punkta v rdu «Lapmefficiema pagasts», 35. punkta v rdu «Gl das pagasts», «L vb rzes pagasts» un «Valgundes novads», 42. punkta v rdu «Alsungas pagasts», 44. punkta v rdu «Baloflu pils ta», 48. punkta v rdu «Jersikas pagasts», 65. punkta v rdu «Prieku u pagasts» un «Raunas pagasts», 66. punkta v rdu «Maltas pagasts», 77. punkta v rdu «Allafu pagasts», «In ukalna pagasts», «Mores pagasts», «Siguldas pagasts» un «Siguldas pils ta», 82. punkta v rdu « ibu u pagasts», «L bagu pagasts» un «Strazdes pagasts», 84. punkta v rdu «P res pagasts», 87. punkta v rdu «Koc nu pagasts» un «Vaidavas pagasts» un 92. punkta v rdu «Ances pagasts» un «T rgales pagasts» atbilst bu Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 1985. gada 15. oktobra Eiropas Viet jo pa vald bu hartas 4. panta tre ajai un sestajai da ai un 5. pantam un Administrat vi teritori l s reformas likuma 6.¹ panta pirmajai, tre ajai un ceturtajai da ai. Satversmes tiesas 2009. gada 20. janv ra l mums liet Nr. 2008-08-0306 // *Latvijas Vēstnesis*, 2009. gada 23. janv ris, Nr. 13 (3999), 16. punkts.

⁵⁷⁵ Turpat.

⁵⁷⁶ Turpat, 17. punkts.

aptur ta. T p c, cen-oties nepie aut – du negat vu
citus t s r c b eso–us juridiskus instrumentus, lai
nepie autu administrat vi teritori l s reformas aptur –anu. Viens no – diem
juridiskiem instrumentiem bija jauna Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu
likuma virz –ana Saeim , lai to var tu izmantot k b tisku argumentu Satversmes
tiesas skat taj s liet s.

1.1.2. Reformas noslēgums un Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likuma pieņemšana

T tad b tiska noz me lietu izbeig–an Satversmes ties par pa–vald bu
iesniegtajiem pieteikumiem par viet j s administrat vi teritori l s reformas norises
tiesiskumu bija Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likuma⁵⁷⁷ pie em–anai
2008. gada 18. decembr .

M ris P is – da likuma pie em–anas iemeslu skaidroja – di: «Vald ba
mekl ja risin jumu, kas dotu liel kas garantijas, ka pa–vald bu pras ba netiks
apmierin ta. Rad s doma pie emt jaunu Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu
likumu, vienlaikus atce ot Administrat vi teritori l s reformas likumu. [...] Vald bas
apr ins bija vienkr –s. Atce ot Administrat vi teritori l s reformas likumu, zaud ja
sp ku ar dele jums Ministru kabineta noteikumiem. Satversmes tiesai j novelk
izskat –ana l dz br dim, kad apstr d tie Ministru kabineta noteikumi b s zaud ju–i
sp ku.»⁵⁷⁸

No vald bas virz t Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likumprojekta
anot cijas izriet ja citi, p c b t bas oti form li, iemesli likuma pie em–anai. Tika
skaidrots, ka –is likumprojekts ir viens no tiem, kas bija min ti vald bas Informat v
zi ojuma par nepiecie–amajiem groz jumiem ar pa–vald bu darb bu saist tajos likumos
sarakst , pabeidzot viet jo pa–vald bu administrat vi teritori lo reformu⁵⁷⁹. Anot cij
ar tika nor d ts, ka sp k eso–aj «likum «Par Latvijas Republikas administrat vo
teritoriju izveido–anu un apdz voto vietu statusa noteik–anu» paredz t s normas

⁵⁷⁷ Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 30. decembris, Nr. 202 (3986).

⁵⁷⁸ **Pūķis M.** *Pašu valdība. Latvijas pašvaldību pieredze, idejas un nākotnes redzējums*. R ga: SIA «Jelgavas tipogr fija», 2010, 334.6335. lpp.

⁵⁷⁹ Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likumprojekta anot cija. Ministru kabineta 2008. gada 15. apr a s des (prot., Nr. 24, 54. §) l muma projektam pievienotie materi li // http://www.mk.gov.lv/doc/2005/RAPLManot_100408.doc.

trāt vi teritori l s reformas steno–anas, t d , lai
«Par Latvijas Republikas administrat vo teritoriju
izveido–anu un apdz voto vietu statusa noteik–anu» un Administrat vi teritori l s
reformas likum (autora piez.)] paredz t s sp k eso– s ties bu normas nepiecie–ams
pie emt jaunu, –odienas situ cijai atbilsto–u likumu par administrat vaj m teritorij m
un apdz vot m viet m. P c likumprojekta sp k st –an s sp ku zaud s Administrat vi
teritori l s reformas likums un likums «Par Latvijas Republikas administrat vo
teritoriju izveido–anu un apdz voto vietu statusa noteik–anu»⁵⁸⁰.

T d j di vald ba Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likumprojekta
virz –anu skaidroja ar nepiecie–am bu nov rst pretrunas saist b ar dafl dos likumos
min taj m terminolo ijas at– ir b m, k ar atsevi– m tiesisk regul juma
nepiln b m.⁵⁸¹

TMdam vald bas paskaidrojumam nevar nepiekrīt, jo tas ir lo isks un
pamatots, tom r var saskat t ar neform lus iemeslus, k p c vald ba parlament virz ja
–du likumprojektu. Visdr z k –ie iemesli bija saist ti ar vald bas baf m par
administrat vi teritori l s reformas noris pie autajiem p rk pumiem, k ar iesp jamo
risku, ka Satversmes tiesa, konstat jot –os p rk pumus, tom r aptur s –s reformas
norisi.

TMdi iemesli bija vismaz tr s.

Pirmkārt, vald bas pie autie p rk pumi konsult cij s ar pa–vald b m,
neinform jot pa–vald bas par Ministru kabineta 2007. gada 4. septembra noteikumos
Nr. 596 «Noteikumi par viet jo pa–vald bu administrat vi teritori lo iedal jumu»
pie emtaj m novadu teritoriju «konfigur cij m».

Otrkārt, vald ba nebija iev rojusi Administrat vi teritori l s reformas likum
noteikto proced ru un apstiprin jusi Ministru kabineta 2007. gada 4. septembra
noteikumu Nr. 596 «Noteikumi par viet jo pa–vald bu administrat vi teritori lo
iedal jumu» pirms attiec ga r kojuma par viet jo pa–vald bu administrat vi teritori l
iedal juma projektu pie em–anas.

⁵⁸⁰ Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likumprojekta anot cijā. Ministru kabineta 2008. gada
15. apr a s des (prot., Nr. 24, 54. §) l muma projektam pievienotie materi li // [http://www.mk.gov.lv/
/doc/2005/RAPLManot_100408.doc](http://www.mk.gov.lv/doc/2005/RAPLManot_100408.doc).

⁵⁸¹ Piem ram, jaunu administrat vi teritori la iedal juma vien bu izveido–anu p c b t bas paredz ja divi
likumi ó ne tikai Administrat vi teritori l s reformas likums, bet ar likums «Par Latvijas Republikas
administrat vo teritoriju izveido–anu un apdz voto vietu statusa noteik–anu», kas savuk rt izrais ja
zin mas neskaidr bas par p d j piemin t likuma statusu. Saska ar likumu «Par Latvijas Republikas
administrat vo teritoriju izveido–anu un apdz voto vietu statusa noteik–anu» reformas laik tika
izveidotas Lapmefciema, In ukalna un Valgundes novada pa–vald bas.

likum «Par pa-vald b m» 61.¹ panta otr s da as 1. b j r ko publisk apsprie-ana par pa-vald bas administrat v s teritorijas robežas groz -anu⁵⁸², jo par Ministru kabineta 2007. gada 4. septembra noteikumos Nr. 596 «Noteikumi par viet jo pa-vald bu administrat vi teritori lo iedal jumu» min taj m novadu teritorij m - das publiskas apsprie-anas netika r kotas.

T d j di var ja pie aut divus iesp jamus negat vus scen rijus liet s par viet j s administrat vi teritori l s reformas norises tiesiskumu:

1) Satversmes tiesa var ja atcelt Ministru kabineta 2007. gada 4. septembra noteikumus Nr. 596 «Noteikumi par viet jo pa-vald bu administrat vi teritori lo iedal jumu» da , par attiec g s administrat vi teritori l iedal juma vien bas izveido-ānu un uzdot Ministru kabinetam -os noteikumus preciz t (piem., papildin t noteikumu pielikumu ar 97. punktu, nosakot, ka Gail -u pagasts neietilpst Bauskas novad , bet ir nosak ms k Gail -u novads);

2) Satversmes tiesa, konstat jot b tiskus Administrat vi teritori l s reformas likum noteikto proced ru p rk pumus, var ja atcelt Ministru kabineta 2007. gada 4. septembra noteikumus Nr. 596 «Noteikumi par viet jo pa-vald bu administrat vi teritori lo iedal jumu» piln b .

Ja pirmo scen riju vald ba v l var ja pie aut, tad otro ó nek d gad jum . T p c vald bas apr ins visdr z k bija likuma form «p rapstiprin t» Ministru kabineta 2007. gada 4. septembra noteikumos Nr. 596 «Noteikumi par viet jo pa-vald bu administrat vi teritori lo iedal jumu» min t s novadu administrat v s teritorijas, t d j di mazinot iesp ju, ka Satversmes tiesa visp r skat s pa-vald bu iesniegtos pieteikumus, v rt jot min to Ministru kabineta noteikumu tiesiskumu.

Zin m m r - da jauna likuma pie em-ana attaisnoj s, jo -is likums tie- m kalpoja par vienu no argumentiem, lai Satversmes tiesa pie emtu l mumu par administrat vi teritori l s reformas lietu izbeig-ānu. T d j di var zin m m r piekrist ar M ra P a viedoklim par jauna Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likuma pie em-anas iemesliem.

Vienlaikus no jaun Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likuma pie em-anas izriet ja vismaz etri b tiski ieguvumi.

⁵⁸² Par pa-vald b m: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1994, Nr. 116231.

em-ana sekm ja viet jo pa-vald bu administrat vi
kas bija ilgusi gandr z divdesmit gadus, t d j di
izbeidzot diskusijas par – procesa iesp jamu turpin –anos.

TM likuma pie em-anas gait tika ar rad ta iesp ja par likumprojekta virz bu
atbild g s Saeimas komisij veikt atk rtotas konsult cijas ar pa-vald b m un izdar t
attiec gu novadu teritoriju konfigur cijas izmai as, ja, p c Saeimas deput tu
ieskatiem, vald ba attiec g novada administrat v s teritorijas izveido-an bija
r kojusies prettiesiski vai nelietder gi.

Otrkārt, var uzskat t, ka Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likum
parlaments tie- m «p rapstiprin ja» Ministru kabineta 2007. gada 4. septembra
noteikumos Nr. 596 «Noteikumi par viet jo pa-vald bu administrat vi teritori
iedal jumu» min t s novadu administrat v s teritorijas.

Saeima liel m r pietur j s pie -iem noteikumiem un jaunizveidoto novadu
administrat vo teritoriju skaits Ministru kabineta noteikumos un likum b tiski
neat- r s (Ministru kabineta noteikumos t s bija 103 novadu administrat v s
teritorijas, bet likum ó 109 novadi), t d j di nodro-inot viet j s administrat vi
teritori l s reformas norises p ctec bu. Ja likum ar vald bas noteikumiem
apstiprin to administrat vo teritoriju izmai as b tu iev rojamas, tas, iesp jams, var tu
izrais t jaunas diskusijas par attiec gu novadu teritoriju noteik-anas pamatot bu.

Treškārt, Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likum vienkopus tika
iek autas ties bu normas par jaut jumiem, ko l dz tam regul ja vair ki likumi: likums
«Par Latvijas Republikas administrat vo teritoriju izveido-anu un apdz voto vietu
statusa noteik-anu», Administrat vi teritori l s reformas likums un Ministru kabineta
2007. gada 4. septembra noteikumi Nr. 596 «Noteikumi par viet jo pa-vald bu
administrat vi teritori lo iedal jumu», t d j di veicinot tiesisk regul juma par valsts
administrat vi teritori lo iedal jumu harmoniz ciju un t ietver-anu vienot
normat vaj ties bu akt .

Ceturtkārt, likuma l men reglament ts valsts administrat vi teritori lais
iedal jums bija papildu nodro-in jums – da iedal juma patst v bai un iesp jamai
groz -anai tikai ar jaunu likumu, iev rojot visas likuma pie em-anas proced ras un
diskusijas parlament par attiec g priek-likuma atbilst bu teritori l s kopienas
vajadz b m. Tam piekrita ar LPS, kas uzskat ja, ja administrat vo teritoriju
izveido-anas krit riji ir noteikti likum , tas samazina politisku manipul ciju iesp ju;
likum paredz ta ar turpm ka iesp ja gan pa-vald bu apvieno-anai, gan sadal -anai.

vo teritoriju grozīšanu pieņem Saeima ar likumu, kas izveidoja iedzīvotāju apdzīvotības teritorijas, kas ir iekļautas šajā likumā, Ministru

kabineta atzinumu.⁵⁸³

Saskaņā ar Administratīvo teritoriju un apdzīvotības vietu likuma Pārejas noteikumu 13. punktu novada pašvaldības domes savu darbību uzsāka ar 2009. gada 1. jūliju, kad uz pirmo reizi pašvaldībā ieviešamās jaunieviešotās pašvaldības domes deputātu sasaukums⁵⁸⁴. 2009. gada 1. jūlijā termiņā novadu pašvaldību domju darbības uzsākšanai bija izveidoti neveiksmīgi kalendāra gada vidus, jo tas radīja būtiskus sarežģījumus ar daļdu finanšu un grantu matveidības pārskatu iesniegšanu, bet galvenais šā novada pašvaldības budžeta sastādīšanu un izpildi.

Vienlaikus tas izēma arī daudzus steidzamu darbu stenošanu, lai novadu pašvaldības pilntiesīgi uzsāktu savu darbību un nerastos pārtraukumi pašvaldības pakalpojumu sniegšanā. Tādējādi pirmajiem mēnešos pēc novada pašvaldības izveidošanas novada pašvaldības domes ne tikai ievieš jaunas iecelšanas pašvaldības amatpersonas, bet pieņem lēmumu par bijušo pašvaldību budžetu apvienošanu; lēmumu par novada pašvaldības kases budžeta iestādes nolikuma pieņemšanu un lēmumu par novada pašvaldības nolikuma pieņemšanu; apstiprināja novada pašvaldības administrācijas un grantu matveidības struktūru utt.

Tomēr lielākie sarežģījumi bija saistīti ar vietējo pašvaldību pieņemto lēmumu darbības nodrošināšanu, paņemot pašvaldības saistošajiem noteikumiem. Novadu izveidošanas rezultātā vismaz pusgadu turpināja darboties novadnieku auto vietējo pašvaldību pieņemtie saistošie noteikumi, kas saturēja atbilstošu tiesisko regulējumu. Piemēram, saistošie noteikumi par sociālajiem pabalstiem būtiski atbilstoši pilsoņu un pagastu teritorijās (saskaņā ar pilsoņu saistošajiem noteikumiem noteiktās sociālās pabalstu summas pēc lieluma būtiski atbilstoši noteiktām summām, kas bija noteiktas pagastu saistošajos noteikumos), kas radīja vienlīdzības principa pārkāpuma iespēju, ko tālāk neizdevās novērst. Ar pašvaldības budžeti pēc būtības tika izpildīti atbilstoši novadu veidojošo bijušo pašvaldību administratīvajām teritorijām.

⁵⁸³ Vairāk par LPS viedokli skat.: **Pūķis M.** *Pašu valdība. Latvijas pašvaldību pieredze, idejas un nākotnes redzējums*. Rīga: SIA «Jelgavas tipogrāfija», 2010, 336. lpp.

⁵⁸⁴ Administratīvo teritoriju un apdzīvotības vietu likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 30. decembris, Nr. 202 (3986).

ties gs novadu pa- vald bu darbs ies k s tikai 2010.
var uzskat t par viet jo pa- vald bu administrat vi
teritori l s reformas beigu datumu.

Steiga Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likuma pie em- an vija atst jusi zin mas sekas, jo likum tika pie autas vair kas b tiskas k das un neprecizit tes, kas joproj m nav tiku- as nov rstas:

1) likum sniegti t du novadu administrat vo teritoriju izveido- anas piem ri, kas ir ac mredzami pret ji (neatbilsto- i) Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likuma 7. panta otr s da as nosac jumiem: «[...] izveidojot vai likvid jot novadu, k ar grozot t robeflu, tiek iev roti – di noteikumi: 1) novada teritorija ir eogr fiski vienota, un taj ir lauku teritorijas un apdz vot s vietas; 2) novada pa- vald ba nodro- ina likum noteikto funkciju izpildi; 3) novada teritorij ir ne maz k par 4000 past v go iedz vot ju; 4) novada teritorij ir ciems, kur ir vair k par 2000 past v go iedz vot ju, vai pils ta; 5) att lums no ikvienas apdz vot s vietas novad l dz novada administrat vajam centram nep rsniedz 50 kilometrus, un ce a infrastrukt ra ir piem rota nok - anai l dz novada administrat vajam centram; 6) ir nodro- in ta optim la novada teritorijas izveido- ana, emot v r blakuseso- o pa- vald bu intereses un v sturiskos sakarus».⁵⁸⁵ Savuk rt – panta tre- aj da ir noteikts: «Saeima par novadu var noteikt ar teritoriju, kas neatbilst – panta otr s da as 3. vai 4.punkta noteikumiem, tom r atbilst p r jiem – panta otraj da min tajiem krit rijiem».⁵⁸⁶

No Administrat vo teritoriju un apdz votu vietu likuma 3. pielikuma piem ram, izriet, ka Olaines novada administrat v teritorija nav eogr fiski vienota, jo tai ir norobeflota teritorijas da a, kas robeflojas ar ekavas, Ozolnieku un Iecavas novadu, bet nerobeflojas ar Olaines novada teritoriju. Vienlaikus 3. pielikum Olaines novada pa- vald bas administrat v teritorija ar min to atsevi- o teritorijas da u ir savienota ar eometrisku apz m jumu ó *vektoru*. L dz ga situ cija ir ar Raunas novadu, kura administrat v teritorija ir sadal ta div s teritorij s, starp kur m atrodas Smiltenes un Vecpiebalgas novads.

Min t likuma panta pras bas par eogr fiski vienotas teritorijas noteik- anu nosac jumu izpildei nepiecie- ams veikt preciz jumus – likuma 2. pielikum un jaun redakcij j pie em 3. pielikums. No likuma netie- i izriet, ka to var izdar t tikai ar

⁵⁸⁵ Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 30. decembris, Nr. 202 (3986).

⁵⁸⁶ Turpat.

, bet tas savukrt nesatur tiesību normas, kas padara
jamu.

2) Administratīvā teritoriju un apdzīvotību likumā nav paredzēta procedūra teritoriju, kas nav novada teritoriālā vienība (likuma 2. pielikuma 1. pielikuma norādīto novadu un to veidojošo teritoriālo iedalījumu vienību (pilsētu un pagastu) nosaukumi), pievienošanai citu novadu vai republikas pilsētu administratīvajai teritorijai.

Piemēram, ja Valmieras pilsētas pašvaldība vienlaikus paplašina pilsētas kapu teritoriju, pievienojot pilsētas administratīvajai teritorijai zemes gabalu, kas atrodas Koknese novada administratīvajā teritorijā, Administratīvā teritoriju un apdzīvotību likumā – daļēji nav paredzēta.

Tas jānotiek ar izstrādātā akta lēmuma saistībā ar iepriekšminēto likuma nepilnību, kas saistīta ar Olaines un Raunas novadu.

3) Administratīvā teritoriju un apdzīvotību likuma 2. pielikums tika pieņemts bez tiesību aktos noteiktajām konsultācijām ar vietējo teritoriju iedzīvotjiem.

Saskaņā ar Administratīvā teritoriju un apdzīvotību likuma 7. panta pirmo daļu šo novadus, izvērtējot valsts un pašvaldības iedzīvotāju intereses, Ministru kabineta atzinumu un ieinteresēto pašvaldību lēmumus, nosaka – likuma 2. pielikuma Eiropas Vietējo pašvaldību hartas 5. pantā ir noteikts, ka vietējās varas teritoriju robežu izmaiņas nav atļautas izdarīt bez iepriekšējās konsultācijām ar attiecīgajiem vietējiem iedzīvotājiem, pēc iespējas ar referenduma starpniecību, kur tas ir likumā noteikts. No likuma «Par pašvaldībām» 61.¹ panta otrās daļas 1.punkta savukrt izriet, ka publiskā apspriešana jārīko par pašvaldības administratīvās teritorijas robežas grozīšanu.

Par Administratīvā teritoriju un apdzīvotību likuma 2. pielikuma minēto novadu izveidošanu (un to robežlīniju) konsultācijās ar pašvaldības iedzīvotjiem publiskā apspriešanas ceļā visbiežāk nenotika, kas ļauj apaubēt administratīvo teritoriālo iedalījuma atbilstību iedzīvotāju vajadzībām.

4) Administratīvā teritoriju un apdzīvotību likumā var konstatēt nepilnības, kas saistītas ar tiesiskā regulējuma trūkumu jaunu novada pašvaldību izveidošanai.

Administratīvā teritoriju un apdzīvotību likumā ir paredzēta jaunu novada pašvaldību izveidošanas iespēja, bet nav paredzēta kārtība, kādā tas notiek. Tādējādi likumā ir nepieciešams izdarīt grozījumus un papildināt likumu, nosakot attiecīgus

1) Lēmums par jauna novada pašvaldības izveidošanu; 2) Lēmums par jauna novada pašvaldības izveidošanu; 3) Lēmums par jauna novada pašvaldības izveidošanu; 4) Lēmums par jauna novada pašvaldības izveidošanu; 5) Administratīvo teritoriju un apdzīvotību likuma izstrāde un pieņemšana; 6) Administratīvo teritoriju un apdzīvotību likuma izstrāde un pieņemšana; 7) Administratīvo teritoriju un apdzīvotību likuma izstrāde un pieņemšana; 8) Administratīvo teritoriju un apdzīvotību likuma izstrāde un pieņemšana; 9) Administratīvo teritoriju un apdzīvotību likuma izstrāde un pieņemšana; 10) Administratīvo teritoriju un apdzīvotību likuma izstrāde un pieņemšana.

5) Administratīvo teritoriju un apdzīvotību likuma izstrāde un pieņemšana, kas saistīta ar novada pašvaldību administratīvo teritoriju robežu aprakstu – anai regulējuma trūkumu. No likuma neizriet nosacījumi (uzstādījumi un kritēriji) novada pašvaldību administratīvo teritoriju robežu aprakstu – anai.

6) Administratīvo teritoriju un apdzīvotību likuma izstrāde un pieņemšana, kas saistīta ar novada un republikas pilsētu administratīvo teritoriju, kas liek apaubot – da administratīvo teritoriju iedalījuma ilglaicību, ja tiek veidotas apriņķu pašvaldības vai netiek izdarīti papildinājumi normatīvajos aktos, reglamentējot republikas pilsētu un novadu pašvaldību savstarpējās attiecības, piemēram, valsts pārvaldes funkciju izpildi, – o funkciju finansēšanas kārtību utt.

Nav paredzēta ar republikas pilsētu administratīvo teritoriju paplašināšana, kas saistīta ar pašvaldību saimniecisko attīstību, tādēļ nepietināmā mērā iespaida Administratīvo teritoriju un apdzīvotību likuma paredzētā novada pašvaldību pievienošanu republikas pilsētām.

7) Administratīvo teritoriju un apdzīvotību likuma izstrāde un pieņemšana, kas saistīta ar republikas pilsētu administratīvo teritoriju paplašināšanu, kas būsiski apgrūtina Apriņķu pašvaldību izveidošanas likuma pieņemšanu.

Patlaban valsts administratīvo teritoriju iedalījuma struktūra turpina mainīties un droši var paredzēt turpmākās tendences lielāku novadu administratīvo teritoriju izveidošanai. Ir sagaidāma esošo novadu administratīvo teritoriju sadalīšana. Tās procesi var būt saistīti gan ar kādām vietējās administratīvo teritoriju reformas norisi, gan centieniem padarīt pilsētu iespaidīgus pašvaldības pakalpojumus. Būtisks izaicinājums ir republikas pilsētu turpmākai attīstībai virzieni un to pilsētu, kuru administratīvo teritorija robežojas ar republikas pilsētu teritoriju, ietekme uz novadiem. Ar apriņķu administratīvo teritoriju izveidošanu un republikas pilsētu administratīvo teritorijas paplašināšanu šīs aktuāli dienas kārtības jautājumi, diskutējot par Latvijas administratīvo teritoriju iedalījuma izmaiņām.

Administratīvi teritoriālā reforma

Aktu l situ cija rajonu pa-vald b s 2009. gad bija – da: «Rakstur gi, ka vairum gad jumu viet jo un rajona pa-vald bu kompetence p rkl jas [...] vai tiek m ksl gi «samekl ta», finan-u izlietojuma jaut jums no lietder bas apsv rumiem ir diskut jams [...], daudziem viet jo pa-vald bu priek-s d t jiem rajona pa-vald bu padomju s des liek garlaikoties. [...] j atz st, ka rajonu pa-vald bas nereti b tiski atbalsta viet j s pa-vald bas, ta u ir izveidojusies situ cija, ka atsevi- u viet jo pa-vald bu v juma d v l viens p rvaldes l menis nodarbojas ar tiem pa-iem jaut jumiem. TMdu situ ciju, no administrat vo ties bu viedok a, valsts p rvald nedr kst pie aut.»⁵⁸⁷

V l 2008. gada janv r tika pie auts, ka rajona pa-vald bas, neraugoties uz viet jo pa-vald bu administrat vi teritori l s reformas pabeig-anu, savu darb bu var tu ar turpin t. Tom r bija vair ki b tiski argumenti, kas – du iesp jam bu lika noraid t.

Pirmkārt, ja rajona pa-vald bas reorganiz cija tiek veikta p c 2009. gada viet jo pa-vald bu v l –an m, rajona padomi k l m jinstit ciju atsevi- u rajonu biju-aj s administrat vaj s teritorij s saska ar likumu «Par pa-vald b m» vairs nevar ja izveidot, turkl t b tu oti ap-aub ma t s sp ja pie emt l mumus (piem., Gulbenes un Ventspils novad , k ar citos rajonos, jo vid ji Latvij rajonu administrat vaj teritorij tika veidoti divi ó etri novadi, iz emot R gas rajonu).

Otrkārt, ja ar tiktu pie auta – da situ cija, rajonu pa-vald bas past v –ana bez padomes pras tu likum «Par pa-vald b m» izdar t b tiskus groz jumus, bet l dz ar to t pat neskaidra b tu – das iest des, atra-an s vieta valsts p rvaldes sist m .

Treškārt, t d j di nevar tu izdar t groz jumus vair kos ar rajona pa-vald bu darb bu saist tos likumos, kopsakar b s preciz jot republikas pils tu un novadu kompetenci, kas savuk rt var izrais t pretrunas likumos. Min tie argumenti tika atz ti par pietiekami b tiskiem, lai uzs ktu rajona pa-vald bu reorganiz ciju.

Atsevi- s rajonu administrat vi teritori l s reformas likums t ar netika pie emts, bet rajonu administrat vo teritoriju izmai u pamat bija rajona pa-vald bu reorganiz cijas process. stenot rajona pa-vald bas reorganiz cija, sadalot

⁵⁸⁷ TMj noda pla-i izmantoti promocijas darba autora 2008. un 2009. gada p t jumi par rajona pa-vald bas reorganiz cijas norisi, ar kop gaj publik cij ar biju- s Re ion l s att st bas un pa-vald bu lietu ministrijas Juridisk departamenta direktori *Kristīni Jaunzemi* nor d t s atzi as: **Jaunzeme K., Stucka A.** Rajonu pa-vald bu reorganiz cijas aktu lie jaut jumi // *Jurista Vārds*, 2009, Nr. 10 (553).

un citus resursus starp pl no-anas re ioniem un
ls un teor tiskas izp tes v rts gad jums visas ES

l men , jo l dz gi rvalstu piem ri rajonu pa-vald bu reorganiz cijai netika izmantoti.

Taj p t juma apak-noda tiks pied v ts rajonu pa-vald bu reorganiz cijas
procesa juridiskais raksturojums.⁵⁸⁸

1.2.1. Rajonu pašvaldību reorganizācijas juridiskais pamats

Rajona pa-vald bu reorganiz ciju pamat regul ja Rajona pa-vald bu
reorganiz cijas likums⁵⁸⁹ un Ministru kabineta 2008. gada 2. septembra noteikumi Nr.
713 «Rajona pa-vald bas reorganiz cijas k rt ba»⁵⁹⁰. Papildus tika izdar ti groz jumi
vair kos likumos un Ministru kabineta noteikumos, kuros tika paredz ta rajona
pa-vald bas kompetences sadale starp viet j m pa-vald b m un pl no-anas re ioniem.

Izstr d jot Rajona pa-vald bu reorganiz cijas likumprojektu, t autori sask r s
ar vismaz trim b tisk m probl m m: pirmk rt, l dz gi gad jumi Latvijas un Eiropas
praks , kad sadala atvasin tu publisku personu ó pa-vald bu, nebija biju-i, t p c
p r emt pozit vo rvalstu pieredzi nebija iesp jams; otrk rt, viet jo pa-vald bu
reorganiz cija notika divreiz ó p c viet jo pa-vald bu v l -an m, kad izveidoj s
jaun s novadu pa-vald bas, un 2010. gad , kad beidz s rajonu pa-vald bu v l -anas
un rajona pa-vald bas padomes administr cija iek v s atbild g novada pa-vald bas
administr cij , kas bija pietiekami neefekt vi no pa-vald bas darba organiz cijas
viedoka, k ar var ja ietekm t pa-vald bu sniegto pakalpojumu kvalit ti; tre-k rt,
netika pie emts konceptu ls politisks l muma par apri a pa-vald bu izveido-anas
nosac jumiem (re ion lo administrat vi teritori lo reformu), t d j di izraisot
neskaidr bas par apri a pa-vald bu kompetenci un iesp jamaj m attiec b m ar
viet j m pa-vald b m.

Pirm probl ma tika atrisin ta t d j di, ka Rajona pa-vald bas reorganiz cijas
likuma izstr des pamat tika izmantots Valsts p rvaldes iek rtas likuma 15. panta

⁵⁸⁸ emot v r sal dzino-i so laika periodu, kas pag jis kop- rajona pa-vald bu reorganiz cijas,
teor tiska rakstura p t jumi l dz -im v l nav tiku-i veikti, t p c -aj promocijas darba apak-noda
praktiski nav iek auti citu autoru p t jumu teor tiska rakstura atzi as.

⁵⁸⁹ Rajonu pa-vald bu reorganiz cijas likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 9. j lijs, Nr.
104 (3888).

⁵⁹⁰ Rajona pa-vald bas reorganiz cijas k rt ba: MK noteikumi Nr. 713 // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada
2. oktobris, Nr. 153 (3937). Sp k neeso-i.

do-ana, reorganiz cija un likvid cija» tre- s da as
uldes iest des reorganiz cijas «algoritms» ó tie- s
p rvaldes iest di reorganiz , visas t s strukt rvien bas sadalot starp cit m tie- s
p rvaldes iest d m. Rezult t sadal m iest de beidz past v t.⁵⁹¹ Tāj gad jum
atvasin ta publiska persona ó rajona pa-vald ba ó tika uztverta k pa-vald bas
«instit ciju summa», kas p c noteiktiem krit rijiem tiek «sadal ta» starp novada un
jaunizveidoto republikas pils tu pa-vald b m, k rezult t rajona pa-vald ba beidz
past v t. No min t izriet ja, ka rajona pa-vald ba tiek nevis likvid ta, bet
reorganiz ta, sadalot rajona pa-vald bas mantu, finan- u l dzek us, instit cijas, ties bas
un saist bas (turpm k ó rajona pa-vald bas resursi) starp novadu un jaunizveidoto
republikas pils tu pa-vald b m. T d j di ar tika nodro-in ta rajona pa-vald bas
darbinieku saglab -ana un funkciju izpildes nep rtraukt ba.

Risinot otro probl mu, noteikt laikposm tika saska otas darb bas, lai novadu
izveido-anai p c 2009. gada pa-vald bu v l -an m netrauc tu rajona pa-vald bu
reorganiz cija. T d j di no likuma regul juma izriet ja, ka rajona pa-vald bas
reorganiz cija notika etros posmos.

Pirmaj posm , kas s k s ar likuma pie em-anu un beidz s 2008. gada 31.
decembr , rajona pa-vald bas padome saska ar Ministru kabineta 2008. gada 2.
septembra noteikumiem Nr. 713 «Rajona pa-vald bas reorganiz cijas k rt ba»⁵⁹²
izstr d ja rajona pa-vald bu reorganiz cijas pl nu, sadalot rajona pa-vald bas resursus
novadu pa-vald b m, k ar jaunizveidoto republikas pils tu pa-vald b m (Rajonu
pa-vald bu reorganiz cijas likuma 4. panta pirm da a).⁵⁹³

Otraj posm , no 2009. gada 1. janv ra l dz 2009. gada 1. martam, rajona
pa-vald bas reorganiz cijas pl nu izv rt ja Re ion l s att st bas un pa-vald bu lietu
ministrija un, ja nepiecie-ams (piem ram, rajona pa-vald bas padome nav vienojusies
par noteikta rajona pa-vald bas resursa sadali), l mumu par attiec g s rajona
pa-vald bas resursa sadal -anu pie ma Ministru kabinets (Rajonu pa-vald bu
reorganiz cijas likuma 8. panta pirmais teikums).⁵⁹⁴

Tre-aj posm , no 2009. gada 1. marta (ja ir izveidotas attiec gas novada
pa-vald bas) l dz 2009. gada 31. decembrim, saska ar rajona pa-vald bu

⁵⁹¹ Valsts p rvaldes iek rtas likums: LR likums. *Latvijas Vēstnesis*, 2002. gada 21. j nijs, Nr. 94.

⁵⁹² Rajona pa-vald bas reorganiz cijas k rt ba: MK noteikumi Nr. 713 // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 2. oktobris, Nr. 153 (3937). Sp k neeso-i.

⁵⁹³ Rajonu pa-vald bu reorganiz cijas likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 9. j lijs, Nr. 104 (3888).

⁵⁹⁴ Turpat.

politisks l mums par rajona pa-vald bas kompetences k o novadiem un jaunizveidotaj m republikas pils tu pa-vald b m (Rajonu pa-vald bu reorganiz cijas likuma 1. un 16. pants)⁵⁹⁶. Nek di p t jumi par funkciju izpildes efektivit ti un lietder bu, ieskaitot iesp ju atsevi- u rajona pa-vald bas kompetenci nodot valstij, netika veikti.

Par apri a pa-vald bu izveido-anu un atsevi- u rajona pa-vald bu instit ciju un kompetences nodo-anu apri a pa-vald b m tika pie emts konceptu ls l mums, ka apri a pa-vald bas uz rajona pa-vald bu b zes netiks veidotas.

Palika tikai viens konceptu ls jaut jums o ko dar t ar rajonu pa-vald bu stenoto sabiedrisk transporta organiz -anas funkciju, kuras izpild noteico-a noz me bija novada pa-vald bas teritorijas lielumam, kas dafl d m novadu pa-vald b m b tiski at- r s. T d j di tika pie emts politisks l mums -o funkciju ar 2010. gada 1. janv ri nodot izpildei pl no-anas re ioniem.⁵⁹⁷ Cit d veid rajona pa-vald bu reorganiz cija ar valsts re ion l s p rvaldes veidojumiem netika saist ta.

1.2.3. Rajona pašvaldības reorganizācijas plāns un rajona resursu sadales kritēriji

Rajona pa-vald bas reorganiz cijas galvenais juridiskais dokuments, kur rajona pa-vald bas padomes locek i vienoj s par rajona pa-vald bas resursu sadali, bija rajona pa-vald bas reorganiz cijas pl ns.

Saska ar Ministru kabineta 2008. gada 2. septembra noteikumu Nr. 713 «Rajona pa-vald bas reorganiz cijas k rt ba» 2. punktu: «Reorganiz cijas pl ns nosaka rajona pa-vald bas mantas, finan-u l dzek u, instit ciju, ties bu un saist bu sadali un nodo-anu novadu pa-vald b m, jaunizveidoto republikas pils tu pa-vald b m (turpm k o viet j m pa-vald b m) un pl no-anas re ioniem.

autors noskaidroja pa-vald bu aptauj , tad, piem ram, Limbaflu un Bauskas rajona pa-vald bas padome uzskat ja, ka vesel bas apr pes pieejam bas nodro-in -anas funkcija ir j nodod valstij; Valmieras rajona pa-vald bas padome uzskat ja, ka valstij ir j nodod sabiedrisk transporta organiz cijas funkcija, civil s aizsardz bas pas kumu nodro-in -anas funkcija un izgl t bas jaut jumu risin -ana; ar Valkas rajona pa-vald bas padome uzskat ja, ka izgl t bas jaut jumu risin -ana ir j nodod valstij. Vair kas rajona pa-vald bu padomes (Ventspils rajona padome, R zeknes rajona padome, Balvu rajona padome) iebilda pret rajona pa-vald bas funkciju nodo-anu re ion laj m pa-vald b m, pat ja tiek pie emts l mums t das veidot.

⁵⁹⁶ Rajonu pa-vald bu reorganiz cijas likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 9. j lijs, Nr. 104 (3888).

⁵⁹⁷ Sabiedrisk transporta pakalpojumu likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2007. gada 4. j lijs, Nr. 106 (3682).

konstat jo – s da as un l mumu da as, kur nor d ta
bas instit cij m (1. pielikums), rajona pa – vald bas
nekustamajiem pa – umiem (2. pielikums), rajona pa – vald bas saist b m (3. pielikums),
to sadali un nodo – anu viet j m pa – vald b m un pl no – anas re ioniem»⁵⁹⁸. Savuk rt – o
noteikumu 3. punkt bija noteikts: «Reorganiz cijas pl ns ir saisto – s viet j m
pa – vald b m un pl no – anas re ioniem, k ar to padot b eso – m pastarpin t s
p rvaldes iest d m un amatperson m, uz kur m tas attiecas.»⁵⁹⁹

T d j di izveidoj s patn ja juridiska situ cija, ka likvid tas pa – vald bas
l m j instit cija (rajona pa – vald bas padome), bija pie musi saisto – u l mumu viet jai
pa – vald bai, kas v l nebija izveidota, radot likumsakar gu jaut jumu, vai – is pl ns
jaunizveidotai novada pa – vald bai ir saisto – s.⁶⁰⁰

pa – as anal zes v rti ir Ministru kabineta 2008. gada 2. septembra noteikumos
Nr. 713 «Rajona pa – vald bas reorganiz cijas k rt ba» 10. punkt noteikt s
pa – vald bas resursu sadales vadl nijas.

Saska ar – o noteikumu 10. punktu: «10. Rajona reorganiz cijas komisija un
rajona padome, izstr d jot un lem jot par reorganiz cijas pl nu, p c iesp jas iev ro
– das mantas, instit ciju, finan – u l dzek u, ties bu un saist bu sadales vadl nijas:
10.1. rajona pa – vald bas iest flu un strukt rvien bu kustam manta un vald jum un
tur jum eso – nekustam manta nav dal ma, un saska ar reorganiz cijas pl nu to
p r em t viet j pa – vald ba vai pl no – anas re ions, kurai iest di vai strukt rvien bu
nodod; 10.2. rajona pa – vald bas iest des nav dal mas, iz emot gad jumu, ja t m ir
teritori las iest des vai strukt rvien bas, kur m p c iesp jas nodod to r c b eso – o
kustamo mantu; 10.3. rajona pa – vald bai piedero – s vai piekr to – s nekustamais pa – ums
un no t izrieto – s ties bas un saist bas piekr t tai viet jai pa – vald bai, kuras
administrat vaj teritorij tas atrodas; 10.4. ja rajona pa – vald bai piedero – s vai
piekr to – s nekustamais pa – ums atrodas republikas pils tas pa – vald bas
administrat vaj teritorij , tad: 10.4.1. nekustamais pa – ums piekr t p c iedz vot ju
skaita liel kajam novadam atbilsto – i Iedz vot ju re istra datiem; 10.4.2. rajona
pa – vald bas iest de un t s vald jum vai tur jum eso – ais rajona pa – vald bai

⁵⁹⁸ Rajona pa – vald bas reorganiz cijas k rt ba: MK noteikumi Nr. 713 // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada
2. oktobris, Nr. 153 (3937). Sp k neeso – si

⁵⁹⁹ Turpat.

⁶⁰⁰ TMdu patn ju situ ciju var ja nepie aut, ja rajona pa – vald bas reorganiz cijas pl nu b tu
izstr d ju – as l dz 2008. gada 31. decembrim, kas b tu termi – ar novadu pa – vald bu izveido – anai, kuru
priek – gal b tu apvienoto pa – vald bu domju deput ti un rajona padomes locek i, kas l dz 2009. gada
viet jo pa – vald bu v l – an m izpild tu attiec go rajona pa – vald bas reorganiz cijas pl nu.

...kustamais pašvaldības iedzīvotāju skaita
Iedzīvotāju reģistrācijai. Tajā gadījumā
reorganizācijas plānā var lemt arī par kopīgās iestādes izveidošanu; 10.5. rajona
pašvaldības līmenī izrietotās tiesības un saistības prēmētvieta pašvaldībā,
kuras administratīvās teritorijās līguma izpildes vieta; 10.6. saistības un mantas, kas
iegūtas, stenojot noslēgtos līgumus par Eiropas Savienības un citu finanšu instrumentu
finansējuma vai līdzfinansējuma pieprasīšanu, nav daļa, un tās prēmētvieta
pašvaldībā, kuras teritorijās līguma izpildes vieta. Ja līguma izpildes vietas ir
vairākas, saistības un mantu prēmētvieta pašvaldībā, kuras teritorijās iegūta
lielā finansējuma daļa; [...] 10.8. tiesības un saistības, kuras izriet no rajona
pašvaldības iestādes darbības nodrošināšanas, prēmētvieta reorganizācijas plānā noteikt
vieta pašvaldībā, kurai iestādi nodod.»⁶⁰¹

No minētā izriet, ka Ministru kabinets noteikumos nebija pieņēmis striktus
kritērijus rajona pašvaldību institūciju nodošanai, bet vadījies pēc principa, ka
līgumu par attiecīgās institūcijas nodošanu novada vai republikas pilsoniskās pašvaldībai
patstāvīgi pieņems attiecīgā rajona padome, pēc iespējas pieturoties valdības
pieņemtajai vadīšanai. Minētais bija saistīts ar apstākli, ka Ministru kabinets nevarēja
pieņemt ideju «algoritmu» rīcībai ar rajona pašvaldības resursiem tādā mērķī
pieņemšana tika atstāta pašvaldības padomju kompetencē. Jāatzīmē, ka
vairākas kritēriji rajona pašvaldības resursu sadalei, tika noteikti Ministru kabineta
noteikumos nevis likumā. Minētais bija saistīts ar faktu, ka parlamenta deputāti,
neraugoties uz jautājuma svarīgumu, nespēja vienoties par idejām kritērijiem visos
rajona pašvaldību resursu sadales gadījumos, tādēļ jautājumu likumā vienrīdī
«nerisināja».

1.2.4. Rajona pašvaldības resursu sadale

Saskaņā ar Ministru kabineta 2008. gada 2. septembra noteikumu Nr. 713
«Rajona pašvaldības reorganizācijas kārta» 10.1. apakšpunktu «izstrādāt rajona
pašvaldību reorganizācijas plānu un paredzēt tajā rajona pašvaldības institūciju sadali,
rajona padome pēc iespējas iemērvē vadīšanu, ka rajona pašvaldības iestāžu un

⁶⁰¹ Rajona pašvaldības reorganizācijas kārta: MK noteikumi Nr. 713 // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 2. oktobris, Nr. 153 (3937). Spēkā neesoši.

rajaona pašvaldību un turpmāko – nekustamo mantas
reorganizācijas plānu to piemērot vietējās pašvaldības
plānošanas reģionos, kam iestādīvai struktūrvienību nodod». ⁶⁰² Tā noteikumu
10.2. apakšpunktā savukārt tika noteikts: «Rajona pašvaldības iestādes nav dalītas,
izņemot gadījumu, ja tām ir teritoriālas iestādes vai struktūrvienības, kurām nodod
rēķinājamās – nekustamo mantas.» ⁶⁰³

Ar praksē visbiežāk notikāto, ka rajona pašvaldības reorganizācijas plānā
rajona pašvaldības padome vienotās un rajona pašvaldības institūcija novada
pašvaldībā tika nodota pārcēšana vietās attiecīgajiem jaunizveidotajiem novada
pašvaldības teritorijām. Tas, pēc promocijas darba autora ieskata, arī bija sāpīgi
un atbilda attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju interesēm. Tomēr
gadījumā, ja izrādās, ka rajona pašvaldības padomes locekļiem bija grūtības
vienotānos, un tas pamatā bija saistīts ar trim gadījumiem. Pirmkārt, vietējās
pašvaldības iebilda pret rajona pašvaldības centrālās administrācijas
pāreju, jo uzskatīja, ka to ir iespējams sadalīt starp dažādiem novadu pašvaldībām
vai likvidēt. Otrkārt, vietējās pašvaldības iebilda pret lielu un izmaksā
institūciju un tām piesaistīto nekustamo īpašumu pāreju. Treškārt, strādā
par kapitālsabiedrību (kapitālsabiedrību) sadali.

Raksturojot rajona pašvaldības centrālās administrācijas sadales problēmas,
jāatzīmē, ka rajona pašvaldība pēc 2009. gada 1. jūlija, kad beidzās rajona
padomes pilnvaras, ieguva publisko tiesību juridiskās personas statusu. Reorganizācijas
rajona pašvaldības statusu. Reorganizācijas rajona pašvaldības lēmējorgāns
bija atbildīgais novada pašvaldības dome (tās pašvaldības dome, par kuru
rajona pašvaldības reorganizācijas plānā vienotās vietējās pašvaldības), kas
koordinēja rajona pašvaldības reorganizācijas plāna izpildi, nodrošinot
reorganizācijas rajona pašvaldības darba nepārtrauktību un vadīja rajona
pašvaldības vadītāja un rajona pašvaldības izpilddirektora darbu.

Praksē par šo uzdevumu bija atbildīgi novada pašvaldības domes
jautājumi. Pirmajiem jautājumiem bija par novada pašvaldības domes deputātu
atbildību par pienākumiem, ko tie veica, pildot atbildīgās novada domes
deputātu amata pienākumus. Otrajiem jautājumiem bija par atbildību ar rajona
pašvaldības reorganizāciju

⁶⁰² Rajona pašvaldības reorganizācijas kārta: MK noteikumi Nr. 713 // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada
2. oktobris, Nr. 153 (3937). Spēkā neesot.

⁶⁰³ Turpat.

ilide uz pirmo jaut jumu bija t da, ka tas ir atbild go
t tu bezatl dz bas darbs, kas izriet ja no Ministru
kabineta noteikumiem par rajona pa-vald bu reorganiz ciju. Turkl t piek uve
attiec gajam rajona pa-vald bas budkletam bija ierobeflota, jo saska ar min tajiem
Ministru kabineta noteikumiem tam bija nepiecie-ams Ministru kabineta akcepts.
Savuk rt, atbildot uz otro jaut jumu j nor da, ka l muma pie em-ana par rajona
pa-vald bas kompetences jaut jumiem pamat bija «tehniska», jo bija saist ta ar
attiec g rajona pa-vald bas reorganiz cijas pl na izpildes kontroli vai rk rt ju
l mumu pie em-anu. Neatrisin ts palika jaut jums par deput tu individu lo atbild bu
par administrat vajiem aktiem.

Reorganiz jam s rajona pa-vald bas darbu apkalpoja rajona pa-vald bas
administr cija, kas str d ja l dz 2009. gada beig m, lai nodro-in tu rajona pa-vald bas
instit ciju sadali, k ar rajona pa-vald bas funkciju izpildi l dz br dim, kad t s
pilnv rt gi s k pild t novadu pa-vald bas. No min t izriet ja, ka rajona pa-vald bas
centr l administr cija savu darb bu turpin ja l dz 2009. gada beig m, kad p c
reorganiz jam s rajona pa-vald bas darb bas izbeig-anas t p rg ja atbild gajai
novada pa-vald bai (2010. gada 1. janv r). TM nosac juma iz mums bija gad jums, ja
rajona pa-vald bas centr l s administr cijas strukt rvien bai jau no 2008. gada tiek
veikta atsevi-a gr matved bas uzskaitē un bija nodro-in ta nepiecie-amo p rskatu
sagatavo-ana, kas auj to no-irt no rajona pa-vald bas centr l s administr cijas. TMd
gad jum bija iesp jams l dz 2009. gada beig m novada pa-vald bai nodot k du
rajona pa-vald bas centr l s administr cijas strukt rvien bu.

pa-i svar gi -o jaut jumu risin t v l rajona pa-vald bas reorganiz cijas pl na
ietvaros bija attiec b uz t d m rajona pa-vald bas centr l s administr cijas
strukt rvien b m, kas p c bt bas pild ja nozaru iest flu kompetenci, piem ram,
b vvalde vai izgl t bas p rvalde. Min tais ierobefojums daudz s pa-vald b s - ita
nelo isks, un tam bija savs pamats. No -da tiesisk regul juma izriet ja, ka
atbild g s novada pa-vald bas administr cija tika main ta divreiz: pirmo reizi, kad p c
2009. gada viet jo pa-vald bu v l -an m jaunaj m novadu pa-vald b m tika veidota
administrat v strukt ra (turkl t rajona pa-vald bu kompetence t m p rg ja ar novadu
pa-vald bu izveido-anas br di); otro reizi, kad p c 2010. gada 1. janv ra atbild g
novada pa-vald bas administr cijas strukt rai tika pievienotas reorganiz jam s rajona
pa-vald bas centr l s administr cijas amatpersonas. Tas lo iski izrais ja iesp jamu

anu un darba dev ja vienpus ju uzteikumu procesu,
vald bas budfletu.

Rad s div j da situ cija: pirmk rt, reorganiz jam s rajona pa-vald bas vad ba cent s savas centr l s administr cijas darbiniekus atbr vot no darba l dz 2009. gada beig m, lai samaks tu atbr vo-anas kompens cijas no reorganiz jam s rajona pa-vald bas budfleta; otrk rt, pa-i rajona centr l s administr cijas darbinieki, apzinoties savu sagaid mo likteni, cent s atrast sev jaunu darba vietu, izbeidzot darba tiesisk s attiec bas reorganiz jamaj rajona pa-vald b , kas savuk rt atsevi- os gad jumos izrais ja probl mas rajona pa-vald bu funkciju izpildes nep rtraukt b . T di gad jumi bija, un pa-i lielas probl mas sag d ja rajona pa-vald bas administr cijas vad t ju v lme izbeigt darba attiec bas pirms rajona pa-vald bas reorganiz cijas pabeig-anas.

V l sarefl t ka bija situ cija saist b ar viet jo pa-vald bu iebildumiem pret lielu un finansi li d rgu instit ciju un t m piesaist to nekustamo pa-umu p r em-anu. Daflos gad jumos rajona pa-vald bu sist m darboj s instit cijas, kuru darb bai bija nepiecie-ami iev rojami finan-u l dzek i, ko instit cijai nodro-in ja rajona pa-vald bas budflets (piem ram, muzeji un pilis, kuru apsaimnieko-anai ir izveidotas attiec gas iest des), vai ar kuru darb ba (stenot s funkcijas) p rsniedza attiec g jaunizveidot novada pa-vald bas administrat v s teritorijas robeffas, kas pamat bija saist tas ar rajona pa-vald bas soci laj m funkcij m (piem ram, pansion tu darb ba). Tmj gad jum , p c promocijas darba autora dom m, bija neloska -du instit ciju nodo-ana attiec gaj m novadu pa-vald b m p c to teritori l s atra-an s vietas o funkciju izpildes nep rtraukt bas nodro-in -anai saska ar likumu bija j veido piespiedu pa-vald bu kop g s iest des, par to darb bas teritoriju paredzot attiec g reorganiz jam rajona pa-vald bas teritoriju. Protams, lab kais -s probl mas risin -anas pa miens bija uz pl no-anas re ionu b zes izveidot apri a pa-vald bas un attiec g s instit cijas nodot apri u pa-vald b m, atrisinot ar to finans -anas jaut jumu. Tas autu nodro-in t, ka daudzas - das instit cijas turpin tu savu darb bu un stenotu iedz vot jiem nepiecie-am s funkcijas. Ta u tas netika stenots.

Rajona pa-vald bu kapit lsabiedr bu un rajona pa-vald bu kapit la da u sadal priv t s kapit lsabiedr b s probl mas rad ja, ka par krit riju - da rajona pa-vald bu resursa sadalei tika izraudz ta kapit la da u proporcion la sadal -ana starp rajona teritorij eso-aj m viet j m pa-vald b m atbilsto-i to teritorij eso-ajam iedz vot ju

viedok a, bija ap-aub ma saimniecisk v rt ba. Bija sabiedr bas sadal ja kapit la da s atbilsto-i iepriek-min tajam krit rijam, bet t das kapit lsabiedr bas, kur s ir j iegulda iev rojami finan-u l dzek i (piem ram, slimn cas apkalpojo-s kapit lsabiedr bas, komun lo pakalpojumu kapit lsabiedr bas), cent s nodot vienai viet jai pa-vald bai.

L dz ar to rajona pa-vald bu kapit lsabiedr bu turpm kais liktenis nebija cer gs un visbiefl k -s kapit lsabiedr bas savu darb bu izbeidza. T p c lietder gs l mums b tu -s kapit lsabiedr bas nevis sadal t, bet atsavin t, t d j di veicinot priv to komercdarb bu.

1.2.5. Rajona pašvaldības darbinieku pāreja

Promocijas darba autora veikt rajona pa-vald bu aptauja liecin ja, ka rajona pa-vald bu viedoklis par rajona pa-vald bas darbinieku likteni bija gandr z vienots, jo vair kums respondentu uzskat ja, ka rajona pa-vald bu instit ciju darbinieki kop ar attiec go iest di vai strukt rvien bu p riet novadu pa-vald bai. At- ir gi viedok i bija tajos rajonos, kuros jau bija izveidotas novadu pa-vald bas, kuru administr cijas sp ja pild t rajona pa-vald bas kompetenci ar eso-ajiem darbinieku resursiem (piem ram, Dobeles un Talsu rajons). Tmjos rajonos tika pausts uzskats, ka rajona pa-vald bas darbinieki ir j atbr vo no darba un tiem ir j izmaks no darba atbr vo-anas kompens cijas.

Rajona pa-vald bas darbinieku p rejai tr ka pa-a tiesisk regul juma, kas prec zi noteiktu -o valsts p rvaldes iest flu darbinieku statusu (piem ram, pa-s likums par publisko dienestu pa-vald b s) un atvieglotu daudzus ar - d m darb b m saist tus jaut jumus, t p c bija j iztiek ar Darba likumu, kas daudzos gad jumos saist b ar pa-vald bu darbiniekiem bija pietiekami neskaidrs⁶⁰⁴, ta u kop ar citiem normat vajiem ties bu aktiem va secin t daflas likumsakar bas.

Saska ar Darba likuma 117. panta otro da u: «valsts p rvaldes iest flu vai pa-vald bu administrat va reorganiz cija, k ar vienas iest des administrat vo funkciju nodo-ana otrai iest dei pati par sevi nevar b t par pamatu darba lguma

⁶⁰⁴ K jau tika min ts, rajona pa-vald bu reorganiz cijas nori-u izp tes nol k promocijas darba autors apmekl ja visas rajona pa-vald bas un veica taj s intervijas par rajona reorganiz cijas aktu lajiem jaut jumiem. Vair kums rajona pa-vald bu neskaidr bu bija saist ts tie-i ar rajona pa-vald bas administr cijas darbinieku p reju.

, ka rajona pa-vald bas reorganiz cija pati par sevi ma uzteikumam. Atbilsto-i Ministru kabineta 2008. gada 2. septembra noteikumu Nr. 713 «Rajona pa-vald bas reorganiz cijas k rt ba» 26., 27. un 28. punktam rajona pa-vald bas instit cijas vad t js ne v l k k m nesi pirms instit cijas p rejas inform darbiniekus par -s instit cijas nodo-anu reorganiz cijas pl n⁶⁰⁶ vai Rajonu pa-vald bu reorganiz cijas likuma 9. pant noteiktajai viet jai pa-vald bai vai pl no-anas re ionam⁶⁰⁷. Rakstisk pazi ojum ietver inform ciju par p rejas datumu, pamatojumu, tiesiskaj m un soci laj m sek m un pret parakstu izsniedz to darbiniekiem. Ja rajona teritorij izveidoja vienu novadu, tad, izbeidzoties rajona padomes pilnvar m, rajona pa-vald bas administr cijas un instit ciju darbinieki turpin ja darba tiesisk s attiec bas attiec gaj novad vai pl no-anas re ion . Ja rajona teritorij izveidoja vair kus novadus, tad rajona pa-vald bas instit ciju darbinieki l dz ar instit ciju p rg ja pie reorganiz cijas pl n noteikt s viet j s pa-vald bas vai pl no-anas re iona; rajona pa-vald bas administr cijas darbinieki p rg ja pie reorganiz cijas pl n noteikt s pa-vald bas.

Attiec b uz darbinieku inform -anu par instit cijas p reju j nor da, ka attiec g instit cija p rg ja jaunizveidot novada pa-vald bai uz reorganiz cijas pl na, Ministru kabineta noteikumu vai likuma pamata, t p c -aj gad jum instit cijas p reja nebija instit cijas nodev ja un instit cijas ieguv ja savstarp jas vieno-an s rezult ts. Pazi ojum par instit cijas p reju ietv ra tikai inform ciju par instit cijas p rejas datumu atbilsto-i rajona pa-vald bas reorganiz cijas pl nam. Instit cijas p reja pati par sevi nevar ja rad t izmai as nodarbin t bas (darba l gumu) nosac jumos. Saist b ar instit cijas p reju nebija ar nepiecie-ama darbinieku br din -ana par darba l guma groz jumiem; darba l guma groz jumi ar darbiniekiem, iz emot instit cijas vad t ju, nav nepiecie-ami, ja vien novada pa-vald b nelemj cit di.

T k atbilsto-i Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likuma P rejas noteikumu 13. punktam novada pa-vald ba bija attiec gaj novad iek auto viet jo pa-vald bu instit ciju, finan-u, mantas, ties bu un saist bu p r m ja, rajonu pils tu, pagastu un novadu instit ciju darbinieki p rg ja darb uz novadu, kas bija taj

⁶⁰⁵ Darba likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2001. gada 6. j lijs, Nr. 105 (2492).

⁶⁰⁶ Rajona pa-vald bas reorganiz cijas k rt ba: MK noteikumi Nr. 713 // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 2. oktobris, Nr. 153 (3937). Sp k neeso-i.

⁶⁰⁷ Rajonu pa-vald bu reorganiz cijas likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 9. j lijs, Nr. 104 (3888).

finan-u, mantas, ties bu un saist bu p r m js.⁶⁰⁸ radu veido-anu darba tiesiskaj regul jum nebija paredz tas speci las ties bu normas attiec b uz darbinieku inform -anu par instit cijas p reju, ta u darba dev ja pien kums bija darbiniekiem piem rot veid sniegt inform ciju par pa-vald bas darb bu p c 2009. gada 1. j lija. Viet j pa-vald ba var ja izlemt, vai p c analo ijas piem rot Ministru kabineta 2008. gada 2. septembra noteikumu Nr. 713 «Rajona pa-vald bas reorganiz cijas k rt ba» 26. punktu, kur noteikts, ka rajona pils tas, pagasta vai novada instit cijas vad t js ne v l k k m nesi pirms instit cijas p rejas rakstisk pazi ojum inform darbiniekus par -s instit cijas p reju uz novada pa-vald bu ar 2009. gada 1. j liju.⁶⁰⁹ Rajona pils tas, pagasta vai novada pa-vald b var vienoties ar par citu darbinieku inform -anas k rt bu, piem ram, sasaukt darbinieku kopsapulci un inform t par darba tiesisko attiec bu turpin -anu p c 2009. gada 1. j lija, kad darb bu s ks 2009. gada viet jo domju v l -an s iev l t novada pa-vald ba. Ar -aj gad jum instit cijas p reja pati par sevi nevar ja rad t izmai as nodarbin t bas (darba l gumu) nosac jumos. Saist b ar instit cijas p reju nebija ar nepiecie-ama darbinieku br din -ana par darba l guma groz jumiem; darba l guma groz jumi ar darbiniekiem, iz emot instit cijas vad t ju, nebija nepiecie-ami, ja vien novada pa-vald b nel ma cit di.

Jaut jum par darbinieku skaita samazin -anu, darba l gumu groz jumiem un darbinieku atlai -anu p c novadu pa-vald bu izveido-anas un rajonu pa-vald bu reorganiz cijas j akcent , ka saska ar sp k eso-ajiem normat vajiem aktiem viet jo pa-vald bu funkcijas netika samazin tas, savuk rt rajonu pa-vald bu funkcijas p r ma viet j s pa-vald bas (iz emot biju-o rajonu funkciju sabiedrisk transporta pakalpojumu organiz -an , ko p r ma pl no-anas re ions). Turkl t rajonu pa-vald bu reorganiz cijas sakar Rajonu pa-vald bu reorganiz cijas likuma 16. Pant noteikts, ka rajona pa-vald bas instit cijas (gan l dz nodo-anai viet jai pa-vald bai vai pl no-anas re ionam, gan p c t s) nodro-ina biju- s rajona pa-vald bas funkciju izpildi rajona teritorij l dz 2009. gada 31. decembrim, ja viet j s pa-vald bas nav l mu-as cit di.⁶¹⁰ L dz ar to jebkura darbinieku skaita samazin -ana ir skat ma kontekst ar iesp j m nodro-in t normat vajos aktos noteikto funkciju izpildi.

⁶⁰⁸ Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 30. decembris, Nr. 202 (3986).

⁶⁰⁹ Rajona pa-vald bas reorganiz cijas k rt ba: MK noteikumi Nr. 713 // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 2. oktobris, Nr. 153 (3937). Sp k neeso-s.

⁶¹⁰ Rajonu pa-vald bu reorganiz cijas likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 9. j lijs, Nr. 104 (3888).

nozīmīn t darbinieku skaitu, bija piemērojamas Darba likuma 101. panta pirmās daļas 10. punkts, jo ne rajona pašvaldība, ne arī rajonu pilsētu, pagastu, novadu pašvaldības un to institūcijas vietējo pašvaldību reformas rezultātā pašas par sevi netika likvidētas. Saskaņā ar Darba likuma 101. panta sešo daļu pirms darba līguma uzteikšanas darba devjam ir pienākums noskaidrot, vai darbinieks ir darbinieku arodbiedrības biedrs.⁶¹¹

Rajonu pašvaldību reorganizācijas un novadu veidošanas gadījumā darba tiesisko attiecību izbeigšanas tiesiskais pamats nevar būt Darba likuma 101. panta pirmās daļas 10. punkts, jo ne rajona pašvaldība, ne arī rajonu pilsētu, pagastu, novadu pašvaldības un to institūcijas vietējo pašvaldību reformas rezultātā pašas par sevi netika likvidētas. Saskaņā ar Darba likuma 101. panta sešo daļu pirms darba līguma uzteikšanas darba devjam ir pienākums noskaidrot, vai darbinieks ir darbinieku arodbiedrības biedrs.⁶¹¹

Jautājumu par rajonu, novadu, rajonu pilsētu pagastu pašvaldības noslēgtiem koplīgumiem rajonu pašvaldību reorganizācijā un ar novadu veidošana nebija pamats noslēgt koplīgumu vienpusēji darbu izbeigšanai.⁶¹²

Atsevišķs pašvaldības tīkams in tās piemērot Darba likuma tiesisko regulējumu par darbinieku kolektīvo atļāšanu tādu, tādā kā Darba likuma 105. panta trešās daļas 2. punkts neattiecas uz valsts pavalsts iestādēm, to skaitā pašvaldībām, nodarbinātajiem, kolektīva atļāšana netika stenota.⁶¹³

1.2.6. Ministru kabineta loma rajonu pašvaldību reorganizācijā

Par juridiski inovatīvu jāatzīst Rajonu pašvaldību reorganizācijas likuma regulējums strādus par rajona pašvaldību resursu sadalīšanu, piemērot attiecīgā līgumu, risināt Ministru kabinetā. No – likuma 7. panta pirmās daļas izriet ja: «Ja rajona padome nepieņem reorganizācijas plānu, Ministru kabinets izdod noteikumus par attiecīgās rajona pašvaldības reorganizāciju.»⁶¹⁴ Panta otrajā daļā ir noteikts: «Ja rajona padome reorganizācijas plānā nav paredzējusi visu rajona pašvaldības institūciju, mantas, finanšu līdzekļu, tiesību un saistību nodošanu vai –is plānā citādi ir pretrunā normatīvo aktu prasībām, Ministru kabinets, lai novērstu plānā konstatētos

⁶¹¹ Darba likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2001. gada 6. j. lijs, Nr. 105 (2492).

⁶¹² Turpat.

⁶¹³ Turpat.

⁶¹⁴ Rajonu pašvaldību reorganizācijas likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 9. j. lijs, Nr. 104 (3888).

ar attiecīgās rajona pašvaldības reorganizāciju».⁶¹⁵ Rajona padome likumā noteiktajās kārtībās ir pieņemusi reorganizācijas plānu, tomēr – likuma 5. pantā otrajā daļā minētajā pašvaldībā priekšdotajai nepieciešamībai institūcijai, mantas, finanšu līdzekļu, tiesību un saistību pārņemšanai, Ministru kabinets lemj, kam nododama attiecīgā institūcija, manta, finanšu līdzekļi, tiesības vai saistības.»⁶¹⁶

Iepazīstoties ar minēto likuma regulējumu, rodas jautājums, kādi kritēriji Ministru kabinetam bija jāievieš, lai pieņemtu –du lēmumu un piespiedu kārtībā attiecīgajam pašvaldības resursu nodotu vietējai pašvaldībai? Vai attiecīgajam pašvaldības resursu Ministru kabinets var nodot kādai tiesīspārvaldes iestādei vai atsavināt, ja resursa uzturēšana ir acīmredzami finansiāli neizdevīga?

No Ministru kabineta 2008. gada 2. septembra noteikumiem Nr. 713 «Rajona pašvaldības reorganizācijas kārtība» –sākotnējais izriet, bet ir jāņem vērā nosacījums, ka jāpiemēro «pēc iespējas». Tādējādi Ministru kabinetam, nododot novada pašvaldībai attiecīgajam rajona resursu, būtībā vadās no lietderības apsvērumiem, pēc būtības izlemjot par vietējās pašvaldības autonomās kompetences saturu.

Juridiski patnājsituācija varēja izveidoties, ja attiecīgās rajona pašvaldības resurss (piemēram, iestāde) tiek izmantots teritorijā, kas pārsniedz attiecīgās vietējās pašvaldības darbības teritorijas robežas, vai tās darbības nodrošināšanai (piemēram, iestādes uzturēšanai) ir nepieciešami finanšu līdzekļi, kuru attiecīgajai novada pašvaldībai, kas varētu iegūt noteikto rajona pašvaldības resursu, trūkst. Tajā gadījumā Ministru kabinetam (valstij), pēc autora ieskata, attiecīgās resurss būtu jāpārņem.

Viennozīmīgi, ka attiecīgās resursa nodošana «piespiedu kārtībā», neparedzot finanšu palīdzību vai tiesisko regulējumu resursa tālākai izmantošanai, būtu bijis pamats vērsties Satversmes tiesā, lai –du regulējumu atzātu par neatbilstošu Eiropas Vietājo pašvaldību hartai un likumam «Par pašvaldībām» saistībā ar jaunu valsts pārvaldes funkciju nodošanu pašvaldībām bez attiecīgā nodrošinājuma.

Praksē –das situācijas gan neizveidojās, jo gadījumi, kad Ministru kabinetam bija nepieciešams precizēt rajonu pašvaldību reorganizācijas plānu, pamatā bija

⁶¹⁵ Rajonu pašvaldību reorganizācijas likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 9. jūlijs, Nr. 104 (3888).

⁶¹⁶ Turpat.

1.2.7. Rajona pašvaldību darba organizācija pēc 2009. gada vietējo pašvaldību vēlēšanām

Saska ar Rajonu pa-vald bu reorganiz cijas likuma 7. panta ceturto da u:
«Ja p c 2009. gada 1. j lija reorganiz cijas pl ns netiek pien c gi pild ts un t d j di ir
apdraud ta pa-vald bas funkciju veik-ana un var tikt aizskartas sabiedr bas intereses,
Ministru kabinets var lemt par nepiecie-amajiem groz jumiem reorganiz cijas pl n
un izdot attiec gus noteikumus».⁶¹⁸

TMda tiesisk regul juma paredz -ana bija saist ta ar faktu, ka rajona
pa-vald bu resursus sadal ja viet j s pa-vald bas ó pils tas, pagasti, atsevi- os
gad jumos ó novadi, par labu v l neizveidot m novadu pa-vald b m, nezinot,
piem ram, to finan-u iesp jas.

TMds regul jums var ja rad t situ ciju, ka jaunizveidot novada pa-vald ba
pamatotu iemeslu d atsak s izpild t rajona pa-vald bu reorganiz cijas pl nu un
v r-as Ministru kabinet , l dzot p rskat t attiec go rajona pa-vald bas padomes
l mumu.

T p c daudz veism g ks tiesiskais regul jums b tu bijis, ja Rajonu
pa-vald bas reorganiz cijas likum b tu paredz ts, ka novadu pa-vald bas rajonu
pa-vald bu reorganiz cijai un novadu pa-vald bu pilnv rt gas darb bas uzs k-anai tiek
izveidotas jau pirms 2009. gada pa-vald bu v l -an m. TMj gad jum jaunizveidot s
novadu pa-vald bas var tu reorganiz t rajonu pa-vald bas v l pirms 2009. gada
v l -an m, p c v l -an m uzs kot norm lu darba ciklu.

Uzs kot rajonu pa-vald bu reorganiz cijas pl na izpildi p c 2009. gada
pa-vald bu v l -an m, jaut jumus var ja izrais t ar atbild g s novada pa-vald bas

⁶¹⁷ Piem ram, 2009. gada 13. oktobr tika pie emti Ministru kabineta noteikumi Nr. 1183 «Noteikumi
par tr kumu nov r-anu C su rajona pa-vald bas reorganiz cijas pl n »: «Lai nov rstu tr kumus C su
rajona pa-vald bas reorganiz cijas pl n , noteikumi nosaka: 1. C su pa-vald bas a ent ras «Vidzemes
V stures un t risma centrs» nodo-anu C su novada pa-vald bai (1. pielikums). 2. C su rajona
pa-vald bas nekustam pa-uma C su novad , C s s, Dzirnavu iel 45, un nekustam pa-uma C su
novad , C s s, B rzaines iel 5, nodo-anas termi u C su novada pa-vald bai (2. pielikums). 3. PHARE
P rejas programmas Sabiedr bas integr cijas fonda projekta «Pedagogs ó daudzveid gas, pilsoniski
hum nas sabiedr bas veidot js» nodo-anu Prieku u novada pa-vald bai (3. pielikums)» (Noteikumi par
tr kumu nov r-anu C su rajona pa-vald bas reorganiz cijas pl n : MK noteikumi Nr. 1183 // *Latvijas
Vēstnesis*, 2009. gada 20. oktobris, Nr. 166 (4152)).

⁶¹⁸ Rajonu pa-vald bu reorganiz cijas likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 9. j lijs, Nr.
104 (3888).

rajona pa-vald bas ietvaros. Rajonu pa-vald bu iev rojamas parlamenta deput tu diskusijas un str dus izrais ja par rajona pa-vald bas reorganiz cijas pl na izpildi atbild g s novada pa-vald bas domes pilnvaru apjoms. Diskusiju un str du rezult t Rajona pa-vald bu reorganiz cijas likuma 10. panta otraj da tika noteikts: «Atbild g novada dome nodro-ina reorganiz jam s rajona pa-vald bas darb bas nep rtraukt bu un veic citus normat vajos aktos noteiktos pien kumus»⁶¹⁹. No min t izriet ja, ka atbild g novada dome bija kompetenta pie emt ikvienu l mumu saist b ar reorganiz jam s rajona pa-vald bas darb bas nodro-in -anu, ja tas nebija saist ts ar rajona pa-vald bas reorganiz cijas pl n nolemto un iev rojot likum noteiktos ierobeflojumus groz jumu izdar -anai rajona pa-vald bas 2009. gada budflet .

V l viena rajona pa-vald bas reorganiz cijas procesa patn ba bija v rojama p c 2009. gada viet jo pa-vald bu v l -an m. T k rajona pa-vald bas saisto-ie noteikumi ó rajona pa-vald bas nolikums ó ar 2009. gada 1. j liju zaud ja sp ku, atbild g novada pa-vald bas domei saska ar Valsts p rvaldes iek rtas likuma 16. panta otro da u steidzami bija j pie em iek- js normat vais akts ó reorganiz jam s rajona pa-vald bas administr cijas nolikums, kur tika reglament ta reorganiz jam s rajona pa-vald bas administr cijas darb ba, attiec bas ar atbild g s novada pa-vald bas domi, reorganiz jam s rajona pa-vald bas izpilddirektora ties bas un pien kumi.⁶²⁰

T k reorganiz jam s rajonu pa-vald bas darboj s l dz 2009. gada beig m, sadalot rajona pa-vald bu instit ciju, mantas, ties bas un saist bas un nododot viet j m pa-vald b m, b tiski bija nodro-in t rajonu pa-vald bu funkciju izpildi l dz br dim, kad novadu un jaunizveidoto republikas pils tu pa-vald bas sp j pilnv rt gi uzs kt pild t rajonu pa-vald bu funkcijas. Tmj sakar garantija rajonu pa-vald bu funkciju izpildes nodro-in -anai vis biju- rajona pa-vald bas teritorij 2009. gad bija paredz ta Rajonu pa-vald bu reorganiz cijas likuma 16. pant .⁶²¹ Min t norma paredz ja, ka rajona pa-vald bas instit cijas (gan l dz nodo-anai viet jai pa-vald bai vai pl no-anas re ionam, gan p c t s) nodro-ina biju- s rajona pa-vald bas funkciju izpildi rajona teritorij l dz 2009. gada 31. decembrim, ja viet j s pa-vald bas nav l mu-as cit di. Praktiski tas noz m ja, ka rajona pa-vald bas instit cija neatkar gi no

⁶¹⁹ Rajonu pa-vald bu reorganiz cijas likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 9. j lijs, Nr. 104 (3888).

⁶²⁰ Valsts p rvaldes iek rtas likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2002. gada 21. j nijs, Nr. 94.

⁶²¹ Rajonu pa-vald bu reorganiz cijas likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 9. j lijs, Nr. 104 (3888).

jaunizveidotai republikas pils tai turpin ja apkalpot s pa-vald bas un to iedz vot jus l dz 2009. gada beig m, ja vien visas viet j s pa-vald bas nebija l mu-as cit di.

1.3. Reģionālā administratīvi teritoriālā reforma

Re ion l s administrat vi teritori l s reformas p d jo gadu laik ir uzskat mas par vien m no aktu l kaj m pa-vald bu reform m Eirop .

Re ion l s administrat vi teritori l reforma –obr d notiek ar Latvij , un t ir ar viena no vispretrun g k v rt taj m reform m, par kuras sasniedzamo rezult tu un pat nepiecie–am bu viedok i at– iras: pirmk rt, visp r ap–aubot – das reformas nepiecie–am bu⁶²²; otrk rt, reformas rezult tu saskatot valsts p rvaldes re ionu izveid ; tre–k rt, re ion l l men redz darbojamies re ion l s pa-vald bas.

Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likum ar nav ietverta atbilde par valsts re ion l s p rvaldes vai re ion lo pa-vald bu izveido–anu, jo taj ir visp r gi noteikts tikai apri a m rogs, apri a administrat v centra noteik–anas k rt ba un robeflu groz –anas nosac jumi. Tom r eso– s iestr dnes, kas apl kotas ar –aj promocijas darba noda , ir pietiekami noz m gas un cer gas, lai – ds iedal jums dr zum tiktu izveidots.

1.3.1. Reformas mērķis un tās norises juridiskie aspekti

Re ion l administrat vi teritori l reforma Latvij turpin s kop– 1996. gada 3. decembra, kad Ministru kabinet tika apstiprin ta Latvijas re ion l s att st bas politikas koncepcija⁶²³. No –s koncepcijas 5.1.2. sada as izriet ja uzdevumi rajonu un viet j m pa-vald b m valsts re ion l s politikas jom : «Rajona padome sadarb b ar

⁶²² Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likuma 5. pant ir paredz ta apri u k administrat vi teritori l iedal juma vien bu izveide un – likuma p rejas noteikumu 24. punkta pirmaj apak–punkt min ts uzdevums Ministru kabinetam l dz 2013.gada 31.decembrim sagatavot un iesniegt Saeimai likumprojektu par apri u izveido–anu, ka –is uzdevums likum noteiktaj termi , visticam k, netiks izpild ts, kam r netiks atbild ts uz jaut jumu, vai re ion l s p rvaldes/pa-vald bas Latvij visp r ir nepiecie–amas (skat.: Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 30. decembris, Nr. 202 (3986)).

⁶²³ Latvijas re ion l s att st bas politikas koncepcija : MK koncepcija // *Latvijas Vēstnesis*, 1996. gada 5. decembris, Nr. 210 (695).

koordinācijā savos rajonos ietilpst obo pagastu un pilsētu administratīvās teritorijas, kas atrodas tās pašas administratīvās teritorijas robežos, kas noteiktas likumos un vietējās pašvaldību iestāžu aktos, kā arī kaimiņvalsts administratīvās teritorijas robežos, kas noteiktas šīs valsts likumos un vietējās pašvaldību iestāžu aktos, kā arī kaimiņvalsts administratīvās teritorijas robežos, kas noteiktas šīs valsts likumos un vietējās pašvaldību iestāžu aktos. Pašvaldības brīvprātīgi apvienojas reģionālās sadarbības struktūras kopju problēmrisināšanai un attīstības plānošanai.»⁶²⁴

Reģionālās pašvaldības/rajonālās pašvaldības izveide turpinājās 1997. gadā, kad tika pieņemti vairāki citi procesam nozīmīgi lēmumi, kā arī izstrādātas krasas viedokļu izmaiņas, kad tika piedāvāta gan valsts reģionālās pašvaldības izveidošana.

Saskaņā ar Ministru kabineta 1997. gada 25. marta sēdē tika izskatīts ziņojums «Par valsts teritorijas iedalīšanu reģionos un reģionu valsts pašvaldības izveidošanu». Tā iesniegtā konceptuālā ziņojuma teksta izpratnē reģions tika nosaukts par «relatīvi vislielāko valsts administratīvās teritorijas iedalījuma vienību, ar kuru var apzīmēt gan rajonu, gan apriņķi vai apgabalu»⁶²⁵. Ziņojumā tika norādīts: «Esošais teritoriālais iedalījums rajonos un republikas pilsētu noīrtība no rajona neveicina reģionālās attīstības, daudzi vietējās sadarbības veidi iet ārpus rajonu robežām; rajona iedzīvotāju skaits un teritorija ir par mazu, lai rajona ietvaros izveidotu optimālu infrastruktūras objektu un citu resursu racionālu izmantošanu; rajonu attīstības plānošanā dominē nelielas teritorijas attīstības vajadzības, tas neveicina plašā mēroga reģionālās attīstības plānošanu; pašreizējo rajonu robežas sarežģī pašvaldību teritoriālas reformas realizāciju; vairāku nozaru valsts pašvaldības reģioni neatbilst rajonu administratīvās teritoriālajam iedalījumam. Ar reģionālās pašvaldību administratīvās teritoriālo reformu tiks mērķtiecināta optimāla reģionālās administratīvās teritoriālais iedalījuma izveide: tuvināt valsts pašvaldības nozaru un teritoriālo iestāžu darbību pakrājumu reģionālajam iedalījumam, uzlabot veselības aprūpes reformu un radīt iespēju attīstīt efektīvu veselības aprūpes sistēmu, veicināt augsti attīstītas izglītības sistēmas izveidi,

⁶²⁴ Latvijas reģionālās attīstības politikas koncepcija : MK koncepcija // *Latvijas Vēstnesis*, 1996. gada 5. decembris, Nr. 210 (695).

⁶²⁵ Par valsts teritorijas iedalīšanu reģionos un reģionu pašvaldības izveidošanu: MK ziņojums, 1997. gada 25. marts, Ministru kabineta sēdes protokols Nr. 15, 21. § // <http://www.likumi.lv/doc.php?id=217072>.

u izmanto–anu, samazin t p rvaldes izdevumus un

Zi ojum tika analiz ti tr s iesp jamie valsts re ion l administrat v
iedal juma varianti:

- 1) 466 apri i (vald bas programm paredz tais variants);
- 2) 8610 apri i (alternat vais variants);
- 3) 26 rajoni un 7 republikas pils tas (eso–ais variants).

Rezult t vald ba pie ma konceptu lu l mumu, ka : «1. Latvij tiks veidoti
4 apri i un R ga. 2. Reformas rezult t tiek izveidotas viena l me a pa–vald bas. 3.
P c 1997.gada decembra rajona padomes viet kop go funkciju veik–anai tiek
izveidota viet jo pa–vald bu sadarb bas padome l dz laikam, kad –s funkcijas p r em
attiec g apri a pa–vald bu sadarb bas padome. 4. Latvijas teritorija tiek iedal ta
apri os l dz 1997. gada decembrim.»⁶²⁷

emot v r – da vald bas pie emt l muma noz mi, zi ojum tika izskat ts ar
Saeimas Valsts p rvaldes un pa–vald bas komisijas 1997. gada 23. marta s d .
Komisijas locek u viedok i b tiski at– r s no Ministru kabineta pie emt l muma,
t p c komisijas s d tika nolemts: «1. Atz t, ka pirmaj administrat vi teritori l s
reformas posm ó laika period l dz 2001. gadam: a) Latvij saglab jams eso–ais divu
l me u administrat vi teritori lais iedal jums pagastos un republikas pils t s, k ar
rajonos; b) nav veidojams vai ar likumdo–an nosak ms administrat vi teritori l
iedal juma l menis ó re ionu (apri i, apgabali); [...] 3. Atz t, ka jaut jums par jauna
administrat vi teritori la l me a ó re ionu (apri u, apgabalu) izveido–anu izlemjams
administrat vi teritori l s reformas pirm s k rtas beigu posm .»⁶²⁸

Lai nov rstu vald bas un parlamenta nesaska as, bija j rod k ds kompromiss,
kas pie autu reformas procesa turpm ku norisi. TMs kompromiss tika pan kts 1997.
gada 9. maij vald bu veidojo–o politisko partiju frakciju san ksm , kuras dal bnieki
vienoj s par – diem jaut jumiem: «1. Administrat vi teritori l s reformas rezult t
tiek izveidotas pagastu un pils tu pa–vald bas. [...] 4. Valsts re ion lo iedal jumu nav
nepiecie–ams noteikt ar likumu. 5. Valsts re ion l iedal juma noteik–ana atliekama

⁶²⁶ Par valsts teritorijas iedal –anu re ionos un re ionu p rvaldes izveido–anu: MK zi ojum s,
1997. gada 25. marts, Ministru kabineta s des protokols Nr. 15, 21. § // <http://www.likumi.lv/doc.php?id=217072..>

⁶²⁷ Turpat.

⁶²⁸ Saeimas Valsts p rvaldes un pašvaldības komisijas 1997. gada 23. marta lēmums «Par Latvijas
administratīvi teritoriālo iedalījumu reģionos un reģionu p rvaldes izmantošanu». Nepublic ts
materi ls.

valsts reģionālā iedalījuma veidošanas gadījumā tika aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas kompetencē esošajiem jautājumiem. 7. Rajons kā administratīvā teritorija jā saglabā tikai reformas laikposmā.»⁶²⁹

Tomēr daudza politiskā lēmuma rezultātā reģionālā administratīvā vienību veidošana bija atlikta uz nenoteiktu laiku. Tāpat šāns kšm nolēma izpildēt Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija izstrādāto grozījumu likumu «Par pašvaldībām», kuri faktiski paredzēja rajona padomju likvidāciju un pāreju uz vienu veida pašvaldību. Kāpēc rejas elementārā procesā tika paredzēta rajona sadarbības padome, kurām rīst bija organizētoto bijušo rajona pašvaldību funkciju izpildi, kuras nebija lietderīgi nodot vietējām pašvaldībām.⁶³⁰ Tādi grozījumi Saeimā netika atbalstīti, bet to vietā tika izdarīti grozījumi tajos likuma «Par pašvaldībām» pantos, kas reglamentēja rajona pašvaldību darbību, paredzot būtisku izīrānos atteikties no rajona padomes ieviešanas tiesībs, tātad vietveidojot rajona padomē kā attiecīgā rajona pagasta padomju un pilsētu domju priekšdēļju «kopsapulci».⁶³¹

Apriņā administratīvā teritoriālās vienas izveidošanu paredzēja ar 1998. gadā pieņemtais Administratīvā teritoriālās reformas likums. Tā likuma 5. pantā otrajā daļā tika noteikts: «Pēc administratīvā teritoriālās reformas Latvijā ir – pašvaldības: [...] 2) reģionālās pašvaldības ó apriņi.»⁶³²

Administratīvā teritoriālās reformas likuma III nodaļā tika minēti pamatojums – da reģionālā administratīvā teritoriālā iedalījuma izveidošanai. Attiecīgās likuma nodaļas 14. pants tika noteikts, ka: «Valsts iedalījums apriņos tiek veidots, lai nodrošinātu: 1) reģionālās pašvaldību funkciju izpildi; 2) valsts pārvaldes reģionālās funkciju izpildi; 3) reģionālās plānošanu un attīstību; 4) reģionālās pašvaldību un valsts pārvaldes institūciju sadarbību un darbības koordināciju.» Likums tika ietverti ar valsts, apriņā un vietējās pašvaldību kompetences sadales kritēriji, kas bija pamatoti ar subsidiaritātes principu: «Nosakot funkciju sadali starp valsts pārvaldes institūcijām, apriņā pašvaldībām, kā arī vietējām pašvaldībām, tiek ieviests subsidiaritātes princips, kas nozīmē, ka augstākā līmeņa iestāde m uzdod tikai to

⁶²⁹ Valdību veidojošo politisko partiju frakciju sanāksmes 1997. gada 9. maija lēmums «Par administratīvi teritoriālo reformu» (prot. Nr. 12). Nepublicētais materiāls.

⁶³⁰ Pīlēģis A. *Latvijas administratīvi teritoriālā iedalījuma reforma*. Maģistra darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, 1999, 45. lpp.

⁶³¹ Grozījumu likums «Par pašvaldībām»: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1997. gada 13. novembris, Nr. 306/307 (1021/1022).

⁶³² Turpat.

lietder gi vai nav iespējams pildīt zemākā līmeņa

Savā redzējuma par valsts reģionālās administratīvās teritoriālās iedalījuma –ai laika bīdījumu ekonomikas zinātnes nozares pētījumiem, kas ieteica ar reģionālās administratīvās teritoriālās reformu nesteigties līdz vietējās administratīvās teritoriālās reformas pabeigšanai.⁶³⁴ Ar kopum situācija nebija viennozīmīga, jo par reģionālās iedalījuma bīdījumu ieviešanu bija oti ievierojama viedokļu daļiņa.⁶³⁵

Nerugoties uz zinātnieku iebildumiem, reģionālās administratīvās teritoriālās reforma turpinājās un Ministru kabineta 1999. gada 24. augusta sēdē tika pieņemta Reģionālās administratīvās teritoriālās iedalījuma reformas koncepcija.⁶³⁶ Tajā koncepcijā bija norādīts: «Pa-reiz jāis reģionālais administratīvās teritoriālais dalījums (33 vienības – 26 rajoni un 7 republikas pilsētas) un uz – dalījuma pamata izveidot sapa-valdības neapmierināto iemeslu dēļ: kop – 1997. gada rajonos vairs nenotiek tiešās sapa-valdību vīl – anas; kop – 1996. gada rajoniem vairs nav patstāvīgas nodokļu bāzes, turpinās sapa-valdības raksturīgu funkciju finansēšana ar dotācijām; kop – 1994.

⁶³³ Administratīvās teritoriālās reformas likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1998. gada 21. oktobris. Nr. 322/325, 15. pants. Spēkā neesot.

⁶³⁴ Ekonomikas zinātniece Raita Karnīte savā referātā norādīja – das pētījumu apkopotās atziņas: «Reģionālais administratīvās teritoriālais reformai nebūs un nevar būt ietekme uz tautsaimniecības attīstību, un ar to – at – iras no vietējās sapa-valdības administratīvās teritoriālās reformas, kurai ir pavisam cita situācija. [...] augstākā līmeņa administratīvās teritoriālās reformu nav pa-reiz lietderīgi veikt, kamēr nebeigsies pirmā līmeņa sapa-valdības administratīvās teritoriālās reforma, kuras rezultātā, iespējams, mainīsies tagadējās rajonu robežas; valsts pārvaldes un reģionu administratīvo funkciju reformu pa-reiz nevar paveikt, jo tās izmaksās ļoti dārgi. Valsts funkciju koncentrēšana jaunajos reģionos nozīmē turpmākās vispārējās valsts pārvaldes sistēmas [...] [Autore ieteica] ieteica atstāt pagaidām 26 rajonus, kur iekārtas 7 republikas pilsētas (**Karnīte R.** Referāts konferencē «Valsts reģionalizācija kā administratīvi teritoriālās reformas mērķis». Rīga, 1999. gada 19. maijs. Konferenču materiāli).

⁶³⁵ Reģionālās sapa-valdības izveidošana Latvijā tika labi raksturota 1999. gada Latvijas Nacionālā attīstības plāna 2000-2002. Eiropas Savienības pirmās – anas finansu instrumentu finansējuma saņemšanai sada «Reģionālā attīstībā», no kuras izrietēja: «Pa-reiz jāis valsts reģionālais administratīvās teritoriālais dalījums (33 vienības) nav piemērots sociālekonomiskās attīstības kompleksu pasākumu īstenošanai galvenokārt tāpēc, ka – s vienības ir ekonomiski mazspējīgas un nespēj efektīvi realizēt kompleksu reģionālās attīstības politiku. [...] Valdības akceptēt reģionālās administratīvās teritoriālās iedalījuma reformas koncepcija paredz 9 reģionālās sapa-valdības izveidošanu Latvijā, tomēr diskusijas par reģionu skaitu joprojām turpinās. Apspriests tiek arī variants, ka Latvija varētu tikt iedalīta 5 administratīvās teritoriālās vienībās līdz ar to pa-reiz ir grūtāk paredzēt reformas rezultātu. [...] Parāli administratīvās teritoriālās reformas Latvijā norisinās plānošanas jeb attīstības reģionu veidošanas. Tādēļ reģioni tiek veidoti pēc sadarbības principa un to pamatā rīst ir sekmīgs konkrētās teritorijas sociālekonomiskās attīstības. Pa-reiz jāis situācijai ir vairāki mērķi. Pirmkārt, izveidojo – ies plānošanas reģioni nav viendabīgi, gan teritorijas ziņā, gan sociālekonomiskā aspektu ziņā. [...] Otrkārt, atsevi – i plānošanas reģioni teritoriāli pārklājas [...]. Uz – o bīdījums nav pietiekami izstrādātas juridiskās un finansu procedūras, kas regulētu plānošanas reģionu darbību. Nav precīzi noteikta finansēšanas struktūra reģionu attīstības pasākumiem» (Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2000-2002. Eiropas Savienības pirmās – anas finansu instrumentu finansējuma saņemšanai // *Latvijas Vēstnesis*, 1999. gada 3. decembris, Nr. 400/403 (1960/1863)).

⁶³⁶ Reģionālās administratīvās teritoriālās iedalījuma reformas koncepcija: MK koncepcija // *Latvijas Vēstnesis*, 1999. gada 27. augusts, Nr. 275/278 (1735/1738).

gas funkcijas nodotas viet j m pa- vald b m; nozaru
as re ion l s nozaru p rvaldes sist ma.»⁶³⁷

Koncepcij pied v ja Latvij izveidot – dus 9 administrat vos re ionus:
«Zieme kurzemes re ions; Dienvidkurzemes re ions; Zemgales re ions; R gas
re ions; Rietumvidzemes re ions; Austrumvidzemes re ions; Vidusdaugavas re ions;
Zieme latgales re ions; Dienvidlatgales re ions»⁶³⁸ un pamatota nepiecie- am ba
atbilsto- i – dam iedal jumam organiz t ar tie- o valsts p rvaldi. Tika ietverts ar
b tisks ierosin jums: «Re ion l s pa- vald bas iev l tie- s proporcion l s v l – an s
tikai no politisko partiju sarakstiem. Re ion lo pa- vald bu v l – anas organiz jamas
2001. gada mart .»⁶³⁹

Par koncepcijas priek- likumiem vald bas locek i l ma balsojot. Pavisam bija
tr s – di priek- likumi, par kuriem bija nepiecie- ams balsojums: pirmk rt, par re ionu
skaitu; otrk rt, vai otr l me a pa- vald bas ir v l tas; tre- k rt, vai v l – anas
izsludin mas 2001. gada mart . Vald ba pie ma l mumu Latvij izveidot
9 administrat vos re ionus, otra l me a pa- vald bas v l t un pirm s re ion lo
pa- vald bu v l – anas izsludin t 2001. gada mart .

2000. gada 4. apr a Ministru kabineta s d tika izdar ti groz jumi Re ion l
administrat vi teritori l iedal juma reformas koncepcij , paredzot, ka: «1. L dz 2001.
gada 1. janv rim Latvij izveidojami **pieci plānošanas reģioni** (Kurzeme, Latgale,
R ga, Vidzeme, Zemgale). [...] 5. Re ion lo pa- vald bu izveide notiek pak peniski
laikposm l dz 2005. gadam.»⁶⁴⁰

2005. gad Saeima izdar ja b tiskus groz jumus Administrat vi teritori l s
reformas likum , sv trojot noda u par re ion lo pa- vald bu izveido- anu, be likuma
p rejas noteikumumu 4. punkt noteica uzdevumu Ministru kabinetam l dz 2006.gada
1.maijam sagatavot priek- likumus par valsts administrat vi teritori lo iedal jumumu
apri os.⁶⁴¹

2005. gada novembr Re ion l s att st bas un pa- vald bu lietu ministrij tika
izstr d ts likumprojekts «Re ion lo pa- vald bu likums». Likumprojekta anot cij tika

⁶³⁷ Re ion l administrat vi teritori l iedal juma reformas koncepcija: MK koncepcija // *Latvijas Vēstnesis*, 1999. gada 27. augusts, Nr. 275/278 (1735/1738).

⁶³⁸ Turpat.

⁶³⁹ Turpat.

⁶⁴⁰ Groz jumi Re ion l administrat vi teritori l iedal juma reformas koncepcij : Ministru kabineta 2000. gada 4. apr a s des protokola l mums 34. § (prot. Nr. 15) // *Latvijas Vēstnesis*, 2000. gada 4. apr lis, Nr. 126/126 (2036/2037).

⁶⁴¹ Groz jumi Administrat vi teritori l s reformas likum : LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2005. gada 5. oktobris, Nr. 158 (3316). Sp k neeso- s.

likumprojektu tiek novērtēti «1) publiskās pārvaldes teritoriālo institūciju, plānošanas reģionu, rajonu un vietējo pašvaldību nepilngadīgā darbinātāja reģionālmēroga; 2) rajona pašvaldību nesējā optimālā pildītāja reģionālmēroga pašvaldības lēmumu raksturīgās funkcijas (ko nosaka reģionālās teritorijas lielums, iedzīvotāju skaits u. c.); 3) plānošanas reģionu nesējā optimālā pildītāja reģionālmēroga funkcijas»⁶⁴². Savukārt likumprojekta bija noteikts, ka reģionālmēroga pašvaldība ir atvasinātā publiskā persona, kas ar vietējo pašvaldību deputātu ievēlētu pārstāvniecību šādi padomi šādu un tās izveidotas administrācijas starpniecības savas kompetences ietvaros, sadarbojoties ar valsts pārvaldes iestādēm, nodrošina iedzīvotāju vajadzības un tiesiskās intereses.

Ar šāda likuma pieņemšanu Latvijā tiku izveidotas piecas reģionālmēroga (Rīgas, Vidzemes, Kurzemes, Latgales, Zemgales) pašvaldības. Reģionālo pašvaldību kompetenci plānoja veidot, apvienojot rajona pašvaldību un plānošanas reģionālās kompetences. Likumprojekta bija paredzēta reģionālmēroga pašvaldības lēmumu institūcija (pašvaldības domes un domes priekšsēdētāja kompetence) un izpildinstitūcija (pašvaldības administrācijas un izpilddirektora) izveidošanas (ievēlēšanas) kārtība un kompetence. Likumprojekta bija paredzēts izveidot reģionālās valsts un pašvaldību sadarbības komisiju, kuras uzdevums bija nodrošināt koordināciju starp valsts pārvaldes iestādēm un reģionālo pašvaldību. Vienlaikus likumprojekta pabeigšanas noteikumos bija noteikta kārtība, kādā notiek rajona pašvaldību pabeigšana un saistību nodošana jaunizveidotajām reģionālajām pašvaldībām un kā reģionālmēroga pašvaldības uzsāk savu darbību.

Likumprojekts tika sagatavots iesniegšanai Ministru kabineta 2005. gada 6. decembra sēdē, bet tālāk netika virzīts apstiprināšanai valdības sēdē, ko pamatoja apstākļi, ka par likumprojekta virzību iebilda Latvijas Lielo pilsētu asociācija (turpmāk – LLPA). Pēc asociācijas ieskata, «ap Latvijas lielajām pilsētām dabiski šādi veltīti ekonomiski, sociāli un kultūras apstākļi jāietekmē jau izveidojušies reģioni. [...] LLPA aicina Latvijā veidot septiņas vai astoņas reģionālmēroga pašvaldības.»⁶⁴³ Vienlaikus LLPA arī uzskatīja, ka no plānošanas reģioniem reģionālo pašvaldību izveidošana nebija atkarīga. Reģionālo pašvaldību veidošana, pēc

⁶⁴² Likumprojekta «Reģionālo pašvaldību likums» anotācija. Reģionālmēroga pašvaldību likumu ministrija. 2005. gads // http://www.lps.lv/images/objects/committee_files/sittings/0ce13cea54RAPLM-anot_141005_regions.doc.

⁶⁴³ *Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas izstrādātā likumprojekta «Reģionālo pašvaldību likums» izvērtējums un ieteikumi*. Rīga: Latvijas Lielo pilsētu asociācija, 2005. gada 14. decembris. Nepublicētais materiāls.

ist ta ar pl no-anas re ionu valsts p rvaldes funkciju
niem uz re ion laj m pa-vald b m, un re ion lo
pa-vald bu administrat vaj m teritorij m nav sasaistes ar noteiktaj m pl no-anas
re ionu teritorij m. T pat LLPA uzskat ja, ka nepiecie-ams veidot tie-i v l tas
re ion l s pa-vald bas.

Atbalstu -im likumprojektam izteica LPS, atz stot, ka «ir iesp jami p rejas
perioda risin jumi, kuros visi re ion lo pa-vald bu izveido-anas principi s kotn ji
netiek iev roti»⁶⁴⁴. Ar -o iebildi LPS piev rsa uzman bu faktam, ka re ion l s
pa-vald bas s kotn ji var ar neb t tie-i v l tas.

1.3.2. Plānošanas reģions kā reģionālās pārvaldes institūcija

2002. gada 21. mart tika pie emts Re ion l s att st bas likums.⁶⁴⁵ Saska ar
- likuma 5. panta pirmo da u: «Re ion l s att st bas pl no-anai, koordin cijai un
pa-vald bu sadarb bas nodro-in -anai pa-vald bas izveido piecus pl no-anas
re ionus ó Kurzemes re ionu, Latgales re ionu, R gas re ionu, Vidzemes re ionu un
Zemgales re ionu.»⁶⁴⁶ Pl no-anas re iona priek-gal atrad s pl no-anas re iona
att st bas padome. Par pl no-anas re iona izpildinstit ciju saska ar - likuma 18.
pantu tika noteikta Pl no-anas re iona att st bas a ent ra.

TMds pl no-anas re iona noteiktais statuss valsts p rvaldes iest flu sist m p c
Re ion l s att st bas likuma pie em-anas bija neskaidrs un pat k dains. TMdu
neskaidr bu pamatoja vair ki iemesli:

Pirmkārt, likum nebija noteiktas pl no-anas re iona funkcijas, bet tikai t
l m jnstit cijas un izpildinstit cijas kompetence, kas padar ja pl no-anas re ionu par
patn ju instit ciju, kurai nebija noteikta sava kompetence (valsts p rvaldes
funkcijas), bet vienlaikus no likuma izriet ja, ka t nodro-ina valsts att st bas
pl no-anas funkcijas noz m g valsts teritorijas da ó pl no-anas re ionu teritorij .

Otrkārt, bija j konstat zin m m r unik la situ cija, ka valsts pa-vald bu
izveidotu br vpr t gu sadarb bas apvien bu, kas past v ja v l pirms likuma
pie em-anas, nostiprin ja likum k pa-vald b m oblig tu instit ciju. TMdai pieejai

⁶⁴⁴ Latvijas Pašvaldību savienības 2005. gada 21. oktobra atzinums Nr. 02 – 09/838 par likumprojektu
«Reģionālo pašvaldību likums». Nepublic ts materi ls.

⁶⁴⁵ Re ion l s att st bas likums: LR likums // Latvijas Vēstnesis, 2002. gada 9. apr lis, Nr. 53 (2628).

⁶⁴⁶ Turpat.

pa-valdību sabiedrisko teoriju idejām, kas pamatoja ldes veidojumu, ko tiesiski nostiprināja (p r ma) valsts.

Treškārt, ja v r t ja – das institūcijas vietu valsts p r valdes iestāžu sistēmā, tad t nebija viennozīmīgi skaidra. Pl no-anas re ionu nevarēja uzskatīt par valsts p r valdes iestādi, jo tas primāri bija teritoriāls veidojums (noteikta teritorija). Pl no-anas re ionam nebija noteikta kompetence, ta u t l m jorg na pak aut b darboj s publiskā ent rā. Turkl t no likuma viennozīmīgi neizriet ja ar – s institūcijas atbildības aspekti. Piemēram, nebija noteikta Pl no-anas re iona att st bas a ent ras atbildība pl no-anas re iona padomei. T d j di – da veidojuma iespēja past v t valsts p r valdību, nemaz nerunājot par t likumu, bija tie– m diskutējama.

Re ion l s att st bas likum 2006. gada 22. j nij tika izdar t i b tiski grozījumi, izmainot pl no-anas re iona statusu un nosakot pl no-anas re ionu vietu valsts p r valdes iestāžu sistēmā.

Saska ar pieemtajiem grozījumiem likuma 5. panta pirmajā da tika noteikts: «Pl no-anas re ions ir atvasinātā publiska persona. T s l m jorg ns ir Pl no-anas re iona att st bas padome.»⁶⁴⁷ Savuk r t – panta tre–aj da bija nor d ts, ka: «Pl no-anas re ionu ir Kurzemes pl no-anas re ions, Latgales pl no-anas re ions, R gas pl no-anas re ions, Vidzemes pl no-anas re ions un Zemgales pl no-anas re ions.»⁶⁴⁸

TMdu grozījumu pie em–anu pamatoja institucionālā un funkcionālā rakstura problēmas, kas bija raksturīgas pl no-anas re ionu darbībām.

Re ion l s att st bas likumā past v ja institucionālā rakstura problēma ó pretrunā ar Valsts p r valdes iekārtas likuma noteikto, jo taj nebija reglamentēts jau past vo–a pl no-anas re iona statuss (viet jo un rajona pa–valdību apvienība) un l dz ar to noteikta – s institūcijas atra–an s vieta valsts p r valdes iestāžu sistēmā. T pat nenoteikts bija pl no-anas re iona padomes statuss, jo likums paredz ja, ka t ir pa–valdību izveidota re ionālā l me ā konsultatīvā institūcija, kurai «nosac t i» padota nevalstiska organizācija ó re ion ietilpst – o viet jo pa–valdību izveidota sabiedriska organizācija ó biedrība vai nodibinājums (iz emot Zemgales pl no-anas re ionu, kur bija izveidota vairāku pa–valdību kopīgā iestāde). Past v ja ar absurda situācija, ka

⁶⁴⁷ Grozījumi Re ion l s att st bas likum : LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2006. gada 4. j lijs, Nr. 103 (3471).

⁶⁴⁸Turpat.

noteikt s valsts p rvaldes funkcijas (ar politikas s organiz cijas ó biedr bas (nodibin jumi), turkl t dar ja to bez pietiekama juridiska pamatojuma.

Pl no-anas re iona darb bas nepiecie-am bu jaun kvalit t pamato ar funkcion la vajadz ba, proti, situ cija valst politikas pl no-an s jom , jo ir v rojamas pretrunas starp nacion la j un re ionu l men noteiktaj m teritoriju att st bas priorit t m un pas kumiem. T , piem ram, Satiksmes ministrija iest des darb bas strat ij bija paredz jusi nepiecie-am bu att st t tr s re ion l s lidostas ó Liep j , Daugavpil un Ventspil , savuk rt Kurzemes pl no-anas re iona teritorijas pl nojuma projekt re ions bija paredz jis se-u re ion lo lidostu att st bu. Turkl t min to nevar uzskat t par nejau-bu, jo -dus piem rus var konstat t gandr z visu ministriju pl no-anas dokumentos. T pat ir v rojama liela dafl d ba attiec b uz nozaru ministriju izv l to valsts teritorijas dal jumu noteiktu funkciju steno-anai un pakalpojumu pieejam bas nodro-in -anai iedz vot jiem re ionos.

No Re ion l s att st bas likuma 16.¹ panta pirm s da as pirm teikuma izriet ja pl no-anas re iona m r is: «Nodro-in t re iona att st bas pl no-anu, koordin ciju, pa-vald bu un citu valsts p rvaldes iest flu sadarb bu»⁶⁴⁹. TMda m r a izvirs -anai par pamatu kalpoja nepiecie-am ba nodro-in t pl no-anas re ion ietilpsto-o viet jo pa-vald bu intere-u aizst v -anu ministrij s un stenot vienotu pl no-anas re iona att st bas politiku. Lai sasniegto izvirs to m r i, saska ar Re ion l s att st bas likuma 16.¹ panta pirmo da u, pl no-anas re ionam tika uzdota noteikta kompetence⁶⁵⁰, kas liel m r atbilda iepriek-Re ion l s att st bas likuma 17. panta piektaj da pl no-anas re iona padomei iepriek- noteiktai kompetencei. T d j di var ja teikt, ka ar likuma groz jumiem pa-vald bu sadarb bas apvien bas l m jorg na kompetence tika noteikta k atvasin tas publiskas personas kompetence, ko zin m m r uzskat t par pietiekami ori in lu pieeju atvasin tas publiskas personas kompetences noteik-anai. Turkl t neviena pl no-anas re ionam noteikt funkcija nebija «klasiska» valsts p rvaldes funkcija, kas bija saist ta ar pakalpojumu snieg-anu iedz vot jiem. TMda pieeja kompetences noteik-anai zin m m r liecin ja par pl no-anas re ionu kompetences fikciju, jo «nopietnas» valsts p rvaldes funkcijas tobr d ministrijas un viet j s pa-vald bas pl no-anas re ioniem nebija gatavas nodot.

⁶⁴⁹ Groz jumi Re ion l s att st bas likum : LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2006. gada 4. j lijs, Nr. 103 (3471).

⁶⁵⁰ Turpat.

dotai atvasinātai publiskai personai šo plānošanas
ieamo resursu – du funkciju stenošanai. Tādējādi,
plānošanas reģiona kompetence šākotnāji tika izveidota mēkslīgi.

Var saskatīt ievrojamo l dzību starp plānošanas reģionu un vietēj m un
rajonu pašvaldīb m (skat. 1. tabulu).

1. tabula. Plānošanas reģiona un vietēj s un rajona pašvaldības paz mju sal dzin jums

Atvasināta publiska persona			
Pazīmes	Vietējā pašvaldība	Plānošanas reģions	Rajona pašvaldība⁶⁵¹
L m jorg ns	<i>Pilsoņu ievēlēta pašvaldības dome</i>	<i>Reģiona pašvaldību priekšsēdētāju kopsapulces ievēlēta plānošanas reģiona attīstības padome</i>	<i>Rajona pašvaldības padome, ko veido rajona pašvaldības teritorijā ietilpstošo vietējo pašvaldību domju priekšsēdētāji</i>
L m jorg na vad t js	<i>Domes ievēlēts priekšsēdētājs</i>	<i>Plānošanas reģiona attīstības padomes ievēlēts priekšsēdētājs</i>	<i>Rajona pašvaldības padomes ievēlēts priekšsēdētājs</i>
Izpildorg ns	<i>Domes administrācija, struktūrvienības, iestādes, kapitālsabiedrības, biedrības un nodibinājumi</i>	<i>Padomes administrācija, struktūrvienības, iestādes, kapitālsabiedrības, biedrības un nodibinājumi</i>	<i>Padomes administrācija, struktūrvienības, iestādes, kapitālsabiedrības, biedrības un nodibinājumi</i>
Konsultat v instit cija	<i>Komisijas, darba grupas, valdes</i>	<i>Plānošanas reģiona sadarbības komisija, darba grupas, valdes</i>	<i>Komisijas, darba grupas, valdes</i>
P rraudz bas instit cija	<i>Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija</i>	<i>Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija</i>	<i>Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija</i>

⁶⁵¹ Ar 2010. gada 1. janvāri rajona pašvaldības tika likvidētas.

a-vald bas paz me, kas nav rakstur ga pl no-anas re ioniem, ir to l m jorg nu izveido-anas k rt ba, to iece ot, nevis iev l jot (l dz gi k rajona pa-vald bai). Citas paz mes viet jai pa-vald bai, pl no-anas re ionam un rajona pa-vald bai ir l dz gas. No min t ar izriet, ka -obr d pl no-anas re ionu institucion li ir sal dzin mi un l dz gi ar likvid taj m rajonu pa-vald b m. To uzskat mi apliecina ar Re ion l s att st bas likum min t s ties bu normas, kas nosaka pl no-anas re iona l m jorg na ó pl no-anas re iona padomes ó izveido-anu, padomes priek-s d t ja iev l -anu un l mumu pie em-anas k rt bu.

Pl no-anas re iona padomes izveido-anas un l mumu pie em-anas k rt b var ja saskat t pl no-anas re iona un rajona padomes iev rojamo l dz bu. Saska ar Re ion l s att st bas likuma 17. panta pirmo da u: «Pl no-anas re iona att st bas padomi no attiec go pa-vald bu deput tiem iev l pl no-anas re ion ietilpsto-o pa-vald bu priek-s d t ju kopsapulce.»⁶⁵² Savuk rt – panta otraj da ir noteikts: «Pl no-anas re iona att st bas padomes priek-s d t ju iev l Pl no-anas re iona att st bas padome no taj iev l tajiem padomes locek iem.»⁶⁵³

Ar pl no-anas re iona padomes priek-s d t ja pilnvaras pl no-anas re ionu nolikumos pamat tika noteiktas l dz gas viet j s pa-vald bas domes priek-s d t ja pilnvar m: 1) vad t padomes un pl no-anas re iona sadarb ba komisijas darbu, parakst t padomes protokolus un l mumus; 2) p rst v t padomi attiec b s ar valsti, pa-vald b m un starptautiskaj m organiz cij m; 3) pl no-anas re iona v rd izdot pilnvaras, parakst t l gumu un citus juridiskos dokumentus, atv rt un sl gt kred tiest d s kontus; 4) ierosin t jaut jumu izskat -anu padomes s d s un sadarb bas komisij ; 5) pilnvarot vai dele t pl no-anas re iona p rst vjus darb bai valsts, pa-vald bu un citu re ionu izveidot s padom s, vald s, komitej s, darba grup s u. tml.; 6) sadarboties ar citu pl no-anas re ionu, valsts un pa-vald bu instit cij m; 7) p rst v t pl no-anas re iona intereses valsts tie- s p rvaldes instit cij s.⁶⁵⁴

⁶⁵² Groz jumi Re ion l s att st bas likum : LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2006. gada 4. j lijs, Nr. 103 (3471).

⁶⁵³ Turpat.

⁶⁵⁴ Skat., piem., R gas pl no-anas re iona nolikuma 21. punktu, kur pamat ir min ti nosauktie padomes priek-s d t ja ties bas un pien kumi. R gas pl no-anas re iona nolikums. R gas pl no-anas re iona 2006. gada 15. septembra l mums Nr. 5 (prot. Nr. 2) // http://www.rpr.gov.lv/uploads/filedir/Nolikumi_riiciibas%20plaani/2010_gads/RPRnol_groz-2010.doc. Sal dz. skat. likuma «Par pa-vald b m» 62. pantu. Par pa-vald b m: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1994, Nr. 116231.

attst bas likuma 16.¹ panta otro da u: «Lai stenotu Pl no–anas re iona attst bas padome apstiprina pl no–anas re iona nolikumu un budfetu, var izveidot, reorganiz t un likvid t pl no–anas re iona iest des un kapit lsabiedr bas, lemt par dal bu biedr b s un nodibin jumos, k ar dele t priv tpersonai atsevi– us p rvaldes uzdevumus.»⁶⁵⁵ No min t izriet, ka pl no–anas re ions, t pat k viet j pa–vald ba, nav ierobeflots patst v gi izveidot savu izpildinstit ciju sist mu, pieska o jot to attiec gajam pl no–anas re ionam svar gu jaut jumu risin –anai. Pl no–anas re ionam tika izveidota ar *sadarbības komisija* ó pl no–anas re iona attst bas padomes izveidota konsultat va instit cija, kura sast v no padomes un ministriju nor kotiem p rst vjiem.

Neraugoties uz – du groz jumu izdar –anu Re ion l s attst bas likum un pl no–anas re ionu atz –anu par atvasin t m publisk m person m, 2006. gad tika izdar ti groz jumi likum «Par Latvijas Republikas administrat vo teritoriju izveido–anu un apdz voto vietu statusa noteik–anu» p rejas noteikumos, kuros tika reglament ts apri a pa–vald bu izveido–anas jaut jums. Attiec gi likuma p rejas noteikumu 1. punkt tika noteikts, ka: «[...] apri us izveido l dz 2010.gada 1.janv rim».⁶⁵⁶ Savuk rt p rejas noteikumu 2. punkt tika noteikts, ka: «Ministru kabinets l dz 2007. gada 31. decembrim izstr d un iesniedz Saeimai likumprojektu par apri u administrat vo teritoriju izveido–anu un likumprojektu par apri u pa–vald b m».⁶⁵⁷ T d j di pl no–anas re ions netika atz ts par pilnties gu re ion lo pa–vald bu, jo no vair kiem normat vjiem aktiem (piem., Administrat vi teritori l s reformas likuma 5. panta un likuma «Par Latvijas Republikas administrat vo teritoriju izveido–anu un apdz voto vietu statusa noteik–anu» 3.¹ panta) izriet ja, ka ar pa–u likumu tiks regul ta apri a pa–vald bu izveido–ana.

2008. gada 18. decembr pie emt Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likuma 5. panta «Apri is» pirmaj da tika noteikts, ka: «apri iek auj teritori li vienotas viet jo pa–vald bu administrat v s teritorijas»⁶⁵⁸, savuk rt no – panta otr s da as izriet, ka: «Apri ietilpsto–os novadus un republikas pils tas, k ar apri a

⁶⁵⁵ Groz jumi Re ion l s attst bas likum : LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2006. gada 4. j lijs, Nr. 103 (3471).

⁶⁵⁶ Par Latvijas Republikas administrat vo teritoriju izveido–anu un apdz voto vietu statusa noteik–anu: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1991. gada 1. augusts, Nr. 29/30. Sp k neeso–s.

⁶⁵⁷ Turpat.

⁶⁵⁸ Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 30. decembris, Nr. 202 (3986).

«Saeima».⁶⁵⁹ TM panta tre-aj da noteikts: «Izveidojot apri a administrat vo centru, k ar grozot apri a robeftu, izv rt valsts un pa-vald bas iedz vot ju intereses, Ministru kabineta atzinumu un ieinteres to pa-vald bu l mumus».⁶⁶⁰ TM likuma p rejas noteikumumu 24. punkta pirmaj apak-punkt tika noteikts, ka Ministru kabinets: «I dz 2009. gada 1. j nijam sagatavo un iesniedz Saeimai likumprojektu par apri u izveido-anu un darb bu»⁶⁶¹.

No min t tiesisk regul juma izriet ja vair kas apri u pa-vald bu izveido-anas vadl nijas:

Pirmk art, likuma 1. pant noteiktaj defin cij nor d ts, ka administrat vaj teritorij (t tad ar apri) oblig ti darbojas pa-vald ba. Min tais auj secin t, ka apri tiek veidota pa-vald ba (nevis tie- s valsts p rvaldes iest de).

Otrk art, no likuma teksta neizriet p ctec ba, ka tie-i pl no-anas re ionus p rveidos par apri a pa-vald b m, tom r tas netie-i izriet no nor des, ka apri a pa-vald b s ietilpst republikas pils tu administrat v s teritorijas, kas auj secin t, ka apri a pa-vald bas netiks veidotas uz republikas pils tu pa-vald bu pamata.

Tresk art, no likuma teksta neizriet nek di noteikumi apri a administrat vo teritoriju izveido-anai, iz emot, ka apri is ir vienota teritorija. Sal dzin jumam, viet j m administrat vaj m teritorij m (republikas pils t m un novadiem) ir noteikti to izveido-anas noteikumi.

Ceturtk art, likum nav paredz ta iesp ja apri im veidot vair kus administrat vos centrus, kas apmierin tu republikas pils tu amb cijas b t par apri a administrat vo centru (pl no-anas re ionu atz -an par apri a pa-vald b m – probl ma iez m j s Latgales pl no-anas re ion (R zeknes un Daugavpils pils ta) un Kurzemes pl no-anas re ion (Liep jas un Ventspils pils ta)) un, kas vienm r ir bijis b tisks trauc klis re ion lo pa-vald bu administrat vi teritori l s reformas norisei.

Ministru kabinetam uzdevums Saeimai iesniegt apri a izveido-anas un darb bas likumprojektu tika ietverts ar 2008. gad pie emtaj Rajona pa-vald bu reorganiz cijas likum . Ar no – likuma p rejas noteikumumu 2. punkta izriet ja, ka:

⁶⁵⁹ Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likums: LR likums // *Latvijas V estnesis*, 2008. gada 30. decembris, Nr. 202 (3986).

⁶⁶⁰ Turpat.

⁶⁶¹ Turpat.

2008. gada 1. jūnijam sagatavo un iesniedz Saeimai
pārvaldi un darbību». ⁶⁶²

Būvniecības jautājums bija reģionālās pašvaldību kompetence. Lai izpildītu Rajona pašvaldību reorganizācijas likuma 2. punktā minēto uzdevumu, Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija izstrādāja Informatīvā ziņojuma par valsts pārvaldes funkciju decentralizācijas iespējām projektu. Tajā informatīvā ziņojumā tika ietverts 2008. gadā izveidotās darba grupas darba rezultāti. No informatīvā ziņojuma izrietēja, ka «saskaņā ar normatīvajiem aktiem rajonu pašvaldību funkcijas tiek nodotas vietējām pašvaldībām [...]. Līdz ar to rajonu pašvaldību funkcijas nav iespējams nodot apriņķu pašvaldībām. Turpat apriņķu pašvaldībām nav iespējams nodot vietējo pašvaldību funkcijas, jo, nododot vietējo pašvaldību funkcijas apriņķu pašvaldībām, netiks ieviests subsidiaritātes princips, kas paredz, ka publiskās varas pienākumus pēc iespējas realizēt tā, kas atrodas vistuvāk personai un spēj nodrošināt pienākumu efektīvu īstenošanu zemākā pārvaldes līmenī» ⁶⁶³. Turpat informatīvā ziņojumā tika konstatēts, ka apriņķu pašvaldību kompetences pamatvarbūt tikai ministriju un to padotības iestādēm nodot kompetence.

2010. gada 25. februārī Saeima pieņēma grozījumus Reģionālās attīstības likumā, papildinot likumu ar VI nodaļu «Valsts pārvaldes darbības reģionos». ⁶⁶⁴ Saskaņā ar pieņemtajiem grozījumiem likumā tika noteikti nosacījumi valsts pārvaldes uzdevumu deleģēšanai pilnvarotajiem reģioniem. Piemēram, 25. pantā trešajā daļā tika noteikts: «Ja pilnvarotajam reģionam deleģē pārvaldes uzdevumu vai nodod kompetenci, šis pilnvarotajam reģionam attiecīgajam uzdevumu vai kompetenci īsteno ar tādām valsts budžeta finanšu līdzekļu apjomu, kas ir vismaz par 10 procentiem mazāks, nekā būtu nepieciešams tad, ja attiecīgajam uzdevumu vai kompetenci īsteno tieši pārvaldes iestādē». ⁶⁶⁵ Turpat likumā tika nostiprināts uzdevums tieši pārvaldes iestādēm, ja Ministru kabinets nav lūmis citādi, savas teritoriālās struktūras organizācijā atbilstoši pilnvarotajam reģionu teritorijām (26. panta pirmā daļa). ⁶⁶⁶ Savukārt 2010. gada

⁶⁶² Rajonu pašvaldību reorganizācijas likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 9. jūlijs, Nr. 104 (3888).

⁶⁶³ *Informatīvā ziņojuma par valsts pārvaldes funkciju decentralizāciju projektu*. Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrija, 2009. Nepublicētais materiāls.

⁶⁶⁴ Grozījumi Reģionālās attīstības likumā: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2010. gada 17. marts, Nr. 43 (4235).

⁶⁶⁵ Turpat.

⁶⁶⁶ Turpat.

par Ministru kabineta iecer to darb bu «Nacion lajai teikts: «13.3. Samazin sim p rvaldes administrat vo l me u skaitu, likvid jot pl no–anas re ionus un to funkcijas sadalot starp novadu pa–vald b m un attiec gaj m valsts p rvaldes iest d m.»⁶⁶⁷

Min t vald bas deklar cijas apak–punkta izpildei Ministru kabineta 2010. gada 28. decembra s d (protokols Nr. 75, 71. §) tika izskat ts informat vais zi ojums «Par pl no–anas re ionu likvid ciju un to funkciju sadali starp novadu pa–vald b m un attiec gaj m valsts p rvaldes iest d m», kura 2. punkt Vides aizsardz bas un re ion l s att st bas ministrijai tika uzdots izstr d t un l dz 2011. gada 1. maijam Ministru kabinet noteikt k rt b iesniegt priek–likumus par pl no–anas re ionu funkciju, mantas, finan–u l dzek u, ties bu un saist bu nodo–anu, ietverot ekonomisko pamatojumu.⁶⁶⁸ Vienlaikus no zi ojuma izriet ja, ka pl no–anas re ionu likvid cija j pabeidz l dz 2012. gada 1. janv rim.⁶⁶⁹

Apzinoties vald bas centienus likvid t pl no–anas re ionus, –o jaut jumu izskat ja ar Saeimas Valsts p rvaldes un pa–vald bas komisija, kura attiec gi virz ja izskat –anai Saeim l mumprojektu «Par pl no–anas re ionu nepiecie–am bu», kur–paredz ja pl no–anas re ionu saglab –anu.⁶⁷⁰ Saeimas pie emtaj l mum tika noteikts, ka: « emot v r nepiecie–am bu veicin t re ion lo att st bu, Saeima nolemj: 1) atz t par ac mredzami nelietder g m darb bas, kas v rstas uz pl no–anas re ionu likvid –anu, reorganiz –anu vai cit du b tisku to statusa main –anu vai funkciju mazin –anu, l dz – ds uzdevums Ministru kabinetam netiek paredz ts likum ; 2) atz t par lietder gu un nepiecie–amu ar turpm ku pl no–anas re ionu iesaist –anos teritorijas att st bas pl no–an , sabiedrisk transporta p rvad jumu organiz –an likum noteiktaj k rt b un Eiropas Savien bas politiku instrumentu finans to

⁶⁶⁷ Deklar cija par Ministru kabineta iecer to darb bu «Nacion lajai izaugsmei un vienot bai» // *Latvijas Vēstnesis*, 2010. gada 3. novembris, Nr. 174 (4366).

⁶⁶⁸ Informat vais zi ojums par pl no–anas re ionu likvid ciju un to funkciju sadali starp novadu pa–vald b m un attiec gaj m valsts p rvaldes iest d m: MK s des protokola l mums (protokols Nr. 75, 71. §) // <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/mksedes/saraksts/protokols/?protokols=2010-12-28#71>.

⁶⁶⁹ Turpat.

⁶⁷⁰ Saeimas Valsts p rvaldes un pa–vald bas komisijas priek–s d t js Vitauts Sta a (ZZS), refer jot par –o l muma projektu, nor d ja: «T k es pats p rst vu re ionu, tad piln gi noteikti j tu un dom ju, ka ar daudzi citi –eit p rst v re ionus... Un ar r dzinieki, es dom ju, ir lietas kurs . Es oti raiz jos, ka re ionos t att st ba mums, s kot no br v bas atg –anas, nav g jusi p r k veiksm gi, t p c dom ju, ka –ie pl no–anas re ionu ir tie, kas to att st bu –obr d v l veicina. Protams, ar laiku ir j dom par to, lai p rietu uz k du otr l me a pa–vald bas racion l ku formu, bet –obr d tas ir rk rt gi svar gi. Ir l gums visiem padom t par valsts kop jo n kotni, par valsts l dzsvarotu n kotni» (*Latvijas Republikas 10. Saeimas 2011. gada 3. marta s de* // <http://www.saeima.lv/lv/transcripts/view/47>).

tr svar gu m r i turpin t re ion lo reformu un uz
aliz t valsts p rvaldi.»⁶⁷¹

Savuk rt LLPA, ieturot savu poz ciju, ar 2011. gada 16. marta priek-s d t ju kopsapulces l mumu atbalst ja pl no-anas re ionu p rveido-anu par v l tiem re ioniem, piel dzinot to skaitu 9 republikas pils tu skaitam, t d veid atbalstot pl no-anas re ionu p rveido-anu par apri u pa-vald b m.⁶⁷²

Vides aizsardz bas un re ion l s att st bas ministrijas zi ojum attiec gi tika ietverti tr s iesp jamie risin juma varianti par pl no-anas re iona turpm ko statusu: «1) izstr d jot pa-u likumu, reorganiz t pl no-anas re ionus un uz to funkcion l s b zes izveidot apri a pa-vald bas; 2) stiprin t eso-o pl no-anas re ionu kapacit ti, to darb bu ietverot pa- tiesisk regul jum un perspekt v pl no-anas re ionus p rveidojot par apri a pa-vald b m; 3) izstr d jot pa-u likumu, ar 2012. gada 1. janv ri likvid t pl no-anas re ionus, pamat to ties bas un saist bas nododot Vides aizsardz bas un re ion l s att st bas ministrijai»⁶⁷³. emot v r Saeimas pie emto l mumu, Ministru kabineta 2011. gada 17. maija s d izskat ja -o Vides aizsardz bas un re ion l s att st bas ministrijas zi ojumu un nol ma «2.1. sagatavot groz jumus normat vajos aktos, paredzot sv trot dele jumumu Ministru kabinetam sagatavot likumprojektu par apri u izveido-anu un darb bu, un noteikt k rt b iesniegt izskat -anai Ministru kabinet ; 2.2. sadarb b ar ministrij m izv rt t un l dz 2011. gada 31. decembrim iesniegt Ministru kabinet priek-likumus par tie- s p rvaldes iest flu kompetences nodo-anu pl no-anas re ioniem»⁶⁷⁴.

Savuk rt 2011. gada 15. decembr tika izdar ti groz jumi Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likuma p rejas noteikumu 24. punkt , kur tika paredz ts, ka Ministru kabinets: «l dz 2013.gada 31.decembrim sagatavo un iesniedz Saeimai likumprojektu par apri u izveido-anu»⁶⁷⁵.

⁶⁷¹ Latvijas Republikas 10. Saeimas 2011. gada 3. marta s des l mums «Par pl no-anas re ionu nepiecie-am bu» // <http://www.saeima.lv/lv/transcripts/view/47>.

⁶⁷² Biedr bas «Latvijas Lielo pils tu asoci cija» Latvijas lielo pils tu domju priek-s d t ju 2001. gada 16. marta kopsapulces protokols Nr. 162 // <http://www.llpa.lv/index.php?id=1107>.

⁶⁷³ Par Ministru kabineta 2008. gada 22. apr a s des protokoll muma (prot. Nr. 26 1. §) «Par Ministru kabineta 2008. gada 15. apr a s des protokoll mumu (prot. Nr. 24 54. §) «Likumprojekts «Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likums»» 4. punkt dot uzdevuma atz -anu par aktualit ti zaud ju-u. MK 2011. gada 17. marta s des l mums. (protokols Nr. 31, 33. §.) // <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/mksedes/saraksts/protokols/?protokols=2011-05-17>.

⁶⁷⁴ Turpat.

⁶⁷⁵ Groz jumi Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likum : LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2011. gada 23. decembris, Nr. 202 (4600).

Administratīvi teritoriālā reforma visatbilstošākā veidā nodrošinās norises īstenošanu, ņemot vērā divus modeļus: apriņķu un pašvaldību izveidošana uz pilnvarotības reģionu pamata; apriņķu un pašvaldību izveidošana uz republikas pilsonības pašvaldību pamata, kur apriņķu darbu pārņems republikas pilsonības attīstības virzieniem. Ārpus šiem modeļiem bija gan pozitīvas, gan negatīvas iezīmes, tāpēc idejiski apriņķu un pašvaldības modeļi piedāvā nav iespējams. Izeja no šādās situācijās būtu apriņķu un pašvaldību izveidošana uz pilnvarotības reģionu bāzes, iezīmējot būtisku republikas pilsonību nozīmi un ietekmi apriņķu darbībā (piem., piecos apriņķos deviņi administratīvie centri; republikas pilsonību pašvaldību pārstrukturizācija būs tīksskaits pārstrukturizācijai apriņķu un pašvaldības līmenī; republikas pilsonību pašvaldību būtiska ietekme apriņķu un pašvaldību funkciju izpildē un attīstības plānu izstrādātājiem).

Tāpat apriņķu un pašvaldību izveidošanu iekavās jānodrošina valsts un pašvaldību līmenī vienoties par apriņķu un pašvaldību skaitu un kompetences apjomu, kas no valsts tiespārvaldes iestādēm un vietējām pašvaldībām tiek nodots apriņķu un pašvaldībām.

Vienlaikus normatīvajos aktos, kas paredz reģionālo pašvaldību izveidošanu, ir ietverta pretruna, jo paredz tā apriņķu un pašvaldību izveidošana pēc tam, kad būs skaidrs kompetences apjoms, savukārt teorijā un praksē šis jautājums ir saistīts ar apriņķu un pašvaldības teritoriālo mērogu un institucionālo sistēmu, kas pilda nodoto kompetenci. No minētā izriet secinājums, ka reģionālā administratīvi teritoriālā reforma tiks pabeigta tikai tad, ja vienlaikus tiks izpildīti abi iepriekšminētie uzdevumi.

2. Pašvaldību funkcionālās reformas

Administratīvi teritoriālās reformas ir cieši saistītas ar pašvaldību funkcionālajām reformām, jo ikvienas būtiskas administratīvi teritoriālās iedalījuma robežu izmaiņas, kas saistītas ar pašvaldību darbības teritoriju pārskatīšanu, izraisa izmaiņas arī pašvaldību stenotajās kompetencēs. Šīs izmaiņas var būt saistītas gan ar stenojamo funkciju apjoma samazināšanu, gan palielināšanu. Tāpēc būtiskie aspekti jau analizēti iepriekšējās promocijas darba nodaļās, turpretim tāj apakšnodaļās tiks raksturotas pašvaldību kompetences institucionālās izmaiņas likumā «Par

ijas atzi m un konstat taj m – pa–vald bu sist mas nepiln b m, pied v jot savu redz jumu par nepiecie–amaj m izmai m normat vajos ties bu aktos.

2.1. Pašvaldību kompetences normatīvi tiesiskā regulējuma nepilnības un nepieciešamās izmaiņas

Starptautisk s vadl nijas pa–vald bas kompetences noteik–an izriet no Eiropas Viet jo pa–vald bu hartas 4. panta «Viet j s pa–vald bas kompetence» un no hartas paskaidrojo– zi ojuma, ko ir b tiski iev rot likum «Par pa–vald b m» nostiprin t s pa–vald bas kompetences instit ta anal z .

No Eiropas Viet jo pa–vald bu hartas 4. panta pirm s da as izriet: «Viet j s varas pilnvaras un pien kumus nosaka konstit cija vai likums. Ta u –is noteikums neliedz pie– irt viet j m var m pilnvaras un pien kumus pa–iem m r iem saska ar likumu.»⁶⁷⁶ Savuk rt no hartas paskaidrojo– zi ojuma par –o panta da u nor d ts: «T k viet jo valsts varas instit ciju pilnvaru un pien kumu apjoma jaut jums ir b tiski svar gs viet j s pa–vald bas patst v bai, gan skaidr bas, gan juridiskas noteikt bas labad t m nevajadz tu nodot pamata pien kumus uz speci la pamata, bet t m ir j b t pietiekami ietvertam likum .»⁶⁷⁷ Eiropas Viet jo pa–vald bu hartas 4. panta otraj da savuk rt ir noteikts: «Viet j s varas likum noteikt s robefl s ir piln m r ties gas stenot savas iniciat vas ikvien jaut jum , kur– nav izsl gts no to kompetences vai uzdots veikt k dai citai varai.»⁶⁷⁸

rvalstu normat vajos ties bu aktos noteikt s pa–vald bu kompetences izp te liecina, ka pa–vald bu kompetence pamat tiek regul ta likumos, kuros tad ar visbiefl k tiek noteiktas pa–vald bu darb bas «leg l s robeflas». TMda regul juma noteik–anas pieejas dafl d s valst s var at– irties.

Latvijas kaimi valst s past v divas pieejas pa–vald bu kompetences reglament –anai: pirmk rt, ir valstis, kur s pa–vald bu kompetence galvenok rt tiek

⁶⁷⁶ Par 1985. gada 15. oktobra Eiropas viet jo pa–vald bu hartu: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1994, Nr. 37 (522).

⁶⁷⁷ European Charter of Local Self-Government Explanatory report // <http://conventions.coe.int/-treaty/Commun/QueVoulezVous.asp?NT=122&CL=ENG>.

⁶⁷⁸ Par 1985. gada 15. oktobra Eiropas viet jo pa–vald bu hartu: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1994, Nr. 37 (522).

bu regul jo– pamatlikum (piem ram, D nija⁶⁷⁹,
rt, ir valstis, kur s pa–vald bu kompetence ir
«izkais ta» dafl dos likumos (piem ram, Somija⁶⁸²).

Latvijas pa–vald bas kompetence prim ri izriet no likuma «Par pa–vald b m»,
k ar no pa–vald bu saisto–ajiem noteikumiem. Vald bas ties bas ar noteikumiem
regul t pa–vald bu kompetenci ir ierobeflotas. Vald ba ir ierobeflota ar noteikt
pa–vald bai jaunu autonomo kompetenci vai preciz t eso–o, jo tas ir likuma jaut jums.
Savuk rt, ja pa–vald ba steno uzdoto kompetenci, vald bas ties bas ietekm t
pa–vald bas kompetenci var b t ar pla–as, ietverot uzdoto funkciju izpildes tiesisko
regul jumu ne tikai r jos, bet ar iek– jos normat vajos ties bu aktos.

⁶⁷⁹ Piem ram, D nijas viet jo pa–vald bu likuma 65.d panta otraj da ir prec zi uzskait ts, ka
pa–vald bas kompetenc ietilpst jaut jumi, piem ram, par viet j s teritorijas att st bas pl no–anu (1 ó
3); jaut jumi, kas attiecas uz ce u satiksmes dro–bu, satiksmes aizliegumiem un satiksmes regul –anu
(4); pa–vald bas ce u uztur –anu un remontu (5); jaut jumi saist b ar trok– u l me a ierobefojumiem
(6); jaut jumi, kas saist ti ar ekolo isk s vides pies r ojuma nov r–anu (7); jaut jumi, kas saist ti ar
dienas apr pes centru darb bu (9) u.c. Papildus –aj likum ir noteikts, ka prec z ks –s
kompetences regul jums ir noteikts pa–os likumos. Denmark Local Government act //
<http://www.diba.cat/documents/286059/294306/innovacio-fixers-dinamarca-pdf.pdf>.

⁶⁸⁰ Lietuvas viet jo pa–vald bu likum pa–vald bu kompetence ir noteikta oti detaliz ti, jo paredz
pa–vald bu kompetences iedal jumu patst v gaj s funkcij s, ierobeflot s patst v bas funkcijas, valsts
dele taj s funkcij s; pa–vald b m l gumos noteiktaj s funkcij s (5. panta pirm da a). Piem ram,
likuma 6. pant ir noteikts, ka pa–vald bu patst v g s funkcijas ir b rnu pirmskolas izgl t bas jaut jumu
(2); m flizgl t bas jaut jumu (4); soci l s pal dz bas jaut jumu (6); pa–vald bas iedz vot ju
nodarbin t bas jaut jumu (8); sabiedrisk s k rt bas jaut jumu (9) un citu jaut jumu nodro–in –ana.
Ierobeflotas patst v bas funkcijas ir noteiktas likuma 7. pant , un t s ir, piem ram, visp r j s izgl t bas
jaut jumu risin –ana (1); sabiedrisk transporta pakalpojumu nodro–in –ana lauku teritoriju b rniem
l dz 16. gadu vecumam, pal dzot tos nog d t izgl t bas iest d s (2); vesel bas nodro–in –anas
jaut jumus risin –ana (7); teritorijas pl no–anas jaut jumi (9) u. c. Savuk rt valsts dele t s funkcijas,
kas noteiktas likuma 8. pant , paredz, piem ram, pa–vald b m risin t civilst vok a aktu re istr cijas
jaut jumus (1); nodro–in t civil s aizsardz bas jaut jumu risin –anu (2) un statistikas datus (17) u. c.
(Republic of Lithuania Law on Local Self-Government // <http://www.litlex.lt/Litlex/Eng/Frames/Law-s/Documents/167.HTM>).

⁶⁸¹ Igaunijas viet jo pa–vald bu likuma 6. panta pirmaj un otraj da attiec gi ir noteikts, ka
viet jo pa–vald bu kompetenc ir soci l s pal dz bas jaut jumi; darbs ar jaunie–iem; komun lie
jaut jumi; teritori l pl no–ana; sabiedrisk transporta jaut jumi; ce u un ielu uztur –ana; pirmskolas
un pamata izgl t bas jaut jumi; r p –an s par muzejiem, bibliot k m, sporta b z m, patversm m un
intern tiem; vesel bas apr pes jaut jumi. TM panta tre–aj da savuk rt ir noteikts, ka papildus iepriek–
min tajai pa–vald b m noteiktajai kompetencei, pa–vald bas nodro–ina citos likumos noteikto
kompetenci, k ar kompetenci, kas nav noteikta cit m publisk s administr cijas instit cij m. Panta
ceturtaj da ir paredz ts, ka pa–vald bu kompetence var tikt noteikta ne tikai likum , bet ar l gum ,
kas nosl gts starp pa–vald bu un citu publisk s administr cijas instit ciju (Republic of Estonia Local
Government Organisation Act // <http://www.legaltext.ee/en/andmebaas/tekst.asp?loc=text&dok=X20-09K6&keel=en&pg=1&ptyyp=RT&tyyp=X&query=local+government>).

⁶⁸² Somijas likum «Par pa–vald b m» 2. pant ir noteikts, ka pa–vald bas veic funkcijas, kuras t s
ir uz mu– s savas autonomijas ietvaros, k ar ar likumu noteikt s funkcijas. Tikai pie emot
attiec gu likumu, pa–vald b m var uzdot jaunas funkcijas vai pien kumus, vai ar samazin t to
funkcijas un ties bas. P c attiec gas vieno–an s pa–vald bas var uz emties ar papildu sabiedrisk s
funkcijas, kas p rsniedz to autonomijas ietvaros. Pa–vald bas veic t m ar likumu uzdot s funkcijas vai
nu individu li, vai ar sadarb b ar cit m pa–vald b m. Pa–vald bas dr kst ieg d ties savu funkciju
realiz –anai nepiecie–amos pakalpojumu no citiem pakalpojumu sniedz jiem. The Finnish Local
Government Act // <http://www.localfinland.fi/en/authorities/local-self-government/Documents/Finnish-%20Local%20Government%20Act.pdf>.

competences paplašināšanas jautājumam ir arī plašas
uzdevumu ietvaros paredzamo pārvaldības pakalpojumu
kvalitātes prasību un procedūru izmaiņas var izraisīt būtiskus pārvaldības finanšu
izdevumus. Piemēram, jauni pienākumi pārvaldības un valsts dokumentu aprites
noteikumos nodokļu jautājumos var izraisīt pārvaldības uzdevumu apjoma būtisku
paplašināšanu. Tāpat atskaidrēto sniegšanas dokumentu formu precizāna valsts
kontroles institūcijām var izraisīt papildu finanšu izdevumus. Tas savukārt var tikt
traktēts kā valsts pienākums pārvaldības finansētos izdevumus, kas saistīti ar
«jaunu valsts pārvaldes funkciju uzdošanu pārvaldības mērķiem».

Pārvaldības funkciju veidi Latvijā ir uzskaitīti likuma «Par pārvaldības mērķiem»
6. pantā, no kura izriet, ka: «Publisko tiesību jomā pārvaldības kompetencēm ir: 1) –aj
likumā noteiktās autonomās funkcijas; 2) citos likumos noteiktās autonomās
funkcijas; 3) valsts pārvaldes funkcijas, kuru izpilde –aj likumā noteiktajās kārtībās ir
nodota attiecīgajai pārvaldībai; 4) citu pārvaldības kompetencēm ietilpstošās funkcijas,
kuru izpilde –aj likumā noteiktajās kārtībās ir nodota attiecīgajai pārvaldībai;
5) pārvaldes uzdevumi, kuru izpildi valsts pārvaldes iestādēs –aj likumā noteiktajās
kārtībās ir uzdevu –as pārvaldības mērķi; 6) autonomās funkcijas, kas tiek īstenotas kā
brīvprātīgas iniciatīvas.»⁶⁸³

Vislielākais pārvaldības funkciju skaits ir likuma «Par pārvaldības mērķiem» 15. panta
pirmajā daļā minētās pārvaldības autonomās funkcijas: 1) organizēt iedzīvotjiem
komunālos pakalpojumus (densapgāde un kanalizācija; siltumapgāde; sadzīves
atkritumu apsaimniekošana; notekūdeņu savākšana, novadīšana un attīrīšana)
neatkarīgi no tā, kā pārvaldība atrodas dzīvojamās zonās; 2) gādāt par savas
administratīvās teritorijas labiekārtošanu un sanitāro tīrību (ielu, ceļu un laukumu
būvniecība, rekonstrukcija un uzturēšana; ielu, laukumu un citu publiskai lietošanai
paredzto teritoriju apgaismošana; parku, skvru un zaļo zonu ierīkošana un
uzturēšana; atkritumu savākšanas un izvešanas kontrole; pretplūdu pasākumi; kaps tū
un beigto dzīvnieku apbedīšanas vietu izveidošana un uzturēšana); 3) noteikt kārtību,
kā izmantotjami publiski lietojami esošie mefli un deģi, ja likumos nav noteiktas
citas; 4) gādāt par iedzīvotāju izglītību (iedzīvotāju izglītības nodrošināšana
pamatizglītības un vispārējās vidējās izglītības iegādei; pirmsskolas un skolas
vecuma bērnu nodrošināšana ar vietējiem mācību un audzināšanas iestādēm);

⁶⁸³ Par pārvaldības mērķiem: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1994, Nr. 116231.

dz ba rpuskolas m c bu un audzin –anas iest d m
c.⁶⁸⁴.

No likum «Par pa–vald b m» 15. pant formul t s pa–vald bu autonom s kompetences izriet vair kas probl mas.

Pirmkārt, likum «Par pa–vald b m» 15. pant min to pa–vald bu autonomo funkciju anal ze liecina par valsts un pa–vald bas kompetences p rkl –anos. Ties bu aktos ir sastopami piem ri, ka viena pa–vald bas stenot funkcija dafl dos ties bu aktos tiek nosaukta gan par autonomo, gan dele to funkciju.

Piem ram, likuma «Par pa–vald b m» 15. panta pirm s da as 15. punkt ir noteikts, ka pa–vald bas autonom funkcija ir «veikt civilst vok a aktu re istr ciju»⁶⁸⁵. Savuk rt Civilst vok a aktu likuma 2. panta pirmaj da ir noteikts, ka: «civilst vok a aktu re istr cija ir valsts dele ta funkcija pa–vald bu dzimtsarakstu noda m»⁶⁸⁶. Tmdas kol zijas ties bu aktos ir nepiecie–ams nov rst.

Otrkārt, var konstat t gad jumus, ka pa–vald bas autonom s funkcijas izpildes apjoms ir noteikts neprec zi un par to prec zu izpildi iesp jamas visdafl d k s interpret cijas. Ir ar sastopami gad jumi, ka speci los likumos pa–vald b m noteiktie valsts p rvaldes uzdevumi satur pla– ku tiesisko regul jumu nek likum «Par pa–vald b m» noteikt s autonom s funkcijas.

Treškārt, j atz st, ka pa–vald bas kompetence normat vajos ties bu aktos ir noformul ta neprec zi. Atsevi– os gad jumos pa–vald bu autonom s funkcijas tiek nosauktas k valsts p rvaldes uzdevumi, vai likum uzskait to autonomo funkciju formul jumi satur ar da ji uzskait tus valsts p rvaldes uzdevumus, kas samazina speci lo normat vo aktu noz mi funkciju satura atkl –anai.

T d pa–vald bas funkciju formul jums likum ir j paredz p c iesp jas pla–s, dodot atsauci, ka funkcijas detaliz cija izriet no speci liem normat vajiem aktiem un uzman ba nav j fiks darb bas v rdu funkcijas formul jum satura noskaidro–anai atbilsto–i to filolo iskajai noz mei (piem ram, piedal ties, organiz t, sekm t utt.), kas praks sag d neskait mas probl mas un iesp jas funkciju nepild –anai.

Ceturtkārt, likum «Par pa–vald b m» ir pie auta b tiska pa–vald bu kompetences noteik–anas probl ma, kas maldina priv tpersonas, tie– s valsts p rvaldes iest des, tiesu varas instit cijas un ar pa–as pa–vald bas par patieso

⁶⁸⁴ Par pa–vald b m: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1994, Nr. 116231.

⁶⁸⁵ Turpat.

⁶⁸⁶ Civilst vok a aktu likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2005. gada 1. apr lis, Nr. 52 (3210).

es apjomu un saturu. No likuma «Par pašvaldību mēģinājumiem» 15. pantā ir minētas ne tikai autonomās funkcijas, bet arī valsts pārvaldes funkcijas, ko pašvaldības pilda sadarbībā (līdzdarbojoties) ar ministriju un pašvaldību deleģētās funkcijas.

Piemēram, Ministru kabineta 2003. gada 29. aprīļa noteikumu Nr. 240 «Iekšlietu ministrijas nolikums» 1. punktā ir noteikts, ka «Iekšlietu ministrija ir vadošā valsts pārvaldes iestāde iekšlietu nozarē, kas ietver [...] sabiedriskās kārtības [...] apakšnozari».⁶⁸⁷ Savukārt likuma «Par pašvaldību mēģinājumiem» 15. panta 12. punktā ir noteikts, ka pašvaldības autonomā funkcija ir «piedalīties sabiedriskās kārtības nodrošināšanā»⁶⁸⁸. Tādējādi valsts pārvaldes funkcija, kas saistīta ar sabiedriskās kārtības nodrošināšanu, vienlaikus ietilpst gan tiesībsargājošās valsts pārvaldes iestādēs, gan pašvaldības kompetencē. Tāpēc pašvaldības iespējams saukt pie atbildības par funkciju nepildīšanu, kas atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likumam un citiem speciālajiem normatīvajiem aktiem ietilpst tiesībsargājošās valsts pārvaldes iestāžu kompetencē.

Iepriekš minētais saistīts ar faktu, ka 2005. gada 17. februārī izdarītajiem grozījumiem likuma «Par pašvaldību mēģinājumiem» 15. pantā bija virspusējs raksturs un līdz ar grozījumu izdarīšanu likumā minētās pašvaldību «pastāvīgās funkcijas» tika nosauktas (pārsauktas) par pašvaldību «autonomajām funkcijām»⁶⁸⁹, neievērojot Valsts pārvaldes iekārtas likumā minēto par attiecīgās institūcijas atbildību par tās kompetencē esošu autonomo funkciju. No minētā izriet, ka bez attiecīgās funkciju izvērtējuma tika mainīti pašvaldības funkciju iedalījuma pamati, proti, funkcijas, kuru iedalījuma pamats bija funkciju izpildes termiņš, pret iedalījuma pamatu šo atbildību par funkcijas izpildi.

Savukārt izvērtējot likuma «Par pašvaldību mēģinājumiem» 15. pantā minēto funkciju regulējumu, var arī konstatēt, ka tikai atsevišķos mēģinājumu pantos minētās pašvaldību funkcijas var kvalificēties klasiskās autonomās funkcijas. Vairākums pantos minēto funkciju ir tādas, kuru īstenošanā piedalās valsts tiesībsargājošās valsts pārvaldes iestādes, vai tās var kvalificēties pašvaldību uzdotās (deleģētās) funkcijas. No minētā izriet, ka praksē Latvijas pašvaldības kompetences modelis –obrīd daudz vairāk atbilst Lietuvas pašvaldību likumā noteiktajam pašvaldību kompetences modelim, kur pašvaldības

⁶⁸⁷ Iekšlietu ministrijas nolikums: MK noteikumi Nr. 240 // *Latvijas Vēstnesis*, 2003. gada 13. maijs, Nr.70.

⁶⁸⁸ Par pašvaldību mēģinājumiem: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1994. Nr. 116231.

⁶⁸⁹ Grozījumu likums «Par pašvaldību mēģinājumiem»: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2005. gada 2. marts, Nr. 36 (3194).

funkciju grupas: pašvaldības autonomās funkcijas;
kuru izpildē līdzdarbojas valsts; pašvaldībai likum
deleģētās funkcijas.

TM iemesla dēļ nepieciešams: a) pārskatīt pašvaldību autonomās funkcijas,
precizējot pašvaldību autonomās kompetences apjomu; b) precizēt pašvaldības m
uzdotās kompetences apjomu, uzskaitot uzdotās valsts pārvaldes funkcijas likum
«Par pašvaldības m»; c) paredzēt jaunu valsts pārvaldes funkciju veidu šo pašvaldības
un valsts deleģētās atbildības funkcijas (līdz šīs formulējums ir Lietuvas pašvaldību
likum).

Tādējādi Latvijas pašvaldības kompetenci veidotu trīs pašvaldību funkciju
grupas:

1) *pašvaldību autonomās funkcijas*: komunālo pakalpojumu nodrošināšana;
teritorijas labiekārtošana un sanitārs tīrības nodrošināšana; teritorijas attīstības
plānošana atbilstoši teritorijas plānojumiem; būvniecības procesa tiesiskuma
nodrošināšana;

2) *pašvaldības autonomās funkcijas, kuru izpildē līdzdarbojas valsts*:
piedalīšanās sociālās palīdzības (sociālās aprūpes) uzdevumu risināšanā; piedalīšanās
iedzīvotāju izglītības jautājumu risināšanā; piedalīšanās kultūras jautājumu risināšanā
un tradicionālo kultūras vērtību saglabāšanā un tautas jaunrades attīstības sekmēšanā;
saimnieciskās darbības sekmēšana un rūpes par bezdarba samazināšanu;
līdzdarbošanās sabiedriskās kārtības nodrošināšanā, floras un netīklības apkarošanā;
līdzdalība civilties aizsardzības pasākumu nodrošināšanā; sabiedriskā transporta
pakalpojumu organizāšana;

3) *pašvaldībai likumā deleģētās funkcijas*: veselības aprūpes pieejamības
nodrošināšana, kā arī iedzīvotāju veselīgā dzīvesveida veicināšana; rūpes par
aizgādību, aizbildību, adopciju un bērnu personisko un mantisko tiesību un interešu
aizsardzību; attiecīgajām administratīvajām teritorijām dzīvojamību rūpniecību, kā arī
bērnu tiesību aizsardzības stenošana; palīdzības sniegšana iedzīvotājiem dzīvokļa
jautājumu risināšanā; civiltiesiskā aktu reģistrācija; valsts statistikai nepieciešamo
ziņojumu vākšana un sniegšana; tiesu piespiedtību vālnu organizāšana un domes
vālnes nepieciešamības kumu veikšana; pedagoģisko darbinieku tūlītīgā un
izglītības metodiskā darba organizāšana; pašvaldības iedzīvotāju dzīvesvietu
deklarācija; zemes reformas stenošana.

10. panta pirmā daļa izriet: «Pa-valdības p c
ot citā citai atsevi- u to kompetenc eso- o funkciju
izpildi. L mumu par funkciju izpildes nodo- anu pie em attiec g s pa- valdības dome.
Pamatojoties uz - o l mumu, tiek nosl gts rakstveida l gums, kur paredz ti funkciju
izpildes finans - anas avoti»⁶⁹⁰. Savuk rt - panta otraj da ir noteikts: «Par - panta
pirmaj da min to funkciju izpildi ir atbild ga un to izpildi uzrauga t dome, kurai ar
likumu uzdots pild t - s funkcijas»⁶⁹¹. TM da pa- valdības funkciju dele - anas
pie aujam ba ir likuma «Par pa- vald b m» regul juma k da, jo normat vie ties bu
akti un pati pa- valdības instit ta b t ba neparedz pa- vald b m ties bas dele t to
kompetenc eso- as funkcijas. Saska ar Valsts p rvaldes iek rtas likuma
noteikumiem pa- vald ba var dele t tikai atsevi- us t s autonomaj s funkcij s
ietilpsto- us uzdevumus (Valsts p rvaldes iek rtas likuma V nod a «Atsevi- u
p rvaldes uzdevumu dele - ana»)⁶⁹². Pret j gad jum , ja piem ro - du ties bu akta
regul jumu, var pie aut situ ciju, ka pa- vald ba savu autonomo kompetenci var nodot
k dai citai pa- vald bai, kas neatbilstu pa- valdības m r im. Saska ar sp k eso-
likuma «Par pa- vald b m» 4. punktu viena pa- vald ba citai pa- vald bai var nodot ar ,
piem ram, valsts p rvaldes funkciju, kura ietver nozares politikas veido- anu un
politikas pl no- anu, ko savuk rt nepie auj Valsts p rvaldes iek rtas likuma 41. panta
«Dele - anas priek- mets» otr s da as 1. punkts.⁶⁹³

Pa- valdības kompetence var tikt noteikta ar pa- valdības saisto- ajos
noteikumos, kas ir r js normat vs akts un augst k juridisk sp ka pa- valdības
domes l mums. Pa- valdības var izdot saisto- os noteikumus tikai saska ar likumu un
to izdo- anas gad jumi pamat ir saist ti ar pa- valdības viet j s noz mes saimnieciska
rakstura jaut jumu noregul - anu.⁶⁹⁴ Pa- valdību saisto- ajiem noteikumiem pa- valdību

⁶⁹⁰ Par pa- vald b m: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1994, Nr. 116231.

⁶⁹¹ Turpat.

⁶⁹² Valsts p rvaldes iek rtas likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2002. gada 21. j nijs, Nr. 94 (2669).

⁶⁹³ Turpat.

⁶⁹⁴ Jau 1936. gad ties bu literat r tika atz m ts, ka: «saisto- ie noteikumi sav b t b un juridisk noz m neko neat- iras no valsts org nu izdotiem likumiem. K vieni, t otri visp r j veid nosaka to, kam zin m s liet s «vajag b t», kas iedz vot jiem j iev ro un j pilda, neminot konkr tas personas, uz ko noteikumi attiecas» (**Plekāns A.** Pils tu pa- valdību ties bas izdot saisto- us noteikumus // *Pašvaldības Balss*, 1936, Nr. 12, 411. lpp.). Sal dzin jumam ó K. Di- lers saisto- os noteikumus nosauc par autonomajiem stat tiem. Vi - raksta, ka ar autonomajiem stat tiem «tiek apz m ti normat vie akti, kas n k ne no valsts varas org niem, bet no valst ietilpsto- m publiski tiesisk s organiz cij m, piem., viet j m pa- vald b m» (**Dišlers K.** *Ievads administratīvo tiesību zinātnē*. R ga: Tiesu namu a ent ra, 2002, 106. lpp.). «Latvie- u konvers cijas v rdn c » savuk rt ir rakst ts, ka saisto- ie noteikumi ir: «oblig toriskie noteikumi, valdības vai pa- valdības iest flu izdoti, iedz vot jiem saisto- i noteikumi

lgsto – a v sture. No ties bu zin tnieka P. Mucinieka
ta», kas public ts 1937. gad flurn l «Pa – vald bas
Darbs» izriet, ka jau 1870. gad izdotais pirmais jaunlaiku pa – vald bu likums Krievij
un Latvijas teritorij paredz ja pa – vald bu ties bas izdot saisto – os noteikumus.⁶⁹⁵ Ar
1922. gada Pagastu pa – vald bas likuma 13. pants pie – ra pagasta padomei ties bas
izdot saisto – os noteikumus. Turkl t pa – vald b m tika paredz tas diezgan pla – as
pilnvaras izdot normat vos aktus, ietekm jot noteikt teritorij dz vojo – o iedz vot ju
ties bas un br v bas. Tas savuk rt pa – vald b m garant ja zin mu neatkar bu, bet valsts
p rvaldei ó varas decentraliz ciju. 1930. gada 6. decembr Saeima pie ma Pils tu
pa – vald bu likumu, kura 37. pant bija noteikts, ka pils tas dome var izdot saisto – us
noteikumus, kas nedr kst b t pretrun ar past vo – iem likumiem, un uzskait ti
32 jaut jumi, k dos pils tas dome var izdot saisto – os noteikumus.⁶⁹⁶

Sp k eso – likuma «Par pa – vald b m» 41. panta pirmaj da noteikts, ka
pa – vald bas dome pie em r jos normat vos aktus (saisto – os noteikumus).⁶⁹⁷ Savuk rt
– likuma 14. panta tre – aj da noteikts, ka savu funkciju izpildes nodro – in – anai
likum noteiktajos gad jumos pa – vald bas izdod saisto – os noteikumus, bet likuma
45. panta pirmaj da nor d ts, ka saisto – ie noteikumi ir oblig ti vis m fiziskaj m un
juridiskaj m person m attiec gaj administrat vaj teritorij .⁶⁹⁸ Saisto – ie noteikumi
visbiefl k st jas sp k p c tam, kad attiec ga likum noteikta kompetenta valsts
p rvaldes iest des ir izv rt jusi – o saisto – o noteikumu atbilst bu augst kst vo – u
ties bu aktu pras b m. P c saisto – o noteikumu tiesiskuma izv rt – anas tos publisko un
tie st jas sp k .⁶⁹⁹ Vispla – kais saisto – o noteikumu veidu uzskait jums ir min ts
likuma «Par pa – vald b m» 43. panta pirmaj da , kur uzskait ti 12 tiesiskie pamati
sabiedrisk rt bu reglament jo – o saisto – o noteikumu izdo – anai.⁷⁰⁰ Atbilsto – i likuma
«Par pa – vald b m» 43. panta ceturtaj un piektaj da noteiktajam Dome var pie emt

tautas vesel bas, dro – bas, valsts aizsardz bas, sabiedrisk miera un k rt bas jaut jumos». Pa – vald bas
iest d m ir ties bas izdot saisto – os noteikumus uz pa – vald bu likuma pamata (Noteikumi, saisto – ie //
Latviešu konversācijas vārdnīca, XV. R ga: A. Gulbja apg d ba, 1937, 29 356. sl.).

⁶⁹⁵ Vair k skat.: **Mucinieks P.** Pils tu pa – vald bu ties bas izdot saisto – us noteikumus // *Pašvaldības Darbs*, 1937.

⁶⁹⁶ *Likumu un noteikumu sakopojums pagastu pašvaldībām*. Iek – lietu ministrijas Pa – vald bas departamenta izdevums, 1937, 17.618. lpp.

⁶⁹⁷ Par pa – vald b m: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1994, Nr. 116231.

⁶⁹⁸ Turpat.

⁶⁹⁹ Par saisto – o noteikumu izv rt – anas proced r m un ar to saist taj m probl m m vair k skat.: **Jaunzeme K.** Pa – vald bu saisto – ie noteikumi ó vai vienm r tiesiski // *Jurista Vārds*, 2005. gada 8. novembris, Nr. 42 (397).

⁷⁰⁰ Par pa – vald b m: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1994, Nr. 116231.

in tu pa-vald bas autonomo funkciju un br vpr t go
t dele t s valsts p rvaldes funkcijas un p rvaldes
uzdevumus, dome var pie emt saisto-os noteikumus tikai tad, ja tas paredz ts likum
vai Ministru kabineta noteikumos. No min t izriet, ka likumdev js noteicis tr s
pamatus pa-vald bai izdot saisto-os noteikumus. Pirmais un tre-ais gad jums ir prec zi
formul ti, un var saskat t to analo iju ar likumos noteiktaj m Ministru kabineta
ties b m izdot noteikumus, bet otr pilnvarojuma pamata gad jum j run par
unik l m un v sturiski pamatot m pa-vald bu ties b m regul t viet j s noz mes
jaut jumus⁷⁰¹, kas nav noregul ti likum vai Ministru kabineta noteikumos, turkl t
- da regul juma steno-ana neizriet no citu publisku iest flu kompetences. Tas var b t
ar tiesiski regul jams jaut jums, ko pa-vald bas ir ties gas noregul t papildus likum
vai Ministru kabineta noteikumos noteiktajam.⁷⁰²

Lai saisto-ie noteikumi b tu tiesiski, tiem ir j atbilst diviem nosac jumiem:
pirmk rt, tie nedr kst b t pretrun ar augst kst vo-iem normat vajiem ties bu aktiem;
otrk rt, to pie em-an ir j b t iev rotai likum noteiktai proced rai.

2.2. Pašvaldību kompetences regulējums valsts krīzes situācijā

Past v ja liela iesp jam ba, ka pasaules ekonomikas kr zes ietekm
2008. gada beig s pa-vald bas kompetence tiks b tiski p rskat ta. Centieni p rskat t
pa-vald bas kompetenci bija saist ti ar valsts centieniem p rskat t savu kompetenci un
samazin t ministrij m padoto teritori lo iest flu skaitu.

⁷⁰¹ Ties bu v sturnieku p t jumi liecina, ka ar R gas pils tas namnieku run m ir iev rojama l dz ba ar
m sdienu saisto-ajiem noteikumiem, kas regul sabiedrisk s k rt bas jaut jumus. Tas auj izdar t
noteiktus secin jumus par saisto-o noteikumu tiesisk regul juma robefl m. Namnieku runas pamat
satur ja uzved bas noteikumus, kas attiecas uz sabiedrisk s k rt bas un dro-bas jaut jumu regul jumu,
piem ram, tirdzniec bu un komercdarb bu, k ar k rt bu tirgos. T pat namnieku runas satur ja dafl das
krimin lties bu un civilties bu normas, kas gan at- r s no pils tu ties b s (stat tos) noteiktaj m
(**Zeids T.** *Senākie rakstītie Latvijas vēstures avoti.* R ga: Zvaigzne, 1992, 99. lpp.). Sal dz. skat.:
Калнынь В. *Очерки истории государства и права Латвии в XI–XIX веках: эпоха феодализма и
домонополистического капитализма.* : , 1980, . 42. V sturnieks J. Straubergs par
namnieku run m nor da, ka «viens no tiem jaut jumiem, ko namnieku kom na ilgu laiku patur sav s
kompetenc s, ir zin mu noteikumu izstr d -ana, kas regul viet jo pils tas dz vi. Pirmie -ie noteikumu
sakopojumi 13. g. s. tie- m ir izstr d ti namnieku kop j s san ksm s, un -o san ksmju pie emto
noteikumu sakopojumu nosauca par namnieku run m (die Rigischen Burspraken)» (**Straubergs J.**
Rīgas vēsture. R ga: Gr matu draugs, 1937, 100. lpp.).

⁷⁰² Vair k skat.: **Napiersky J. G. L.** *Die Quellen des Rigischen Stadtrechts bis zum Jahr 1673 /
Herausgegeben von J. G. L. Napiersky.* Riga: J. Deubner, 1876, S. XCI6XCII.

ekonomisk s kr zes sek m valst un pa-vald b s, LPS pie ma rezol ciju «Par tiesiskumu ekonomisk s kr zes apst k os». LPS kongress rezol cij aicin ja «Saeimu un vald bu pie emt LPS iesniegto likumprojektu «Par pa-vald bu regul jo-o ties bu normu statusu ekonomisk s kr zes apst k os» vai citu likumu, kas: 1) kr zes period atz st pa-vald bas regul jo- s ties bu normas par ieteicam m, nevis oblig t m; 2) atauj pa-vald b m ar budfleta groz jumiem vai citiem saisto-ajiem noteikumiem patst v gi noteikt, k das atk pes no likumu un Ministru kabineta noteikumu norm m ir sp k pa-vald bas teritorij »⁷⁰³. TMs likumprojekts tika izstr d ts, un tas paredz ja, ka katra pa-vald ba ir ties ga izstr d t saisto-os noteikumus un tajos paredz t likumu un Ministru kabineta noteikumu darb bas iz mumus attiec g s pa-vald bas teritorij .

TMsdu pieeju neatbalst ja Valsts kanceleja un Re ion l s att st bas un pa-vald bu lietu ministrija, jo projekts netika atz ts par atbilsto-u tiesiskas valsts principam. TMs secin jums tika izdar ts galvenok rt rezol cijas 1. punkta d , jo tika pamatoti uzskat ts, ka - d veid pa-vald bas savas administrat v s teritorijas robefl s var atteikties pild t likumu un Ministru kabineta ties bu normas, t d j di p rk pjot Latvijas Republikas Satversmes 64. pantu, kur noteikts, ka likumdo-anas ties bas pieder Saeimai, k ar tautai -in Satversm paredz taj k rt b un apm ros. Vienlaikus no Valsts kancelejas atzinuma par likumprojektu izriet ja, ka «saska ar Ilgtermi a stabiliz cijas rezerves likuma 6. pantu un Likuma par budfletu un finan-u vad bu 8.¹ pantu nevar juridiski uzskat t, ka Latvij b tu soci lekonomisk kr ze, jo Ministru kabinets nav pie mis l mumu par nepiecie-am bu izmantot ilgtermi a stabiliz cijas rezerves l dzek us, lai uzsktu fisk lo, ekonomisko un soci lo risku ietekmes mazin -anas pas kumu steno-anu»⁷⁰⁴.

Neraugoties uz min to, bija j atz st, ka finan-u situ cija pa-vald b s tie- m bija smaga un t p c -da likuma pie em-anas iesp ja bija j izv rt . Past v ja ar risks, ka sarefl taj pa-vald bu finan-u situ cij atsevi- as pa-vald bu autonom s funkcijas visp r netiks pild tas vai samazin sies to izpildes apjoms (piem., soci l s pal dz bas jom) un bez attiec giem groz jumiem ties bu aktos aktualiz sies jaut jums, kas par to ir atbild gs. Tas tie- m pamatoja nepiecie-am bu pie emt attiec gu likumu,

⁷⁰³ **Pūķis M.** *Pašu valdība. Latvijas pašvaldību pieredze, idejas un nākotnes redzējums.* R ga: SIA «Jelgavas tipogr fija», 2010, 22. lpp.

⁷⁰⁴ *Valsts kancelejas Juridiskā departamenta 2009. gada 19. februāra atzinums par Latvijas Pašvaldību savienības sagatavoto likumprojektu «Par pašvaldības regulējošo tiesību normu statusu ekonomiskās krīzes apstākļos» Nr. 91/SAN-665.* Nerepublic ts materi ls.

pa-vald bu papildu ties bas aiz emties ster mi a
lz b m pa-vald bas apstiprin t budfleta ietvaros;
paredz t atviegljumus publiskajiem iepirkumiem ES finan-u l dzek u apguvei
(iesp jams, efekt v kai ES l dzek u apguvei b tu nepiecie-ams main t un vienk r-ot
«klasisk s» normat vajos aktos noteikt s proced ras, piem ram, piem rot at- ir gu
l dzfinans to projektu nor inu k rt bu utt.).⁷⁰⁵ Tmj likum bija iesp jams iez m t ar t s
funkcijas, uzdevumus, ties bas un pien kumus, kuru izpilde pa-vald b m uz kr zes
laiku b tu j ierobeflo, uzdodot sagatavot attiec gus groz jumus nozares ties bu aktos.
T pat tika ieteikts papildus p rdom t finan-u l dzek u piesaistes iesp jas pa-vald b s
(piem., paredzot pa-vald b m ties bas iekas t nodevu par nekustam pa-uma
atsavin -anu).⁷⁰⁵ Re ion l s att st bas un pa-vald bu lietu ministrija izstr d ja
attiec gu likumprojektu, bet tas neguva politisku atbalstu. Likumprojekt tika ietverta
ideja, ka ar vienu likumu var izdar t groz jumus daudzos citos likumos, t d j di
padarot efekt v ku l mumu pie em-anu valst kr zes situ cij .

Par kr zes situ cijas risin -anu ES dal bvalst s tika run ts ar ES Re ionu
komitejas Ekonomikas un soci l s politikas komisijas 2009. gada 19. febru ra s d ,
kur tika izskat ts atzinums par Eiropas pa-vald bu ekonomikas atvese o-anas pl nu.
S d tika nolemts l gt Eiropas Komisiju sagatavot un iesniegt ES Ministru padomei
direkt vas projektu «Par Eiropas Savien bas regul jo-o normat vo aktu groz jumiem
un izmai m ekonomisk s kr zes apst k os», kas vien likum katrai dal bvalstij:
1) groza atsevi- as direkt vu, regulu un citas normas, t d j di nodro-inot dal bvalst m
liel ku patst v bu un atbild bu kr zes jaut jumu risin -anai sav teritorij ; 2) aptur
atsevi- as normas, kas apgr tina dal bvalstu sp ju tiesiski r koties samazin ta budfleta
apst k os; 3) maina atsevi- u direkt vu, regulu un citu noteikumu statusu (no
oblig tiem uz ieteikuma rakstura) un dod iesp ju dal bvalst m pild t tos eso-
finans juma ietvaros. K pamatojums - dai r c bai kalpoja fakts, ka tiesiskumu
finan-u kr zes apst k os iesp jams pan kt, decentraliz jot atbild bu un saglab jot
zin mu da u Eiropas Savien bas normu ieteikumu, nevis oblig tu noteikumu status .
Lai p rvar tu kr zes izpausmes Eiropas Savien b , maksim li j nodro-ina dal bvalstu
sp jas elast gi rea t uz viet j m vajadz b m un nodro-in t pa-u nepiecie-am ko,
vienlaikus samazinot aktivit tes maz k piepras taj s jom s. T d j di dal bvalst m

⁷⁰⁵ **Stucka A.** K ds var tu b t kr zes nov r-anas tiesiskais regul jums // *Jurista Vārds*, 2009. gada 28. apr lis, Nr. 17 (570).

PDF
Complete

*Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.*

[Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features](#)

u soci li ekonomisko situ ciju un ieguv ja b tu visa

⁷⁰⁶ Eiropas Savienības Reģionu komitejas Ekonomikas un sociālās politikas komisijas 17. sanāksmes Ekonomikas un sociālās politikas komisijas pa-iniciatīvas atzinuma projekts «Ekonomikas atveseļošanas plāns un vietējo un reģionālo pārvaldību nozīme». Ziņotājs: Dietmar Broeke. ECOS-IV-031 // www.toad.cor.europa.eu/ViewDoc.aspx?doc...public%5Ccdr%5Cecosiv%5Cdossiers%5Cec-os-iv-031%5CLV%5CCDR12-2009_RE.

KOPSAVILKUMS

P t juma rezult t promocijas darba aizst v –anai izvirts tas b tisk k s t zes, kas izteiktas secin jumu un priek–likumu form .

1. Pa–vald bu ties bas ir atvasin tas no cilv ka dabisk m ties b m ó ties b m teritori las kopienas iedz vot jiem apdz vot un patst v gi p rvald t noteiktu administrat vu teritoriju.

2. No latvie–u ties bu avotiem nevar viennoz m gi atvedin t j dziena *pašvaldība* s kotn jo saturisko izpratni un praktisko lietojumu, jo l dz pat 19. gs. tr kst p rliecino–u rakstisku pier d jumu, kas autu izdar t prec zus secin jumus par pa–p rvaldes instit cij m Latvijas teritorij . Tom r no v stures avotiem viennoz m gi konstat jams, ka – di pa–vald bu veidojumi Latvijas teritorij ir past v ju–i jau sen.

Neilgi pirms neatkar gas Latvijas valsts izveido–anas ar j dzienu *pašvaldība* apz m ja un pamatoja principu pa–as latvie–u tautas sp jai patst v gi p rvald t Latvijas valsts teritoriju. Neatkar gas Latvijas valsts izveido–anu b tiski ietekm ja 19. gadsimta otraj pus stenot iedz vot ju ties bu papla–in –ana piedal ties k rtu pa–vald bu darb , kas savuk rt sekm ja latvie–u tautas pa–apzi as veido–anos par sp ju pa–iem veidot un patst v gi p rvald t savu valsti. M sdienu pa–vald bu principa izpratne Latvij ir aizg ta no rvalst m, un t s satur ir dafl du valstu izpratne par j dziena *pašvaldība* b t bu.

3. Latvijas pa–vald bu sist mu p c valsts neatkar bas ieg –anas izveidoja un p c neatkar bas atg –anas atjaunoja steidzam bas apst kos, kas rad ja daudzas pa–vald bu sist mas darb bas k das un neprecizit tes, pa–i t das, kas saist tas ar pa–vald bu neprec zi noformul to vietu valsts p rvaldes iest flu hierarhiskaj sist m . stenojot pa–vald bu reformas, –s k das un neprecizit tes Latvijas pa–vald bu sist mas darb ir nepiecie–ams nov rst, t d j di stiprinot pa–vald bu vietu un lomu valsts instit cij u un tautvald bas sist m .

atversmes pa-vald bas principa regul juma tv rums
sabiedr bai un valstij, t p c valsts pamatlikum
nepiecieams papildus:

1) reglament t un nostiprin t pa-vald bu darb bu administrat vi teritori l iedal juma vien b s ó novados un republikas pils t s. Valsts administrat vi teritori l iedal juma noz me izpaufas divos aspektos: pirmk rt, tas ir veids, k organiz t valsts tie-o p rvaldi; otrk rt, tas ir veids, k noteikt robežas pa-vald bu darb bas teritorijai. T p c konstitucion la ties bu akta l men nostiprin ts valsts administrat vi teritori lais iedal jums sekm s tie- s valsts p rvaldes teritori lo iest flu sist mas un t s darb bas sak rto-anos, k ar nodro-in s valsts administrat vi teritori l iedal juma stabilit ti valsts un pa-vald bu att st bas pl no-anai;

2) reglament t un nostiprin t pa-vald bas kompetences iedal jumu autonomaj un uzdotaj kompetenc , formul jot pras bu ikvien pa-vald b nodro-in t no pa-vald bas kompetences izrieto-o pakalpojumu apjomu un garant jot t finans jumu. Groz jumu m r is b tu mazin t valsts «noma u efektu», paredzot oblig tu valsts un pa-vald bu finan-u resursu piesaisti ikvienai valsts administrat vajai teritorijai, t d j di ar nov r-ot situ ciju, ka pa-vald bas pakalpojumu tr kuma d dafl s pa-vald b s notiek viet jo iedz vot ju izbrauk-ana uz pakalpojumu zi «bag t k m» pa-vald b m vai rvalst m;

3) stiprin t viet jo demokr tiju un papla-in t iedz vot ju ties bu piedal ties pa-vald bas darb , paredzot tiem iz- iro-as ties bas lemt par attiec g s administrat vi teritori l iedal juma vien bas robežu mai u. T d j di valsts pamatlikum tiku paredz ts ar valsts administrat vi teritori l iedal juma papildu aizsardz bas meh nisms.

5. J dziena «pa-vald ba» leg ldefin cija likum «Par pa-vald b m» ir k daina, k rezult t iesp jamas nekonsekvences pa-vald bu kompetences un funkciju trakt jum . No leg ldefin cijas ac mredzami izriet, ka t s satura formul -anas pamat bija at- ir gas izpratnes par pa-vald bas vietu un lom u valst , jo defin cij min to paz mju uzskait jum var konstat t pa-vald bas nost d -anu rpus valsts p rvaldes sist mas. Likum «Par pa-vald b m» min t j dziena *pašvaldība* defin cija ir veidota k klasisk defin cija, bet neprec zi noteikta objekta ints ó «viet j p rvalde». Preciz jot min to defin ciju, v rdi «viet j p rvalde» j aizst j ar v rdiem «atvasin ta publiska persona».

organizācija būt – da: pa–valdība ir atvasināta publiska
ta l m jorg na ó domes ó p rst vniec bu noteiktas
administratīvas teritorijas iedzīvotāju interesu patstāvīgi steno tai tiesību aktos
noteikto kompetenci.

6. No Administratīvo teritoriju un apdzīvotību likuma 4. panta izriet, ka
Latvijas Republikā ir divi vietējo pa–valdību veidi: *republikas pilsētu pašvaldības* un
novadu pašvaldības.

Likums «Par pa–valdībām» –obrīd pamatā satur tikai novadu pa–valdības
darbības tiesisko regulējumu. Ir nepieciešams precizēt likumu «Par pa–valdībām»,
papildus reglamentējot pārvaldes organizāciju novadu pa–valdību teritorijās
vienībās, bet pilsētu pa–valdībām šo likumu nostiprināt pilsētām raksturīgo autonomo
funkciju izpildi un reglamentēt pārvaldes organizāciju pilsētu administratīvajās
vienībās.

Republikas pilsētu pa–valdību darbības tiesiskās regulēšanas nepilnības kalpo
par pamatu diskusijām par atsevišķa Rīgas pilsētas pa–valdības likuma pieņemšanas
nepieciešamību. Nav pamata apgalvojumiem par Rīgas pilsētas pa–valdības patn
statusu, kas pamatotu atsevišķa Rīgas pilsētas pa–valdības likuma pieņemšanu, bet ir
nepieciešams papildus reglamentēt republikas pilsētu pa–valdību darbību.

7. Likum «Par pa–valdībām» trākst tiesiskās reglamentācijas pa–valdības
pārvaldei teritoriāli lielos novados (piem., teritoriālo komiteju izveidošanas principi
un darba organizācija l mumu projektu izstrādei un iesniegšanai novada domei;
pakalpojumu sniegšanas organizācija novadu pilsētu un pagastu teritorijās, lai
nodrošinātu vienmērīgu pakalpojumu kvalitāti visā novada teritorijā; pa–valdības
domes l mumu pieņemšanas deleģēšanas nosacījumi; pakalpojumu centru pieņemto
administratīvo aktu apstrādes kārtība), tādēļ ir nepieciešami attiecīgi likuma
papildinājumi.

8. Likum «Par pa–valdībām» 2005. gadā tika izdarīti būtiski grozījumi, lai to
sākot ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma regulējumu par vienotas valsts pārvaldes
sistēmisko raksturu. Tomēr likum «Par pa–valdībām» joprojām ir vairākas
acīmredzamas neatbilstības Valsts pārvaldes iekārtas likumam: pirmkārt, nepietiekami
noīrta pa–valdību l m jvara un izpildvara; otrkārt, no likum «Par pa–valdībām»
minētās j dziena *vietējā pašvaldība* definīcijas neizriet pa–valdības vieta valsts

t, joproj m nav atrisin ts jaut jums par pa-vald bas formul jumiem. TMs neatbilst bas ir j nov r-

9. Likum «Par pa-vald b m» ir pie auta b tiska pa-vald bu kompetences tiesisk regul juma k da, kas maldina pa-vald bas un to teritori lo kopienu iedz vot jus, tie- s valsts p rvaldes iest des un tiesu varas instit cijas par pa-vald bu autonom s kompetences apjomu un saturu.

Tikai atsevi- as likuma «Par pa-vald b m» 15. pant min t s pa-vald bu funkcijas var kvalific t k autonomas funkcijas. Vair kums likum min to autonomo funkciju ir t das, kuru steno-an l dzdarbojas valsts tie- s p rvaldes iest des vai kuras ir pa-vald b m dele t s funkcijas. Min tais pamato nepiecie-am bu p rskat t pa-vald bu autonom s funkcijas, preciz jot pa-vald bu autonom s kompetences apjomu.

10. Likuma «Par pa-vald b m» 2005. gada 17. febru r izdar tajiem groz jumiem 15. pant bija virspus js raksturs, un pa-vald bu «past v g s funkcijas» bez izv rt juma vienk r-i tika «p rd v tas» par pa-vald bu «autonomaj m funkcij m», nev rt jot Valsts p rvaldes iek rtas likum noteikto par atvasin tas publiskas personas atbild bu par t s kompetenc eso-u autonomo funkciju izpildi.

TM iemesla d nepiecie-ams: a) prec zi formul t pa-vald bu autonom s kompetences apjomu; b) preciz t pa-vald b m uzdot s kompetences apjomu, uzskaitot uzdot s valsts p rvaldes funkcijas likum «Par pa-vald b m»; c) paredz t jaunu valsts p rvaldes funkciju veidu ó pa-vald bas un valsts dal t s atbild bas funkcijas.

11. Latvijas normat vajos ties bu aktos var konstat t valsts un pa-vald bu kompetences p rkl -an s probl mu, kad divi publisko ties bu subjekti steno vienu un to pa-u kompetenci. Valsts un pa-vald bu kompetences p rkl -an s piem ri ir ties bu aktos sastopamie gad jumi, kad viena pa-vald bas stenot funkcija dafl dos ties bu aktos tiek nosaukta gan par autonomo, gan dele to valsts p rvaldes funkciju.

TM iemesla d praks rodas vismaz tr s valsts p rvaldes sist mas darb bas nepiln bas: pirmk rt, neefekt va valsts p rvaldes funkciju izpilde, jo par vienas un t s pa-as funkcijas izpildi atbild valsts un pa-vald bu instit cijas; otrk rt, past v nelietder ga valsts un pa-vald bu finan-u l dzek u pl no-ana un izmanto-ana; tre-k rt, pa-vald bas iedz vot jiem nav viennoz m gas izpratnes par to valsts p rvaldes iest di,

p rvaldes funkcijas izrieto–o pakalpojumu. TMdas

12. Pa–vald bu kompetenc ietilpsto–o valsts p rvaldes funkciju neprec zo formul jumu d iesp jams p rprast attiec g s funkcijas saturu. Pa–vald bas funkcijas ties bu aktos ir noformul tas neprec zi, un to steno–an iesp jamas dafl das interpret cijas. Ir sastopami gad jumi, ka speci los likumos pa–vald b m noteiktie valsts p rvaldes uzdevumi satur pla– ku tiesisko regul jumu nek likum «Par pa–vald b m» noteikt s autonom s funkcijas. Pa–vald bas funkciju formul jums likum ir j paredz p c iesp jas pla–s, dodot atsauci, ka funkcijas detaliz cija izriet no speci liem normat vajiem ties bu aktiem.

Pa–vald bas kompetence normat vajos ties bu aktos ir regul ta neprec zi un nekonsekventi. Atsevi– os gad jumos pa–vald bu funkcijas ir nosauktas par valsts p rvaldes uzdevumiem; likum uzskait to autonomo funkciju formul jumi satur ar da ji uzskait tus valsts p rvaldes uzdevumus, kas samazina speci lo normat vo ties bu aktu noz mi funkciju satura atkl –anai.

13. Ties bu normu piem ro–anas praks past v gi tiek pie auti pa–vald b m nodoto valsts p rvaldes funkciju finans –anas nosac jumu p rk pumi. Pa–vald bas autonomo funkciju neprec zo formul jumu d b tiskas autonomo funkciju izpildes satura izmai as tiek kvalific tas k eso–o funkciju izpildes papla–in jums, par funkciju izpildi nenosakot papildu finans –anas avotus.

TM iemesla d likum «Par pa–vald b m» ir nepiecie–ams izdar t groz jumu un paredz t, ka, ar papla–inot eso–o pa–vald bu kompetenc nodoto valsts p rvaldes funkciju saturu, kas saist ts ar izdevumu palielin –anos, –o funkciju izpildei vienlaikus j nosaka pa–vald b m papildu finan–u avoti.

14. No likuma «Par pa–vald b m» izriet t da valsts p rvaldes funkciju dele –anas pie aujam ba, kas neatbilst valsts p rvaldes funkcijas b t bai un ir pretrun ar Valsts p rvaldes iek rtas likumu, t p c likum v rds «funkcija» j aizst j ar v rdu «uzdevums».

15. Pa–vald bu br vpr t go iniciat vu k valsts p rvaldes iest des kompetences elementa past v –ana ir pie aujama un pamatota. TMds pa–vald bu kompetences elements ir izveidojies v sturiski, jo demokr tisk valst tiek respekt tas pa–vald bas

ju interes s stenot tikai attiec g s pa-vald bas
nus. Tie var b t jaut jumi, kas saist ti ar pa-vald bas
eogr fisko atra-an s vietu, pa-vald bas etnisko sast vu, v sturiskaj m trad cij m vai
citiem pa-vald bai rakstur giem patn jiem jaut jumiem, kurus pa-vald bas
l m jorg ns ir atzinis par pietiekami b tiskiem attiec g s teritori l s kopienas
iedz vot jiem.

16. No likuma «Par pa-vald b m» izriet neefekt vs pa-vald bas administrat vo
aktu izdo-anas meh nisms, jo ties bas pa-vald bas autonom s kompetences ietvaros
izdot administrat vos aktus pamat ir noteiktas tikai pa-vald bas domei (nevis
pa-vald bas administr cijai), kas ir pretrun ar domes k politiskas p rst vniec bas
instit cijas b t bu. Ties bas domei izdot administrat vos aktus j paredz tikai
gad jumos, ja pa-vald b tiek izdoti administrat vie akti, kuriem ir b tiska sabiedriska
noz me.

17. Zin tniskos p t jumos nav pied v ts teor tiski izstr d ts ide ls algoritms
pa-vald bu reformu steno-anai, jo katras valsts pa-vald bu sist ma ir unik la un
rakstur ga tikai attiec gajai valstij; katr valst tiek izmantota individu la pieeja
pa-vald bu sist mu reform m, kuras pamat visbiefl k ir politiskas diskusijas rezult t
pan kts kompromiss.

Latvij stenotaj s pa-vald bu reform s var saskat t l dz bu ar daudz s
pasaules un Eiropas, it pa-i ó postpadomju telpas, valst s stenotaj m reform m,
tom r Latvijas pa-vald bu reformu steno-anas pieredze un to sasniegtie rezult ti ir
unik li un rakstur gi tikai m su valstij. Latvij stenot s pa-vald bu reformas ir
iesp jams grup t, emot v r p rvaldes teorij aprakst to pa-vald bas reformu
iedal jumu ó pa-vald bu p rvaldes un politisk s reformas.

18. Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likum , ar kura pie em-anu
nosl dz s viet j administrat vi teritori l reforma, var konstat t atsevi- as
neprecizit tes un k das, kuras ir nepiecie-ams nov rst, jo t s ir saist tas ar eso-o
pa-vald bu darb bas tr kumiem un perspekt v iesp jam m probl m m turpin t
uzlabot Latvijas pa-vald bu sist mas darb bu:

1) novadu administrat vo teritoriju izveido-anas praks ir rad ti piem ri, kas
ac mredzami ir pret ji (neatbilsto-i) Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu

sac jumiem par krit rĳiem novadu administrat vo

2) Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likum nav paredz ta iesp ja pievienot novada administrat vajai teritorijai citu novadu teritoriju, kas nav novada teritori la vien ba;

3) Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likum var konstat t nepiln bas, kas saist tas ar tiesisk regul juma neesam bu jaunu novada pa-vald bu izveido-anai (piem., eso-o novadu administrat vo teritoriju apvieno-ana; novadu un republikas pils tu administrat vo teritoriju apvieno-ana);

4) Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likum nav min ta at- ir ba starp novadu un republikas pils tu administrat vaj m teritorij m, kas liek ap-aub t administrat vi teritori l iedal juma ilgtsp ju, ja tiek veidotas apri u pa-vald bas vai tiek izdar ti papildin jumi normat vajos ties bu aktos, reglament jot republikas pils tu un novadu pa-vald bu savstarp j s attiec bas;

5) Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likum nav min ti krit rĳi re ion lo pa-vald bu ó apri u, izveido-anai, k ar apri u skaits, kas b tiski apgr tina Apri u pa-vald bu izveido-anas likuma pie em-anu.

19. Latvij stenot rajonu administrat vi teritori l reforma un rajona pa-vald bu reorganiz cija bija Eirop unik ls un teor tiskas izp tes v rts gad jums.

Reform jot rajonu pa-vald bas, tika pie emts p rsteidz gs politisks l mums par rajona pa-vald bas kompetences nodo-anu viet j m pa-vald b m ó novadiem un jaunizveidotaj m republikas pils tu pa-vald b m. Nek di zin tniski p t jumi par funkciju izpildes efektivit ti un lietder bu, ieskaitot iesp ju atsevi- u rajona pa-vald bas kompetenci nodot valstij, netika veikti, kas liek p rskat t novadiem uzdoto rajona pa-vald bu kompetenci.

20. Re ion lo pa-vald bu reforma t s norises period iez m pamata diskusijas par diviem mode iem: pirmais modelis ó apri a pa-vald bu izveido-ana uz pl no-anas re ionu pamata; otrais modelis ó apri a pa-vald bu izveido-ana uz republikas pils tas pa-vald bu pamata, kur apri a darb ba ir piel gota republikas pils tas att st bas virzieniem. Abiem mode iem ir gan pozit v s, gan negat v s iez mes, t p c ide lu apri a pa-vald bas modeli pied v t nav iesp jams.

b tu apri a pa-vald bu izveido-ana uz pl no-anas
ku republikas pils tu noz mi apri u darb (piem.,
piecos apri os devi i administrat vie centri; republikas pils tu pa-vald bu
p rst vjiem (izv l tiem deleg tiem) b tisks skaits p rst vju apri a pa-vald bas
l m jorg nos; republikas pils tu pa-vald b m b tiska teik-ana apri a pa-vald bu
funkciju izpild un att st bas pl nu izstr d utt.).

Apri a pa-vald bu izveido-anu ir kav jusi nesp ja valsts un pa-vald bu
l men vienoties par apri a pa-vald bu skaitu un kompetences apjomu, kas no valsts
tie- s p rvaldes iest d m un viet j m pa-vald b m tiek nodots apri a pa-vald b m.
Normat vajos ties bu aktos, kas paredz re ion lo pa-vald bu izveido-anu, ir ietverta
pretruna, jo paredz ta apri u pa-vald bu izveido-ana p c tam, kad b s skaidrs
kompetences apjoms, savuk rt teorij un praks -is jaut jums ir saist ts ar apri a
pa-vald bas teritori lo m rogu un institucion lo sist mu, kas pild s nodoto
kompetenci. No min t izriet, ka re ion lo pa-vald bu administrat vi teritori l
reforma tiks pabeigta tikai tad, ja vienlaikus tiks izpild ti abi iepriek- min tie
uzdevumi.

Apri a pa-vald bu izveido-ana ietver ne tikai jaut jumu par apri u skaitu un
apri a pa-vald bu stenoto kompetenci, bet ar , pirmk rt, prec zu inform ciju par
valsts p rvaldes funkciju apjomu, kas no ministrij m un viet j m pa-vald b m tiek
nodots apri a pa-vald b m; otrk rt, skaidr bu par apri a pa-vald bu l m jinstit ciju
izveido-anas k rt bu un administr cijas strukt ru; tre-k rt, prec zu tiesisko
regul jumu par apri a pa-vald bu attiec b m ar cit m valsts p rvaldes iest d m un
priv tperson m.

Efekt vu re ion lo pa-vald bu izveido-anai s kotn ji nepiecie-ams izv rt t
valsts, pa-i ministriju kompetenc eso- s, funkcijas, kuras b tu nepiecie-ams
decentraliz t, un viet jo pa-vald bu funkcijas, lai uz to pamata var tu veidot apri a
pa-vald bu kompetenci.

ANOTĀCIJA

Ikvienas demokrātiskās tiesiskās valsts pamatā ir tiespāvaldības sistēma. Padomju okupācija pārtrauca Latvijas pirmās tiespāvaldības sistēmas darbību līdz pat 1991. gadam, kad pēc valsts neatkarības atgāšanas aizsākās un joprojām turpinās demokrātiskās un efektīvās tiespāvaldības sistēmas veidošana.

Ja nebūtu notikusi padomju okupācijas pārtraukšana Latvijā, iespējams, būtu notikusi evolūcijas ceļš. Tomēr tā nenotika, tāpēc 1991. gadā bija nepieciešams strauji atjaunot Latvijas tiespāvaldības sistēmu, lai novrstu okupācijas sekas un valsts atgrieztos pie demokrātiskajiem pamatiem. Latvijas tiespāvaldības sistēmas reformāšana pēc neatkarības atjaunošanas ir nesaraucjami saistīta ar valsts iekšējo finansu resursu ietvaros šajā laikā nodrošināt iespējami elastīgu un pilnīgu vietējo lietu demokrātisko pārvaldi.

Promocijas darbu raksturoti Latvijas tiespāvaldības sistēmas demokratizācijas aktuālie valststiesību teorētiskie jautājumi, kā arī analizēti administratīvi teritoriālo un tiespāvaldības funkcionālo reformu juridiskie aspekti, kas Latvijas tiesību zinātnē līdz šim nav darīti.

Promocijas darbu pēta: 1) tiespāvaldības būtība un jēdziena *pašvaldība* izpratne daļēd tiesību doktrīnās un normatīvajās tiesību aktos ietvertās leģidatīvās, 2) tiespāvaldības kompetences institūcija, 3) tiespāvaldības sistēmas pilnveidošanas doktrīnārie pamati kopsakarībā ar tiespāvaldības reformu veidiem, 4) tiespāvaldības sistēmas pilnveidošanas juridiskie pamati salīdzinājumā ar pārvalstu pieredzi un kopsakarībā ar tiespāvaldības reformu veidiem ārvalstīs, teritoriālo, funkcionālo, institucionālo un politisko reformu, 5) Latvijas tiespāvaldības teritoriālo un funkcionālo reformu juridiskie aspekti tiespāvaldības sistēmas pilnveidošanas procesā.

Pētījuma rezultāti ir gūti apstiprinājumu tam, ka Latvijas tiespāvaldības sistēmas atjaunošana ir notikusi sasteigti, bez pienācīgas teorētiskās izpētes un tās darbības nepieciešami uzlabojumi. Analizējot doktrīnās atziņas, tiesu judikatūru un pārvalstu normatīvos tiesību aktus, ir sniegti praktiski ierosinājumi nepieciešamajiem Latvijas tiespāvaldības sistēmas uzlabojumiem un priekšlikumi normatīvo regulējuma pilnveidošanai.

PDF Complete

*Your complimentary use period has ended.
Thank you for using PDF Complete.*

[Click Here to upgrade to Unlimited Pages and Expanded Features](#)

kat t par pirmo – da veida p t jumu Latvij , kur ir
pa-vald bu sist mas pilnveido-anas pa mieni un
pied v ti ierosin jumi, kas balst ti uz nesen notiku-o pa-vald bu reformu pieredzi.
Promocijas darb ir formul ti priek-likumi turpm kai pa-vald bu reformu sekm gai
norisei.

Annotation

Die Grundlage von jedem demokratischen Rechtsstaat bildet das Selbstverwaltungssystem dieses Staates. Durch die sowjetische Okkupation wurde in Lettland die Arbeit des Selbstverwaltungssystems sogar bis 1991 unterbrochen, als nach der Wiederherstellung der Unabhängigkeit die Entwicklung eines demokratischen und effizienten Selbstverwaltungssystems in Gang gebracht wurde.

Wenn es die sowjetische Okkupation nicht gegeben hätte, würde die Entwicklung des Selbstverwaltungssystems in Lettland möglicherweise durch Evolution stattfinden. Jedoch ist es nicht so passiert, deshalb musste man 1991 das Selbstverwaltungssystem Lettlands dringend wiederaufbauen, um die Folgen der Okkupation zu beseitigen und zu den demokratischen Grundlagen des Staates zurückzukehren. Der Wiederaufbau des Selbstverwaltungssystems Lettlands nach der Wiederherstellung der Unabhängigkeit ist fest mit dem Wunsch verbunden, im Rahmen der vorhandenen Finanzmittel in einer kurzen Zeit eine möglichst flexible und lückenlose, demokratische Verwaltung von lokalen Angelegenheiten sicherzustellen.

Der Autor hat in seiner Promotionsarbeit die aktuellen theoretischen, staatsrechtlichen Fragen der oben erwähnten Demokratisierung des Selbstverwaltungssystems Lettlands charakterisiert, darunter mit der Analyse von rechtlichen Aspekten der verwaltungsterritorialen und funktionellen Reformen der Selbstverwaltung, was in der Rechtswissenschaft Lettlands noch nie gemacht worden ist.

Im Rahmen der Forschung hat der Autor: 1. das Wesen der Selbstverwaltung und die Bedeutung des Begriffes „Selbstverwaltung“ in verschiedenen Rechtsdoktrinen und in den Legaldefinitionen von Rechtsvorschriften erforscht; 2. den Sinn des Zuständigkeitsinstituts der Selbstverwaltung erforscht; 3. die doktrinellen Grundlagen der Optimierung des Selbstverwaltungssystems im Zusammenhang mit Arten der Selbstverwaltungsreformen erforscht; 4. die Rechtsgrundlagen der Optimierung des Selbstverwaltungssystems Lettlands im Vergleich zur ausländischen Erfahrung und im Zusammenhang mit den Arten der Selbstverwaltungsreformen ó Verwaltungs-, territorialen, funktioneller,

reform 6 erforscht; 5. systemisch die Rechtsaspekte
den Selbstverwaltungsreformen Lettlands im Prozess
der Optimierung des Selbstverwaltungssystems untersucht und charakterisiert.

Der Autor hat im Ergebnis der Forschung die Bestätigung erhalten, dass *der Wiederaufbau des Selbstverwaltungssystems Lettlands überhastet war, ohne ausreichende theoretische Untersuchung vorgenommen wurde und Optimierungen benötigt*. Im Ergebnis der Forschung werden aufgrund der Analyse von Doktrinen, Rechtssprechung und ausländischen Rechtsvorschriften praktische Empfehlungen bezüglich der notwendigen Optimierung des Selbstverwaltungssystems Lettlands und Vorschläge zur Vervollkommnung der Rechtsvorschriften gegeben.

Die Promotionsarbeit kann für die erste derartige Forschung in Lettlands angesehen werden, in der die Verfahren der Optimierung des heutigen Selbstverwaltungssystems Lettlands charakterisiert und Lösungen aufgrund der Erfahrung der unlängst durchgeführten Selbstverwaltungsreformen vorgeschlagen werden. In der Promotionsarbeit werden Zielstellungen für die weitere, erfolgreiche Durchführung von Selbstverwaltungsreformen formuliert.

Abstract

Every democratic law - bound state is based on its local government system. The Soviet occupation interrupted the functioning of the Latvian first local government system up to 1991, when after restoration of the state independence the efficiently functioning local government system commenced and is still developing.

But for the Soviet occupation, possibly, the local government system development in Latvia would happen evolutionally. However, that did not happen, therefore in 1991 it was necessary to renew the Latvian local government system fast in order to eliminate the occupation consequences and to bring the state back to the fundamentals of democracy. Reformation of the Latvian local government system after restoration of independence is inseparably linked with a desire to ensure within the framework of available financial resources the possibly flexible and democratic administration of completely local affairs.

The author in the Thesis has characterized the topical state legislation theoretical issues of democratization of the abovementioned system of local government in Latvia, inter alia, by analyzing the legal aspects of the administrative ó territorial and local government functional reforms, which in Latvian jurisprudence had not been done up to this time.

Within the framework of the research the author has: 1. Studied the essence of local government and the perception of the "local government" notion in various legal doctrines and legal definitions included in legislative instruments. 2. Studied the notion of the local government competence institution. 3. Studied the local government system improvement doctrinal fundamentals in connection with the types of the local government reforms. 4. Studied the legal frameworks of the Latvian local government system improvement in comparison with foreign experience and in connection with the types of the local " government reforms " administration, territorial, functional, institutional and political reform. 5. Systematically studied and characterized the legal aspects of the Latvian local government territorial and functional reforms in the local government system improvement process.

The author as a result of the study has drawn confirmation that restoration of the Latvian local government system happened hastily without proper theoretical

PDF Complete

*Your complimentary use period has ended.
Thank you for using PDF Complete.*

[Click Here to upgrade to Unlimited Pages and Expanded Features](#)

needs corrections. As a result of research, having law and foreign legislative instruments, the author provides practical suggestions on necessary improvements of the Latvian local government system and proposals on improvement of statutory regulation.

The Thesis can be considered as the first research of this type in Latvia, which delivers characteristics of the nowadays Latvian local government system improvement methods and provides suggestions based on the experience of recent reforms of the Latvian local governments. The Thesis offers formulated assumptions on the successful process of further local government reforms.

PDF Complete

Your complimentary use period has ended.
Thank you for using PDF Complete.

[Click Here to upgrade to Unlimited Pages and Expanded Features](#)

Аннотация

1991 ,

1991

ó

ó

: 1.

« »

2.

. 3.

. 4.

ó

*Your complimentary
use period has ended.
Thank you for using
PDF Complete.*

[*Click Here to upgrade to
Unlimited Pages and Expanded Features*](#)

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS, NORMATĪVO TIESĪBU AKTU UN JURIDISKĀS PRAKSES SARAĶSTS

Literatūra

1. *Atskaņu chronika. Ditleba Alnpeķes «Rīmju chronika»*. Atdzejojis J. Saiva. R ga: R gas paraugtipogr fija, 1993.
2. Aug–kalns J. R gas pils tas pa–vald bas v l –anas l dz Latvijas valsts nodibin –anai // *Latvijas Pilsētu savienības rakstu krājums I*. R ga: Latvijas Pils tu savien bas izdevums, 1930.
3. Briede J., Danovskis E. Publisko ties bu subjektu civiltiesiskais statuss // *Jurista Vārds*, 2012. gada 14. febru ris.
4. B meisters K. Pils tu pa–vald bas likumprojekta galvenie str dus jaut jumi // *Pašvaldības Balss*, 1924. gada j nijs, Nr. 3.
5. Cipeliuss R. *Vispārējā mācība par valsti*. R ga: AGB®, 1998.
6. ep ne I., Statkus S. Pa–vald bas teritorijas pl nojums k pa–uma ties bu aprobefojums // *Jurista Vārds*, 2005. gada 1. febru ris, Nr. 4 (359).
7. Di–lers K. *Ievads administratīvo tiesību zinātnē*. R ga: Tiesu namu a ent ra, 2002.
8. Di–lers K. *Latvijas valsts orgāni un viņu funkcijas*. R ga: Tiesu namu a ent ra, 2004.
9. Ducmanis K. *Iz Baltijas provinču tiesībām*. R ga: P. B rzi a gr matu p rdotavas apg d b , 1913.
10. Eiropas Konvents. *Projekts. Eiropas Konstitūcijas Līgums*. 2003. gada 13. j nijs. Luksemburga: Eiropas Kopienu Ofici lo publik ciju birojs, 2004.
11. Gr ns J. *Kurzemes un Zemgales hercogistes satversme*. R ga: Valters un Rapa, 1927.
12. G tmanis A. *Kā saimnieko lauku pašvaldības*. R ga: Latvijas valsts un pa–vald bu darbinieku biedr bas izdevums, 1931.
13. *Ievads politikā. Politika un tiesības*. Red. fi. Ozoli a. R ga: Zvaigzne ABC, 1998.
14. *Indriķa Livonijas chronika*. Tulkojis J. Krip ns. R ga: R gas paraugtipogr fija, 1993.
15. Jansone D., Reinholde I., Ulnic ne I. *Latvijas publiskā pārvalde*. R ga: Latvijas Universit te, 2002.
16. Jaunzeme K. Latvijas pa–vald bas k valsts p rvaldes subjekti // *Jurista Vārds*, 2006, Nr. 5 (408).
17. Jaunzeme K. Viet jo pa–vald bu institucion l sist ma // *Jurista Vārds*, 2009, Nr. 36 (579).
18. Jaunzeme K. Pa–vald bu saisto–ie noteikumi ó vai vienm r tiesiski // *Jurista Vārds*, 2005, Nr. 42 (397).
19. Jaunzeme K. Pa–vald bas k valsts p rvaldes subjekti // *Jurista Vārds*, 2006, Nr. 5 (408).
20. Jaunzeme K., Stucka A. Rajonu pa–vald bu reorganiz cijas aktu lie jaut jumi // *Jurista Vārds*, 2009, Nr. 10 (553).
21. Jundzis T. *Tiesību reformas tautas Atmodas periodā. 10. nodaļa. Latvijas tiesību vēsture (1914–2000)*. M c bu gr mata juridiskaj m augstskol m un fakult t m. R ga: LU flurn la «Latvijas V sture» fonds, 2000.
22. *Juridisko terminu vārdnīca*. Autoru kolekt vs I. Krasti a vad b . R ga: Nordik, 1998.
23. Kaudz te R., Kaudz te M. *Mērnīeku laiki*. R ga: Zvaigzne ABC, [1997].
24. Landers K. *Latvijas vēsture. XIX. Gadu simtenis. Trešā daļa*. P terburga: «Imantas apg d ba», 1909.

14. Rīga, XI. Rīga: A. Gulbja apgāds, 1934-1935.
15. Rīga, XV. Rīga: A. Gulbja apgāds, 1937.
16. Rīga, XVI. Rīga: A. Gulbja apgāds, 1937-1938.
28. *Latviešu konversācijas vārdnīca*, XVIII. Rīga: A. Gulbja apgāds, 1938-1939.
29. *Latviešu konversācijas vārdnīca*, XXI. Rīga: A. Gulbja apgāds, 1940.
30. *Latvju enciklopēdija: otrais sējums*. Redaktors T. Štebe A. Stokholma: Apgāds Trīs Zvaigznes, 1950-1951.
31. Kalacs J. Valsts varas uzraudzība par pilsonu pašvaldību orgānu darbību Latvijā // *Jurists*, 1933. gada novembris/decembris, Nr. 8/9 (51/52).
32. Kants I. *Tīrā prāta kritika*. Rīga: Zinātne, 2011.
33. Krūmiņa I. Pašvaldības un Satversme // *Satversmes reforma Latvijā: par un pret*. Sociāli ekonomiskā pētījumu institūta «Latvija» organizācija ekspertu seminārs, 1995. gada 15. jūnijā, materiāli. Rīga: SIA «N.I.M.S.».
34. Ķuzis J. Latvijas pilsonu pašvaldības un likumdošana // *Pašvaldības Balss*, 1928. gada novembris, Nr. 9.
35. *Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa. Cilvēka pamattiesības*. Autoru kolektīvs prof. Ringolda Balofa zinātniskā vadība. Rīga: Latvijas Valsts tiesnešs, 2011.
36. *Latvija skaitļos. 1936*. Valsts Statistikas pārvaldes izdevums. Rīga: R. Bērziņa grāmatu spiestuve, 1937.
37. *Latvijas zemju robežas 1000 gadus*. Andris Caune un autoru kolektīvs. Rīga: Latvijas vēstures institūts, 1999.
38. Lazdiņš – J. Parafu tiesības Latvijas teritorijā līdz 13. gs. // *Tiesību spogulis. Zinātnisko rakstu krājums tiesību teorijā un vēsturē. Dr. iur. S. Osipovas zinātniskā redakcija*. Rīga: Biznesa augstskola Turība, 1999.
39. Lazdiņš – J. *Latvijas tiesību vēsture (1914–2000)*. 6. nodaļa. *Tiesības autoritārā režīma laikā (1934–1940)*. Mācību grāmata juridiskajam augstskolam un fakultātem. Rīga: LU flūrnāla «Latvijas Valsts tiesnešs» fonds, 2000.
40. Lazdiņš – J. *Latvijas tiesību vēsture (1914–2000)*. 8. nodaļa. *Nacistiskās Vācijas okupācijas periods Latvijas tiesībās (1941–1945)*. Mācību grāmata juridiskajam augstskolam un fakultātem. Rīga: LU flūrnāla «Latvijas Valsts tiesnešs» fonds, 2000.
41. Lābers D. A., sadarbībā ar Biere I. *Ministru kabinets*. Rīga: Tiesiskās informācijas centrs, 1998.
42. Lutzavs A. *Baltijas pašvaldība un zemju projekti*. Rīga: R. Lukina apgāds, 1915.
43. Leins V. I. *Valsts un revolūcija*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2010.
44. *Mainoties saglabājies, dažādā Latvijā*. Krastiņš – O., Vanags E., Vanags I. u.c. Rīga: Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde, 2008.
45. Millers V., Stumbiņa E., Buveide V. *Padomju valststiesības*. 2. nodaļa. *Padomju tiesības*. V. Millera un E. Meitiņa redakcijā. Rīga: Zvaigzne, 1978.
46. Mucinieks P. Pilsonu pašvaldību tiesības izdot saistošus noteikumus // *Pašvaldības Darbs*, 1937.
47. Mucinieks P. *Latvijas pašvaldību iekārta*. Pilsonu pašvaldību likums. Rīga: L.U. Studentu padomes grāmatnīcas izdevums, 1938.
48. Mucinieks P. *Zinātne tēvzemei divdesmit gados 1918–1938*. Rīga: Latvijas Universitāte, 1938.
49. Našionis J. *Administratīvās tiesības*. Rīga: Latvijas Valsts tiesnešs, 2003.
50. Neimanis J. *Ievads tiesībās*. Rīga: zv. adv. J. Neimanis, 2004.
51. *Okupētās Latvijas administratīvi teritoriālais iedalījums: Vēsturiskās uzziņas un pārvaldes iestāžu arhīvu fondu rādītājs (1940–1941, 1944–1990)*. Zinātniska arhīvu rokasgrāmata. Rīga: Latvijas Valsts arhīvu direkcija, 1997.
52. Osipova S. *Libekas pilsētas tiesības un to izplatība Austrumeiropā*. Rīga: Latvijas Universitāte, 1997.
53. Osipova S. Namnieku tiesību avoti un komentāri. Pilsonu tiesību vēstures pārskats. // *Latvijas tiesību avoti. Teksti un komentāri. Seno paražu un Livonijas tiesību avoti 10. gs.–16. gs.*

- profesora, Tiesību teorijas un politikas zinātņu katedras vadītāja: A/S Poligrāfists, 1998.
53. Rags Z. *Tiesību spoguļi. Zinātnisko rakstu krājums tiesību teorijā un vēsturē. Dr. iur. S. Osipovas zinātniskā redakcija.* Rīga: Biznesa augstskola Turība, 1999.
55. *Pašvaldības balss.* Rīga: Latvijas Pilsētu savienība, 1934, Nr. 7/8.
56. *Pašvaldību darbinieks.* Rīga: Rīgas pilsētas darbinieku biedrības izdevums, 1935. gada jūnijs, Nr. 6.
57. *Pašvaldības Latvijā.* Bunkšs J., Dobelniece I., Kramiņš A. u. c. Rīga: Izglītība, 1994.
58. Pīlis A. *Latvijas administratīvi teritoriālā iedalījuma reforma.* Maģistra darbs. Rīga: Latvijas Universitāte, 1999.
59. Plekšins A. Pilsētu pašvaldību tiesību izdotais noteikums // *Pašvaldības Balss*, 1936, Nr. 12.
60. Priekšlikums par zemstāmu Latviešu Izglītības biedrību // *Līdzums*, 1914. gada 31. janvāris, Nr. 9.
61. Pīlis M. *Satversmes grozījumu priekšlikumi pašvaldību tiesību nostiprināšanai. Pašvaldības un Satversmē. Satversmes reforma Latvijā: par un pret.* Sociāli ekonomisko pētījumu institūta «Latvija» organizācija ekspertu semināra Rīga, 1995. gada 15. jūnijs, materiāli. Rīga: SIA «N. I. M. S.».
62. Pīlis M. *Pašu valdība. Latvijas pašvaldību pieredze, idejas un nākotnes redzējums.* Rīga: SIA «Jelgavas tipogrāfija», 2010.
63. Rags Z. *Pašvaldības un to darbības tiesiskais pamats demokrātiskā valstī (izmantojot Latvijas pieredzi).* Rīga: «P&Ko», 1998.
64. Rags Z. *Latvijas Republikas Pašvaldību tiesības.* Rīga: P&K, 2002.
65. Rags Z. Kāds mēs būtu pašvaldību tiesiskā valstī // *Latvijas Vēstnesis*, 2003. gada 23. oktobris, Nr. 148 (2913).
66. Rags Z. Vai padomju centrālisms Latvijā joprojām dzīvs // *Jurista Vārds*, 2006. gada 16. maijs, Nr. 19 (422).
67. *Rīgas pilsētas gada grāmata 1931 gadam. Pirmais gada gājums.* Rīga: Rīgas pilsētas valdes izdevums, 1931.
68. Rodiņa A. *Konstitucionālās sūdzības teorija un prakse.* Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2009.
69. Sinajskis V. *Latviešu senā sabiedriskā iekārta tautas dziesmu spoguļi.* Tautas vēsturei. Rīga: Grāmatu apgādniece A. Gulbis, 1938.
70. Skujenieks M. *Vietējā pašvaldība Baltijā.* Maskava: Rīgas Tipogrāfija-Litogrāfija, 1916.
71. Smilga V. Pagastu pašvaldību sākumi. *Pašvaldību dzīve.* 1935, Nr. 27; 28; 31.
72. Straubergs J. *Rīgas vēsture.* Rīga: Grāmatu draugs, 1937.
73. Stucka A. Par pašvaldību darbības pārraudzību // *Jurista Vārds*, 2001, Nr. 12.
74. Stucka A. Par atbildību pašvaldībās // *Jurista Vārds*, 2002, Nr. 20 (253).
75. Stucka A. Par pašvaldības lēmumiem // *Jurista Vārds*, 2002, Nr. 12 (245).
76. Stucka A. Administratīvais process pašvaldībās: problēmas un risinājumi // *Jurista Vārds*, 2004, Nr. 15 (320).
77. Stucka A. Kāds būs jaunais pašvaldību likums // *Jurista Vārds*, 2004. gada 27. janvāris, Nr. 3 (308).
78. Stucka A. Kāds var būt krāpnieciskais regulējums // *Jurista Vārds*, 2009. gada 28. aprīlis, Nr. 17 (570).
79. Stucka A. *Administratīvās tiesības.* Otrs, papildināts un pārstrādāts izdevums. Rīga: Juridiskā koledža, 2009.
80. Tēde. *Latvijas vēsture 1914–1940. Valsts tapšana un suverēnā valsts.* Stokholma: Daugava, 1976.
81. Tīnīns P., Tīņe I. Reģionālās politikas atspoguļojums Latvijas ekonomisko rajonu veidošanā (50670 gadi) // *Latvijas Arhīvi*, 1997, Nr. 4.

- sture. *Vidzemes pagastu pašvaldības*. Rīga: Iekšlietu ministrijas
ums, 1937.
- s un avoti I. Rīga: Grāmatu pagādniecība A. Gulbis. 1938.
84. Torgans K. Juridiskās personas atbildības atšķirības no publiskās personas civiltiesiskās atbildības // *Politika un tiesības. Tiesību un juridiskās prakses ilgtspējīgā attīstība. Rakstu krājums*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2012. gada 31. augusts.
 85. Valters P. *Valsts un tiesību vēsture jēdzienos un terminos*. Rīga: Divergens, 2001.
 86. Vanags E., Vilka I. *Pašvaldību darbība un attīstība*. Rīga: Latvijas Universitātes Akadēmiskais apgāds, 2005.
 87. Vanags E., Vanags I., Krastiņš O. *Pašvaldību pirmais pašvērtējums*. Rīga: Latvijas Statistikas institūts, 2006.
 88. Vedins I. *Loģika. Mācību grāmata augstskolām*. Rīga: Avots, 2000.
 89. Vedins I. *Zinātne un patiesība*. Rīga: Avots, 2008.
 90. Vildbergs H. J. (Hans Jürgen Wildberg), Feldhūter G. *Atsauces Satversmei: mācību līdzeklis*. Rīga: Latvijas Universitāte, 2002.
 91. Zeids T. *Administratīvi teritoriālās iekārtas attīstība. Latvijas padomju enciklopēdija*. Rīga: «B.i.v.», 1984.
 92. Zvertis Kr. Pašvaldības autoritāte valstī // *Pašvaldības Darbs*, 1938. gada maijs, Nr. 5.
 93. Andreas G. *Wissenschaft und Wahn: Kant, Darwin, Einstein*. Norderstedt: GRIN, 2011.
 94. Badura P., Breuer R., Danwitz T., Krebs W., Kunig P., Ruland F., Schmidt-Assmann E., Schoch F. *Besonderes Verwaltungsrecht*. Berlin: De Gruyter Rechtswissenschaften Verlags, 2005.
 95. Beck B. E. *Kommunale Unternehmen zwischen Selbstverwaltungsgarantie und Europarecht. Gemeindliche Unternehmen Bayerns im Spannungsfeld zwischen Selbstverwaltungsgarantie des Grundgesetzes und Wettbewerbsfähigkeit des Gemeinschaftsrechts*. Frankfurt am Main: Peter Lang Europäischer Verlag der Wissenschaften, 2001.
 96. Becker E. *Gemeindliche Selbstverwaltung. Erster Teil. Grundzüge der gemeindlichen Verfassungsgeschichte*. Berlin, 1941.
 97. Bielzer L. *Perzeption, Grenzen und Chancen des Subsidiaritätsprinzips im Prozess der Europäischen Einigung: Eine international vergleichende Analyse aus historischer Perspektive*. Münster: GESIS, 2003.
 98. Blickle P. *Theorien kommunaler Ordnung in Europa*. München: R. Oldenbourg, 1996.
 99. Borchmann M., Breithaupt D., Kaiser G. *Kommunalrecht in Hessen*. 3. Auflage. Stuttgart: Deutscher Gemeindeverlag, 2006.
 100. Brüning Chr., Vogelgesang K. *Die Kommunalaufsicht. Aufgaben – Rechtsgrundlagen – Organisation*. 2., völlig neue bearbeitete und wesentlich erweiterte Auflage. Berlin: Erich Schmidt Verlag, 2009.
 101. Burgi M. *Kommunalrecht*. 3. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2010.
 102. Geis M. E. *Kommunalrecht*. 2., neue bearbeitete Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2011.
 103. Gneist R. *Verwaltung, Justiz, Rechtsweg, Staatsverwaltung und Selbstverwaltung nach englischen und deutschen Verhältnissen: Mit besonderer Rücksicht auf Verwaltungsreformen und Kreis-Ordnungen in Preussen*. Berlin: Verlag von Julius Springer, 1869.
 104. Hatschek J. *Die Selbstverwaltung in politischer und juristischer Bedeutung*. Leipzig: Verlag von Duncker & Humblot, 1898.
 105. Hille D. *Die neue Kommunalverwaltung. Band 7: Grundlagen des kommunalen Beteiligungsmanagements. Kommunale Unternehmen gründen, steuern und überwachen*. 1. Auflage. München: Jehle Rehm, 2003.
 106. Hoke R. *Österreichische und deutsche Rechtsgeschichte*. Wien, Köln, Weimar: Böhlau Verlag, 1992.
 107. Ipsen J. *Allgemeines Verwaltungsrecht*. 7., neue bearbeitete Auflage. München: Verlag Franz Vahlen, 2011.

- Entstehung, Wandel und Neubestimmung unter besonderer
über die Gemeinden. Tübingen: Mohr Siebeck, 2000.
lokalen Demokratie. Modernisierungs- und Reformmodelle.
Frankfurt/Main: Campus Verlag, 2004.
110. Kommunalbrevier Rheinland-Pfalz. Herausgegeben von den kommunalen Spitzenverbänden Rheinland-Pfalz: Gemeinde- und Städtebund Landkreistag Städtetag. 10. Auflage, Mainz: Deutscher Gemeindeverlag GmbH, 1994.
 111. Lissack G. *Bayerisches Kommunalrecht*. 3. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2009.
 112. Löwer W. Artikel 28 // Grundgesetz. Kommentar. Band 1: Präambel bis Art. 69. 6., neubearbeitete Auflage. München: C. H. Beck Nördlingen, 2012.
 113. Maurer H. *Allgemeines Verwaltungsrecht*. 18. Auflage. München: Verlag C. H. Beck, 2011.
 114. Muthorst O. *Grundlagen der Rechtswissenschaft. Methode – Begriff – System*. München: Verlag C. H. Beck, 2011.
 115. Napiersky J. G. L. *Die Quellen des Rigischen Stadtrechts bis zum Jahr 1673 / Herausgegeben von J. G. L. Napiersky*. Riga: J. Deubner, 1876.
 116. Raschauer B. *Allgemeines Verwaltungsrecht*. 2. aktualisierte Auflage. Wien: Springer-Verlag, 1998.
 117. Riederle M. W. *Kommunale Spitzenverbände im Gesetzgebungsverfahren. Ihre rechtliche Stellung am Beispiel des Freistaats Bayern*. Heidelberg: C. F. Müller Juristischer Verlag, 1995.
 118. Schirmer B. *Konstitutionalisierung des englischen Verwaltungsrecht: Einfluss des Human Rights Act auf den «judicial review»*. Göttingen: V&R, 2007.
 119. Schrameyer M. *Das Verhältnis von Bürgermeister und Gemeindevertretung*. Berlin: Erich Schmidt Verlag GmbH & Co, 2006.
 120. Schmidt T. I. *Kommunalrecht*. Tübingen: Mohr Siebeck, 2011.
 121. Sobota K. *Das Prinzip Rechtsstaat: verfassungs- und verwaltungsrechtliche Aspekte*. Tübingen: Mohr Siebeck, 1977.
 122. Stein L. fon. *Handbuch der Verwaltungslehre und des Verwaltungsrechts*. Stuttgart: Verlag der Cotta'sche Buchhandlung, 1870.
 123. Tschannen P. *Systeme des Allgemeinen Verwaltungsrechts*. Bern: Stämpfli Verlag, 2008.
 124. Wimmer N. *Dynamische Verwaltungslehre. Ein Handbuch der Verwaltungsreform*. Wien: Springer Verlag, 2004.
 125. Breuillard M. *L'Administration locale en Grande-Bretagne entre centralisation et régionalisation*. Paris: L'Harmattan, 2000.
 126. Dantonel-Cor N. *Droit des collectivités territoriales*. Nancy: BRÉAL, 2007.
 127. Jacqué J. P. *Droit constitutionnel et institutions politiques*. Paris: Dalloz, 2000.
 128. Rouault M. C. *L'intérêt communal*. Lille: Presses Universitaires de Lille, 1991.
 129. Tocqueville A. *De la Démocratie en Amérique; Souvenirs; L'Ancien Régime et la Révolution*. Paris: Robert Laffont, 2002.
 130. Ballard A. *The English Borough in the Twelfth Century*. Cambridge: University Press, 1914.
 131. Beksta A., Petkevicius A. *Decentralization: Experiments and Reforms*. Edited by Tamás M. Horváth. Budapest: Local Government and Public Service Reform Initiative. 2000.
 132. Benz A., Meincke A. *Sub-National Government and Regional Governance in Germany. State and Local Government Reforms in France and Germany. Divergence and Convergence*. Hoffman-Martinet V., Wollmann H. (Eds.). Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 2006.
 133. Blanc L. *The History of Ten Years, 1830–1840. Vol. 1*. London: Chapman and Hall, 1845.
 134. Burrill A. M. *A Law Dictionary and Glossary*. New York: Baker, Voorhees & Co, 1867.
 135. Caiden E. G. *Administrative Reform*. Chicago: Aldine, 1969.
 136. Caulfield J., Larsen H. O. *Local Government at the Millennium*. Opladen [Germany]: Leske + Budrich, 2002.

- ment Today. Manchester, UK; New York: Manchester University
exclusively in the USA by Palgrave, 2009.
w. New York: Oxford University Press, 2012.
139. *Decentralization and Local Democracy in the World: First Global Report by United Cities and Local Government*. Barcelona: United Cities and Local Government, 2008.
 140. Dollery B. E., Robotti L. *The Theory and Practice of Local Government Reform*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited, 2008.
 141. Elckok H. *Local Government. Politicians, Professionals and the Public in Local Authorities*. London: Methuen & Co. Ltd., 1982.
 142. Gierke O. *Community in Historical Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press, 1990.
 143. Gierke O. *Natural Law and the Theory of Society, 1500 to 1800*. New Jersey: The Lawbook Exchange, Ltd. in Clark, 2001.
 144. Goodnow F. J. *Comparative Administrative Law: An Analysis Of The Administrative Systems, National and Local, of the United States, England, France and Germany*. New Jersey: The Lawbook Exchange, 2005
 145. Gray. C. B. *The Methodology of Maurice Haurio: Legal, Sociological, Philosophical*. Amsterdam and New York: Rodopi, 2010.
 146. Gray V., Eisinger P. *American States and Cities*. New York: Harper Collins Publishers, 1991.
 147. Gustafsson L., Svensson A. *Public Sector Reform in Sweden*. Sweden: Liber ekonomi, 1999.
 148. Hamlin A. P. The Idea of Welfare and the Welfare State // *Public Finance and Management*, 8(2), 2008.
 149. Hirsch J. *The Apparatus of the State, the Reproduction of Capital and Urban Conflicts: Urbanization and Urban Planning in Capitalist Society*. London: Taylor & Francis, 1981.
 150. Jones L., Guthrie J., Steane P. *Learning from International Public Management Reform*. Oxford: Elsevier Science Ltd., 2001.
 151. Margadant T. *Urban Rivalries in the French Revolution*. New Jersey: Princeton University Press, 1992.
 152. Morgan D. R., Robert E. *England Managing Urban America*. New Jersey: Chatman House Publishers, Inc., Chatham, 1996.
 153. Nemeč J., Bercik P., Kuklis P. *Decentralization: Experiments and Reforms*. Edited by Tamás M. Horváth. Budapest: Local Government and Public Service Reform Initiative, 2000.
 154. Parsons T. *The Social System*. London: Taylor & Francis Group, 2005.
 155. Pollit C., Bouckaert G. *Public Management Reform: A Comparative Analysis*. Oxford: Oxford University Press, 2004.
 156. Peters B. G., Savoie D. J. *Governance in the Twenty-first Century: Revitalizing the Public Service*. Quebec: Canadian Centre for Management Development, 2000.
 157. Sahni P., Vayunandan E. *Administrative Theory*. New Delhi: PHI Learning Private Limited, 2010.
 158. Smith B. National and Local Democracy: Lessons from the 'Third Wave' of Democratization // *New Challenges in Local and Regional Administration*. Edited by I. M. Barlow, D. Wastl-Walter. Aldershot: Ashgate, 2004.
 159. Stevenson S. M. *Understanding local government*. Newark, NJ: LexisNexis, 2009.
 160. Tšaparnien D., Lazauskien A. Local Government in Lithuania // *Local Government in the Member States of the European Union: A Comparative Legal Perspective*. Editor: Angel-Manuel Moreno. Madrid: National Institut of Public Administration, 2012
 161. *Territorial Consolidation Reforms in Europe*. Edited by P. Swianiewicz. Budapest: Local Government and Public Service Reform Initiative, 2010.
 162. Tocqueville A. *Democracy in America*. New York: The library of America, 2004.
 163. Vetter A. *Local Politics: A Resource for Democracy in Western Europe? Local Autonomy, Local Integrative Capacity, and Citizens' Attitudes toward Politics*. Plimouth: Lexington Books, 2007.

- democracy versus efficiency? Comparing local government reforms
Local Government in Europe. Closing the Gap between
Norbert Kersting, Angelika Vetter (eds.). Opladen: Leske +
Budrich, 2003.
165. Wollmann H. *Evaluation in Public Sector Reform: Concepts and Practice in International Perspective*. Cheltenham/Northampton: Edward Elgar Publishing Limited, 2003.
166. *Административное право зарубежных стран.* /
. . . . : , 2003.
167. В . *Административное право Франции.* : , 1973.
168. *Энциклопедический словарь.* XXVIII. : ,
- : , 1900.
169. . . . *Начала русского государственного права. Т. 3: Органы местного управления.* - : , 1883.
170. . *Административная наука.* : , 1980.
171. . *Общее учение о государстве.* - : ,
2004.
172. . *Очерки истории государства и права Латвии в XI-XIX веках: эпоха феодализма и домонополистического капитализма.* : , 1980.
173. . . *Общее учение о государстве.* , 1908 ó 1909 .
, 1909.
174. . *Великие правовые системы современности. 2-*
: , 2010.
175. . *Новое учение о государстве.* - : . , 1905
176. . „ . „ . . *Основы курса истории России.* :
, 2010.
177. . . *Английское местное управление: Изложение внутреннего управления Англии в его историческом развитии и современном состоянии. Том 1.* - :
, 1907.
178. - . . *Речи. Трактаты Серия.* : ,
1995.
179. . . *Теория компетенции.* : [b.i.v.], 2004.
180. . . *Общее учение о праве и государстве. 2-* . : . -
. . . , 1911.
181. . . *Юридическое лицо публичного права.* : , 2007.
182. . . *Государственное и муниципальное управление.* : ,
2005.

Normatīvie tiesību akti un politikas plānošanas dokumenti

1. Latvijas Tautas padomes politisk platforma // *Pagaidu Valdības Vēstnesis*, 1918. gada 14. decembris, Nr. 1.
2. Latvijas pagastu satversmes pagaidu likums // *Likumu un valdības rīkojumu krājums*, 1919, Nr. 1.
3. Likums «Par pagasta padomju v l –an m» // *Likumu un valdības rīkojumu krājums*, 1922, Nr. 4.
4. Likums «Par apri ū pa–vald bu» // *Likumu un valdības rīkojumu krājums*. 1927.
5. Likums par pagastu pa–vald bu // *Likumu un noteikumu sakopojums pagastu pašvaldībām*. Iek-lietu ministrijas Pa–vald bu departamenta izdevums, 1937.
6. Par tautas pa–vald bu sist mas izveido–anu: LPSR AP l mums // *Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs*, 1990. gada 10. marts, Nr. 10.

- «Par pagastu pa-vald bu» un «Par pils tu pa-vald bu» sp k
ims, 1991. gada 24. apr lis // <http://www.likumi.lv/doc.php?>
8. Par Latvijas Republikas likuma «Par Latvijas Republikas administrat vo teritoriju izveido-anu un apdz voto vietu statusa noteik-anu» sp k st -an s k rt bu: LR Augst k s Padomes l mums, 1991. gada 6. j nijs // <http://www.likumi.lv/doc.php?id=67939>.
 9. Par Latvijas Republikas administrat vi teritori l iedal juma reformas komisiju: LR Augst k s Padomes Prezidija l mums, 1991. gada 24. oktobris // <http://www.akti.lv/naiser-/text.cfm?Key=0128041991102432769>.
 10. Par pagastu pa-vald bu: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Zi notajs*, 1991, Nr. 25. Sp k neeso-s.
 11. Par pils tu pa-vald bu: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Zi notajs*, 1991, Nr. 25. Sp k neeso-s.
 12. Par Latvijas Republikas administrat vo teritoriju izveido-anu un apdz voto vietu statusa noteik-anu: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Zi notajs*, 1991, Nr. 29. Sp k neeso-s.
 13. Par rajona pa-vald bu: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Zi notajs*, 1992, Nr. 8. Sp k neeso-s.
 14. Par galvaspils tas R gas pa-vald bu: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Zi notajs*, 1992, Nr. 26. Sp k neeso-s.
 15. Administrat vi teritori l s reformas likums: LR likums // *Latvijas V estnesis*, 1998. gada 21. oktobris. Nr. 322/325. Sp k neeso-s.
 16. Groz jumi Administrat vi teritori l s reformas likum : LR likums // *Latvijas V estnesis*, 2005. gada 5. oktobris, Nr. 158 (3316). Sp k neeso-s.
 17. Groz jumi Administrat vi teritori l s reformas likum : LR likums // *Latvijas V estnesis*, 2005. gada 5. oktobris, Nr. 158 (3316). Sp k neeso-s.
 18. Teritorijas pl no-anas likums: LR likums // *Latvijas V estnesis*, 2002. gada 12. j nijs, Nr. 88 (2663). Sp k neeso-s.
 19. Latvijas Republikas Satversme: LR likums // *Latvijas V estnesis*, 1993. gada 1. j lijs, Nr. 43.
 20. Groz jumi Latvijas Republikas Satversm : LR likums // *Latvijas V estnesis*, 1998. gada 23. novembris, Nr. 308/312 (1369/1373).
 21. Groz jumi Latvijas Republikas Satversm : LR likums // *Latvijas V estnesis*, 2002. gada 24. maijs, Nr. 70 (2645).
 22. Par pievieno-anos 1985. gada 15. oktobra Eiropas hartai «Par viet jo pa-vald bu»: LR AP l mums, 1992. gada 11. marts // <http://www.likumi.lv/doc.php?id=65419>.
 23. Par 1985. gada 15. oktobra Eiropas Viet jo pa-vald bu hartu: LR likums // *Latvijas V estnesis*, 1994, Nr. 37 (522).
 24. Par pa-vald b m: LR likums // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Zi notajs*, 1994, Nr. 116231.
 25. Groz jumi likum «Par pa-vald b m»: LR likums // *Latvijas V estnesis*, 1997. gada 13. novembris, Nr. 306/307 (1021/1022).
 26. Groz jumi likum «Par pa-vald b m»: LR likums // *Latvijas V estnesis*, 1998, Nr. 299/304 (1360/1365).
 27. Groz jumi likum «Par pa-vald b m»: LR likums // *Latvijas V estnesis*, 2005. gada 2. marts, Nr. 36 (3194).
 28. Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likums: LR likums // *Latvijas V estnesis*, 2008. gada 30. decembris, Nr. 202 (3986).
 29. Groz jumi Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likum : LR likums // *Latvijas V estnesis*, 2011. gada 23. decembris, Nr. 202 (4600).
 30. Republikas pils tas domes un novada domes v l -anu likums: LR likums // *Latvijas V estnesis*, 1994. gada 13. janv ris, Nr. 10 (141).

- novada domes deput ta statusa likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, Nr. 39 (170).
33. Civilst vok a aktu likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2005. gada 1. apr lis, Nr. 52 (3210).
34. Darba likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2001. gada 6. j lijs, Nr. 105 (2492).
35. Par ietekmes uz vidi nov rt jumumu: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1998. gada 30. oktobris, Nr. 322/325 (1383/1386).
36. Par pa–vald bu budfletiem: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1995. gada 18. apr lis, Nr. 59 (342).
37. Par pa–vald bu finansu izl dzin –anu: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 1998. gada 18. marts, Nr. 72 (1133).
38. Par R gas rajona ekavas pagasta padomes atlai–anu: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 28. maijs, Nr. 82 (3866).
39. Rajonu pa–vald bu reorganiz cijas likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 9. j lijs, Nr. 104 (3888).
40. Re ion l s att st bas likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2002. gada 9. apr lis, Nr. 53 (2628).
41. Groz jumi Re ion l s att st bas likum : LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2006. gada 4. j lijs, Nr. 103 (3471).
42. Sabiedrisk transporta pakalpojumu likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2007. gada 4. j lijs, Nr. 106 (3682).
43. Valsts p rvaldes iek rtas likums: LR likums // *Latvijas Vēstnesis*, 2002. gada 21. j nijs, Nr. 94.
44. Latvijas Republikas 10. Saeimas 2011. gada 3. marta s des l mums «Par pl no–anas re ionu nepiecie–am bu» // <http://www.saeima.lv/lv/transcripts/view/47>.
45. Iek–lietu ministrijas nolikums: MK noteikumi Nr. 240 // *Latvijas Vēstnesis*, 2003. gada 13. maijs, Nr. 70.
46. Noteikumi par tr kumu nov r–anu C su rajona pa–vald bas reorganiz cijas pl n : MK noteikumi Nr. 1183 // *Latvijas Vēstnesis*, 2009. gada 20. oktobris, Nr. 166 (4152).
47. R gas pils tas pa–vald bas nolikums: Saisto–ie noteikumi Nr. 114 (prot. Nr. 50, 1. §) // http://www.riga.lv/NR/rdonlyres/C8F4B67C-1E41-4838-A2DD-D1FB24AF681E/36912/Saistotie_noteikumi_Nr114.doc.
48. International Guidelines on Decentralization and Access to Basic Services for all // <http://www.unhabitat.org/pmss/listItemDetails.aspx?publicationID=2613>.
49. Worldwide Declaration of Local Self-Government // http://www.logincee.org/remote_libraryitem-/6162?lang=lv.
50. Belgique Constitution du 7 février 1831 // <http://mjp.univ-perp.fr/constit/be1831.htm>.
51. Verfassung des Deutschen Reiches («Frankfurter Reichsverfassung» bzw. «Paulskirchen-Verfassung», vom 28. März 1849) // <http://www.documentarchiv.de/nzjh/verfdr1848.htm>.
52. Baltkrievijas Republikas Konstit cija, pie emta 24.11.1996 // <http://president.gov.by/press-19333.html#doc>.
53. Be ijas Karalistes Konstit cija, pie emta 17.02.1994 // http://www.senate.be/deutsch/const_-de.html.
54. Bulg rijas Republikas Konstit cija, pie emta 13.07.1991 // http://www.vks.bg/english/vksen_-p04_-01.htm.
55. D nijas Karalistes Konstit cija, pie emta 05.06.1953 // http://www.servat.unibe.ch/icl/da-00000_.html.
56. Francijas Republikas Konstit cija, pie emta 04.10.1958 // <http://www.assembleenationale.fr/english/-8ab.asp>.
57. Grie ijas Republikas Konstit cija, pie emta 11.06.1975 // http://www.servat.unibe.ch/icl/gr00-000_-.html.

- it cija, pie emta 28.06.1992 // <http://www.legaltext.ee/>
- ja, pie emta 22.12.1947 // [http://www.senato.it/documenti/
repository/i-stituzione/costituzione_inglese.pdf](http://www.senato.it/documenti/repository/i-stituzione/costituzione_inglese.pdf).
60. Lietuvas Republikas Konstit cija, pie emta 25.10.1992 // http://www.lrkt.lt/Documents2_e.html.
61. Luksemburgas Lielhercogistes Konstit cija, pie emta 17.10.1868 // [http://www.-
legilux.public.lu/leg/-textescoordonnes/recueils/constitution_droits_de_lhomme/CONST1.pdf](http://www.-legilux.public.lu/leg/-textescoordonnes/recueils/constitution_droits_de_lhomme/CONST1.pdf).
62. N derlandes Karalistes Konstit cija, pie emta 17.02.1983 // [http://www.servat.unibe.ch/
icl/nl00000_-html](http://www.servat.unibe.ch/icl/nl00000_-html).
63. Polijas Republikas Konstit cija, pie emta 02.04.1997 // [http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst-
/angie-lski/kon1.htm](http://www.sejm.gov.pl/prawo/konst-/angie-lski/kon1.htm).
64. Portug les Republikas Konstit cija, pie emta 02.04.1976 // [http://app.parlamento.pt/site_-
antigo-ingles/cons_leg/Constitution_VII_revisao_definitive.pdf](http://app.parlamento.pt/site_-antigo-ingles/cons_leg/Constitution_VII_revisao_definitive.pdf).
65. Somijas Republikas Konstit cija, pie emta 11.06.1999 // [http://www.finlex.fi/fi/lak-
i/kaannokset/1999-/de19990731.pdf](http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1999-/de19990731.pdf).
66. Sp nijas Karalistes Konstit cija, pie emta 06.12.1978 // [http://www.senado.es/constitu-/
index_cat.html](http://www.senado.es/constitu-/index_cat.html).
67. Uzbekistanas Republikas Konstit cija, pie emta 08.12.1993 // [http://www.gov.uz/en/consti-
tution/](http://www.gov.uz/en/constitution/).
68. V cijas Federat v s Republikas Pamatlikums, pie emts 23.05.1949 // [http://www.bun-
destag.de/doku-mente/rechtsgrundlagen/grundgesetz/gg_02.html](http://www.bundestag.de/doku-mente/rechtsgrundlagen/grundgesetz/gg_02.html).
69. Zimbabves Konstit cija, pie emta 20.04.2000 // [http://www.parlzim.gov.zw/CMS/Useful-
Resources/ZimbabweConstitution.pdf](http://www.parlzim.gov.zw/CMS/Useful-Resources/ZimbabweConstitution.pdf).
70. Zviedrijas Karalistes Konstit cija, pie emta 01.01.1975 // [http://www.sweden-
.gov.se/sb/d/2707/a/15-187](http://www.sweden.gov.se/sb/d/2707/a/15-187)
71. Kalifornijas Konstit cija // http://www.leginfo.ca.gov/const/article_11.
72. Code général des collectivités territoriales // <http://www.legifrance.gouv.-fr/affichCode.do?cidTexte=LEGITEXT000006070633>.
73. Denmark Local Government act // [http://www.diba.cat/documents/286059/294306-/innovacio-
fitxers-dinamarca-pdf.pdf](http://www.diba.cat/documents/286059/294306-/innovacio-fitxers-dinamarca-pdf.pdf).
74. Republic of Lithuania Law on the Local Self-Government // [http://www.litlex.lt/Litlex/Eng-
/Frames-/Law-s/Documents/167.HTM](http://www.litlex.lt/Litlex/Eng-/Frames-/Law-s/Documents/167.HTM).
75. Republic of Estonia Local Government Organization Act // [http://www.legaltext.ee/en-/
andmebaas/tekst.asp?loc=text&dok=X2009K6&keel=en&pg=1&ptyyp=RT&tyyp=X&quer=
local+government](http://www.legaltext.ee/en-/andmebaas/tekst.asp?loc=text&dok=X2009K6&keel=en&pg=1&ptyyp=RT&tyyp=X&quer=local+government).
76. The Swedish Local Government Act // [http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/02/95/35-
/ca584fee.pdf](http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/02/95/35-/ca584fee.pdf).
77. «
» // [http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=
LAW;n=13-2521](http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=LAW;n=13-2521).
78. The Finnish Local Government Act // [http://www.localfinland.fi/en/authorities/local-self-
govern-ment/Documents/Finnish%20Local%20Government%20Act.pdf](http://www.localfinland.fi/en/authorities/local-self-govern-ment/Documents/Finnish%20Local%20Government%20Act.pdf).
79. England Local Government Act 2000 // [http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/22-
pdfs/ukpga_20000022_-en.pdf](http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2000/22-/pdfs/ukpga_20000022_-en.pdf).
80. England Local Government Act 2003 // [http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/26/
contents](http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/26/contents).
81. England Local Government Act 2010 // [http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/35/pdfs/uk-
pga_20100035-_en.pdf](http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/35/pdfs/uk-pga_20100035-_en.pdf).
82. Décret n° 2008-1078 du 22 octobre 2008 portant création du comité pour la réforme des collectivités locales // [http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT-
000019679795](http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT-000019679795).

- 078 du 22 octobre 2008 portant création du comité pour la
es // <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.-do?cidTexte=>
84. LOI n° 2010-1563 du 16 décembre 2010 de réforme des collectivités territoriales // <http://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000023239624&dateTexte=&categorieLien=id>
 85. Gemeindeordnung für das Land Nordrhein-Westfalen // https://recht.nrw.de/lmi/owa/pl_text_anzeigen?v_id=2320021205-103438063.
 86. Ustawa z dnia 15 marca 2002 . o ustroju miasta stołecznego Warszawy // http://g.ekspert.infor.pl/p/_dane/akty_pdf/DZU/2002/41/361.pdf#zoom=90.
 87. Zákon ze dne 13. dubna 2000 o hlavním městě Praze // <http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb00131&cd=76&typ=r>.
 88. Noteikumi par viet jo pa-vald bu administrat vi teritori lo iedal jumu: MK noteikumi Nr. 596 // *Latvijas Vēstnesis*, 2007. gada 4. septembris, Nr. 160 (3736). Sp k neeso-s.
 89. Groz jumi 2007. gada 4. septembra Ministru kabineta noteikumos Nr. 596 «Noteikumi par viet jo pa-vald bu administrat vi teritori lo iedal jumu»: MK noteikumi Nr. 872 // *Latvijas Vēstnesis*, 2007. gada 22. decembris, Nr. 206 (3782). Sp k neeso-s.
 90. Pa-vald bu lietu p rvaldes nolikums: MK noteikumi Nr. 34 // *Latvijas Vēstnesis*, 1997, Nr. 23 (738). Sp k neeso-s.
 91. Rajona pa-vald bas reorganiz cijas k rt ba: MK noteikumi Nr. 713 // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 2. oktobris, Nr. 153 (3937). Sp k neeso-s.
 92. Valsts reformu ministrijas pagaidnolikums: MK l mums Nr. 46 // *Latvijas Vēstnesis*, 1993, Nr. 111. Sp k neeso-s.
 93. Par novadu izveido-anas modeli: MK r kojums Nr. 738 // *Latvijas Vēstnesis*, 2003. gada 2. decembris, Nr. 169 (2934). Sp k neeso-s.
 94. Groz jumi Ministru kabineta 2006. gada 28. j nija r kojum Nr. 478 «Par viet jo pa-vald bu administrat vi teritori l iedal juma projektu»: MK r kojums Nr. 604 // *Latvijas Vēstnesis*, 2007. gada 26. septembris, Nr. 157 (3733). Sp k neeso-s.
 95. Groz jumi 2006. gada 28. j nija r kojum Nr. 478 «Par viet jo pa-vald bu administrat vi teritori l iedal juma projektu»: MK r kojums Nr. 835 // *Latvijas Vēstnesis*, 2007. gada 22. decembris, Nr. 206 (3782). Sp k neeso-s.
 96. Latvijas Nacion lais att st bas pl ns 200062002 Eiropas Savien bas pirmsiest -an s finansu instrumentu finans juma sa em-anai // *Latvijas Vēstnesis*, 1999. gada 3. decembris, Nr. 400/403 (1960/1863).
 97. Nacion l att st bas pl na 2014.62020. gadam s kotn j redakcija (2012. gada augusts) // http://www.nap.lv/images/NAP2020%20dokumenti/NAP2020_sakotneja_redakcija_20120806_FINAL.pdf.
 98. Deklar cija par Valda Dombrovska vad t Ministru kabineta iecer to darb bu // <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/darbibu-reglamentejosie-dokumenti/valdibasdek/>.
 99. Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likumprojekta anot cija: Ministru kabineta 2008. gada 15. apr a s des (prot. Nr. 24, 54. §) l muma projektam pievienotie materi li // http://www.mk.gov.lv/doc/2005/RAPLManot_100408.doc.
 100. Likumprojekta «Rajona pa-vald bu reorganiz cijas likums» anot cija // <http://titania.saeima.lv/LIVS/SaeimaLIVS.nsf/0/67D43D9A6524B671C22573EF003FA4B5?OpenDocument>.
 101. Par Ministru kabineta 2008. gada 22. apr a s des protokoll muma (prot. Nr. 26, 1. §) «Par Ministru kabineta 2008. gada 15. apr a s des protokoll mumu (prot. Nr. 24, 54. §) «Likumprojekts «Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likums»»» 4. punkt dot uzdevuma atz -anu par aktualiti zaud ju-u: Ministru kabineta 2011. gada 17. maija s des protokols Nr. 31, 33. § // http://www.mk.gov.lv/doc/2005/VARAMANOT_130411_GAL-VASPILS.-1128.DOC.
 102. Par Pa-vald bu reformu padomes izveido-anu: MK r kojums Nr. 51 // *Latvijas Republikas Saeimas un Ministru Kabineta Ziņotājs*, 1993, Nr. 31.

- ciju: MK 1 mums Nr. 18 // *Latvijas Vēstnesis*, 1993, Nr. 119.
politikas koncepcija: MK koncepcija // *Latvijas Vēstnesis*,
10 (695).
105. Pa-vald bu administrat vi teritori l s reformas koncepcijas projekts: MK s des protokola izraksts (prot. Nr. 30, 29. §) // *Latvijas Vēstnesis*, 1996, Nr. 98 (583).
106. Groz jumi Re ion l administrat vi teritori l iedal juma reformas koncepcij : Ministru kabineta 2000. gada 4. apr a s des protokola l mums (prot. Nr. 15, 34. §) // *Latvijas Vēstnesis*, 2000. gada 4. apr lis, Nr. 126/126 (2036/2037).
107. Par Koncepciju par vienas pieturas a ent ras principa ievie-anu valsts un pa-vald bu pakalpojumu pieejam b : MK r kojums Nr. 446 // *Latvijas Vēstnesis*, 2011. gada 14. septembris, Nr. 145 (4543).
108. Par Valsts p rvaldes iek rtas likuma ievie-anas pl nu: MK r kojums Nr. 129 // *Latvijas Vēstnesis*, 2003. gada 28. febru ris, Nr. 33 (2798).
109. Par valsts teritorijas iedal -anu re ionos un re ionu p rvaldes izveido-anu: MK zi ojums. 1997. gada 25. marts, Ministru kabineta s des protokols Nr. 15, 21. § // <http://www.likumi.lv/doc.php?id=217072>.
110. Par nepiecie-amajiem groz jumiem ar pa-vald bu darb bu saist tajos likumos, pabeidzot viet jo pa-vald bu administrat vi teritori lo reformu: MK r kojums Nr. 90 // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 26. febru ris, Nr. 137 (3921).
111. Informat vais zi ojums par pl no-anas re ionu likvid ciju un to funkciju sadali starp novadu pa-vald b m un attiec gaj m valsts p rvaldes iest d m: MK s des protokola l mums (protokols Nr. 75, 71. §) // <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/mksedes/saraksts/protokols/?protokols=2010-12-28#71>.
112. Paskaidrojuma raksts Ministru kabineta r kojuma projektam «Groz jumi Ministru kabineta 2006. gada 28. j nija r kojum Nr. 478 «Par viet jo pa-vald bu administrat vi teritori l iedal juma projektu»»: MK 2007. gada 4. septembra s des materi li (prot. Nr. 49, 43. §) // http://www.mk.gov.lv/doc/2005/RAPLMpask_280807_1.doc.
113. R kojuma projekts «Groz jumi Ministru kabineta 2006. gada 28. j nija r kojum Nr. 478 «Par viet jo pa-vald bu administrat vi teritori l iedal juma projektu»»: Ministru kabineta 2007. gada 4. septembra s des protokola Nr. 49, 43. § // <http://www.mk.gov.lv/lv/mk/mksedes/saraksts/protokols/?protokols=2007-09-04>.

Juridiskās prakses materiāli

Tiesu prakse

1. Par Sabiedrisk transporta pakalpojumu likuma 7. panta otr s da as atbilst bu 1985. gada 15. oktobra Eiropas Viet jo pa-vald bu hartas 2., 3. pantam un 4. panta pirmajai, tre-ajai un ceturtajai da ai: Satversmes tiesas 2008. gada 16. apr a l mums liet Nr. 2007-21-01 // *Latvijas Vēstnesis*, 2008. gada 22. apr lis, Nr. 62 (3846).
2. Par Ministru kabineta 2007. gada 4. septembra noteikumu Nr. 596 «Noteikumi par viet jo pa-vald bu administrat vi teritori lo iedal jumu» 3.15., 3.16. un 3.17. punkta, k ar pielikuma II sada as 2. punkta v rdu «Skr veru pagasts», 5. punkta v rdu «Br vzemnieku pagasts», 8. punkta v rdu «B nes pagasts», 12. punkta v rdu «Baltinavas pagasts», 13. punkta v rdu «Codes pagasts», «Gail -u pagasts», « sl ces pagasts», «Meflotnes pagasts» un «Vecsaules pagasts», 14. punkta v rdu «Kauguru pagasts», 18. punkta v rdu «Amatas pagasts» un «Drabe-u pagasts», 25. punkta v rdu «Lapmefliciema pagasts», 35. punkta v rdu «Gl das pagasts», «L vb rzes pagasts» un «Valgundes novads», 42. punkta v rdu «Alsungas pagasts», 44. punkta v rdu «Baloflu pils ta», 48. punkta v rdu «Jersikas pagasts», 65. punkta v rdu «Prieku u pagasts» un «Raunas pagasts», 66. punkta v rdu «Maltas pagasts», 77. punkta v rdu «Allafu pagasts», «In ukalna pagasts», «Mores pagasts», «Siguldas pagasts» un «Siguldas

- ibu u pagasts», «L bagu pagasts» un «Strazdes pagasts», s», 87. punkta v rdu «Koc nu pagasts» un «Vaidavas pagasts» pagasts» un «T rgales pagasts» atbilst bu Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam, 1985. gada 15. oktobra Eiropas Viet jo pa–vald bu hartas 4. panta tre–ajai un sestajai da ai un 5. pantam un Administrat vi teritori l s reformas likuma 6.¹ panta pirmajai, tre–ajai un ceturtajai da ai: Satversmes tiesas 2009. gada 20. janv ra l mums liet Nr. 2008-08-0306 // *Latvijas Vēstnesis*, 2009. gada 23. janv ris, Nr. 13 (3999).
3. Par Administrat vo teritoriju un apdz voto vietu likuma 2. pielikuma «Novadi un teritori l iedal juma vien bas» 103. punkta v rdu «Dz rbenes pagasts» un «Kaives pagasts, Taurenes pagasts» atbilst bu 1985. gada 15. oktobra Eiropas Viet jo pa–vald bu hartas 5. pantam: Satversmes tiesas 2009. gada 30. oktobra spriedums liet Nr. 2009-04-06 // *Latvijas Vēstnesis*, 2009. gada 3. novembris, Nr. 174 (4160).
 4. Par likuma «Par priek–v l –anu a it ciju pirms pa–vald bu v l –an m» 33. panta atbilst bu Latvijas Republikas Satversmes 100. pantam: Satversmes tiesas 2010. gada 22. febru ra spriedums liet Nr. 2009-45-01 // *Latvijas Vēstnesis*, 2010. gada 25. febru ris, Nr. 32 (4224).
 5. ECT 1994. gada 21. novembra spriedums liet *Les saints monastères c. Grèce* // <http://www.unhcr.org/refworld/country,,ECHR,,GRC,,402a056b4,0.html>.
 6. ECT 2003. gada 23. septembra spriedums liet *Radio France and Others v. France* // <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=00167328>.
 7. ECT 2004. gada 27. maija spriedums liet *Vides aizsardzības klubs c. Lettonie* // <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=00166349>.
 8. ECT 2010. gada 9. novembra spriedums liet *Demirbaş and Others v. Turkey* // <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-102000>.
 9. Par pa–vald bas faktisko r c bu, nenodro–inot pa–vald bas autonomo funkciju izpildi. Augst k s tiesas Sen ta Administrat vo lietu departamenta 2008. gada 22. apr a l mums liet Nr. SKA-324/2008 // *Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta spriedumi un lēmumi*. 2008. R ga: Tiesu nama a ent ra, 2009.
 10. L muma par pa–vald bas deput ta statusa izbeig–anu tiesisk daba un p rbaude ties . Augst k s tiesas Sen ta Administrat vo lietu departamenta 2010. gada 13. janv ra spriedums liet Nr. SKA-95/2010 // <http://www.at.gov.lv/lv/info/archive/department3/2010/>.
 11. Pa–vald bas iest des, kas kompetentas izlemt ar b vniec bu saist tos jaut jumus. Augst k s tiesas Sen ta Administrat vo lietu departamenta 2010. gada 11. j nija spriedums liet Nr. SKA-390/2010 // <http://www.at.gov.lv/lv/info/ar-chive/department3/2010/>.
 12. Pa–vald bas autonom funkcija izstr d t teritorijas pl nojumu, finans jums t izstr dei; Re ion las att st bas un pa–vald bu lietu ministra l mums atst din t no amata pa–vald bas padomes priek–s d t ju teritorijas pl nojuma nepie em–anas d . Augst k s tiesas Sen ta Administrat vo lietu departamenta 2010. gada 16. septembra spriedums liet Nr. SKA-580/2010 // <http://www.at.gov.lv/lv/info/archive/department3/2010/>.
 13. Dz vesvietas konstat –ana konkr tas pa–vald bas teritorij k priek–noteikums soci l dz vok a pie– ir–anai. Augst k s tiesas Sen ta Administrat vo lietu departamenta 2010. gada 16. septembra spriedums liet Nr. SKA-340/2009 // <http://www.at.gov.lv/lv/info/archi-ve/department3/2009/>.
 14. Pa–vald bas l muma par b ri tiesas likvid –anu juridisk daba. Augst k s tiesas Sen ta Administrat vo lietu departamenta 2010. gada 21. decembra l mums liet Nr. SKA-705/2010 // http://www.at.gov.lv/files/archive/department3/2010/ska_705_2010.pdf
 15. Administrat v s rajona tiesas 2012. gada 10. apr a spriedums liet Nr. Nr. A420475711 A02975 ó 12/43 // http://www.tiesas.lv/files/AL/2012/04_2012/10_04_2012/AL_1004_raj-_A-02975-12_43.pdf.
 16. *Liepājas tiesas nolēmums lietā Nr. C20-1485/07/06*. 2007. gada 7. decembris. Npublic ts materi ls.

- attīstības virzieni Eiropā. Phare Programmas Valsts p rvaldes reforma Latvij izp tes materi li. 2000. gada j lijs. Npublic ts materi ls.
2. *Atbildes rakstu projekti Latvijas Republikas Satversmes tiesai lietā Nr. 2008-08-0306.* Ministru kabineta 2008. gada 18. augusta s des protokola Nr. 59, 29. §. Npublic ts materi ls.
 3. Biedr bas «Latvijas Lielo pils tu asoci cija» Latvijas lielo pils tu domju priek-s d t ju 2001. gada 16. marta kopsapulces protokols Nr. 162 // <http://www.llpa.lv/index.php?id=1107>.
 4. Biedr bas «Suitu novads» pazi ojums presei // <http://news.lv/BNS/2007/09/04/Biedribas-Suitu-novads-pazinojums-presei>.
 5. Eiropas Savien bas Re ionu komitejas Ekonomikas un soci l s politikas komisijas 17. san ksmes Ekonomikas un soci l s politikas komisijas pa-iniciat vas atzinuma projekts «Ekonomikas atvесе o-anas pl ns un viet jo un re ion lo pa-vald bu noz me». Zi ot js: Dietmar Brocke. ECOS ó IV ó 031 // www.toad.cor.europa.eu/ViewDoc.aspx?doc...public-%5Ccdr%5Cecoviv%5Cdosiers%5Cec-os-iv-031%5CLV%5CCDR12-2009_RE.
 6. Ekspertu grupas prof. J. Boj ra vad b izstr d tais Latvijas Republikas Satversmes projekts. 2002. gads. // http://archive-politika.lv/temas/politikas_process/3503.
 7. *Informatīvā ziņojuma par valsts pārvaldes funkciju decentralizāciju projekts.* Re ion l s att st bas un pa-vald bu lietu ministrija, 2009. Npublic ts materi ls.
 8. Karn te R. *Referāts konferencē «Valsts reģionalizācija kā administratīvi teritoriālās reformas mērķis».* R ga. 1999. gada 19. maijs. Konferences materi li.
 9. Ku inskis par deput tu skaita samazin -anas ideju: -au-ana pa zvirbu iem // <http://www.delfi.lv/news/national/politics/kucinskis-par-deputatu-skaita-samazinanas-ideju-sausana-pa-zvirbuliem.d?id=42514094>.
 10. *Latvijas Pašvaldību savienības 2005. gada 21. oktobra atzinums Nr. 02-09/838 par likumprojektu «Reģionālo pašvaldību likums».* Npublic ts materi ls.
 11. Latvijas Valsts prezidenta Andra B rzi a runa Latvijas Republikas 11. Saeimas 2012. gada 21. j nija s d // *Latvijas Vēstnesis*, 2012. gada 22. j nijs, Nr. 98 (4701).
 12. Levits E. Pa-vald bu likuma koncepcija // <http://public.law.lv/ptilevicpasvaldiba.html>.
 13. Levits E. Valsts p rvaldes iek rtas likuma koncepcija // <http://www.mf.llu.lv/uploads/File/prezentācijas/20.pdf>.
 14. LPS aicina pa-vald bu ties bas nostiprin t Satversm // <http://nra.lv/latvija/politika/74080-lps-aicina-pasvaldibu-tiesibas-nostiprinat-satversme.htm>.
 15. Ministru kabineta pazi ojums: Papla-in s iedz vot ju ties bas ietekm t pa-vald bu darbu // <http://www.mk.gov.lv/aktuali/zinas/2011gads/10/131011varam-03/?print>.
 16. Pynt H., Lundtorp S. Phare publisk s p rvaldes reforma Latvij : Pa-vald bu administrat vi -teritori l s reformas steno-ana Latvij ó jaunu pa-vald bu veido-anas stimuli un krit riji. 2000. gada j nijs // http://www.logincee.org/remote_libraryitem/1464?lang=lt.
 17. *Reģionālās attīstības un pašvaldību lietu ministrijas izstrādātā likumprojekta «Reģionālo pašvaldību likums» izvērtējums un ieteikumi.* R ga: Latvijas Lielo pils tu asoci cija, 2005. gada 14. decembris. Npublic ts materi ls.
 18. R gas pl no-anas re iona nolikums. R gas pl no-anas re iona 2006. gada 15. septembra l mums Nr. 5 (prot. Nr. 2) // http://www.rpr.gov.lv/uploads/filedir/Nolikumi_riiciibas%20plaani/2010_gads/RPR-nol_groz2010.doc.
 19. Steffensen J., Keldorff S., Jespersen O. *Valsts pārvaldes reforma Latvijā. Situācijas izklāsts un ieteikumi.* Public administration reform programme ó Latvia. R ga, 1995. gada 1. oktobris. Npublic ts materi ls.
 20. Suitu valoda // http://www.suitunovads.lv/lv/-suitu_valoda/.
 21. *Valdību veidojošo politisko partiju frakciju sanāksmes 1997. gada 9. maija lēmums «Par administratīvi teritoriālo reformu»* (prot. Nr. 12). Npublic ts materi ls.

- departamenta 2009. gada 19. februāra atzinums par Latvijas
foto likumprojektu «Par pašvaldības regulējošo tiesību normu
tākšos» Nr. 91/SAN-665. Nepublic ts materi ls.
23. Valsts kontroles 2009. gada 9. oktobra zi ņojums Nr. 5.1-2-1/2008 «Rīgas pilsētas pašvaldības komercdarbības atbilstība normatīvo aktu prasībām» // http://www.lrvk.gov.lv/upload/zinojums_9Oct-2009.pdf.
 24. Saeimas Valsts pārvaldes un pašvaldības komisijas 1997. gada 23. marta lēmums «Par Latvijas administratīvi teritoriālo iedalījumu reģionos un reģionu pārvaldes izmantošanu». Nepublic ts materi ls.
 25. Gulbenes rajona padomes 2007. gada 26. februāra vēstule Nr. 2-43/78. Nepublic ts materi ls.
 26. Talsu rajona padomes 2007. gada 26. februāra lēmums «Par Talsu novada izveidošanu» (prot. Nr. 4, 2. §). Nepublic ts materi ls.
 27. Copus C. *Local Government in England: Local Governance in the Member States of European Union* // <http://www.ola-europe.com/en/presentation-des-etats/unitekingdom/>.
 28. *Definition and Limits of the Principle of Subsidiarity*. Report prepared for the Steering Committee on Local and Regional Authorities (CDLR). Local and regional authorities in Europe, 1994, No. 55.
 29. European Charter of Local Self-Government Explanatory Report // <http://conventions.coe.int/-/treaty/en/Reports/Html/122.htm>.
 30. Geis M. E., Madeja S., Thirmeyer S. *Local Self-Government in Germany: Local Governance in the Member States of European Union* // <http://www.ola-europe.com/en/presentation-des-etats/allemande/>.
 31. *Local System in Lithuania: Local Governance in the Member States of European Union* // <http://www.ola-europe.com/en/presentation-des-etats/lithuania/>.
 32. Local Government reform: The Redcliffe-Maud Report // <http://hansard.millbanksystems.com/lord-s/1969/jun/11/local-government-reform-the-redcliffe>.
 33. Local Government: to recognise local government in the Constitution // http://www.aec.gov.au/elections/referendums/Referendum_Dates_and_Results.htm.
 34. Local and regional democracy in Latvia Recommendation 317 (2011). 3b. Debated and adopted by the Congress on 20 October 2011, 3rd sitting (see Document CG(21)16, explanatory memorandum) // <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1857271&Site=Congress&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=CACC9A&BackColorLogged=EFEA9C>.
 35. Recommendation 47 (1998) on local and regional democracy in Latvia. Debated by the Congress and adopted on 28 May 1998 // <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=853879&Site=COE>.
 36. Kommunale Selbstverwaltung in der Bundesrepublik Deutschland // http://www.kommunalwahl-bw.de/kommunale_selbstverwaltung.html.
 37. La décentralisation. Premier discours sur la nouvelle division du royaume. 3 novembre 1789 // http://www.assembleenationale.fr/histoire/thouret_division1.asp.
 38. La décentralisation (1789-2010) // <http://www.assembleenationale.fr/histoire/decentralisation.asp>.
 39. Magistratsverfassung Schleswig ó Holstein // <http://www.servat.unibe.ch/dfr/bv038258.html>.
 40. Rapport au Président de la République «Il est temps de décider» // <http://www.ladocumentation-francaise.fr/var/storage/rapports-publics/094000097/0000.pdf>.

Stenogrammas

1. *Latvijas Satversmes Sapulces stenogrammas izvilks (1920–1922)*. Latvijas Republikas Satversmes projekta apspriešana. R ga: Tiesu nama a ent ra, 2006.
2. Latvijas Satversmes sapulces IV sesijas 27. s des 1921. gada 22. novembra s des stenogramma // *Latvijas Satversmes Sapulces stenogrammas*. 22. burtn ca. Satversmes Sapulces izdevums. R ga: J. P tersona druk tava, 1921.

- s plen rs de 1993. gada 11. novembr // <http://www.saeima.lv/>
- Saeimas 1994. gada 5. maija s des stenogramma // http://www.saeima.lv/steno/st_94/st0505.html.
5. Latvijas Republikas 5. Saeimas plen rs de 1994. gada 17. febru r // <http://www.saeima.lv/steno/st-94/170294.htm>.
6. Latvijas Republikas 5. Saeimas plen rs de 1994. gada 21. apr l // http://www.saeima.lv/steno/st_94/st2104-.html.
7. Latvijas Republikas 5. Saeimas plen rs de 1994. gada 5. maij // http://www.saeima.lv/steno/st_94/st0505.html.
8. Latvijas Republikas 6. Saeimas 1996. gada 17. oktobra s des stenogramma // *Latvijas Vēstnesis*, 1996. gada 24. oktobris, Nr. 179 (664).
9. Latvijas Republikas 10. Saeimas 2011. gada 3. marta s de // <http://www.saeima.lv/lv/transcripts/view/47>.